AUREO & Calicó

465

AUSIÀS MARCH

COLECCIÓN

FORTEA MARZÀ

SUBASTA PÚBLICA

BARCELONA
23 DE ABRIL
DE 2026

Ausiàs March.
Autor: Manuel Boix

AUSIÀS MARCH
COLECCIÓN FORTEA MARZÀ

469 AÑOS DE

MONEDA VALENCIANA
De la fundación del Reino a su abolición (1238-1707)

&

ÍBERO-ROMANAS | CORONA CATALANO-ARAGONESA | MEDALLAS

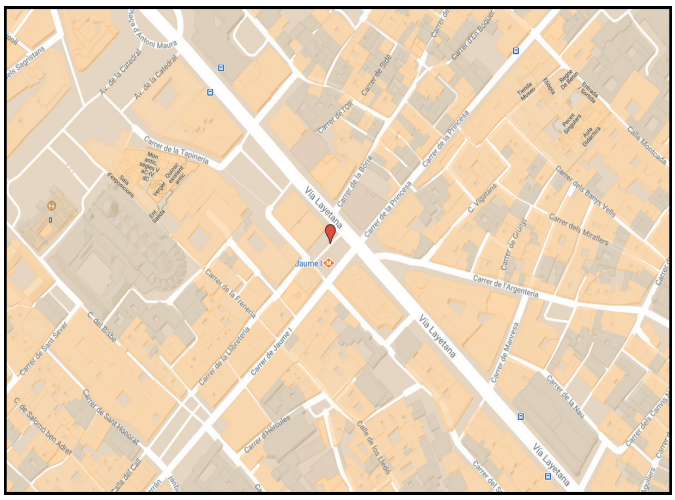
Diner de 1247

Dihuitè de 1707

AUREO & Calicó

Plaza del Ángel, 2
08002 BARCELONA
Tel. (+34) 933 105 512
Fax (+34) 933 102 756
subastas@aureocalico.com
www.aureo.com

Via Laietana
Jaume I
Carrer de la Tapineria
Carrer de l'Argenteria
Carrer de Sant Sever
Carrer de Jaume I
Carrer Ataulfo
Carrer de Montcada
Carrer de la Princesa
Carrer de la Ribera
Carrer de Sots
Carrer de Tot
Carrer de la Fruita
Carrer de la Llibreteria
Carrer dels Metallers
Carrer de Sant Honorat
Carrer de Sant Domènec del Call
Carrer de Sant Crescenci
Carrer de Mercaders
Carrer de la Mar
Carrer de Sant Ramon Vell
Carrer de Gignàs
Carrer de Sant Pere Més Alt
Carrer de Sant Pere Més Baix
Carrer de Sant Pere Més Amunt
Carrer de Sant Pere Més Avall
Carrer de Sant Pere Més Enllà
Carrer de Sant Pere Més Aquí
Carrer de Sant Pere Més Allà
Carrer de Sant Pere Més Aquí i Allà
Carrer de Sant Pere Més Aquí i Allà i Enllà
Carrer de Sant Pere Més Aquí i Allà i Enllà i Amunt
Carrer de Sant Pere Més Aquí i Allà i Enllà i Amunt i Avall
Carrer de Sant Pere Més Aquí i Allà i Enllà i Amunt i Avall i Més Enllà
Carrer de Sant Pere Més Aquí i Allà i Enllà i Amunt i Avall i Més Enllà i Més Aquí
Carrer de Sant Pere Més Aquí i Allà i Enllà i Amunt i Avall i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà
Carrer de Sant Pere Més Aquí i Allà i Enllà i Amunt i Avall i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà
Carrer de Sant Pere Més Aquí i Allà i Enllà i Amunt i Avall i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí
Carrer de Sant Pere Més Aquí i Allà i Enllà i Amunt i Avall i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà
Carrer de Sant Pere Més Aquí i Allà i Enllà i Amunt i Avall i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà
Carrer de Sant Pere Més Aquí i Allà i Enllà i Amunt i Avall i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí
Carrer de Sant Pere Més Aquí i Allà i Enllà i Amunt i Avall i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà
Carrer de Sant Pere Més Aquí i Allà i Enllà i Amunt i Avall i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà
Carrer de Sant Pere Més Aquí i Allà i Enllà i Amunt i Avall i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí
Carrer de Sant Pere Més Aquí i Allà i Enllà i Amunt i Avall i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà
Carrer de Sant Pere Més Aquí i Allà i Enllà i Amunt i Avall i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà
Carrer de Sant Pere Més Aquí i Allà i Enllà i Amunt i Avall i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí
Carrer de Sant Pere Més Aquí i Allà i Enllà i Amunt i Avall i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà
Carrer de Sant Pere Més Aquí i Allà i Enllà i Amunt i Avall i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà
Carrer de Sant Pere Més Aquí i Allà i Enllà i Amunt i Avall i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí
Carrer de Sant Pere Més Aquí i Allà i Enllà i Amunt i Avall i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà
Carrer de Sant Pere Més Aquí i Allà i Enllà i Amunt i Avall i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà
Carrer de Sant Pere Més Aquí i Allà i Enllà i Amunt i Avall i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí
Carrer de Sant Pere Més Aquí i Allà i Enllà i Amunt i Avall i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà
Carrer de Sant Pere Més Aquí i Allà i Enllà i Amunt i Avall i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà
Carrer de Sant Pere Més Aquí i Allà i Enllà i Amunt i Avall i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí i Més Allà i Més Enllà i Més Aquí

BIBLIOGRAFÍA NUMISMÁTICA

(AC) ÁUREO & CALICÓ: *Numismática española 1474 a 2020*. Barcelona 2019
(ACIP) VILLARONGA, Leandre i BENAGES, Jaume: *Ancient Coinage of the Iberian Peninsula. Les Monedes de l'Edat Antiga a la Península Ibèrica.* Barcelona 2011
(AN) AA. VV. ACTAS NUMISMÁTICAS
ARMAND, Alfred: *Les Médailleurs italiens des quinzième et seizième siècles*. 3 volúmenes. París 1883
BOADA SALOM, Jaume: *Les Medalles de Proclamació de les Terres de Parla Catalana. Catalunya, València i Mallorca (1724-1843)*. Barcelona 2018
CERDÀ INSA, Pablo y SENDRA IBÁÑEZ, Joan Antoni: "El real d'or o timbre de València (1426-1480). Una moneda singular". *Documenta & Instrumenta 23*, p. 83-98. Madrid 2025
(Cru.Comas) DE CRUSAFONT i SABATER, Miquel y COMAS i EZEQUIEL, Rafael: *El Florí d'Or Català: Catalunya, València, Mallorca*. Barcelona 1996
(Cru.C.G.) DE CRUSAFONT i SABATER, Miquel: *Catàleg General de la Moneda Catalana*. Barcelona 2009
(Cru.Medalles) DE CRUSAFONT i SABATER, Miquel: *Medalles Commemoratives dels Països Catalans*. Barcelona 2006
DE CRUSAFONT i SABATER, Miquel: *Història de la Moneda de la Corona Catalano-Aragonesa Medieval*. Barcelona 2015
DE CRUSAFONT i SABATER, Miquel: *Glossari Català de Numismàtica*. Barcelona 2017
DE CRUSAFONT i SABATER, Miquel: *Sectors Complementaris de la Numismàtica Catalana (de Benet XIII al BA)*. Barcelona 2019
FORTEA MARZÀ, Vicent Josep: "Els escuts valencians de Felip IV, el primer Borbó com a rei foral de València". *Acta Numismàtica 46*, pp. 191-200. Barcelona 2016
FORTEA MARZÀ, Vicent Josep: "Descoberta del dobló o dobleta valenciana de Carles II". *Acta Numismàtica 47*, pp. 165-168. Barcelona 2017
FORTEA MARZÀ, Vicent Josep: "Caracterització de la primera medalla de la Corona. Alfons el Magnànim i Pisanello". *Acta Numismàtica 54*, pp. 167-189. Barcelona 2024
FORTEA MARZÀ, Vicent Josep y DE CRUSAFONT i SABATER, Miquel: "L'esmunyedís mig florí de Martí amb B ajaguda". *Acta Numismàtica 47*, pp. 117-120. Barcelona 2017
FORTEA MARZÀ, Vicent Josep y SENDRA IBÁÑEZ: "Caracterització dels escuts d'or valencians de Carles II". *Acta Numismàtica 48*, p. 199-204. Barcelona 2018
(Ha) HERRERA, Adolfo: *Medallas de Proclamación y Juras de los Reyes de España*. Madrid 1882
HILL, G. F.: *Pisanello*. Londres 1905
HILL, G. F.: *A guide to the Exhibition of Medals of the Renaissance in the British Musem*. Londres 1923
MATEU y LLOPIS, Felipe: *La Ceca de Valencia y las Acuñaciones Valencianas de los siglos XIII al XVIII*. València 1929
MATEU y LLOPIS, Felipe: *Aportación a la Historia Monetaria del Reino de València en el siglo XVIII*. València 1955
MATEU y LLOPIS, Felipe: *Libre dels Priuilegis de la Seca y Casa Real de la Moneda de sa Magestat de la Ciutat y Regne de Valencia los quals se han vertit de Lati en Romans en lo Any de la Nativitat del Senyor MDCXXX*. València 1957
MUNTONI, Francesco: *Le Monete dei Papi e degli Stati Pontifici.* Roma 1972-1974
(PANNUTI-RICCIO) PANNUTI, Michele y RICCIO, Vincenzo: *Le Monete di Napoli*. Lugano 1985
PETIT, Rafael: *Nuestras Monedas. Las Cecas Valencianas*. València 1981
PETIT, Rafael y ALEDÓN, José María: *Catálogo de las monedas valencianas y medallas valencianas de los Reyes de España.* València 1982
PIRAS, Enrico: *Le Monete della Sardegna*. Sardegna 1996
RIPOLLÈS, Pere Pau y LLORENS, M. del Mar: "El tresor de La Reina Mora: monedes de Jaume I". *Acta Numismàtica 20*, pp. 125-139. Barcelona 1990
RIPOLLÈS, Pere Pau y LLORENS, M. del Mar: *Arse-Saguntum. Historia Monetaria de la Ciudad y su Territorio.* València 2002
SANAHUJA ANGUERA, Xavier: "Els diners de València de 1609-1609". *L'Ardit 20*, pp. 36-41. Barcelona 2004
SENDRA IBÁÑEZ, Joan Antoni: "Sistematització dels diners valencians amb data de l'època dels Àustries 1610-1706. Presentació del diner de l'Arxiduc Carles". *Acta Numismàtica 36*, pp. 156-174. Barcelona 2006
SENDRA IBÁÑEZ, Joan Antoni: "Los dieciochenos valencianos con fecha 1610. Tipologías y propuesta de atribución cronológica". *XIV Congreso Nacional de Numismática*, pp. 971-996. Madrid 2011
SENDRA IBÁÑEZ, Joan Antoni: "Els diners valencians entre 1592 i 1609. El diner de Felip I amb marques S-S". *Acta Numismàtica 47*, pp. 195-202. Barcelona 2017
SIMÓ i BALAGUERÓ, Jordi: "Identificats els florins de dos punts de Pere III, citats als manuals de mercaderia". *Acta Numismàtica 55*, pp. 143-153. Barcelona 2025
SPAHR, Rodolfo: *Le Monete Siciliane dagli Aragonesi ai Borboni (1282-1836)*. Palermo 1959
VALL-LLOSERA i TARRÉS, Jordi: *La Moneda del Regne de Nàpols sota Sobirania de la Corona Catalanoaragonesa 1421-1423/1436-1516. La moneda del regne de Nàpols sota sobirania de la Corona Catalanoaragonesa (1421-1423, 1436-1516) i de la nova dinastia troncal napolitana (1458-1501)*. Barcelona 2016
(V.Q.) VIDAL QUADRAS y RAMÓN, Manuel: *Catálogo de la Colección de Monedas y Medallas*. 4 volúmenes. Barcelona 1892
Colección de catálogos de **ÁUREO & CALICÓ.**

BIBLIOGRAFÍA HISTORIOGRÁFICA

BAGUÉ, Enric: "Alfons el Benigne" a *Els descendents de Pere el Gran*. Col·lecció Història de Catalunya. Biografies Catalanes, vol. 6. Barcelona 1954

BAYDAL i SALA, Vicent: *Els valencians, des de quan són valencians?.* Catarroja 2016

BELENGUER, Ernest: "Generalitat i Corts: la falsa aparença d'una autonomia controlada". *Història del País Valencià: de la conquesta a la Federació Hispànica*, vol II, pp. 359-370. Barcelona 1989

BURNS, Robert I.: "El rei Jaume I i València: Perfil d'un Conqueridor". *Història del País Valencià: de la conquesta a la Federació Hispànica*, vol II, pp. 43-56. Barcelona 1989

DE RIQUER, Isabel: "Lo Canviador de Jordi de Sant Jordi: Maldit". *Butlletí de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona*, vol. 45, pp. 239-258. Barcelona 1996

FURIÓ, Antoni: *Història del País Valencià*. Biblioteca d'estudis i Investigacions, núm. 41. València 2001

MARCH, Ausiàs: *Les obres del valerós y extrenu cavaller vigil y elegantíssim poeta Ausiàs March*, impresa en Barcelona en 1545 por Carles Amorós. Facsímil. València 2010

MARTÍNEZ FERRANDO, Jesús Ernesto: "Jaume II" a *Els descendents de Pere el Gran*. Col·lecció Història de Catalunya. Biografies Catalanes, vol. 6. Barcelona 1954

MIQUEL BATLLORI: *De València a Roma. Cartes triades dels Borja*. Barcelona 1998

PRATS, Modest: "Pròleg". *De València a Roma. Cartes triades dels Borja*. Barcelona 1998

REGLÀ, Joan: "Les Institucions del Regne de València". *Història del País Valencià: de les Germanies a la Nova Planta*, vol III, pp. 163-182. Barcelona 1975

REGLÀ, Joan: "De les Germanies a l'expulsió dels moriscos". *Història del País Valencià: de les Germanies a la Nova Planta*, vol III, pp. 183-198. Barcelona 1975

RUBIO VELA, Agustín: "La crisi de la Unió (1347-1348)". *Història del País Valencià: de la conquesta a la Federació Hispànica*, vol II, pp. 214-219. Barcelona 1989

SANCHIS GUARNER, Manuel: *La Ciutat de València. Síntesi d'Història i Geografia Urbana* (cinquena edició). València 1972

SOBREQUÉS i VIDAL, Santiago: "Alfons el Franc" a *Els descendents de Pere el Gran*. Col·lecció Història de Catalunya. Biografies Catalanes, vol. 6. Barcelona 1954

SOLDEVILA, Ferran: *Jaume I. Pere el Gran*. Col·lecció Història de Catalunya. Biografies Catalanes, vol. 5. Barcelona 1955

TASIS i MARCA, Rafael: *Pere el Cerimoniós i els seus Fills*. Col·lecció Història de Catalunya. Biografies Catalanes, vol. 7. Barcelona 1957

VICENS i VIVES, Jaume: "Joan II" a *Els Trastàmares (segle XV).* Col·lecció Història de Catalunya. Biografies Catalanes, vol. 8. Barcelona 1956

VICIANA, Martí de: *Libro quarto de la Conica de la Inclita y coroanda Ciudad de Valencia, impresa en Barcelona en 1566 en la Casa de Pablo Cortey.* Facsímil. Borriana 1990

CONDICIONS DE LA SUBHASTA

1. Els preus de sortida i adjudicació seran en €uros.
2. No s'accepten ordres a preus inferiors als de sortida.
3. Les vendes es faran al comptat, per targeta de crèdit o transferència bancària i el seu pagament serà exclussivament en €uros.
4. AUREO & CALICO es reserva la facultat de modificar l'ordre dels lots en subhasta, agrupar-los o dividir-los sota el seu criteri, així com retirar qualsevol lot.
5. Els lots s'adjudicaran al millor postor. En cas d'ordres rebudes per correu, fax, Internet o e-mail, preval, en cas d'ofertes del mateix import, la rebuda en primer lloc.
6. AUREO & CALICO no es farà responsable de la interrupció de la modalitat on-line per causa de força major o deficiències imputables a tercers.
7. El comprador pagarà el preu d'adjudicació més un increment del 20%, IVA inclòs (VINT per cent) en concepte de despeses de subhasta. En aquells casos en què els lots adquirits hagin de sortir de territori espanyol, tret d'aquelles excepcions previstes a la Llei, hauran de tramitar-se, prèviament a la seva expedició, els permisos d'exportació pertinents. Si la destinació fos un territori situat dins la Unió Europea no es liquidaran taxes d'exportació i les despeses de gestió administrativa i duanera aniran per compte d'AUREO & CALICO. Si pel contrari, la destinació fos un tercer país, les preceptives taxes d'exportació hauran de ser assumides pel comprador, sent a càrrec d'AUREO & CALICO les despeses de gestió administrativa i duanera. En cap cas s'expediran els enviaments fins que no es disposi dels esmentats permisos d'exportació.
8. Les despeses d'assegurança i enviament aniran sempre a càrrec del comprador.
9. AUREO & CALICO garanteix l'autenticitat de tots els lots que figuren en aquest catàleg, excepte indicació en contra.
10. En cap cas s'admetran devolucions dels lots adquirits a la sala o que hagin sigut examinats prèviament pel comprador. En cas de lots adquirits mitjançant ordres escrites les devolucions hauran de realitzar-se en un termini màxim de 8 dies, a comptar des de la data de recepció, i sempre que hi hagi causa degudament raonada i justificada. En cap cas s'admetran devolucions de lots de conjunt.
11. La diferència d'opinió sobre l'autenticitat o l'estat de conservació d'una moneda o bitllet per part d'una tercera empresa certificadora i encapsuladora (*slabbing company*) no serà causa justificada per a la seva devolució.
12. AUREO & CALICO podrà, sota el seu criteri, rebutjar qualsevol ordre de compra.
13. Tot comprador que no sigui client habitual d'AUREO & CALICO haurà d'aportar referències comercials i garanties econòmiques sificients per a que siguin admeses les seves ofertes.
14. Els lots romandran com a propietat del venedor fins que el pagament no s'hagi realitzat en la seva totalitat.
15. En cas de litigi derivat de la subhasta o de la interpretació de les condicions queda establert que les parts se sotmetran als Tribunals i jutjats de la ciutat de Barcelona.
16. El text que obliga a les parts implicades a la subhasta és el publicat en català o espanyol, quedant les altres versions sotmeses als originals en català o espanyol.
17. La participació a la subhasta implica l'acceptació absoluta de les presents condicions.
18. Subhasta organitzada de conformitat amb les regles de la AINP.

ABREVIATURES I SIGNES EMPRATS

FDC	Flor d'Encuny	**MBC-**	Menys que molt ben conservada
S/C	Sense circular	**BC+**	Més que ben conservada
S/C-	Quasi sense circular	**BC**	Ben conservada
EBC+	Més que extraordinàriament ben conservada	**BC-**	Menys que ben conservada
EBC	Extraordinàriament ben conservada	**RC**	Conservació normal de peça molt circulada
EBC-	Menys que extraordinàriament ben conservada	**MC**	Mal conservada
MBC+	Més que molt ben conservada	**s/d**	Data sense determinar
MBC	Molt ben conservada		

() Tota xifra o lletra que aparegui entre parèntesi o no s'aprecia, o s'aprecia amb dificultat. Si es tracta de la conservació és la que correspondria a la peça considerant les circumstàncies o característiques de la seva encunyació

CONDICIONES DE LA SUBASTA

1. Los precios de salida y adjudicación serán en €uros.
2. No se aceptan órdenes a precios inferiores a los de salida.
3. Las ventas se realizan al contado, por tarjeta de crédito o transferencia bancaria y su pago será exclusivamente en €uros.
4. AUREO & CALICO se reserva la facultad de alterar el orden de los lotes en subasta, agruparlos o dividirlos bajo su criterio, así como de retirar cualquier lote.
5. Los lotes se adjudicarán al mejor postor. En el caso de órdenes recibidas por correo, fax, Internet o e-mail, prevalecerá, en el caso de ofertas por idéntico importe, la recibida en primer lugar.
6. AUREO & CALICO no se hará responsable de la interrupción de la modalidad on-line por causa de fuerza mayor o deficiencias imputables a terceros.
7. El comprador pagará el precio de adjudicación más un incremento del 20%, IVA incluido (VEINTE por ciento) en concepto de gastos de subasta. En aquellos casos en que los lotes adquiridos deban salir del territorio español, salvo en las excepciones previstas por la Ley, deberán, previamente a su expedición, tramitarse los permisos de exportación pertinentes. Si el destino fueran territorios situados dentro de la Unión Europea no se liquidarán tasas de exportación y los gastos de gestión administrativa y aduanera correrán por cuenta de AUREO & CALICO. Si por el contrario, el destino fueran terceros países, las preceptivas tasas de exportación deberán ser asumidas por el comprador, siendo por cuenta de AUREO & CALICO los gastos de gestión administrativa y aduanera. En ningún caso serán expedidos los envíos hasta que no se disponga de los mencionados permisos de exportación.
8. Los gastos de seguro y envío irán siempre a cargo del comprador.
9. AUREO & CALICO garantiza la autenticidad de todos los lotes que figuran en este catálogo, salvo indicación en contra.
10. En ningún caso se admitirán devoluciones de los lotes adquiridos en sala o que hayan sido examinados previamente por el comprador. En el caso de lotes adquiridos mediante órdenes escritas las devoluciones deberán realizarse en un plazo máximo de 8 días, a partir de la fecha de su recepción, y siempre que exista causa debidamente razonada y justificada. En ningún caso se admitirán devoluciones de lotes de conjunto.
11. La diferencia de opinión sobre la autenticidad o el estado de conservación de una moneda o billete por parte de una tercera empresa certificadora o encapsuladora (*slabbing company*) no será causa justificada para su devolución.
12. AUREO & CALICO podrá, bajo su criterio, rechazar cualquier orden de compra.
13. Todo comprador que no sea cliente habitual de AUREO & CALICO deberá aportar referencias comerciales y garantías económicas suficientes para que sus pujas sean admitidas.
14. Los lotes permanecerán como propiedad del vendedor hasta que el pago se haya realizado en su totalidad.
15. En caso de litigio derivado de la subasta o de la interpretación de las condiciones queda establecido que las partes se someterán a los Tribunales y juzgados de la ciudad de Barcelona.
16. El texto que obliga a las partes implicadas en la subasta es el publicado en catalán o español, quedando las otras versiones sometidas a los originales en catalán o español.
17. La participación en la subasta implica la aceptación absoluta de las presentes condiciones.
18. Subasta organizada de acuerdo con las reglas de la AINP.

ABREVIATURAS Y SIGNOS EMPLEADOS

FDC	Flor de cuño	**MBC-**	Menos que muy bien conservada
S/C	Sin circular	**BC+**	Más que bien conservada
S/C-	Casi sin circular	**BC**	Bien conservada
EBC+	Más que extraordinariamente bien conservada	**BC-**	Menos que bien conservada
EBC	Extraordinariamente bien conservada	**RC**	Conservación normal de pieza muy circulada
EBC-	Menos que extraordinariamente bien conservada	**MC**	Mal conservada
MBC+	Más que muy bien conservada	**s/d**	Fecha sin determinar
MBC	Muy bien conservada		

() Toda cifra o letra que aparezca entre paréntesis o no se aprecia, o se aprecia con dificultad. Si se trata de la conservación es la letra que correspondería a la pieza considerando las circunstancias o características de su acuñación.

AUCTION TERMS & CONDITIONS

1. *The starting and hammer prices will be in €uros.*
2. *Bids below starting price cannot be considered.*
3. *Sales will be paid cash, credit card or bank transfer in €URO currency only.*
4. *AUREO & CALICO are entitled to depart from the order of the numbers in the catalogue, to gather or divide any lot, and to withdraw them according to its own criteria.*
5. *Lots will be adjudicated to the higgest bidder. Bidsheets in writing received by post, fax, Internet or e-mail for the same amount will entered in the order in which they were received.*
6. *AUREO & CALICO will not assume responsability in case of failure or break-down of the on-line mode due to outside forces or third parties.*
7. *The sale price will be increased with an additional auction fee of 20%, VAT included (twenty per cent). In the cases in which the acquired lots have to be sent outside Spain, except as otherwise provided by law, the buyer should bear in mind an exportation license, which will be required before their issuance. If the shipping destination is within the European Union, there is no need to pay export taxes, the administrative and customs management expenses will be paid by AUREO & CALICÓ. If, on the contrary, the destination is the third country, the export taxes must be paid by the buyer, with AUREO & CALICÓ being responsible for the administrative and customs management expenses. In no case will shipments be dispatched until the buyer has an exportation license.*
8. *Any insurance and shipping charges will always be paid by the buyer.*
9. *The autenticity of the lots included in this catalogue is guarantee by AUREO & CALICO, unless otherwise stated.*
10. *Return of lots purchased in the auction room, or previously inspected by the buyer, are not allowed under any circumstances. Returns of lots purchased by mail bidsheet will be allowed within a maximum of eight days from receipt, only if a justified or rasonable cause exists. Returns of group lots are not allowed under any circumstance.*
11. *A difference of opinion on the authenticity or condition of a coin or banknote by a third-party coin grading and encapsulating company (slabbing company) will not be justified cause for its return.*
12. *AUREO & CALICO can refuse any purchase order received based on its own criteria.*
13. *Non regular customers must provide AUREO & CALICO with financial proof of solvency prior to the sale in order for their bids to be accepted.*
14. *Lots will remain as seller's property until they are paid for.*
15. *In the event of any dispute arising from this auction, or the interpretation of these terms and conditions, it will fall under the jurisdiction of the tribunals of Barcelona.*
16. *These conditions are available in a several languages, being the Catalan or the Spanish version definitive in the event of any disputes.*
17. *Participation in the auction implies the full compliance and acceptance of these auction terms and conditions.*
18. *Auction Sale conducted according to the IAPN rules.*

ABREVIATIONS AND SIGNS USED

FDC	*FDC*	***MBC-***	*Almost very fine*
S/C	*Uncirculated or mint state*	***BC+***	*Very good*
S/C-	*Almost uncirculated*	***BC***	*Good*
EBC+	*Choice extremely fine*	***BC-***	*Almost good*
EBC	*Extremely fine*	***RC***	*Regular (but identifiable)*
EBC-	*Almost extremely fine*	***MC***	*Poor*
MBC+	*Choice very fine*	***s/d***	*Without date*
MBC	*Very fine*		

() *Any digits or signs within this symbol mean that is poorly or not readable. Grading contained within this symbol means that the grade would be correct, for the piece in question, if not for the anomalies present, such as a coining defect or unusual damage.*

AUKTIONSBEDINGUNGEN UND -VORAUSSETZUNGEN

1. *Der Start- und Zuschlagspreis wird in € angegeben.*
2. *Gebote unter dem Startpreis können nicht berücksichtigt werden.*
3. *Einkäufe werden nur bar, per Kreditkarte oder per Banküberweisung in €- Währung bezahlt.*
4. *AUREO & CALICO ist berechtigt, von der Reihenfolge der Nummerierung im Katalog abzuweichen, Sammellose zu erstellen oder aufzuteilen und Lose aufgrund eigener Kriterien zurückzuziehen.*
5. *Die Lose werden dem höchsten Bieter zugesprochen. Geschriebene Gebotszettel die per Post, Fax, online oder per e-mail eingereicht werden, die das gleiche Gebot beinhalten werden nach Einsendedaten der Reihe nach behandelt.*
6. *AUREO & CALICO wird keine Verantwortung dafür übernehmen, falls der online-Modus - verursacht durch äußere Begebenheiten oder der Einwirkung Dritter - während der Auktion abbricht.*
7. *Der Zuschlagspreis ist verbunden mit einer zusätzlichen Gebühr von 20% (zwanzig Prozent). Die Mehrwertsteuer und die Ausfuhrsteuer sind inbegriffen.*
8. *Alle Versicherungen und Versandgebühren gehen zu Lasten des Käufers.*
9. *Die Echtheit der Lose in diesem Katalog werden von AUREO & CALICO garantiert, sofern es nicht anders angegeben ist.*
10. *Die Rückgabe von gekauften Losen im Auktionssaal oder die vom Käufer vorab besichtigt wurden ist unter keinerlei Umständen erlaubt. Die Rückgabe von gekauften Losen per maibid-Zettel ist innerhalb von acht Tagen nach Erhalt der Ware möglich. Jedoch nur, wenn ein gerechtfertigter oder glaubwürdiger Grund existiert. Die Rückgabe von Großlosen ist unter keinen Umständen erlaubt.*
11. *Eine Meinungsverschiedenheit über die Echtheit oder den Zustand einer Münze oder Banknote durch einen Drittanbieter, der Münzen einstuft und verkapselt (Slabbing-Unternehmen), ist kein gerechtfertigter Grund für die Rückgabe.*
12. *AUREO & CALICO können basierend auf ihren eigenen Kriterien jedes Kaufgebot zurückweisen.*
13. *Unbekannte Kunden müssen vor dem Kauf AUREO & CALICO eine finanzielle Sicherheit ihrer Zahlungsfähigkeit nachweisen bevor ihre Gebote akzeptiert werden können.*
14. *Die Lose bleiben im Besitz des Verkäufers bis sie bezahlt sind.*
15. *Im Falle eines Streits verursacht durch diese Auktion oder über die Auslegung dieser Auktionsbedingungen und -voraussetzungen, ist der Gerichtsstand Barcelona dafür zuständig.*
16. *Diese Bedingungen sind in verschiedenen Sprachen verfügbar, wobei die katalanische oder die spanische Version im Falle eines Streites immer die endgültige Version sein wird.*
17. *Die Teilnahme an der Auktion beinhaltet das vollständige Einverständnis und die Einwilligung in die Auktionbedingungen und -voraussetzungen.*
18. *Der Auktionsverkauf wird nach den IAPN Vorschriften durchgeführt.*

ABKÜRZUNGEN UND ZEICHEN

FDC	*Polierte Platte*	***MBC-***	*f ast sehr schön*
S/C	*Stempelglanz, prägefrisch*	***BC+***	*besser als schön*
S/C-	*fast Stempelglanz*	***BC***	*schön*
EBC+	*besser als vorzüglich*	***BC-***	*fast schön*
EBC	*vorzüglich*	***RC***	*gering erhalten (aber identifizierbar)*
EBC-	*fast vorzüglich*	***MC***	*schlecht erhalten*
MBC+	*besser als sehr schön*	***s/d***	*ohne Datierung*
MBC	*sehr schön*		

() *Alle Hinweise oder Zeichen in Klammer bedeutet eine schlechtere Erhaltung oder Unlesbarkeit. Die Erhaltung seinstufung zusammen mit diesem Symbol bedeutet, dass die Einschätzung für das besagte Stück richtig ist, aber nicht für die vorliegenden Abweichungen, wie ein Prägefehler oder eine unübliche Beschädigung.*

CONDITIONS DE LA VENTE

1. *Les prix de départ et d'adjudication sont en €uros.*
2. *Les offres au-dessous du prix initial ne seront pas acceptées.*
3. *Les paiements seront au comptant (en espèces, carte de crédit ou virement) et seulement en €uros.*
4. *AUREO & CALICO est autorisé à s'écarter de l'ordre prévu dans le catalogue, de les grouper ou les diviser, et d'en retirer à son critère.*
5. *L'adjudication sera faite au plus offrant. Quant aux ordres reçus par poste, fax, internet ou e-mail, dans le cas où il y aurait des offres identiques, la première arrivée prévaudra.*
6. *AUREO & CALICO ne se fait pas responsable de l'interruption de la modalité on-line pour cause de force majeure ou de toutes autres causes.*
7. *L'acheteur paiera le prix de l'adjudication augmenté du 20% (VINGT pour cent), y compris VAT. Les FRAIS D'EXPORTATION vers des pays autres que l'Union Européenne seront aussi à la charge de l'acheteur, lorsque la législation en vigueur l'exigera. Les frais de gestion administrative des licences d'exportation et douanière seront à la charge d'AUREO & CALICÓ.*
8. *Les frais d'assurance et expédition seront toujours à la charge de l'acheteur.*
9. *AUREO & CALICO garantit l'authenticité de tous les lots figurant dans ce catalogue, sauf indication contraire.*
10. *Le retour des lots acquis en salle ou préalablement examinés par l'acheteur ne sera accepté en aucun cas. Le retour des lots acquis par ordre écrit devra se réaliser dans les 8 jours suivant la date de réception, et seulement pour cause justifiée. Le retour de lots de plusieurs monnaies ne sera accepté en aucun cas.*
11. *Una divergence d'opinion sur l'authenticité ou l'état de conservation d'una pièce par une société tierce de certification et capsulage des pièces (entreprise de slabbing) ne sera pas un motif jistifié pour son retour.*
12. *AUREO & CALICO se réserve le droit de refuser une offre quelconque sous sa seule décision.*
13. *Tout enchérisseur qui ne soit pas client habituel d'AUREO & CALICO doit fournir des références commerciales afin que son ordre soit admis.*
14. *Les lots resteront propriété du vendeur jusqu'au paiement intégral.*
15. *Tout litige dérivant de la vente ou de l'interprétation de ces conditions sera soumis à la juridiction des Tribunaux de la ville de Barcelona.*
16. *Ces conditions se trouvent aussi en plusieurs langues outre le français. La version de référence est celle en espagnol ou en catalan.*
17. *La participation à la vente aux enchères implique l'acceptation des présentes conditions.*
18. *Vente publique organisée en conformité avec les règles de l'AINP.*

ABRÉVIATIONS ET SYMBOLES UTILISÉS

FDC	*Fleur de Coin*	***MBC-***	*presque TTB (Très Très Beau)*
S/C	*SPL (splendide)*	***BC+***	*TB (Très Beau)*
S/C-	*presque SPL (Splendide)*	***BC***	*B (Beau)*
EBC+	*mieux que SUP (Superbe)*	***BC-***	*assez Beau*
EBC	*SUP (Superbe)*	***RC***	*normale après circulation intense*
EBC-	*presque SUP (Superbe)*	***MC***	*mauvaise conservation*
MBC+	*mieux que TTB (Très Très Beau)*	***s/d***	*sans millésime*
MBC	*TTB (Très Très Beau)*		

() *Lorsqu'un chiffre ou une lettre se trouve entre parenthèse, c'est que leur lecture est difficile. Lorsque l'état de conservation se trouve entre parenthèse, c'est le degré que la pièce mériterait en considérant les circonstance ou les caractéristiques de sa frappe.*

УСЛОВИЯ АУКЦИОНА

1. *Начальная цена и торги производятся в евро.*
2. *Не принимаются ставки меньше начальной цены.*
3. *Покупка производиться наличными и оплачивается в евро.*
4. *AUREO & CALICO (view English version)*
5. *Участнику аукциона, предложившего наивысшую цену, присваивается лот. В случае заказов, полученных посредством почты, факса, интернета или электронной почты, тот заказ, в случае если размер предлагаемой суммы является равнозначным, который был получен первым, имеет преимущество.*
6. *AUREO & CALICO не несет ответственность за сбой on line версии, вследствие форс-мажорных обстоятельств или из-за ошибки третьих лиц. .*
7. *Покупатель оплачивает стоимость лота плюс 20% (двадцать процентов) на затраты аукциона (НДС/налоги на экспорт включены).*
8. *Покупатель берет на себя расходы за страхование и транспортировку.*
9. *AUREO & CALICO гарантирует подлинность всех лотов, предоставленных в каталоге, если не указано иное.*
10. *Ни при каких условиях не принимается возврат приобретенных в зале лотов или лотов, предварительно осмотренных покупателем. Если приобретенный лот был получен на основании письменного заказа, его возврат должен быть произведен максимум в течение 8 дней от даты получения, также должна быть указана, подтвержденная доказательствами причина. Ни в коем случае не принимается возврат комплексных лотов.*
11. *(view English version)*
12. *AUREO & CALICO имеет право отклонить поручение на покупку на свое усмотрение.*
13. *Все покупатели, не являющиеся постоянными клиентами AUREO & CALICO, должны предоставить коммерческие рекомендации, а также экономические гарантии для того, чтобы их заявки были приняты.*
14. *Лоты остаются собственностью продавца до тех пор, пока не будет выплачена вся сумма.*
15. *В случае судебной тяжбы связанной с аукционом или трактовкой условий аукциона устанавливается, что стороны обратятся в суд города Барселоны.*
16. *Испанский вариант правил аукциона с вложенным английским переводом является основополагающим для участников аукциона.*
17. *Участие в аукционе подразумевает безоговорочное принятие настоящих условий.*
18. *(view English version)*

ПРИМЕНЕННЫЕ ЗНАКИ И АББРЕВИАТУРА

FDC	*FDC*	**MBC-**	*Almost very fine*
S/C	*Uncirculated or mint state*	**BC+**	*Very good*
S/C-	*Almost uncirculated*	**BC**	*Good*
EBC+	*Choice extremely fine*	**BC-**	*Almost good*
EBC	*Extremely fine*	**RC**	*Regular (but identifiable)*
EBC-	*Almost extremely fine*	**MC**	*Poor*
MBC+	*Choice very fine*	**s/d**	*Без срока*
MBC	*Very fine*		

() *Каждая цифра или буква в скобках, либо не распознаваемая, либо тяжело распознаваемая. Если речь идет, об оценке лота, учитываются условия и характеристика чеканки.*

AUREO & Calicó

Redactado por TERESA SISÓ y EDUARD DOMINGO
LICENCIADOS EN HISTORIA Y NUMISMÁTICOS PROFESIONALES

y LLUÍS LALANA
NUMISMÁTICO PROFESIONAL

EQUIPO TÉCNICO:

Ibai ABAD
Amber AYUB
Montserrat BERDÚN
Alberto BERNALDO
David DE SAINT-GERMAIN
Raúl ESTEBAN
Berta MENINO
Daniel MEZQUITA
Olaya MEZQUITA
Òscar PERETÓ
David RAYA
Mercedes ROMERO
Omar SANCHO

TEXTOS HISTÓRICO-NUMISMÁTICOS

VICENT JOSEP FORTEA I MARZÀ
LICENCIADO EN CIENCIAS QUÍMICAS

ANÁLISIS

NUMMETRICA

ASESORAMIENTO FISCAL

DAREI Consultoría de empresas — DANIEL REY

FOTOSTUDIO

LÜBKE & WIEDEMANN
BENJAMIN SEIFERT
Leonberg (Alemania)

U.S. MEXICAN NUMISMATIC ASSOCIATION

AMERICAN NUMISMATIC ASSOCIATION

Subasta organizada de acuerdo con las reglas de la AINP
Auction sale conducted according to the IPN rules
Vente publique organisée en conformité avec les règles de l'AINP

AUREO & Calicó

SUBASTA PÚBLICA EN SALA
FLOOR AUCTION

Miércoles, 22 de abril de 2026
Wednesday, April 22nd, 2026

SUBASTA EN SALA
16 horas / *4 pm*

Jueves, 23 de abril de 2026
Thursday, April 23rd, 2026

AUSIÀS MARCH
Colección FORTEA MARZÀ
16 horas / *4 pm*

PUJE EN DIRECTO **www.aureo.com** ***BID ONLINE***

EXAMEN DE LOS LOTES
A partir del 13 de abril

Lunes - Jueves: 9:30 - 13:30 / 15 - 18 h.
Viernes: 9:30 - 14:30 h.

Las órdenes se aceptarán hasta el miércoles 22 de abril a las 18:30h. Para participar telefónicamente durante la subasta debe comunicarlo antes del martes 21 de abril

LOTS VIEWING
Beginning April 13th

Monday - Thursday: 9:30 - 1:30 / 3 - 6 pm.
Friday: 9:30 - 2:30 pm.

Phone and mail bids accepted until Wednesday April 22nd at 18:30 pm. If you wish to participate by phone you must advise us prior to Tuesday April 21st

También puede encontrarnos en:

You can also find us:

NumisBids The Online Portal for Coin Auctions biddr bid inside Auction Software

Jueves, 23 de abril de 2026

ÍNDICE

Páginas	Lotes	
23	1-20	**Moneda íbero-romana**
		Moneda del Reino de València y otros territorios de la Corona
27	21	Senyoria de Montpeller
28	22-31	Jaume I, el Conqueridor (1213-1276)
34	32-34	Pere II (I de València), el Gran (1276-1285)
36	35	Alfons II (I de València), el Liberal (1285-1291)
38	36-38	Jaume II, el Just (1291-1327)
40	39	Alfons III (II de València), el Benigne (1327-1336)
43	40-47	Pere III (II de València), el Cerimoniós (1336-1387)
52	48-49	Joan I, el Caçador (1387-1396)
56	50-56	Martí I, l'Humà (1396-1410)
61	57-60	Ferran I, d'Antequera (1412-1416)
64	61-84	Alfons IV (III de València), el Magnànim (1416-1458)
75	85-95	Joan II, el Sense Fe (1458-1479)
81	96-111	Ferran II, el Catòlic (1479-1516)
88	112	Moneda local
89	113-145	Carles I (1516-1556)
103	146-152	Felip I (II de Castella) (1556-1598)
107	153-163	Felip II (III de Castella) (1598-1621)
110	164-195	Felip III (IV de Castella) (1621-1665)
116	196-221	Carles II (1665-1700)
123	222	Felip IV (V de Castella) (1700-1705)
125	223-227	Carles III, Arxiduc d'Àustria (1705-1714)
		Moneda Pontifícia de los Papas valencianos
131	228-230	Calixt III (1455-1458) | Alfons de Borja
133	231	Alexandre VI (1492-1503) | Roderic de Borja
		Medallas
135	232-251	Proclamación y cambios de régimen
139	252-261	Personajes históricos de la Corona
144	262-266	Medallas conmemorativas

Encara conserve ben viu el record del dia que vaig conèixer Vicent Fortea, el 27 de febrer de 2002. Va ser a les antigues oficines d'Àureo del carrer Beethoven de Barcelona, i es tractà d'una d'eixes ocasions en què l'afinitat sorgeix de manera immediata, gairebé inevitable. Des del primer moment va quedar clar que ens unia alguna cosa més que una afició compartida: ens reconeguérem en l'estima profunda per la numismàtica valenciana i per la història de la nostra terra, entesa no com una simple successió de dates i fets, sinó com una memòria viva, tangible, que pot sostenir-se al palmell de la mà.

La meua relació amb la seua col·lecció és, de fet, molt primerenca. Ja l'any 2007 vaig tindre l'oportunitat d'estudiar-la amb deteniment, en el marc del meu primer treball sobre la moneda valenciana d'època dels Àustries. Aquell primer contacte va posar de manifest no sols la qualitat i coherència del conjunt, sinó també la generositat intel·lectual de Vicent, sempre disposat a facilitar l'accés a les peces, a compartir informació i a debatre interpretacions amb una actitud oberta i rigorosa. Aquesta predisposició a col·laborar s'ha mantingut constant al llarg dels anys i ha estat fonamental per al desenvolupament dels meus estudis sobre la moneda valenciana.

Nascut a Borriana l'any 1951, Vicent ha recorregut un llarg camí vital i professional que el va portar des de la formació científica amb la llicenciatura en Ciències Químiques a la Universitat Literària de València, fins a una intensa trajectòria en el sector ceràmic, tant a Castelló com en escenaris internacionals tan exigents com la Xina o Algèria. Aquesta experiència, marcada pel rigor tècnic, la capacitat de gestió i una mirada sempre oberta al món, es reflecteix també en la seua manera d'entendre el col·leccionisme: metòdica, reflexiva i profundament honesta.

La seua vocació numismàtica va nàixer en l'adolescència, en intentar classificar unes modestes monedes familiars de plata, i es va transformar definitivament quan descobrí, a un comerç numismàtic de València, un real valencià d'Alfons el Magnànim. Aquell encontre -que ell mateix ha relatat en més d'una ocasió- va ser revelador: comprendre que l'accés a un patrimoni històric d'enorme valor simbòlic era possible va marcar l'inici d'una dedicació constant a la numismàtica valenciana.

Des que la jubilació li ha permés lliurar-se plenament a aquesta passió, Vicent ha sabut reunir-hi tres dimensions que li són essencials: el gust pel col·leccionisme, l'estudi rigorós de la història i un amor serè, però ferm, pel seu país. No es tracta d'acumular peces, sinó d'entendre-les, contextualitzar-les i donar-los sentit dins d'un relat històric coherent.

Durant tots aquests anys hem compartit llargues converses -de vegades autèntiques discussions, sempre fecundes- sobre qüestions numismàtiques valencianes: emissions, seques, pesos, llegendes i contextos polítics. D'aquest intercanvi constant n'han sorgit no sols amistats més profundes, sinó també treballs d'investigació i estudis científics, fruit d'una manera d'entendre la numismàtica com a disciplina històrica i no com una simple acumulació de monedes.

Vicent Fortea és actualment vocal de la Junta de Govern de la Societat Catalana d'Estudis Numismàtics, filial de l'Institut d'Estudis Catalans, una responsabilitat que reflecteix el reconeixement de la seua trajectòria i del seu compromís intel·lectual. Però, per damunt de càrrecs i currículums, els qui el coneixem sabem que el seu valor més gran rau en la mirada pausada amb què observa cada moneda i en el respecte gairebé íntim amb què tracta cada peça.

La col·lecció que ara es presenta en subhasta no és, per tant, un conjunt fortuït d'objectes, sinó el resultat d'una vida de curiositat, estudi i fidelitat a la història valenciana. Qui adquirisca alguna d'aquestes monedes no sols incorporarà una peça a la seua col·lecció: heretarà també una part del camí recorregut per Vicent Fortea.

Toni Sendra

Aún conservo bien fresco el recuerdo del día que conocí a Vicent Fortea, el 27 de febrero de 2002. Fue en las antiguas oficinas de Áureo de la calle Beethoven de Barcleona, y fue una de esas ocasiones en que la afinidad surge de manera inmediata, casi inevitable. Desde el primer momento quedó claro que nos unía alguna cosa más que una afición compartida: nos reconocimos en la estima profunda por la numismática valenciana y por la historia de nuestra tierra, entendida no como una simple sucesión de fechas y hechos, sino como una memoria viva, tangible, que podía sostenerse en la palma de la mano.

Mi relación con su colección es, de hecho, muy primeriza. Ya en 2007 tuve la oportunidad de estudiarla con detenimiento, en el marco de mi primer trabajo sobre moneda valenciana de la época de los Austrias. Aquel primer contacto puso de manifiesto no solo la calidad y coherencia del conjunto, sino también la generosidad intelectual de Vicent, siempre dispuesto a facilitar el acceso a las piezas, a compartir información y a debatir interpretaciones con una actitud abierta y rigurosa. Esta predisposición a colaborar se ha mantenido constante a lo largo de los años y ha sido fundamental para el desarrollo de mis estudios sobre moneda valenciana.

Nacido en Borriana en 1951, Vicent ha recorrido un largo camino vital y profesional que lo llevó desde la formación científica con la licenciatura en Ciencias Químicas en la Universidad Literaria de Valencia, hasta una intensa trayectoria en el sector cerámico, tanto en Castelló como en escenarios internacionales tan exigentes como China o Argelia. Esta experiencia, marcada por el rigor técnico, la capacidad de gestión y una mirada siempre abierta al mundo, se refleja también en su manera de entender el coleccionismo: metódica, reflexiva y profundamente honesta.

Su vocación numismática nació en la adolescencia, al intentar clasificar unas modestas monedas familiares de plata, y se transformó definitivamente cuando descrubió, en un comercio numismático de Valencia, un real valenciano de Alfonso el Magnánimo. Ese encuentro -que él mismo ha relatado en más de una ocasión-fue revelador: comprender que el acceso a un patrimonio histórico de enorme valor simbólico era posible marcó el inicio de una dedicación constante a la numismática valenciana.

Desde que la jubilación le ha permitido dedicarse plenamente a esta pasión, Vicent ha sabido reunir tres dimensiones que le son esenciales: el gusto por el coleccionismo, el estudio riguroso de la historia y un amor sereno, pero firme, por su país. No se trata de acumular piezas, sino de entenderlas, contextualizarlas y darles un sentido dentro de un relato histórico coherente.

Durante todos estos años hemos compartido largas conversaciones -a veces auténticas discusiones, siempre fecundas- sobre cuestiones numismáticas valencianas: emisiones, cecas, pesos, leyendas y contextos políticos. De este intercambio constante han surgido no solo amistades más profundas, sino también trabajos de investigación y estudios científicos, fruto de una manera de entender la numismática como disciplina histórica y no como una simple acumulación de monedas.

Vicent Fortea es actualmente vocal de la Junta de Gobierno de la Societat Catalana d'Estudis Numismàtics, filial del Institut d'Estudis Catalans, una responsabilidad que refleja el reconocimiento de su trayectoria y de su compromiso intelectual. Pero, por encima de cargos y currículums, los que lo conocemos sabemos que su mayor valor radica en la mirada pausada con la que observa cada moneda y en el respeto casi íntimo con que trata cada pieza.

La colección que ahora se presenta en subasta no es, por tanto, un conjunto fortuito de objetos, sino el resultado de una vida de curiosidad, estudio y fidelidad a la historia valenciana. Quien adquiera alguna de estas monedas no solo incorporará una pieza a su colección: heredará también una parte del camino recorrido por Vicent Fortea.

Toni Sendra

UN ADIÓS GENTIL

Vicent ha decidido despedir su colección de monedas. Una decisión difícil, seguro. Juraría que con muchas idas y venidas. Atrás quedan años y años de ilusión, de investigación, de batallas, de ahroros, de sorpresas, de descubirimientos insospechados, de dolorosos fracasos y de muchas alegrías.

Una larga lucha, ¿para qué? ¿Para ahorrar? ¿Por diversión? ¿Para ganar dinero? Nada de eso.

La colección de Vicent, como lo fue la mía, bebe de la estima a nuestra tierra. ¿Una tierra pequeña y maltratada, como decía Espriu? Quizá sí, pero en todo caso, digna, valiente y ejemplar. En todo caso, la nuestra, la insustituible. La que luce como lirio entre cardos, como diría el gran Ausiàs March, a quien Vicent justamente invoca.

Despedir a la propia colección, hacerlo oportunamente, no es más que un gran signo de madurez, de cordura. Con cierto dolor, claro, como quien despide a un hijo que ha encontrado trabajo en tierras lejanas.

En este caso, no obstante, hay que hablar, con toda la razón, de una despedida meditada, minuciosa.

Cuando la moneda es aún dinero, poca cosa nos dice. Si habla, y mucho, es cuando ya es historia. ¿Qué más adecuado, entonces, que acompañar esta despedida con una pizca de esta historia rica, plena y a menudo gloriosa?

Con un texto, que tiene un poco de rememoración atrayente, lleno de datos útiles, de anécdotas y de documentos complementarios. Al lado de esto, Vicent también quiere decir la suya. Y lo hace con ingenio, ironía si cabe, y el profundo conocimiento de las cosas que le caracteriza.

Se trata, además, de una colección detallada, largamente estudiada, con notables piezas de oro, grandes rarezas y monedas que él mismo ha tenido que situar en su lugar. Con fuerte acento valenciano, cierto, pero sin olvidar nunca el contexto, es decir, el estado catalán que solemos denominar Corona catalano-aragonesa.

El perfil biográfico de Toni Sendra, un texto documentado, cálido y cercano como se merece Vicent, nos da, aún, una aproximación personal, que siempre resulta útil y clarificadora.

Áureo & Calicó ha acogido esta iniciativa con ilusión y no puedo más que felicitarles. Seguro que es la primera subasta de monedas que surge tan bien envuelta.

Todo el mundo ha intentado dar relevancia a estos hechos con actos sociales o acompañado de otros eventos estudiosos o lúdicos. Aquí todo va ligado. La colección, sí, pero vestida de gala. Con todo aquello que a fuerza de mirar y estudiar, llena de gozo al que se acerca a estos objetos antes cuotidianos e insulsos y que ahora son un testimonio vivo de nuestro pasado.

Los que vengáis, tened siempre presente que aquella pieza ilusionantemente adquirida había sido de Vicent. Recardaréis su amistad cercana y cordial, sus bromas y su alegría de vivir entre el mar y el Pirineo, lo que quiere decir toda nuestra tierra. Y esto, claro, os dará un plus de satisfacción.

Felicidades a todos. Despedir la colección, sí. Es ley de vida. Pero con el punto justo de elegancia.

Miquel de Crusafont

UN ADEU GENTIL

En Vicent ha decidit d'acomiadar la seva col·lecció de monedes.

Una decisió difícil, segur. Juraria que amb molts anants i vinents.

Enrere queden anys i anys d'il·lusió, de recerca, de batalles, d'estalvis, de sorpreses, de descobertes insospitades, de fracassos dolorosos i d'alegries fora mida.

Una llarga lluita, perquè? Per fer un estalvi? Per diversió? Per guanyar diners?

Res d'això.

La col·lecció d'en Vicent, com ho fou la meva, beu de l'estimació a la nostra terra.

Una terra petita i maltractada, com deia l'Espriu?

Potser sí, però, en tot cas, digna, valerosa i exemplar. En tot cas, la nostra, la insubstituïble.

La que llueix com llir entre cards, com diria el gran Ausiàs Marc, a qui Vicent justament invoca.

Fer un comiat a la pròpia col·lecció, fer-ho oportunament, no és més que un signe de maduresa, de seny. Amb cert dolor, és clar, com qui acomiada un fill que ha trobat feina en terres llunyanes.

En aquest cas, però, hem de parlar, amb plena raó, d'un comiat pensat, acurat.

Quan la moneda és encara diner, ben poca cosa ens diu. Si parla, i molt, és quan ja és història. Què més adient, doncs, que acompanyar aquest comiat amb un tast d'aquesta història rica, plena i sovint gloriosa?

Amb un text, que té un mos de rememoració atraient, ple de dades útils, d'anècdotes i de documents complementaris. Al costat d'això, però, en Vicent també vol dir la seva. I ho fa amb l'enginy, la ironia si cal, i el coneixement profund de les coses, que el caracteritza.

Es tracta, a més, d'una col·lecció acurada, llargament estudiada, amb notables peces d'or, grans rareses i monedes que ell mateix ha hagut de situar al seu lloc. Amb fort accent valencià, cert, però sense oblidar mai el context, és a dir l'estat català que solem denominar Corona Catalano-Aragonesa.

El perfil biogràfic de Toni Sendra, un text documentat, càlid i proper com es mereix en Vicent, ens afegeix, encara, una aproximació personal, que sempre resulta útil i aclaridora.

Áureo & Calicó ha acollit aquesta iniciativa amb il·lusió i no puc més que felicitar-los. De segur que és la primera subhasta de monedes que sorgeix tan ben embolcallada.

Hom ha cercat a voltes de donar relleu a aquests fets amb actes socials o acompanyat d'altres esdeveniments estudiosos o lúdics. Aquí tot ve lligat. La col·lecció, sí, però amb vestit de gala. Amb tot allò que a còpia de mirar i estudiar, omple de goig al que s'apropa a aquests objectes abans quotidians i insulsos i que ara són un testimoni viu del nostre passat.

Els que hi vindreu, tindreu sempre present que aquella peça il·lusionadament adquirida havia estat del Vicent. Recordareu la seva amistat propera i cordial, els seus acudits i la seva joia de viure entre el mar i el Pirineu, que vol dir per tota l'amplada de la nostra terra. I això, és clar, us donarà un plus de satisfacció.

Felicitacions a tots. Acomiadar la col·lecció, sí. És llei de vida. Però amb el punt just de galanor.

Miquel de Crusafont

PRESENTACIÓ

La majoria d'aquells que llegiu aquestes ratlles segur, que d'alguna manera, vos sentireu identificats. Si teniu el catàleg en mà, vol dir que formeu part d'aquell subgrup, objectivament identificable des del punt de vista psicològic, que constituïm les persones, que des d'edat ben primerenca, ens entreteníem arreplegant objectes i atorgant-los una categoria i ordre determinats. Si aquella replega, es podia ordenar de manera seqüencial, allò adquiria una significació pròpia, era una col·lecció. Naturalment, qui fem aquestes coses som els anomenats col·leccionistes.

El col·leccionisme numismàtic transcendeix la pura ànsia en posseir l'objecte, atès que aquest s'imbrica en el coneixement de l'autoritat monetària i la societat en un moment de la història determinat. Aquesta unió li dona una potència desconeguda en altres àmbits del col·leccionisme. No és el mateix tindre a la mà un real de plata de Joan I, encunyat a la seca de València a les darreries del segle XIV i poder-lo contextualitzar, que posseir una obra pictòrica. Una pintura o una escultura són peces úniques i van adreçades als sentits per al seu gaudi estètic. La moneda, en canvi, és un objecte seriat que està pensat per a servir com a instrument d'intercanvi universal, en conseqüència se n'han fabricat innombrables exemplars, la qual cosa vol dir que el col·leccionisme numismàtic està a l'abast de tothom. Altrament, la gratificació que proporciona resulta valuosa i exclusiva, transportant-te en el temps, travessant societats i polítiques del passat, a les quals ajuda a comprendre. Tot açò, naturalment, marca una diferència amb altres tipologies de col·leccionisme.

El Renaixement italià, a banda d'un corrent humanista i precisament gràcies a això, significà una mirada al passat clàssic, i comportà un refinament cultural que abocà a molts nobles i prínceps a col·leccionar monedes (a l'època es deien medalles) dels emperadors romans. Començava així una activitat cultural practicada per la noblesa que posava en valor el patrimoni de l'època de la Roma imperial. Com assenyala Miquel de Crusafont, el nostre Alfons el Magnànim, aleshores regnant al Nàpols renaixentista, arribà a posseir una col·lecció de les sèries romanes tant o més bona que la dels Mèdici. Alfons guardava la seua col·lecció en una arqueta de marfil que sempre tenia a mà per gaudir dels retrats dels herois antics. Així que la nostra afició numismàtica no pot tindre un origen més noble i elevat.

El numismàtic duu aparellat el desig de saber i descobrir, cosa que implica treballar la bibliografia per conèixer la història. Tot va encaminat a donar explicació als objectes i polítiques monetàries del passat relatives a una societat, normalment la més propera al col·leccionista. Aquest coneixement desperta l'estima per la pròpia terra, atès que per estimar alguna cosa, primer cal saber d'ella. Al capdavall, tot desemboca en un afany didàctic i divulgatiu, que ajuda a tenir memòria històrica i a conformar una identitat.

Com a mi en el seu dia, a molts valencians els sorprendria saber que el nostre país, va emetre moneda pròpia lluint les armes reials de les quatre barres roges, utilitzades també per la ciutat de València. Massa sovint, les societats actuals, exhibeixen un gran desconeixement del seu propi passat, la qual cosa dificulta la cohesió i maduresa necessàries per construir un futur comú, digne i no desgavellat.

Aquest catàleg, independentment de la part de satisfacció personal que té al veure finit un afany de dècades, obeeix a aquesta obsessió de completar cicles i ordenar objectes amb un cert objectiu didàctic, dedicat (sobretot) no només a valencians, sinó a tots aquells interessats en la Història. En aquest cas s'han unit la passió del col·leccionista de moneda amb l'interès pel coneixement del meu país, especialment durant l'època que conformà el Regne de València (1238-1707), un regne sobirà dins la Corona catalanoaragonesa. Quasi 500 anys d'una entitat, que com a Estat, tenia la prerrogativa d'emetre moneda.

Aquestes raons exposades són les que donen la resposta al perquè d'aquest catàleg tan especial. La col·lecció que es presenta ara és el resultat d'un agrupament monetari compendiós i panoràmic, de tot el recorregut d'allò que fou el Regne i la seca valencians. Aquesta circumstància afavoreix la possibilitat d'embolcallar-la amb un relat, que servesca de guia gràfica i amable de la història de la seca de València. Això sí, sense caure en la temptació d'un excés d'erudició i tecnicismes, que considere no serien propis de l'objecte del catàleg d'una subhasta numismàtica.

PRESENTACIÓN

La mayoría de aquellos que leáis estas líneas seguro que, de alguna manera, os sentiréis identificados. Si tenéis el catálogo en mano, significa que formáis parte de ese subgrupo, objetivamente identificable desde el punto de vista psicológico, que constituimos las personas que, desde edad temprana, nos entreteníamos recogiendo objetos y otorgándoles una categoría y orden determinados. Si aquella recogida podía ordenarse de manera secuencial, aquello adquiría una significación propia, era una colección. Naturalmente, quienes hacemos estas cosas somos los llamados coleccionistas.

El coleccionismo numismático trasciende la pura ansia al poseer el objeto, dado que éste se imbrica en el conocimiento de la autoridad monetaria y la sociedad en un momento de la historia determinado. Esta unión le da una potencia desconocida en otros ámbitos del coleccionismo. No es lo mismo tener en la mano un real de plata de Juan I, acuñado en la ceca de València a finales del siglo XIV y poderlo contextualizar, que poseer una obra pictórica. Una pintura o escultura son piezas únicas y van dirigidas a los sentidos para su disfrute estético. La moneda, en cambio, es un objeto seriado que está pensado para servir como instrumento de intercambio universal, en consecuencia, se han fabricado innumerables ejemplares, lo que significa que el coleccionismo numismático está al alcance de todos. En cambio, la gratificación que proporciona resulta valiosa y exclusiva, transportándote en el tiempo, atravesando sociedades y políticas del pasado, a las que ayuda a comprender. Todo esto, naturalmente, marca una diferencia con otras tipologías de coleccionismo.

El Renacimiento italiano, aparte de una corriente humanista y precisamente gracias a ello, significó una mirada al pasado clásico, y comportó un refinamiento cultural que abocó a muchos nobles y príncipes a coleccionar monedas (en la época se llamaban medallas) de los emperadores romanos. Empezaba así una actividad cultural practicada por la nobleza que ponía en valor el patrimonio de la época de la Roma imperial. Como señala Miquel de Crusafont, nuestro Alfonso el Magnánimo, entonces reinando en el Nápoles renacentista, llegó a poseer una colección de las series romanas tanto o mejor que la de los Médici. Alfonso guardaba su colección en una arqueta de marfil que siempre tenía a mano para gozar de los retratos de los héroes antiguos. Así que nuestra afición numismática no puede tener un origen más noble y elevado.

El numismático lleva emparejado el deseo de saber y descubrir, lo que implica trabajar la bibliografía para conocer la historia. Todo va encaminado a dar explicación a los objetos y políticas monetarias del pasado relativas a una sociedad, normalmente la más cercana al coleccionista. Este conocimiento despierta el aprecio por la propia tierra, dado que para amar algo, primero hay que saber de ello. Al fin y al cabo, todo desemboca en un afán didáctico y divulgativo, que ayuda a tener memoria histórica y a conformar una identidad.

Como a mí en su día, a muchos valencianos les sorprendería saber que nuestro país emitió moneda propia luciendo las armas reales de las cuatro barras rojas, utilizadas también por la ciudad de València. Con demasiada frecuencia, las sociedades actuales, exhiben un gran desconocimiento de su propio pasado, lo que dificulta la cohesión y madurez necesarias para construir un futuro común, digno y no descabellado.

Este catálogo, independientemente de la parte de satisfacción personal que tiene al ver finito un afán de décadas, obedece a esta obsesión de completar ciclos y ordenar objetos, con un cierto objetivo didáctico, dedicado sobretodo no sólo a valencianos, sino a todos aquellos interesados en la Historia. En este caso se han unido la pasión del coleccionista de moneda con el interés por el conocimiento de mi país, especialmente durante la época que conformó el Reino de València (1238-1707), un reino soberano dentro de la Corona catalanoaragonesa. Casi 500 años de una entidad que, como Estado, tenía la prerrogativa de emitir moneda.

Estas razones expuestas son las que dan la respuesta al porqué de este catálogo tan especial. La colección que se presenta ahoraes el resultado de un agrupamiento monetario compendioso y panorámico, de todo el recorrido que fue el Reino y la ceca valencianos. Esta circunstancia favorece la posibilidad de envolverlas con un relato, que sirva de guía gráfica y amable de la historia de la ceca de València. Eso sí, sin caer en la tentación de un exceso de erudición y tecnicismos, que considero no serían propios del objeto del catálogo de una subasta numismática.

Fent costat a les monedes de la seca de València, la subhasta consta també d'una selecció de tota la Corona catalanoaragonesa, per tal de contextualitzar el Regne de València en una entitat política superior; la decisió de no fer-ho seria mutilar la numismàtica valenciana del seu tronc comú amb la Corona. Si férem això, deixaríem d'entendre moltíssims aspectes polítics i monetaris valencians. En conseqüència, aquest catàleg inclou monedes del Principat de Catalunya i dels regnes d'Aragó, Mallorca, Sicília, Sardenya i Nàpols.

Així doncs, és gràcies a l'excel·lència de la casa Áureo & Calicó i a l'amabilitat i interès de Teresa Sisó, que aquest catàleg especial de col·leccionista veu la llum.

Les col·leccions numismàtiques són com acordions que s'obren i es tanquen periòdicament i compassada, fent-se i desfent-se a la vista de tothom, mitjançant les subhastes públiques de les nombroses cases especialitzades. Aquesta meua, que es desfà en aquest acte, s'ha nodrit pràcticament en la seua totalitat, de les subhastes de firmes de Barcelona, Madrid i d'algunes europees, sobre tot italianes i alemanyes, que han subhastat col·leccions importants. Ara la meua servirà per completar-ne unes altres. Ha estat conservada en monetaris de fusta i vellut, amb la qual cosa sobretot en la plata, ha adquirit eixa pàtina que caracteritza la moneda antiga.

Vicent Josep Fortea Marzà

Apoyando las monedas de la ceca de València, la subasta consta también de una selección de toda la Corona catalanoaragonesa, a fin de contextualizar el Reino de València en una entidad política superior; la decisión de no hacerlo sería mutilar la numismática valenciana de su tronco común con la Corona. Si hiciésemos esto, dejaríamos de entender muchísimos aspectos políticos y monetarios valencianos. En consecuencia, este catálogo incluye monedas del Principado de Cataluña y los reinos de Aragón, Mallorca, Sicilia, Cerdeña y Nápoles.

Así pues, es gracias a la excelencia de la casa Áureo & Calicó y a la amabilidad e interés de Teresa Sisó, que este catálogo especial de coleccionista ve la luz.

Las colecciones numismáticas son como acordeones que se abren y se cierran de manera periódica y acompasada, haciéndose y deshaciéndose a la vista de todos mediante las subastas públicas de las numerosas casas especializadas. Esta mía, que se deshace en este acto, se ha nutrido prácticamente en su totalidad, de las subastas de firmas de Barcelona, Madrid y de algunas europeas, sobre todo italianas y alemanas, que han subastado colecciones importantes. Ahora la mía servirá para completar otras. Ha sido conservada en monetarios de madera y terciopelo, con lo que sobre todo la plata, ha adquirido esa pátina que caracteriza a la moneda antigua.

Vicent Josep Fortea Marzà

EXPLICACIÓ I CARACTERÍSTIQUES DEL CATÀLEG

- **Primera part.** Moneda iberoromana. No molt extensa, comprèn sobretot la seca d'*Arse-Sagunt*.

- **Segona part.** Moneda del Regne de València i Corona catalanoaragonesa. Comprèn tots els regnats des de la fundació del Regne per Jaume I el 1238 fins a la seua abolició pel decret de Nova Planta de Felip V el 1707.

Per la representació de cada rei s'utilitzen les pintures que la Diputació del Regne d'Aragó va encarregar al pintor italià Filippo Ariosto el 1586. Les que es reprodueixen ací, són en veritat les còpies d'aquestes pintures, que en 1634 va manar fer el rei Felip III (IV de Castella) per a decorar el seu palau madrileny, actualment en propietat del Museu del Prado. Les originals, que es conservaven a Saragossa, es van cremar durant la Guerra del Francès. Encara que des del punt de vista artístic no siguin un encert, donen una visió d'unitat representativa i institucional des de Jaume I fins a Felip III (IV de Castella). El retrat de Carles II és de Juan Carreño de Miranda, de 1681, propietat del Museu del Prado. El de Felip V és també del Museu del Prado, realitzat el 1700 per Juan Garcia de Miranda. El de Carles III és un retrat oficial del rei davant el port de Barcelona fet per Frans van Stampart i propietat del Museu d'Història de l'Art de Viena. Els ordinals dels reis segueixen l'ordre dinàstic del Casal de Barcelona, indicant entre parèntesi, allí on calga, el corresponent ordinal per al Regne de València o de Castella.

Cada regnat va acompanyat d'un text curt i anecdòtic de fets o circumstàncies històriques de l'època, extret de l'obra d'un autor o autors seleccionats d'entre la bibliografia especialitzada. He preferit el relat d'una autoritat en la matèria, encara que siga fragmentari, que afegir-hi una relació de la vida i obres del rei en qüestió. Les biografies dels reis i els seus fets són de fàcil accés, i al repetir-ho ací ens arrisquem a caure en llocs comuns i no gaire reeixits. Seguidament es descriuen els fets monetaris més rellevants sense entrar en detalls sobre la llei, metrologia o volums d'emissió de la moneda per les raons ja explicades més amunt sobre l'objecte del catàleg i la seua amabilitat de lectura.

S'hi afegeix un capítol legislatiu d'Ordinacions, Privilegis, etc. No es tracta d'una relació exhaustiva de tot el corpus legal atorgat pels reis de la Corona a la seca de València. S'han reproduït solament els Privilegis continguts en el llibre conservat en la catedral de València, que du per títol *Libre dels priuilegis de la Seca y casa real de la moneda de Sa Magestat de la Ciutat y regne de València los quals se han vertit de lati en romans en lo any de la natiuitat del Senyor MDCXXX*. És un document importantíssim pel que representa de cartulari oficial de la seca fins l'any 1630; a més té un gran interès lingüístic, ja que és una traducció del llatí de la Cancelleria al valencià oficial del segle XVII. He volgut doncs, reproduir el regest o resum de 39 dels 40 documents aplegats en el Llibre, excepte el primer de Pere I el Catòlic de 28-01-1208. Estan exposats doncs, des de Jaume I fins a Felip IV (III de València).

A continuació s'inclou la llista dels mestres de la seca i dels obridors d'encunys o gravadors. No ha estat fàcil establir-la degut als buits documentals i a algunes contradiccions entre els autors numismàtics. Al final he pogut reflectir la llista més completa i actualment possible, d'aquests funcionaris.

Per acabar s'inclou un repertori succint de totes les denominacions monetàries valencianes encunyades durant els corresponents regnats. Sense ser l'objectiu d'aquest catàleg, al final ha resultat un llistat de tipus monetaris valencians molt complet i actual.

- Tercera part. Moneda pontifícia dels papes valencians. La conforma una petita representació de la moneda de Calixt III i Alexandre VI.

- Quarta part. Medalles.
a) En primer lloc, medalles de proclamació borbòniques i canvis de règim. Inclou les medalles de Felip V a Alfons XIII.
b) A continuació, medalles de personatges històrics de la Corona.
c) Per acabar, medalles commemoratives.

Vicent Josep Fortea Marzà

EXPLICACIÓN Y CARACTERÍSTICAS DEL CATÁLOGO

- Primera parte. *Moneda ibero-romana. No muy extensa, comprende sobre todo la ceca de* Arse-Sagunto*.*

- Segunda parte. *Moneda del Reino de València y Corona catalanoaragonesa. Comprende todos los reinados desde la fundación del Reino por Jaime I en 1238 hasta su abolición por el decreto de Nueva Planta de Felipe V en 1707.*

Para la representación de cada rey se utilizan las pinturas que la Diputación del Reino de Aragón encargó al pintor italiano Filippo Ariosto en 1586. Las que se reproducen aquí, son en verdad las copias de estas pinturas, que en 1634 mandó hacer el rey Felipe IV para decorar su palacio madrileño, actualmente en propiedad del Museo del Prado. Las originales, que se conservaban en Zaragoza, se quemaron durante la Guerra de la Independencia española. Aunque desde el punto de vista artístico no sean un acierto, dan en cambio una visión de unidad representativa e institucional desde Jaime I hasta Felipe IV. El retrato de Carlos II es de Juan Carreño de Miranda, de 1681, propiedad del Museo del Prado. El de Felipe V es también del Museo del Prado realizado en 1700 por Juan García de Miranda. El de Carlos III es un retrato oficial del rey ante el puerto de Barcelona realizado por Frans van Stampart y propiedad del Museo de Historia del Arte de Viena. Los ordinales de los reyes siguen el orden dinástico del Casal de Barcelona, indicando entre paréntesis, allí donde sea necesario, el correspondiente ordinal para el Reino de València o de Castilla.

Cada reinado va acompañado de un texto corto y anecdótico de hechos o circunstancias históricas de la época, extraído de la obra de autor o autores seleccionados de entre la bibliografía especializada. He preferido el relato de una autoridad en la materia, aunque sea fragmentario, que añadir una relación de la vida y obras del rey en cuestión. Las biografías de los reyes y sus hechos son de fácil acceso y al repetirlo aquí nos arriesgamos a caer en lugares comunes y no demasiado exitosos. Seguidamente se describen los hechos monetarios más relevantes sin entrar en detalles sobre la ley, metrología o volúmenes de emisión de la moneda por las razones ya explicadas sobre el objeto del catálogo y su amabilidad de lectura.

Se añade un capítulo legislativo de Ordenaciones, Privilegios, etc. No se trata de una relación exhaustiva de todo el corpus legal otorgado por los reyes de la Corona a la ceca de València. Se han reproducido solo los Privilegios contenidos en el libro conservado en la catedral de València con el título Libre dels priuilegis de la Seca y casa real de la moneda de Sa Magestat de la Ciutat y regne de València los quals se han vertit de lati en romans en lo any de la natiuitat del Senyor MDCXXX*. Es un documento importantísimo por lo que representa de cartulario oficial de la ceca hasta el año 1630; además tiene un gran interés lingüístico, ya que es una traducción del latín de la Cancillería al valenciano oficial del siglo XVII. He querido pues, reproducir el registro o resumen de 39 de los 40 documentos reunidos en el Libro, excepto el primero de Pere I el Católico de 28-01-1208. Están reproducidos pues, desde Jaume I hasta Felipe IV (III de València).*

A continuación, se incluye la lista de los maestros de la ceca y abridores de cuños o grabadores. No ha sido fácil establecerla debido a los vacíos documentales y a algunas contradicciones entre los autores numismáticos. Al final he podido reflejar la lista más completa y actualmente posible, de estos funcionarios.

Por último, se incluye un repertorio sucinto de todas las denominaciones monetarias valencianas acuñadas durante los correspondientes reinados. Sin ser el objetivo de este catálogo, al final ha resultado un listado de tipos monetarios valencianos muy completo y actual.

- Tercera parte. *Moneda pontificia de los papas valencianos. La conforma una pequeña representación de la moneda de Calixto III y Alejandro VI.*

- Cuarta parte. *Medallas.*
a) En primer lugar, medallas de proclamación borbónicas y cambios de régimen. Incluye las medallas de Felipe V a Alfonso XIII.
b) A continuación, medallas de personajes históricos de la Corona.
c) Para acabar, medallas conmemorativas.

Vicent Josep Fortea Marzà

MONEDA ÍBERO-ROMANA

Font: Commons.wikimedia.org/. Autor: Pieter van Everdingen

Sagunt, castell i teatre romà.

Sagunt, castillo y teatro romano.

ARSE-SAGUNTUM

A l'Edetània es troba una de les seques més importants de la península Ibèrica, ens referim a *Arse-Saguntum*. La fundació mítica, pels grecs, de l'illa de Zakynthos i la intervenció directa en la Segona Guerra Púnica fan que el seu nom hagi passat a la història i sigui citada contínuament per tots els historiadors de l'antiguitat.

Les primeres monedes foren encunyades en el segle III aC, i entorn a la Segona Guerra Púnica, les emissions de plata foren nombroses, usant com inscripció l'arrel ètnica *Ar-* i múltiples desinències que no sabem interpretar, entre les quals: *Arsesken*, *Arseetar*, *Arsetarkiterter*, *Arsbikisteekiar* i *Arskitar*.

Al segle II aC continua encunyant alguna moneda de plata i moltes emissions de moneda de bronze, primer amb inscripcions en escriptura ibèrica i després llatina, entre les quals trobem la forma *Saguntinu*. La dualitat de noms la interpretem així: *Arse*, el nom ètnic corresponent als habitants de la ciutat i els seus voltants, i *Saguntum*, el de la ciutat amb una constitució jurídica.

ARSE-SAGUNTUM

En la Edetania se encuentra una de las cecas más importantes de la península Ibérica, nos referimos a Arse-Saguntum*. La fundación mítica, por los griegos, de la isla de Zakynthos y la intervención directa en la Segunda Guerra Púnica hacen que su nombre haya pasado a la historia y sea citada continuamente por todos los historiadores de la antigüedad.*

Las primeras monedas fueron acuñadas en el siglo III a.C. y en torno a la Segunda Guerra Púnica, las emisiones de plata fueron numerosas, usando como inscripción la raíz étnica Ar- *y múltiples desinencias que no sabemos interpretar, entre las cuales:* Arsesken*,* Arseetar*,* Arsetarkiterter *y* Arsbikisteekiar.

En el siglo II a.C. sigue acuñando alguna moneda de plata y muchas emisiones de moneda de bronce, primero con inscripciones en escritura ibérica y después latina, entre las que encontramos la forma Saguntinu. *La dualidad de nombres la interpretamos así:* Arse*, el nombre étnico correspondiente a los habitantes de la ciudad y sus alrededores, y* Saguntum*, el de la ciudad con una constitución jurídica.*

Extret de / *Extraído de* **VILLARONGA, Leandre; BENAGES, Jaume** (2011): *Ancient Coinage of the Iberian Peninsula. Les Monedes de l'Edat Antiga a la Península Ibèrica*, pàg. 377. Barcelona: SCEN (IEC)

1 **Arsgitar (Sagunt).** Dracma. (FAB. 2039) (ACIP. 1935). Anv.: Cabeza imberbe galeada. Rev.: Toro androcéfalo, encima (P)ꓷꓢꓮꓭꓫꓷ, delante creciente. Muy buen ejemplar para este tipo. Muy rara. 2,84 g. **MBC.** Est. 800 **500.-**

2 **Arsgitar (Sagunt).** Dracma. (FAB. 2034) (ACIP. 1967) (Colección Cores 1086, **mismo ejemplar**). Anv.: Cabeza laureada de Hércules, clava al hombro, delante delfín. Rev.: Toro embistiendo, encima ✶, bajo línea ꓓꓤꓴꓶꓫꓤ. Bonita pátina de monetario. Rara. 2,43 g. **MBC+.** Est. 1.000 **750.-**

Ex Roma Numismatics 27/09/2022, nº 3.

Ex Colección Italo Vecchi.

3 **Arsgitar (Sagunt).** Dracma. (FAB. 2047) (ACIP. 1970) (P.P. Ripollés 115e, **mismo ejemplar**). Anv.: Cabeza imberbe laureada. Rev.: Toro parado, encima láurea, bajo línea ꓓꓤꓴꓥꓫꓤ. Pequeñas hojitas en anverso. Muy rara. 2,88 g. **(MBC+).** Est. 1.000 **700.-**

Ex Áureo 21/10/2003, nº 138.

Ex Colección R. Petit.

4 **Arse (Sagunt).** Cuarto. (FAB. 2052) (ACIP. 1975). Anv.: Concha. Rev.: Delfín, encima ꓓ y creciente, debajo ꓓꓵ y ∴. 3,82 g. **MBC.** Est. 40 **20.-**

5 **Arse (Sagunt).** Cuarto. (FAB. 2054) (ACIP. 1974). Anv.: Concha. Rev.: Delfín, encima creciente, debajo ꓓ y ∴. Pátina verde. 2,96 g. **EBC-/MBC+.** Est. 90 **60.-**

6 **Arse (Sagunt).** Cuarto. (FAB. 2060) (ACIP. 2020). Anv.: Concha. Rev.: Delfín, debajo tridente / M. Q. Rarísima. 3,21 g. **MBC.** Est. 80 **50.-**

7 **Arse (Sagunt).** Octavo. (FAB. 2064) (ACIP. 1979). Anv.: Concha. Rev.: Delfín, encima creciente, debajo 𐊄 y estrella. 1,17 g. **MBC/MBC-.** Est. 40 **20.-**

8 **Arse (Sagunt).** Octavo. (FAB. 2064) (ACIP. 1979). Anv.: Concha. Rev.: Delfín, encima creciente, debajo 𐊄 y estrella. 1,60 g. **MBC+/MBC.** Est. 60 **40.-**

9 **Arse (Sagunt).** Octavo. (FAB. 2065) (ACIP. 1953). Anv.: Concha. Rev.: Delfín, encima creciente. 1,19 g. **MBC/MBC-.** Est. 60 **40.-**

10 **Arse (Sagunt).** Octavo. (FAB. 2065) (ACIP. 1978). Anv.: Concha. Rev.: Delfín, encima creciente. 2,07 g. **MBC+.** Est. 80 **50.-**

11 **Arse (Sagunt).** Doceavo. (FAB. falta) (ACIP. 1981) (MIB. 1981/34-55). Anv.: Concha. Rev.: Delfín, encima creciente, debajo clava. Muy rara. 1,42 g. **MBC.** Est. 90 **60.-**

12 **Arse (Sagunt).** Unidad. (FAB. 2073) (ACIP. 1972). Anv.: Cabeza imberbe a izquierda, detrás caduceo. Rev.: Jinete con lanza, encima estrella, debajo 𐊄𐊇𐊎𐊏. Escasa. 14,18 g. **MBC.** Est. 200 **120.-**

13 **Arse (Sagunt).** Unidad. (FAB. 2074) (ACIP. 2027) (RPC. I, 485). Anv.: Cabeza laureada de Neptuno, detrás tridente. Rev.: Victoria sobre proa a izquierda, sosteniendo corona y palma; delante (MAΓΠOΛ). Pátina verde. Muy rara. 13,71 g. **MBC-/BC+.** Est. 300 **170.-**

14 **Arse (Sagunt).** Dieciseisavo. (FAB. 2074A, como cuadrante) (ACIP. 1955). Anv.: Cabeza imberbe. Rev.: Proa. Muy rara. 0,70 g. **MBC.** Est. 200 **110.-**

15 **Arse (Sagunt).** As. (FAB. 2076) (ACIP. 1985). Anv.: Cabeza galeada de Roma, detrás IΛΛΛΛ(ΔΟ), delante MXOXΛЬM). Rev.: Proa, encima Victoria, delante caduceo, debajo ΡΛSЬ. Pátina verde oscura. 19,85 g. **MBC-/MBC.** Est. 200 **110.-**

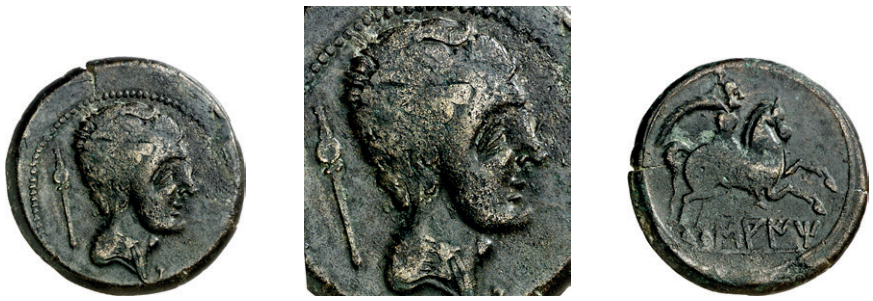

16 **Arse (Sagunt).** As. (FAB. 2078 var) (ACIP. 1986). Anv.: Cabeza galeada de Roma, delante SAGVNT, detrás INV. Rev.: Proa, encima Victoria con láurea, delante caduceo, debajo ΡΛSЬ. Bonita pátina. 17 g. **MBC.** Est. 200 **120.-**

17 **Sagunto (Sagunt).** Tiberio. As. (FAB. 2091 var) (ACIP. 3237g). Anv.: TI. CAESAR DIVI AVG. F. AVGVS. Su cabeza desnuda. Rev.: L. SEMP. GEMINO (L. VAL). SVRA. II VIR. Galera, SAG. encima. Cabeza grande. Contramarca DD (ACIP. pág. 782, nº 25) en reverso. Bonita pátina rojiza. Buen ejemplar para este tipo. Rara finalización de leyenda en anverso. 12,95 g. **MBC+.** Est. 200 **120.-**

18 **Ilici (Elx).** Tiberio. As. (FAB. 1522) (ACIP. 3207a). Anv.: TI. CAESAR DIVI AVG. F. AVGVSTVS. P. M. Su cabeza desnuda a izquierda. Rev.: M. IVLIVS SETTAL. L. SESTI. CELER. II VIR. Ara inscrita SAL. / AVG., entre C. - I. / I. - A. Bonita pátina verde-terrosa. 12,45 g. **MBC+/MBC.** Est. 90 **60.-**

19 **Saiti (Xàtiva).** As uncial. (FAB. 2097) (ACIP. 2045). Anv.: Cabeza imberbe diademada, detrás cetro. Rev.: Jinete con palma, debajo MPMΨ. Buen ejemplar. 24,56 g. **MBC.** Est. 120 **90.-**

20 **Valentia (València).** As. (FAB. 2512) (ACIP. 2052). Anv.: Cabeza galeada de Roma, detrás T. AHI. T. F., delante L. TRINI. L. F. Q. Rev.: Cornucopia sobre haz de rayos, debajo VALENTIA. Buen ejemplar. 19 g. **MBC+.** Est. 350 **200.-**

MONEDA DEL REINO DE VALÈNCIA
Y OTROS TERRITORIOS DE LA CORONA

Font: es.wikipedia.org/wiki/Archivo:Mapa-regne-valencia-ortelius

Primer mapa del Regne de València imprès a Anvers per Abraham Ortelius el 1584 a partir d'uns apunts del geògraf valencià Jeroni Muñoz de 1568. Aquest mapa representa els orígens de la cartografia científica ibèrica.

Primer mapa del Reino de València impreso en Amberes por Abraham Ortelius en 1584 a partir de unos apuntes del geógrafo valenciano Jeroni Muñoz de 1568. Este mapa representa los orígenes de la cartografía científica ibérica.

SENYORIA DE MONTPELLER

21 Anónimas del s. XII a XIV. Narbona. Diner melgorès. (Cru.V.S. 163) (Cru.Occitània 58) (Cru.C.G. 2112). Anv.: Palo entre mitras y punto en campo. RAIMVND. Rev.: Cuatro roeles con punto central. NARBONA. 1 g. **EBC-** Est. 40 **25.-**

JAUME I, el Conqueridor (1213-1276) (*València, 1238-1276*)

A les darreries de setembre de 1238 el rei En Jaume muntà el seu cavall a l'arenal que hi havia prop de la porta Bab Ibn Sajar, a la ciutat de València, i esguardà els musulmans de la ciutat que hissaven l'estendard roig i or de la seua dinastia al punt més alt de la torre d'Alí Bufát, com a signe de rendició. Tot seguit "descavalcam del cavall, e endreçant-nos vers orient, e ploram dels nostres ulls, e besam la terra per la gran mercè que Déus nos havia feita". Ara el rei En Jaume, tal com faria formalment dos anys després en un tractat signat amb el comte de Tolosa, ja es podia anomenar a sí mateix sobirà "des del Roine fins a València" [...]. Aleshores el rei En Jaume tenia trenta anys, no havia arribat encara a la meitat de la seua llarga vida, i posseïa una presència que impressionava. "Aquest rei En Jacme d'Aragó fo lo pus bell hom del món" va escriure el seu contemporani Bernat Desclot, "que ell era major que altre home un palm, e era molt ben format e complit de tots sos membres", amb el rostre gran i ros, la boca grossa, els cabells rossos "semblant de fil d'aur", les espatlles molt amples, les cuixes robustes, i "belles mans" amb uns dits llargs [...]. La guerra contra els musulmans ocupava "tot son cor e tota sa volentat". En Jaume mateix descriu el seu propi ànim i el de la seua dinastia com el de "vençre o morir".

Era un doner irresistible, per bé que ell s'hi considerava menys del que havia estat el seu pare [...]. "Conqueridor de molts exèrcits -li digué, renyant-lo, el papa Climent IV-, heu estat conquerit per la vostra pròpia carn" (*tantum victor hostium, a propria carne sic vinceris*).

A finales de septiembre de 1238 el rey Jaume montó su caballo en el arenal que había cerca de la puerta Bab Ibn Sajar, en la ciudad de València, y miró a los musulmanes de la ciudad que izaban el estandarte rojo y oro de su dinastía en el punto más alto de la torre de Alí Bufát, como símbolo de rendición. A continuación "descabalgamos del caballo, y ordenándonos hacia oriente, y lloramos de nuestros ojos, y besamos la tierra por la gran merced que Dios nos había hecho". Ahora el rey Jaume, tal y como haría formalmente dos años después en un tratado firmado con el conde de Toulouse, ya se podía llamar a sí mismo soberano "desde el Ródano hasta Valencia" [...]. *Entonces el rey Jaume tenía treinta años, no había llegado todavía a la mitad de su larga vida, y poseía una presencia que impresionaba. "Este rey En Jacme de Aragón fue el más hermoso del mundo" escribió su contemporáneo Bernat Desclot, "que él era mayor que otro hombre un palmo, y era muy bien formado y cumplido de todos sus miembros", con el rostro grande y rubio, la boca grande, el pelo rubio "parecido de hilo de oro", los hombros anchos, las piernas robustas, y "bellas manos" con unos dedos largos* [...]. *La guerra contra los musulmanes ocupaba "todo su corazón y toda su voluntad". El propio Jaume describe su propio ánimo y el de su dinastía como el de "vencer o morir".*

Era un mujeriego irresistible, aunque él se consideraba menos de lo que había sido su padre [...]. *"Conquistador de muchos ejércitos -le dijo, riñéndolo, el papa Clemente IV-, habéis sido conquistado por vuestra propia carne" (*tantum victor hostium, a propria carne sic vinceris*).*

Extret de / *Extraído de* **BURNS, Robert I.** (1989): "El rei Jaume I i València: Perfil d'un Conqueridor". *Història del País Valencià: de la conquesta a la Federació Hispànica*, vol II, pàgs. 43-56. Barcelona: Edicions 62.

Font: es.wikipedia.org/wiki/Archivo:Entrada de Jaume I a València

Pintures del Castell d'Alcanyís, representant l'entrada de Jaume I a València el 9 d'octubre de 1238.

Pinturas del Castillo de Alcanyís, representando la entrada de Jaume I en València el 9 de octubre de 1238.

Jaume I jura els Furs de València el 07-04-1261, catorze anys després d'haver concedit el Privilegi de la creació de la moneda per als regnes de València i Mallorca.

Els Furs, doncs, van regir la vida política i administrativa del nou Estat, creat contra tot pronòstic per Jaume I. El Regne de València va ser un estat integrat en la Corona d'Aragó, de la qual ja formaven part el Principat de Catalunya i els regnes d'Aragó i Mallorca, i que comença la seua història, almenys simbòlicament, des del 9 d'octubre de 1238. Aquest Regne fou abolit per Felip V mitjançant el decret de Nova Planta del 29 de juny de 1707.

Jaume I jura los Fueros de València el 07-04-1261, catorce años después de haber concedido el Privilegio de la creación de la moneda para los reinos de València y de Mallorca.

Los Fueros, pues, rigieron la vida política y administrativa del nuevo Estado, creado contra todo pronóstico por Jaime I. El Reino de València fue un estado integrado en la Corona de Aragón, de la que ya formaban parte el Principado de Cataluña y los reinos de Aragón y Mallorca, y que comienza su historia, al menos simbólicamente, el 9 de octubre de 1238. Este reino fue abolido por Felipe V mediante el decreto de Nueva Planta del 29 de junio de 1707.

Jaume I. Fragment del cartell commemoratiu dels 750 anys de la Carta Pobla de l'Alcúdia. Obra de l'autor: Manuel Boix. 2002

Jaume I. Fragmento del cartel conmemorativo de los 750 años de la Carta Pobla de La Alcúdia. Obra del autor: Manuel Boix. 2002

Moneda
- En 1273, introdueix la primera moneda de plata a la Corona catalanoaragonesa: el gros de Montpeller.

- Encunya diners de billó a Barcelona de llei doblenca, amb l'escut dels pals heràldics del Casal de Barcelona. Passa després a encunyar diners de billó de llei ternal que seran els que continuaran els seus successors. La iconografia d'aquests diners serviran d'inspiració per a la creació del croat durant el regnat següent.

Moneda
- En 1273, introduce la primera moneda de plata en la Corona catalanoaragonesa: el gros de Montpellier.

- Acuña dinero de vellón en Barcelona de ley doblenca con el escudo de los palos heráldicos del Casal de Barcelona. Pasa después a acuñar dinero de vellón de ley ternaria que serán los que continuarán sus sucesores. La iconografía de este dinero servirá de inspiración para la creación del croat durante el siguiente reinado.

Legislació (Ordinacions, Privilegis, etc.). Creació de la moneda Valenciana

- Crea la moneda valenciana per Privilegi del 8 de maig de 1247. Aquesta moneda era per a circular en els regnes de València i Mallorca. Els anomenà "reals de València". Eren de billó, de llei ternària o de tern, d'1g. de pes aproximat i declarada immutable fins deu anys després de la mort del rei. Quan en regnats posteriors es crea la moneda de plata, és aquesta la que agafa el nom de real, passant la moneda de billó a anomenar-se popularment diner, o diner del ramillet. La paraula "real" no vol dir més que es tracta de moneda reial. La moneda creada tenia el seu divisor anomenat òbol de pes aproximat de 0,5 g. La tipologia i valor d'aquesta moneda dissenyada per Jaume I perduraran immobilitzats, salvant els estils de cada època, fins a l'abolició del Regne en 1707, aproximadament 460 anys amb el mateix tipus iconogràfic. A l'anvers, bust de perfil a la dreta en la primera emissió i després, ja sempre a l'esquerra. Al revers, un arbre a mode de flor sobremuntat d'una creu.

Legislación (Ordinaciones, Privilegios, etc.). Creación de la moneda Valenciana
- Crea la moneda valenciana por privilegio del 8 de mayo de 1247. Esta moneda era para circular en los reinos de València y Mallorca. Los llamó "reales de València". Eran de vellón, de ley ternaria o de terno, de 1 g. de peso aproximado y declarada inmutable hasta diez años después de la muerte del rey. Cuando en reinados posteriores se crea la moneda de plata, es esta la que toma el nombre de real, pasando la moneda de vellón a llamarse popularmente diner, o diner del ramillet. La palabra "real" no significa más que se trata de moneda real. La moneda creada tenía su divisor llamado óbolo, de peso aproximado de 0,5 g. La tipología y valor de esta moneda, diseñada por Jaime I perdurarán inmovilizados, salvando los estilos de cada época, hasta la abolición del reino en 1707, aproximadamente 460 años con el mismo tipo iconográfico. En anverso, busto de perfil a la derecha en la primera emisión y después, ya siempre a la izquierda. En el reverso, un árbol a modo de flor surmontado de una cruz.

- Confirmació l'any 1266 del Privilegi de la concessió de moneda del 1247 a petició dels jurats de la ciutat de València. Per aquesta confirmació es compromet el rei a no encunyar moneda sense la conformitat dels jurats de la ciutat de València. Aquest Privilegi el signen conjuntament amb el rei els representants de quatre ciutats: València, Xàtiva, Morvedre i Borriana, a més dels de Mallorca, comprometent-se a pagar al rei l'impost del monedatge o morabatí.

- Confirmación en 1266 del Privilegio de la concesión de moneda de 1247 a petición de los jurados de la ciudad de València. Por esta confirmación se compromete el rey a no acuñar moneda sin la conformidad de los jurados de la ciudad de València. Este Privilegio lo firman conjuntamente el rey y representantes de cuatro ciudades, València, Xàtiva, Morvedre y Borriana, además de los de Mallorca, comprometiéndose a pagar al rey el impuesto del monedaje o morabetino.

- El rei expressa la seua voluntat de que els seus successors confirmen aquest Privilegi de la moneda abans de rebre el jurament de fidelitat dels súbdits del Regne de València.

- El rey expresa su voluntad de que sus sucesores confirmen este Privilegio de la moneda antes de recibir el juramento de fidelidad de los súbditos del Reino de València.

- El rei Jaume concedeix el primer Privilegi a la seca de València l'1 de juny de 1270. És un Privilegi general per a les seques de Catalunya, Aragó i València. En aquest document faculta a la seca per a nomenar alcaldes que puguen dirimir els litigis interns, sense que ni el batle, ni cap justícia es pogués entremetre. També per a que els mestres de la seca no puguen admetre als oficials i demés moneders que no siguen naturals o domiciliats al Regne. Aquest Privilegi és la base sobre la que s'assenta tota la reglamentació i Privilegis posteriors.

- El rey Jaime concede el primer Privilegio a la ceca de València el 1 de junio de 1270. Es un Privilegio general para las cecas de Cataluña, Aragón y València. En este documento faculta a la ceca para nombrar a alcaldes que puedan dirimir los litigios internos, sin que ni el baile, ni ningún justicia pudiera entremeterse. También para que los maestros de la ceca no puedan admitir a los oficiales y demás monederos que no fueran naturales o domiciliados en el Reino. Este privilegio es la base sobre la que se asienta toda la reglamentación y Privilegios posteriores.

- En 1271 el rei és autoritzat pel Consell de València a encunyar 23.000 marcs de plata en reals de València i òbols.

- En 1271 el rey es autorizado por el Consejo de València a acuñar 23.000 marcos de plata en reales de València y óbolos.

Gravador de la seca:
Garcia Arnau

Grabador de la ceca:
García Arnau

Mestre de la seca:
Felip Serarà

Maestro de la ceca:
Felip Serará

Denominacions monetàries valencianes d'aquest regnat:
Billó
- Real de València o diner del ramillet (bust a la dreta)
- Real de València o diner del ramillet (bust a l'esquerra)
- Òbol (bust a l'esquerra)

Denominaciones monetarias valencianas de este reinado:
Vellón
- Real de València o diner del ramillet (busto a derecha)
- Real de València o diner del ramillet (busto a izquierda)
- Òbol (busto a izquierda)

Lote 22

22 València. Diner. (Cru.V.S. 312) (Cru.C.G. 2127). Anv.: Busto **a derecha.** ⁝IACOBVS•REX. Rev.: Árbol. ✠VALE-NCIE. Primera emisión. Atractiva. Muy rara. 1,30 g. **MBC+.** Est. 2.000 **1.200.-**
Ex Colección Ramon Muntaner 24/04/2014, nº 295.
Ex Colección Ègara 26/04/2017, nº 137.

23 València. Diner. (Cru.V.S. 316 var) (Cru.C.G. 2129 var) (A.N. 20, págs. 125-139). Anv.: Busto a izquierda. ⁝IĀCOBVS•REX. Rev.: Árbol de ramas altas. ✠VĀLE-NCIE. Primera emisión. Vellón rico. Buen ejemplar. 1,15 g. **MBC+.** Est. 100 **60.-**
Ex Áureo & Calicó 14/09/2022, nº 1437.

Curiosament sobre la moneda que inaugura la numismàtica valenciana, el real de València o dineret del ramillet de Jaume I, planegen encara alguns dubtes al voltant de la quantitat i data de les emissions, conseqüentment tenim dificultat per assignar les peces conegudes a una o altra data. A banda de les emissions de 1247/49 i 1271, darrerament s'ha parlat de les dates d'emissió 1248 i 1250. Per tal de no complicar el catàleg, ací ens referirem a les tradicionals tres emissions en que habitualment es classifiquen aquestes peces. L'esforç per a adjudicar cada peça, a una o una altra emissió, basant-se en l'anàlisi estilístic, no ha donat un resultat unívoc, a excepció de la peça del bust a la dreta clarament de la primera emissió. Allò més plausible és pensar que no hi ha hagut una divisòria estilística clara entre emissions, sinó que dins d'una mateixa emissió s'ha anat canviant paulatinament la iconografia fins arribar a l'estabilitat del 1271. El que sí podem diferenciar són els estils més arcaics dels més moderns i en el cas d'aquest **lot 23**, les branques de l'arbre altes indiquen que pertany a una emissió primerenca.

Curiosamente sobre la moneda que inaugura la numismática valenciana, el real de València o dineret del ramillet de Jaime I, planean todavía algunas dudas en torno a la cantidad y fecha de las emisiones, consecuentemente tenemos dificultad para asignar las piezas conocidas a una u otra fecha. Aparte de las emisiones de 1247/49 y 1271, últimamente se ha hablado de las fechas de emisión 1248 y 1250. Para no complicar el catálogo, aquí nos referiremos a las tradicionales tres emisiones en las que habitualmente se clasifican estas piezas. El esfuerzo por adjudicar cada pieza, a una u otra emisión, basándose en el análisis estilístico, no ha dado un resultado unívoco, a excepción de la pieza del busto a derecha claramente de la primera emisión. Lo más plausible es pensar que no ha habido una divisoria estilística clara entre emisiones, sino que dentro de una misma emisión se ha ido cambiando paulatinamente la iconografía hasta llegar a la estabilidad de 1271. Lo que sí podemos diferenciar son los estilos más arcaicos de los más modernos y en el caso de este **lote 23**, *las ramas del arbol altas indican que pertenece a una emisión temprana.*

24 València. Diner. (Cru.V.S. 316) (Cru.C.G. 2129). Anv.: Busto a izquierda. ⁝IĀCOBVS•REX. Rev.: Árbol. ✠VĀLE-NCIE. Segunda emisión. Busto de buen arte. Bella. 1,05 g. **EBC-/EBC.** Est. 125 **75.-**

25 València. Diner. (Cru.V.S. 316) (Cru.C.G. 2129). Anv.: Busto a izquierda. ⁝IĀCOBVS•REX. Rev.: Árbol. ✠VĀLE-NCIE. Segunda emisión. Bella. Escasa así. 0,94 g. **EBC.** Est. 150 **90.-**

26 València. Diner. (Cru.V.S. 316) (Cru.C.G. 2130). Anv.: Busto a izquierda. ⁝IĀCOBVS REX. Rev.: Árbol. ✠VĀLE-ИCIE. Tercera emisión, tardía. Doble acuñación en leyenda de anverso. 0,89 g. **EBC-.** Est. 50 **30.-**

27 València. Diner. (Cru.V.S. 316) (Cru.C.G. 2130). Anv.: Busto a izquierda. ⁝IĀCOBVS REX. Rev.: Árbol. ✠VĀLE-NCIE. Tercera emisión. Atractiva. Escasa así. 0,94 g. **EBC-.** Est. 90 **60.-**
Ex Áureo & Calicó 20/10/2021, nº 335.

28 València. Òbol. (Cru.V.S. 317) (Cru.C.G. 2132). Anv.: Busto a izquierda. ⁝IĀCOBVᔕ•REX. Rev.: Árbol. ✠VĀLE-NCIE. Segunda emisión. Rara. 0,43 g. **MBC-.** Est. 125 **75.-**

OTROS TERRITORIOS DE LA CORONA

PRINCIPAT DE CATALUNYA

29 Barcelona. Diner de doblenc. (Cru.V.S. 304) (Cru.C.G. 2118). Anv.: Escudo con armas catalanas de dos palos. ⁝BĀRQINO. Rev.: Cruz. ⁝IĀCOB•REX. Escudo grande. Buen ejemplar. 0,72 g. **MBC+.** Est. 50 **30.-**
Ex Áureo & Calicó 31/05/2018, nº 119.

30 Barcelona. Diner. (Cru.V.S. 310) (Cru.C.G. 2120b). Anv.: Busto a izquierda. ✠BĀRQINO⁝. Rev.: Cruz con roel en 2º y 3er cuartel. -IĀ-CO-B•R-EX. 0,88 g. **MBC+.** Est. 50 **30.-**

REINO DE ARAGÓN

31 Zaragoza. Dinero jaqués. (Cru.V.S. 318) (Cru.C.G. 2134). Anv.: Busto a izquierda. ĀRĀ-GON. Rev.: Cruz patriarcal. ⁝IACOBVᔕ⁝REX. Atractiva. Escasa así. 0,87 g. **EBC-.** Est. 80 **50.-**

PERE II (I de València), el Gran (1276-1285)

En morir Jaume I, el seu fill es trobava en plena lluita amb els sarraïns valencians revoltats. Calia persistir-hi sense perdre moment; el novell rei, sense ni anar a Saragossa a coronar-se, sense ni dur el cadàver del seu pare a Poblet, on Jaume I havia escollit sepultura, va seguir guerrejant contra els rebels. Bé és veritat que el Conqueridor, conscient de la gravetat de la situació, ja s'havia avançat a rellevar al seu fill d'aquella fúnebre obligació fins i tant que els sarraïns no haguessin estat sotmesos. Pere, doncs, va persistir en les seues escomeses contra ells: els talà les collites, els prengué l'haver i recuperà castells. Al cap de tres mesos de lluita va arribar a una treva i va córrer a Saragossa a coronar-se. Ja hi era el dia 11 de novembre de 1276, el dia 17 degué cenyir la corona: aquell dia, en els registres cancellerescos, apareix l'anotació: "Hic Rex" (ací Rei). Fins aleshores no havia usat sinó el títol d'infant [...]. Un cop coronat rei Pere II, va coronar la seua muller Constança de Sicília.

Després de restar encara uns quants dies a Saragossa, el rei Pere va tornar al Regne de València. Diversos castells que eren en poder dels sarraïns se li van lliurar tot seguit, com Xelves, Torres, Serra, Eslida. Esperava el rei que li lliuressin també, segons estipulacions prèvies, el castell i la vila de Montesa, centre principal de la resistència, quan els sarraïns, faltant a les estipulacions, van preferir continuar la resistència. Calgué assetjar Montesa. Desclot ens ha transmès alguns episodis d'aquest setge, que fou dur. El rei va decidir emparar-se de la mola o roca que domina la ciutat. Ell mateix va prendre part a l'assalt, i amb l'escut trencat de les pedres i cantals que havien caigut damunt seu, va aconseguir expulsar els sarraïns de la roca i plantar-hi la seua senyera al cim. La resistència esdevenia inútil i els assetjats no van trigar a rendir-se.

Al morir Jaime I, su hijo se encontraba en plena lucha con los sarracenos valencianos sublevados. Era necesario persistir sin perder tiempo; el novel rey, sin ir a Zaragoza a coronarse, sin llevar el cadáver de su padre a Poblet, donde Jaime I había elegido sepultura, siguió guerreando contra los rebeldes. Es cierto que el Conquistador, consciente de la gravedad de la situación, ya se había adelantado a relevar a su hijo de aquella fúnebre obligación incluso hasta que los sarracenos no hubieran sido sometidos. Pedro, pues, persistió en sus acometidas contra ellos: les taló las cosechas, les tomó el haber, recuperó castillos. Tres meses después de lucha llegó a una tregua con ellos y fue a Zaragoza a coronarse. Llegó el 11 de noviembre de 1276, el día 17 debió ceñir la corona: ese día, en los registros cancillerescos, aparece la anotación: "Hic Rex" (aquí Rey). Hasta entonces no había usado sino el título de infante [...]. *Una vez coronado rey, Pedro II, coronó a su esposa Constanza de Sicilia.*

Tras permanecer todavía unos días en Zaragoza, el rey Pedro regresó al Reino de València. Varios castillos que estaban en poder de los sarracenos se le entregaron a continuación, como Xelves, Torres, Serra, Eslida. Esperaba al rey que le entregaran también, según estipulaciones previas, el castillo y la villa de Montesa, centro principal de la resistencia, cuando los sarracenos, faltando a las estipulaciones, prefirieron continuar la resistencia. Fue necesario asediar Montesa. Desclot nos ha transmitido algunos episodios de este sitio, que fue duro. El rey decidió ampararse de la mola o roca que domina la ciudad. Él mismo tomó parte en el asalto, y con el escudo roto de las piedras y cantales que habían caído sobre él, logró expulsar a los sarracenos de la roca y plantar su bandera en la cima. La resistencia era inútil y los sitiados no tardaron en rendirse.

Extret de / *Extraído de* **SOLDEVILA, Ferran** (1955): *Jaume I. Pere el Gran*. Col·lecció Història de Catalunya. Biografies Catalanes, vol. 5. Barcelona: Edicions Vicens Vives.

Moneda
- Encunya a Sicília la primera moneda d'or de la Corona catalanoaragonesa: el pirral d'or o agostar. Molt abans de la conformació de la Corona catalanoaragonesa s'havien encunyat monedes àuries: els mancusos, a Barcelona, Besalú i Aragó.

- Encunya a Sicília la primera moneda de plata del tipus gros d'argent de tota la Corona (llevat del gros de Montpeller que no va durar més enllà del regnat de Jaume I) i el pirral sicilià, que serví de model per al croat. Encunyà, també a Sicília, diners dobles i senzills de billó.

- Encunya a Catalunya, a imitació del pirral sicilià, la primera moneda catalana del tipus gros d'argent: el croat, que valia 12 diners de tern.

Denominacions monetàries valencianes d'aquest regnat:
- Pere II no va encunyar moneda a la seca de València.

Moneda
- Acuña en Sicilia la primera moneda de oro de la Corona catalanoaragonesa, el pirral de oro o agostar. Mucho antes de la conformación de la Corona catalanoaragonesa se habían acuñado monedas áureas, los mancusos, en Barcelona, Besalú y Aragón.

- Acuña en Sicilia la primera moneda de plata del tipo gros d'argent de toda la Corona (salvo el gros de Montpellier que no duró más allá del reinado de Jaime I) y el pirral siciliano, que sirvió de modelo para el croat. Acuñó, también en Sicilia, dineros dobles y sencillo de vellón.

- Acuña en Cataluña, a imitación del pirral siciliano, la primera moneda catalana del tipo gros d'argent: el croat, que valía 12 dineros de terno.

Denominaciones monetarias valencianas de este reinado:
- Pedro II no acuñó moneda en la ceca de València.

REGNE DE SICÍLIA

32 Sicília. Pirral. (Cru.V.S. 325) (Cru.C.G. 2142) (MIR. 172). Anv.: Armas catalanas. ✠⁝P⁝DEI⁝GRA⁝ ARAGON⁝›SICIL⁝REX⁝. Rev.: Águila sin corona y con marquita secreta a derecha. ✠⁝COSTA⁝ DEI⁝GRA⁝ARAGON⁝›SICIL⁝REGIA. Buen ejemplar. 3,23 g. **MBC+/MBC.** Est. 250 **150.-**
Ex Stack's Bowers 28/08/2013, nº 3506.

33 Sicília. Pirral. (Cru.V.S. 326) (Cru.C.G. 2143) (MIR. 172). Anv.: Armas catalanas, rosa encima. ✠⁝P⁝DEI⁝GRA⁝ARAGON⁝SICIL⁝REX⁝. Rev.: Águila sin corona. ✠COSTA DEI⁝GRA⁝ARAG⁝'SICIL⁝ REGIA. Atractiva. Escasa. 3,11 g. **MBC+.** Est. 250 **150.-**
Ex Colección Vitangelo.

34 Sicília. Doble diner. (Cru.V.S. 329) (Cru.C.G. 2146) (MIR. 176). Anv.: Águila. ✠•P•DEI•GRĀCIĀ•REX•. Rev.: Armas catalanas en rombo. ✠ĀRĀGONVM›SICILIE. Cospel irregular. Escasa. 0,77 g. **MBC+.** Est. 250 **125.-**
Ex Varesi 29/04/2019, nº 245.

ALFONS II (I de València), el Liberal (1285-1291)

La nova de la mort del rei Pere II arribà al campament d'Alfons el dia 17, dos dies abans de la capitulació de Palma. El jove sobirà (que acabava de relligar Mallorca als seus estats), romangué a Mallorca més de dos mesos [...]. Per fi, el 22 de gener de 1286, després d'una breu aturada a Eivissa on rebé el jurament de fidelitat dels seus habitants, arribà a Dénia i es dirigí tot seguit a València, on fou solemnement coronat el dia de la Candelera. En arribar a Morvedre (Sagunt), quatre dies més tard i de camí a Catalunya, Alfons tenia ocasió d'experimentar ja el primer contacte amb la realitat; si l'hereu de Pere el Gran somiava grandeses d'ordre internacional, molt aviat una part dels seus súbdits [...] li recordaven que per a ells existien qüestions molt més importants que l'expansió mediterrània. Dos ambaixadors de la Unió aragonesa l'esperaven en aquella vila valenciana per protestar que hagués pres el títol de rei d'Aragó i hagués començat a fer donacions i altres actes reials a Mallorca, sense haver estat encara coronat [...]. Reunits a Saragossa el 29 de gener, els prohoms d'Aragó havien acordat protestar-ne i demanar a Alfons que no usés el títol reial i que sobresegués les mercès i donacions atorgades. El sobirà s'excusà al·legant que en les lletres catalanes dels prelats i barons on l'informaven de la mort del seu pare, se li donava ja el títol de rei i que no li havia semblat digne ni raonable donar-se ell mateix el títol de príncep quan els seus súbdits li donaven el de sobirà, a part que ho era ja efectivament de Mallorca.

La noticia de la muerte del rey Pedro II llegó al campamento de Alfonso el día 17, dos días antes de la capitulación de Palma. El joven soberano (que acababa de ligar Mallorca a sus estados), permaneció en Mallorca más de dos meses [...]. *Por fin, el 22 de enero de 1286, después de un breve parón en Ibiza, donde recibió el juramento de fidelidad de sus habitantes, llegó a Dénia y se dirigió de inmediato a València, donde fue solemnemente coronado el día de la Candelaria. Al llegar a Morvedre (Sagunto), cuatro días más tarde y de camino de Cataluña, Alfonso tuvo ocasión de experimentar ya el primer contacto con la realidad; si el heredero de Pedro el Grande soñaba grandezas de orden internacional, muy pronto una parte de sus súbditos* [...] *le recordaba que para ellos existían cuestiones mucho más importantes que la expansión mediterránea. Dos embajadores de la Unión aragonesa le esperaban en aquella villa valenciana para protestar que hubiera tomado el título de rey de Aragón y hubiera empezado a hacer donaciones y otros actos reales en Mallorca, sin haber sido todavía coronado* [...]. *Reunidos en Zaragoza el 29 de enero, los prohombres de Aragón habían acordado protesta y pedir a Alfonso que no usara el título real y sobreseyera las mercedes y donaciones otorgadas. El soberano se excusó alegando que en las cartas de los prelados y barones catalanes informándole de la muerte de su padre se le daba ya el título de rey y que no le había parecido digno ni razonable darse él mismo el título de príncipe cuando sus súbditos le daban el de soberano, aparte de que lo era ya efectivamente de Mallorca.*

Extret de / *Extraído de* **SOBREQUÉS I VIDAL, Santiago** (1954): "Alfons el Franc" a *Els descendents de Pere el Gran*. Col·lecció Història de Catalunya. Biografies Catalanes, vol. 6. Barcelona: Edicions Vicens Vives.

Immediatament després de la coronació d'Alfons a Saragossa a l'abril de 1286, els aragonesos adoptaren una posició de força exigint-li que jurara els Furs d'Aragó i la seua validesa a tot el territori valencià [...]. D'altra banda, els dirigents dels nuclis reials valencians s'afanyaren a enviar-li nuncis reclamant el compliment del Privilegi de Jaume I, segons el qual havia d'anar a la capital per a celebrar Corts i jurar els Furs de València, en el termini de trenta dies després de la seua entronització [...]. Així, finalment, el setembre de1286 es convoquen Corts valencianes, a les quals també havia d'assistir la noblesa amb propietats en el Regne [...]. En aquest cas, per exemple, foren citats vint-i-sis aragonesos davant només cinc nobles catalans. En consonància amb això, sembla que la pugna política fou molt intensa, fins al punt que el rei acabà fugint de València al cap de pocs dies sense haver jurat els Furs i els síndics urbans el perseguiren fins a la vila de Borriana -de fur aragonès-, on havia sojornat. Ací, fora de Corts i sense presència nobiliària, Alfons hagué de rectificar i jurar la validesa general de les lleis valencianes en tot el Regne.

Inmediatamente después de la coronación de Alfonso en Zaragoza en abril de 1286, los aragoneses adoptaron una posición de fuerza exigiéndole que jurara los Fueros de Aragón y su validez en todo el territorio valenciano [...]. *Por otra parte, los dirigentes de los núcleos reales valencianos se apresuraron a enviarle nuncios reclamando el cumplimiento del Privilegio de Jaime I según el cual tenía que ir a la capital para celebrar Cortes y jurar los Fueros de València en el plazo de treinta días después de su entronización* [...]. *Así, finalmente, en septiembre de 1286 se convocan Cortes valencianas, a las que también debía asistir la nobleza con propiedades en el reino* [...]. *En este caso, por ejemplo, fueron citados veintiséis aragoneses por sólo cinco nobles catalanes. En consonancia con esto, parece que la pugna política fue muy intensa, hasta el punto en que el rey acabó huyendo de València a los pocos días sin haber jurado los Fueros y los síndicos urbanos le persiguieron hasta la villa de Borriana -de fuero aragonés-, donde se había alojado. Aquí, fuera de Cortes y sin presencia nobiliaria, Alfonso tuvo que rectificar y jurar la validez general de las leyes valencianas en todo el Reino.*

Extret de / *Extraído de* **BAYDAL i SALA, Vicent** (2016): *Els valencians, des de quan són valencians?*, Catarroja: Editorial Afers.

Alfons el Liberal, morí en plena joventut (26 anys). Cap altre sobirà d'Aragó i Catalunya unides, no havia mort ni havia de morir tan jove [...]. Personalment, la figura d'Alfons el Liberal és una de les individualitats més atraients de la història de Catalunya [...]. La noblesa dels seus sentiments fa simpàtica la seua figura tan humana i en la seua època li valgué el respecte dels seus propis enemics [...].

Alfons el Liberal, no desdiu la brillant tradició cultural del Casal de Barcelna. I també la seua intervenció personal en la primera traducció de la Bíblia al català (feta pel seu conseller Jaume Montjuïch), així com el seu remarcable amor als llibres.

Alfonso el Liberal, murió en plena juventud (26 años). Ningún otro soberano de Aragón y Cataluña unidas había muerto ni debía morir tan joven [...]. *Personalmente, la figura de Alfonso el Liberal es una de las individualidades más atrayentes de la historia de Cataluña* [...]. *La nobleza de sus sentimientos hace simpática su figura, tan humana, y en su época le valió el respeto de sus propios enemigos* [...].

Alfonso el Liberal, no desdice la brillante tradición cultural del Casal de Barcelona. Y también su intervención personal en la primera traducción de la Biblia al catalán (hecha por su consejero Jaume Montjuïch), así como su remarcable amor a los libros.

Extret de / *Extraído de* **SOBREQUÉS I VIDAL, Santiago.** (1954). Alfons el Franc. Història de Catalunya. Biografies Catalanes, vol. 6. Barcelona: Edicions Vicens Vives.

Legislació (Ordinacions, Privilegis, etc.)
- Alfons II confirma els Privilegis concedits pels seus antecessors als moneders de la seca de Barcelona. Barcelona 27-03-1286.

Denominacions monetàries valencianes d'aquest regnat:
- Alfons II no va encunyar moneda a la seca de València.

Legislación (Ordinaciones, Privilegios, etc.)
- Alfonso II confirma los Privilegios concedidos por sus antecesores a los monederos de la ceca de Barcelona. Barcelona, 27-03-1286

Denominaciones monetarias valencianas de este reinado:
- Alfonso II no acuñó moneda en la ceca de València.

PRINCIPAT DE CATALUNYA

35 Barcelona. Croat. (Cru.V.S. 331) (Cru.C.G. 2148). Anv.: ✠•ĀLFOSVS DEI GRĀCIĀ•REX⁝. Rev.: Roel en 1er y 4º cuartel. -⁝CIVI-TĀS⁝-BĀCh'-NONĀ⁝. Dos y cinco anillos en el vestido. A y U latinas. Rayitas en anverso. Bonita pátina. 2,65 g. **(MBC+).** Est. 300 **200.-**

JAUME II, el Just (1291-1327)

Es coneix avui dia la data exacta del naixement del monarca: el futur Jaume II va venir al món a la ciutat de València el dia 10 d'agost de 1267. El primer acte de la seua mare Constança seria pujar al santuari de la valenciana Verge del Puig, "rutilant encara de l'aurèola reconqueridora" (frase de F. Soldevila) per oferir-li uns ciris en demostració d'agraïment. Tot seguit es traslladaria a Constantí (Tarragona), on seria batejat el nadó per l'arquebisbe. Sembla que en aquest procedir hi va haver una intenció política: així com la naixença de l'infant a València havia afalagat la població d'aquest reialme, el bateig a Catalunya havia d'afalagar els catalans.

El segon fill de Pere el Gran visqué, doncs, encara, nou anys del regnat del seu gloriós avi Jaume I, edat suficient per a conservar tota la vida un record fervorós de la venerable figura del Conqueridor.

Jaume va viure a Sicília, la formosa illa mediterrània de la seua adolescència i joventut fins als 24 anys; per tant, els millors anys de la seua vida. L'aventura del príncep amb la bella Gerolda se'ns ha conservat descrita fins als detalls més saborosos i escabrosos en un document notarial que sembla una autèntica narració del *Decameró*. És curiós d'observar la intervenció de figures principalíssimes de la cort en escenes no gaire edificants.

Per l'agost de 1304 es produí la concòrdia entre el dos regnes veïns (les corones d'Aragó i Castella). Jaume II consentí la divisió del Regne de Murcia entre les dues parts contendents. Per a interpretar la fixació dels límits definitius entre els regnes de València i Múrcia varen ser nomenats per la Corona d'Aragó el conseller reial Gonçal Garcia [...] i per la part de Castella el conseller major del Regne, Diego García de Toledo. Es varen reunir tots dos a Elx l'any següent. Resultat de l'actuació dels dos Garcies seria que la frontera sud del Regne de València quedés fixada de la manera següent: una ratlla que, sortint de l'antic límit de la Font de la Figuera, es desviava un xic cap a l'oest per incloure Capdet; després novament la direcció cap a la mar, deixava fora Villena i Sax, descendia cap al sud, recollia Elda, Novella i Monóvar i arribava fins a Oriola, prenent tota la seua horta fertilíssima; des d'aquesta ciutat anava a cercar el litoral marí per la punta de Sant Pere del Pinatar.

Un dels fets que més reflexa la maduresa política de Jaume II és que fou el primer sobirà de la Corona d'Aragó que va decretar la indivisibilitat dels seus regnes (Aragó, València i el Principat de Catalunya. Aquest Privilegi de la Unitat és de 1319 i havia de ser jurat a l'inici de cada regnat pels seus successors, junt amb els Furs, abans que els vassalls els reconeguessin com a reis).

Se conoce hoy día la fecha exacta del nacimiento del monarca: el futuro Jaime II vino al mundo en la ciudad de València el día 10 de agosto de 1267. El primer acto de su madre Constanza sería subir al santuario de la valenciana Virgen del Puig, "rutilando todavía de la aureola reconquistadora" (frase de F. Soldevila) para ofrecerle unos cirios en señal de agradecimiento. A continuación, se trasladaría a Constantí (Tarragona), donde sería bautizado el bebé por el arzobispo. Parece que en este proceder hubo una intención política: así como el nacimiento del niño en València había halagado a la población de este Reino, el bautizo en Cataluña debía halagar a los catalanes.

El segundo hijo de Pedro el Grande vivió, pues, nueve años del reinado de su glorioso abuelo Jaime I, edad suficiente para conservar toda la vida un recuerdo fervoroso de la venerable figura del Conquistador.

Jaime vivió en Sicilia, la hermosa isla mediterránea de su adolescencia y juventud hasta los 24 años; por tanto, los mejores años de su vida. La aventura del príncipe con la bella Gerolda se ha conservado descrita hasta los detalles más sabrosos y escabrosos en un documento notarial que parece una auténtica narración del Decamerón. *Es curioso observar la intervención de figuras principalísimas de la corte en escenas no muy edificantes.*

En agosto de 1304 se produjo la concordia entre los dos reinos vecinos (las coronas de Aragón y Castilla). Jaime II consintió la división del reino de Murcia entre las dos partes contendientes. Para interpretar la fijación de los límites definitivos entre los reinos de València y Murcia fueron nombrados por la Corona de Aragón el consejero real Gonzalo Garcia [...] *y por la parte de Castilla el consejero mayor del reino, Diego García de Toledo. Se reunieron ambos en Elche al año siguiente. Resultado de la actuación de los dos Garcías sería que la frontera sur del Reino de València quedara fijada de la siguiente manera: una raya que, saliendo del antiguo límite de la Font de la Figuera, se desviaba un poco hacia el oeste para incluir a Capdet; después nuevamente la dirección hacia el mar, dejaba fuera Villena y Sax, descendía hacia el sur, recogía Elda, Novella y Monóvar y llegaba hasta Oriola, tomando toda su huerta fertilísima; desde esta ciudad iba a buscar el litoral marino por la punta de Sant Pere del Pinatar.*

Uno de los hechos que más idea nos da de la madurez política de Jaime II es que fue el primer soberano de la Corona de Aragón que decretó la indivisibilidad de sus reinos (Aragón, València y el Principado de Cataluña. Este Privilegio de la Unidad es de 1319 y debía ser jurado al inicio de cada reinado por sus sucesores, junto con los Fueros, antes que los vasallos los reconocieran como reyes)

Extret de / *Extraído de* **MARTÍNEZ FERRANDO, Jesús Ernesto** (1954): "Jaume II" a *Els descendents dePere el Gran*. Col·lecció Història de Catalunya. Biografies Catalanes, vol. 6. Barcelona: Edicions Vicens Vives.

Moneda
- Crea la nova moneda del tipus gros d'argent per a Sardenya: l'alfonsí. Encunya, també per a Sardenya en billó, l' anomenat: alfonsí menut.

- Ordena encunyar a Alacant (en aquell moment dins del Regne de Múrcia) moneda de plata i de billó per a la seua circulació al Regne de Múrcia. No es coneixen les monedes de plata.

Legislació (Ordinacions, Privilegis, etc.)
- Jaume II estableix que a la seca de Barcelona s'elegisquen dos alcaldes, un per part dels obrers i un altre per part dels moneders, fixant la seua jurisdicció. Figueres 15-09-1318.

Denominacions monetàries valencianes d'aquest regnat:
- Jaume el Just no va encunyar moneda a la seca de València.

Moneda
- Crea la nueva moneda del tipo gros d'argent para Cerdeña: el alfonsí. Acuña, también para Cerdeña en vellón, el lamado: alfonsí munut.

- Ordena acuñar en Alicante (en ese momento dentro del Reino de Murcia) moneda de plata y de vellón para su circulación en el Reino de Murcia. No se conocen las monedas de plata.

Legislación (Ordinaciones, Privilegios, etc.)
- Jaime II establece que en la ceca de Barcelona se elijan dos alcaldes, uno por parte de los obreros y otro por parte de los monederos, fijando su jurisdicción. Figueres 15-09-1318

Denominaciones monetarias valencianas de este reinado:
- Jaime el Justo no acuñó moneda en la ceca de València.

REGNE DE SICÍLIA

36 Sicília. Pirral. (Cru.V.S. 359.1) (Cru.C.G. 2177, **mismo ejemplar**) (MIR. 179). Anv.: Águila. ✠⁘IA⁘DEI⁘ GRA⁘ARAGON⁘SICL'REX⁘. Rev.: Armas catalanas, creciente encima. ✠⁘AC⁘BARChINONE⁘ COMES⁘. Escasa. 2,53 g. **MBC-.** Est. 300 — **200.-**

Ex Colección Crusafont 27/10/2011, nº 239.
Ex Áureo & Calicó 16/12/2015, nº 1192.

37 Sicília. Diner. (Cru.V.S. 360) (Cru.C.G. 2178) (MIR. 182). Anv.: Busto a izquierda. ✠•IΠC (DE)I GRΠ. Rev.: Cruz. ✠•REX (SIC)ILIE. 0,62 g. **MBC.** Est. 50 — **30.-**

REGNE DE SARDENYA

38 Sardenya (Bonaire). Alfonsí menut. (Cru.V.S. 363) (Cru.C.G. 2180) (MIR. 5). Anv.: Armas catalanas en escudo tipo lágrima. ✠IΠCOBVS ΠRΠGON. Rev.: Cruz con rosas de seis pétalos en los espacios. ✠ET SΠRDINIE⁝REX. Buen ejemplar. Rara y más así. 0,72 g. **MBC+.** Est. 225 — **125.-**

Primera moneda encunyada a Sardenya després de la seua conquesta per l'infant Alfons el 1323. Per voluntat de son pare, el rei Jaume el Just, la nova moneda creada per a Sardenya portaria el nom d'"alfonsí" per al gros d'argent i "alfonsí menut" per al diner de billó. Aquest darrer s'encunyà tot just acabada la conquesta d'Esglésies a la població de Bonaire fundada pels catalans al costat de Càller. És d'una factura molt bonica amb l'escut dels quatre pals en forma de cor o de llàgrima, que imitarien 140 anys després les monedes anomenades "pacífics".

Primera moneda acuñada en Cerdeña después de su conquista por el infante Alfonso en 1323. Por voluntad de su padre, el rey Jaime el Justo, la nueva moneda creada para Cerdeña llevaría el nombre de "alfonsí" para el gros d'argent y "alfonsí menut" para el dinero de vellón. Este último se acuñó apenas terminada la conquista de Esglésias en la población de Bonaire fundada por los catalanes al lado de Cagliari. Es de una factura muy bonita con el escudo de los cuatro palos en forma de corazón o de lágrima, que imitarían 140 años después las monedas llamadas "pacífics".

ALFONS III (II de València), el Benigne (1327-1336)

Conquesta de Sardenya per l'aleshores infant Alfons, el 1323:
Aquell dia, 14 de juny de 1323, havien desembarcat a Palma de Sols (hui en dia Sant'Antioco), prop de la punta sudoest de l'illa (Sardenya), l'infant Alfons amb el contingent de les forces expedicionàries catalanoaragoneses. Feia escassament tretze dies que l'estol, treballosament armat amb la cooperació dels nobles, viles i ciutats (València fou la màxima contribuïdora) de totes les terres de la Corona d'Aragó -60 galeres, 24 naus grosses i un altre navili menut fins a tres-centes veles, segons el compte de la *Crònica del Cerimoniós*-, havia salpat de Portfangós, al delta de l'Ebre. Abans de partir, Jaume II havia lliurat al seu fill l'ensenya reial amb un memorable sermó.

Conquista de Cerdeña por el entonces infante Alfonso en 1323:
Aquel día, 14 de junio de 1323, habían desembarcado en Palma de Sols (hoy en día Sant´Antioco), cerca de la punta suroeste de la isla (Cerdeña), el infante Alfonso con el contingente de las fuerzas expedicionarias catalanoaragonesas. Hacía escasamente trece días que la comitiva, trabajosamente armada con la cooperación de los nobles, villas y ciudades (València fue la máxima contribuidora) de todas las tierras de la Corona de Aragón -60 galeras, 24 naves grandes y otro navío pequeño hasta trescientas velas, según la cuenta de la Crónica del Cerimonioso*-, había zarpado de Portfangós, en el Delta del Ebro. Antes de partir, Jaime II había entregado a su hijo la enseña real con un memorable sermón.*

Extret de / *Extraído de* **BAGUÉ, Enric.**(1954): "Alfons el Benigne" a *Els descendents de Pere el Gran*. Col·lecció Història de Catalunya. Biografies Catalanes, vol. 6. Barcelona: Edicions Vicens Vives.

La gran qüestió de la dualitat foral que impedia la consolidació política del Regne de València:
L'11 de maig del 1329 començaren les Corts a la catedral de València on el rei procedí a jurar els Furs i el Privilegi de la Unitat del 1319. En correspondència, el reconegueren com a rei els síndics de la majoria dels nuclis convocats que eren de fur valencià [...]. Amb tot, és interessant observar que d'altres Universitats (Consells Municipals) reials quedaren fora d'aquest jurament de Corts, puix que no havien esperat que Alfons jurara les lleis valencianes per tal d'acceptar-lo com a rei. Eren Borriana i Vila-real de fur aragonès [...]. Així, fets els juraments, les Corts iniciaren els tractaments entre els estaments i la monarquia, el principal tema dels quals seria la unió foral del Regne [...]. L'estiu de 1329 les Corts foren suspeses per tal que el rei estudiara detingudament el problema [...]. La determinació que prenguera el monarca sobre la unió foral seria, per fi, definitiva. I, segons s'hi deia, allò que decidira, s'afegiria als Furs de València, de manera que, fora quina fora la seua decisió, les lleis aragoneses desapareixerien nominalment del Regne [...]. La disposició reial fou finalment acceptada i tots els estaments acabaren atorgant un importantíssim donatiu el mateix dia de l'aprovació dels "Furs Nous". Així, per fi, l'eterna disputa acabà per solucionar-se amb la publicació solemne d'uns nous Furs de València el 24-10-1329. Per això és tan important aquesta data, que representa la fi de la lluita civil que havia enfrontat els dirigents del Regne durant dècades i dècades [...]. En qualsevol cas, l'acceptació dels cavallers de fur aragonès, que, com hem vist, no veieren acomplides totes les seues expectatives inicials, no fou immediata. De fet, els "Furs Nous" s'aprovaren sense la presència de molts d'ells i encara amb l'absència dels representants de Borriana i Vila-real, que també es regien per lleis aragoneses. Per això, uns mesos després, ja el 10-01-1330, s'hagué de convocar una darrera sessió de les Corts en la qual s'adheriren a l'acord foral més senyors laics i eclesiàstics, així com les esmentades Universitats (Consells Municipals), que foren declarades "per tostemps de fur de València e sotsmeses a aquell, foragitants d'aquí de present fur d'Aragó".

La gran cuestión de la dualidad foral que impedía la consolidación política del Reino de Valencia:
El 11 de mayo de 1329 empezaron las Cortes en la catedral de València donde el rey procedió a jurar los Fueros y el Privilegio de la Unidad de 1319. En correspondencia, lo reconocieron como rey los síndicos de la mayoría de los núcleos convocados que eran de fuero valenciano [...]. *Con todo, es interesante observar que otras Universidades (Consejos Municipales) reales quedaron fuera de este juramento de Cortes, puesto que no habían esperado que Alfonso jurara las leyes valencianas para aceptarlo como rey. Eran Borriana y Vila-real de fuero aragonés* [...]. *Así, hechos los juramentos, las Cortes iniciaron los tratamientos entre los estamentos y la monarquía, cuyo principal tema sería la unión foral del Reino* [...]. *En verano de 1329 las Cortes fueron suspendidas para que el rey estudiara detenidamente el problema* [...]. *La determinación que tomara el monarca sobre la unión foral sería, al fin, definitiva. Y, según se decía, lo que decidiriera, se añadiría a los Fueros de València, de modo que, fuera cual fuese su decisión, las leyes aragonesas desaparecerían nominalmente del Reino* [...]. *La disposición real fue finalmente aceptada y todos los estamentos acabaron otorgando un importantísimo donativo el mismo día de la aprobación de los "Furs Nous". Así, por fin, la eterna disputa acabó por solucionarse con la publicación solemne de unos nuevos Fueros de València el 24-10-1329. Por eso es tan importante esta fecha, que representa el fin de la lucha civil que había enfrentado a los dirigentes del Reino durante décadas y décadas* [...]. *En cualquier caso, la aceptación de los caballeros de fuero aragonés, que, como hemos visto, no vieron cumplidas todas sus expectativas iniciales, no fue inmediata. De hecho, los "Furs Nous" se aprobaron sin la presencia de muchos de ellos y aún con la ausencia de los representantes de Borriana y Vila-real, que también se regían por las leyes aragonesas. Por eso, unos meses después, ya el 10-01-1330, se tuvo que convocar una última sesión de las Cortes en la que se adhirieron al acuerdo foral más señores laicos y eclesiásticos, así como las mencionadas Universidades (Consejos Municipales), que fueron declaradas "*per tostemps de fur de València e sotsmeses a aquell, foragitants d'aquí de present fur d'Aragó*".*

Extret de / *Extraído de* **BAYDAL i SALA, Vicent** (2016): *Els valencians, des de quan són valencians?*, Catarroja: Editorial Afers.

Denominacions monetàries valencianes d'aquest regnat:
- Alfons el Benigne no va encunyar moneda a la seca de València.

Denominaciones monetarias valencianas de este reinado:
- Alfonso el Benigno no acuñó moneda en la ceca de València.

Font: Commons.wikimedia.org/wiki/file:
Puerta de la Almoina de la Catedral de Santa Maria de Valencia

Porta romànica o de l'Almoina de la catedral de Santa Maria de València. Ací es van jurar els Furs Nous el 24-10-1329 pel rei Alfons III, el Benigne.

Puerta románica o de l'Almoina *de la catedral de Santa María de València. Aquí se juraron los Furs Nous el 24-10-1329 por el rey Alfonso III el Benigno.*

Font: Commons.wikimedia.org/wiki/file:
Còdex dels Furs de València palau de Cervellò València

Còdex dels Furs de València de 1329, conservats al Palau Cervelló de València.

Códice de los Furs de València de 1329, conservados en el Palau Cervelló de València.

PRINCIPAT DE CATALUNYA

39 Barcelona. Croat. (Cru.V.S. 366.3) (Cru.C.G. 2184a). Anv.: ✠ĀLFONSVS DEI GRĀCIĀ REX. Rev.: Cruz con roel en 2º y 3er cuartel. -CIVI-TASB-ĀRCh'-NONĀ. Flores de cinco pétalos en el vestido. A y U latinas. Atractiva. 3,28 g. **MBC+.** Est. 300 **175.-**

PERE III (II de València), el Cerimoniós (1336-1387)

La Crisi de la Unió valenciana (1347-1348):
El detonant de la crisi unionista fou una greu decisió política de Pere III: la proclamació com a hereva al tron de Constança, la seua filla primogènita, el març de 1347. El monarca, sense comptar amb les Corts, trencava amb el costum successori de la Corona d'Aragó que privava a la dona de capacitat legal per a regnar. Era una nova mostra, l'última, de l'autoritarisme creixent que des de feia algun temps enterbolia les relacions del Cerimoniós amb el patriciat burgés de València, manifestament descontent davant les reiterades violacions de què eren objecte els Furs i els Privilegis per part del rei i els seus oficials [...]. El Consell (de València) a començaments de maig, convocava els tres braços del Regne per constituir una "unió" que assumís la defensa de "Furs, Privilegis, llibertats e bons usos" enfront de les agressions del poder reial [...]. El governador Xèrica, principal valedor de la causa monàrquica i només dues setmanes després del naixement de la Unió, reunia a Vila-real una assemblea de la qual sorgiria un partit realista -la Germania o Fraternitat- que rebé el suport d'importants sectors del país [...]. L'epicentre del moviment rebel fou [...] la ciutat de València [...] i l'adhesió a la Unió fou quasi unànime, encara que no sempre voluntària: entre la burgesia i l'artesanat trobà els principals dirigents, i en el "poble menut", el suport massiu [...]. Aquesta (la Unió valenciana) no tingué, doncs, el caràcter aristocràtic i feudal de la seua aliada aragonesa. Entre les poblacions del Regne, instades per la capital a sumar-se al moviment, hi hagué actituds molt diverses [...]. Algunes viles reials adoptaren des del començament una decidida postura antiunionista com Xàtiva [...]. També militaren en les files realistes (entre altres) Vila-real i Borriana -a la qual la seua fidelitat li valgué molts Privilegis del rei Pere III, entre els quals la singularitat de la bandera municipal amb les tres corones [...].

Els primers enfrontaments armats -4 i 17 de desembre- constituïren sengles èxits dels unionistes, els quals derrotaren a la Pobla Llarga i Bétera, l'exèrcit enemic [...]. La inferioritat militar del monarca, instal·lat al castell de Morvedre, agreujada per les dificultats econòmiques per a pagar la soldada a les seues tropes es faria patent [...]. Pere III quedava així a mercè dels unionistes, i forçat per les circumstàncies, signava el 24-03-1348 la totalitat del programa rebel [...]. Presoner de fet de la Unió, era conduït a la ciutat de València [...]. Els incidents del 6 d'abril són ben coneguts: al matí el poble armat irrompia al mateix palau del Real, on la vida del sobirà corregué greu perill i hores després, a la nit, grups de dansaires obligaven a ballar de manera humiliant la parella reial, objecte de burla dels seus vassalls [...].

Una circumstància imprevista feu possible la sortida del monarca (de València): la pesta negra arribava a la urbs, i, davant de la seua virulència inusitada, els "conservadors" (l'autoritat unionista) autoritzaren la marxa per preservar el rei del contagi.

Pere de Xèrica [...] empren l'ofensiva realista en primer lloc [...]. S'hi uneix el rei, que instal·la a Mislata el seu campament per assetjar València, on entra victoriós el 10-12-1348.

Amb duresa veritablement llegendària, la repressió del rei s'abaté contra els dirigents principals, executats després d'haver estat cruelment torturats. El cas de Joan Sala (cap de la Unió) resulta estremidor: arrossegat per la ciutat, li foren tallats un puny i la llengua, i, abans de ser penjat, l'obligaren a beure del metall fos de la campana que els unionistes col·locaren a la sala del Consell. Una sort semblant esperà els altres caps i partidaris destacats del moviment rebel.

Extret de **RUBIO VELA, Agustín** (1989): "La crisi de la Unió (1347-1348)". *Història del País Valencià: de la conquesta a la Federació Hispànica*, vol II, pàgs. 214-219. Barcelona: Edicions 62.

La gran ofensiva castellana i l'ocupació del país (1362-1366):
Els valencians ajudaren fidel i generosament a Pere el Cerimoniós en la seua llarga, difícil i cara lluita contra el rei de Castella, Pere el Cruel, per l'equilibri peninsular, en la qual les tropes castellanes atacaren dues vegades la ciutat de València, els anys 1363 i 1364. Entre altres coses, Pere el Cruel pretenia que tornàs a Castella la zona [...] d'Alacant, Elx i Oriola, i amb les comarques valencianes ponentines que ocupà, volgué constituir una "Nova Castella".

El rei Pere el Cerimoniós volgué que el seu reconeixement als valencians quedés plasmat en les armes de la Ciutat, que llavors assoliren la seua forma definitiva, segons consta en un acord del Consell de 1377, pel que es substituïa l'anterior "senyal" o escut municipal consistent en una ciutat damunt un riu, per les armes reials en cairó. Fou doncs, per haver resistit victoriosament aquells dos setges de Pere el Cruel, que València té el títol de "Ciutat dues vegades Lleial" i dues L coronades acantonant el seu escut. L'escut reial adoptat en forma de cairó era propi de l'escut de les dones, i segons els tractadistes d'heràldica, fou adoptat per la ciutat de València i d'altres de la Corona, a causa de l'aspecte femení del seu nom, com també era el cas de Barcelona, Ciutat de Mallorca, Manresa, Tortosa, etc.

Extret de **SANCHIS GUARNER, Manuel** (1972): *La Ciutat de València. Síntesi d'Història i Geografia Urbana* (cinquena edició). València: Ajuntament de València.

La Crisis de la Unión valenciana (1347-1348):
El detonante de la crisis unionista fue una grave decisión política de Pedro III: la proclamación como heredera al trono de Constanza, su hija primo"-génita, en marzo de 1347. El monarca, sin contar con las Cortes, rompía con la costumbre sucesoria de la Corona de Aragón que privaba a la mujer de capacidad legal para reinar. Era una nueva muestra, la última, del autoritarismo creciente que desde hacía algún tiempo enturbiaba las relaciones del Ceremonioso con el patriciado burgués de València, manifiestamente descontento ante las reiteradas violaciones de que eran objeto los Fueros y Privilegios por parte del rey y sus oficiales [...]. *El Consejo (de Valencia) a principios de mayo, convocaba a los tres brazos del Reino para constituir una "unión" que asumiera la defensa de "Furs, Privilegis, llibertats e bons usos" frente a las agresiones del poder real* [...]. *El gobernador Xèrica, principal valedor de la causa monárquica y sólo dos semanas después del nacimiento de la Unión, reunía en Vila-real una asamblea de la que surgiría un partido realista -la Hermandad o Fraternidad- que recibió el apoyo de importantes sectores del país* [...]. *El epicentro del movimiento rebelde fue* [...] *la ciudad de València* [...] *y la adhesión a la Unión fue casi unánime, aunque no siempre voluntaria: entre la burguesía y el artesanado encontró a los principales dirigentes, y en el "pueblo llano", el apoyo masivo* [...]. *Esta (la Unió valenciana) no tuvo, pues, el carácter aristocrático y feudal de su aliada aragonesa. Entre las poblaciones del Reino, instadas por la capital a sumarse al movimiento, hubo actitudes muy diversas* [...]. *Algunas villas reales adoptaron desde el comienzo una decidida postura antiunionista como Xàtiva* [...]. *También militaron en las filas realistas (entre otras) Vila-real y Borriana -a la que su fidelidad le valió muchos Privilegios del rey Pedro III, entre los cuales la singularidad de la bandera municipal con las tres coronas* [...].

Los primeros enfrentamientos armados -4 y 17 de diciembre- constituyeron sendos éxitos de los unionistas, los cuales derrotaron en la Pobla Llarga y Bétera al ejército enemigo [...]. *La inferioridad militar del monarca, instalado en el castillo de Morvedre, agravada por las dificultades económicas para pagar la soldada a sus tropas, se haría patente* [...]. *Pedro III quedaba así a merced de los unionistas, y forzado por las circunstancias, firmaba el 24-03-1348 la totalidad del programa rebelde* [...]. *Prisionero de hecho de la Unión, fue conducido a la ciudad de València* [...]. *Los incidentes del 6 de abril son bien conocidos: por la mañana el pueblo armado irrumpía en el mismo palacio del Real, donde la vida del soberano corrió grave peligro y horas después, por la noche, grupos de bailarines obligaron a bailar de manera humillante a la pareja real, objeto de burla de sus vasallos* [...].

Una circunstancia imprevista hizo posible la salida del monarca (de València): la peste negra llegaba a la urbe, y, ante su inusitada virulencia, los "conservadores" (la autoridad unionista) autorizaron la marcha para preservar al rey del contagio.

Pedro de Xèrica [...] *comienza la ofensiva realista en primer lugar* [...]. *Se une el rey, que instala en Mislata su campamento para sitiar València, donde entra victorioso el 10-12-1348.*

Con dureza verdaderamente legendaria, la represión del rey se abatió contra los principales dirigentes, ejecutados después de haber sido cruelmente torturados. El caso de Juan Sala (jefe de la Unión) resulta estremecedor: arrastrado por la ciudad, le fueron cortados un puño y la lengua, y, antes de ser colgado, le obligaron a beber del metal fundido de la campana que los unionistas colocaron en la sala del Consejo. Una suerte parecida esperó a los demás jefes y partidarios destacados del movimiento rebelde.

Extraído de **RUBIO VELA, Agustín** (1989): "La crisi de la Unió (1347-1348)". *Història del País Valencià: de la conquesta a la Federació Hispànica*, vol II, págs. 214-219. Barcelona: Edicions 62.

La gran ofensiva castellana y la ocupación del país (1362-1366):
Los valencianos ayudaron fiel y generosamente a Pedro el Ceremonioso en su larga, difícil y cara lucha contra el rey de Castilla, Pedro el Cruel, por el equilibrio peninsular, en la que las tropas castellanas atacaron dos veces la ciudad de València, en los años 1363 y 1364. Entre otras cosas, Pedro el Cruel pretendía que devolviera a Castilla la zona [...] *de Alacant, Elx y Oriola, y con las comarcas valencianas ponentinas que ocupó, quiso constituir una "Nueva Castilla".*

El rey Pedro el Ceremonioso quiso que su reconocimiento a los valencianos quedara plasmado en las armas de la Ciudad, que entonces alcanzaron su forma definitiva, según consta en un acuerdo del Consejo de 1377, por lo que se sustituía la anterior "señal" o escudo municipal consistente en una ciudad sobre un río, por las armas reales en rombo. Fue pues, por haber resistido victoriosamente aquellos dos asedios de Pedro el Cruel, que València tiene el título de "Ciudad dos veces Leal" y dos L coronadas acantonando su escudo. El escudo real adoptado en forma de rombo era propio del escudo de las mujeres, y según los tratadistas de heráldica, fue adoptado por la ciudad de València y otros de la Corona, debido al aspecto femenino de su nombre, así como el caso de Barcelona, Ciudad de Mallorca, Manresa, Tortosa, etc.

Extraído de **SANCHIS GUARNER, Manuel** (1972): *La Ciutat de València. Síntesi d'Història i Geografia Urbana* (cinquena edició). València: Ajuntament de València.

Evolució de l'escut de València: a l'esquerra el primitiu, amb la representació d'una ciutat sobre les aigües (porta gòtica de la catedral de València), al centre l'adoptat per acord del Consell el 1377, escut timbrat de corona reial i presentat en cairó (enteixinat de la sala del Consell, ara conservat a la Llonja), a la dreta l'actual, on apareixen les dues L coronades, Privilegi del rei Pere III. El rat penat s'institucionalitza al segle XVII com a derivació del drac alat de la cimera reial. Les branques de llorer són concedides per Ferran VII a la ciutat per haver suportat el setge de les tropes napoleòniques.

Queda clar que si s'haguera encunyat un real o gros de plata a València anterior a la data del canvi d'escut de 1377, el revers de la moneda seria totalment diferent del revers dels reals que coneixem fins ara, que són els que exhibeixen l'escut en forma de cairó, adoptat en aquella data, per la ciutat de València com a propi.

Evolución del escudo de Valencia: a la izquierda el primitivo, con la representación de una ciudad sobre las aguas (puerta gótica de la catedral de Valencia), en el centro el adoptado por acuerdo del Consell en 1377, escudo timbrado de corona real y presentado en rombo (artesonado de la sala del Consell, ahora conservado en la Lonja) y a la derecha el actual, donde aparecen las dos L coronadas, Privilegio del rey Pedro III. El murciélago se institucionaliza en el siglo XVII como derivación del dragón alado del casco real. Las ramas de laurel son concedidas por Fernando VII por haber soportado el asedio de las tropas napoleónicas.

Queda claro que si se hubiese acuñado un real o gros de plata en València anterior a la fecha del cambio de escudo de 1377, el reverso de la moneda sería totalmente diferente al reverso de los reales que conocemos hasta ahora, que son los que exhiben el escudo en forma de rombo, adoptado en esa fecha, por la ciudad de València como propio.

Fou el mateix Pere el Cerimoniós qui inicià l'any 1344, el costum de posar un elm coronat amb cimera d'un drac alat, damunt l'escut reial en tarja semiovoidal i inclinat lleugerament, que després usaren tots els reis d'Aragó fins a Ferran el Catòlic (Sanchis Guarner 1972). Hui és utilitzat com escut de la Generalitat Valenciana.

Escut que decorava la desapareguda porta de la Xarea, conservat al Museu de Belles Arts de València.

Fue el mismo Pedro el Ceremonioso quien inició en 1344, la costumbre de poner un yelmo coronado con cimera de dragón alado, sobre el escudo real en tarjeta semiovoidal e inclinado ligeramente, que después usaron todos los reyes de Aragón hasta Fernando el Católico (Sanchis Guarner 1972). Hoy es utilizado como escudo de la Generalitat Valenciana.

Escudo que decoraba la desaparecida puerta de la Xarea, corservado en el Museo de Bellas Artes de València.

Moneda

- Des dels temps de Jaume I no hi havia hagut cap activitat monetària a València. Pere III crea la seca de València per batre florins. Es van aplicar a la seca totes les Ordinacions i Privilegis atorgats al taller de Barcelona, especialment les de Jaume II de 15-09-1318 i les del mateix Pere III de 25-10-1339. La data probable de la creació de la seca podria ser la del nomenament de Pere Berneç el 1369 con a obridor d'encunys.

Moneda

- Desde los tiempos de Jaime I no había habido ninguna actividad monetaria en València. Pedro III crea la ceca de València para batir florines. Se aplicaron a la ceca todas las Ordenaciones y Privilegios otorgados al taller de Barcelona, especialmente las de Jaime II de 15-09-1318 y las del propio Pedro III de 25-10-1339. La fecha probable de la creación de la ceca podría ser la del nombramiento de Pere Berneç en 1369 como abridor de troqueles.

Pere el Cerimoniós encunya el florí a imitació de la prestigiosa moneda de Florència, primer a Perpinyà i després de les Corts de Tortosa en 1365, també a Barcelona, Saragossa i València, fixant la llei a partir d'aquesta data en díhuit quirats.

Pedro el Ceremonioso acuña el florín a imitación de la prestigiosa moneda de Florencia, primero en Perpiñán y después de las Cortes de Tortosa en 1365, también en Barcelona, Zaragoza y València, fijando la ley a partir de esa fecha en dieciocho quilates.

Legislació (Ordinacions, Privilegis, etc.)

- Ordinacions donades per Pere III per al règim de la seca de Barcelona. Barcelona 25-10-1339. Concedides a la seca de València pel mateix monarca el 20-09-1371.

- Declaració feta pel rei Pere el Cerimoniós a favor dels oficials de la seca en la contenció amb el Mostassaf de Barcelona. Estesa als moneders de la seca de València. València 19-10-1369.

- Privilegi del rei Pere III el Cerimoniós concedint als alcaldes i moneders de la seca de València totes les franquícies atorgades als moneders de Barcelona. València 6-09-1371 .

- Pere el Cerimoniós ordena al Mostassaf de Barcelona que respecte els Privilegis i llibertats dels moneders; Privilegi estès als de València. Barcelona 19-07-1372.

Legislación (Ordinaciones, Privilegios, etc.)

- Ordinaciones dadas por Pedro III para el régimen de la ceca de Barcelona. Barcelona 25-10-1339. Concedidas a la ceca de València por el propio monarca el 20-09-1371.

- Declaración hecha por el rey Pedro el Ceremonioso a favor de los oficiales de la ceca en la contención con el Mostassaf de Barcelona. Extendida a los monederos de la ceca de València. València 19-10-1369.

- Privilegio del rey Pedro III el Ceremonioso concediendo a los alcaldes y monederos de la ceca de València todas las franquicias otorgadas a los monederos de Barcelona. València 6-09-1371 .

- Pedro el Ceremonioso ordena al Mostassaf de Barcelona que respete los privilegios y libertades de los monederos; privilegio extendido a los de València. Barcelona 19-07-1372.

Gravadors de la seca:
Pere Berneç (1369-c.1426) i Bartomeu Coscollà (1379-c.1426)

Grabadores de la ceca:
Pere Berneç (1369-c.1426) y Bartomeu Coscollà (1379-c.1426)

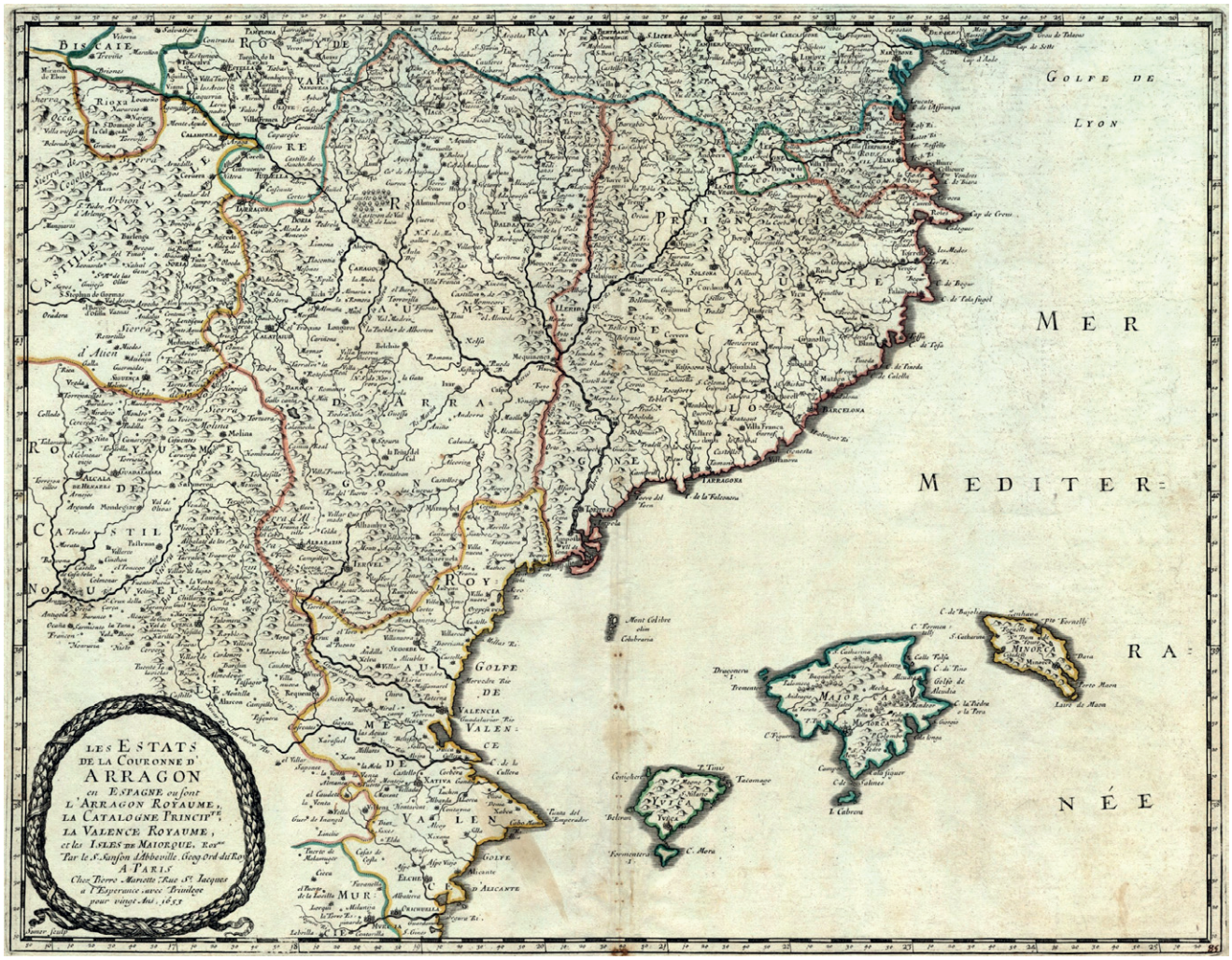
Mestre de la seca:
Bernat Ferrer (1372-1406)

Maestro de la ceca:
Bernat Ferrer (1372-1406)

Denominacions monetàries valencianes d'aquest regnat:
Or
- Florí, mig florí i quart de florí. Marca de seca: torre
- Florí. Marca: dues torres.
- Florí i mig florí. Marca de seca: corona.

Denominaciones monetarias valencianas de este reinado:
Oro
-Florín, medio florín y cuarto de florín. Marca de ceca: torre
-Florín. Marca: dos torres.
-Florín y medio florín. Marca de ceca: corona.

Font: Vilapedia.wikis.cc/wiki/Fitxer:Coronad'Aragó1653

Mapa de "Les Estats de la Couronne d'Arragon" de S. Sanson d'Abberville,1653, geògraf del rei de França. Bibliothèque Nationale de France.

L'encunyació del florí per Pere III a Perpinyà fou la continuació de la iniciativa del rei de Mallorca, Jaume III. Era el resultat de la conjunció dels interessos del rei i de les elits econòmiques, que miraven més cap a Europa, on tenien els seus interessos comercials, que a l'interior peninsular. L'elecció d'una moneda, que a imitació de la de Florència, corria per tota Europa, va resultar un gran encert. El florí s'encunyà a Perpinyà, Barcelona, València, Mallorca i per un curt període de temps a Saragossa. Cada seca amb les seues marques pròpies, però de circulació general en tota la Corona i acceptada en la resta d'Europa. Va significar, en certa manera, el nostre euro "avant la lettre".

La acuñación del florín por Pedro III en Perpiñán fue la continuación de la iniciativa del rey de Mallorca, Jaume III. Era el resultado de la conjunción de los intereses del rey y de las élites económicas, que miraban más a Europa, donde tenían sus intereses comerciales, que al interior peninsular. La elección de una moneda, que a imitación de la de Florencia, corría por toda Europa, resultó un gran acierto. El florín se acuñó en Perpiñán, Barcelona, València, Mallorca y por un corto período de tiempo en Zaragoza. Cada seca con sus marcas propias, pero de circulación general en toda la Corona y aceptada en el resto de Europa. Supuso, en cierto modo, nuestro euro "avant la lettre".

Lote 41

REGNE DE VALÈNCIA

40 València. Florí. (Cru.V.S. 392) (Cru.Comas 25) (Cru.C.G. 2211). Anv.: S•IOHĀ-NNES•B•. Rev.: ✠ĀRĀG-O REX•P. Marca: torre. 3,42 g. **MBC+.** Est. 700 **450.-**
Ex Áureo 24/10/2000, nº 385.

OTROS TERRITORIOS DE LA CORONA

PRINCIPAT DE CATALUNYA

41 Perpinyà. Florí. (Cru.V.S. 392 var) (Cru.C.G. 2211 var) (Falta en los catálogos actuales). Anv.: •S•IOHΛ-NNES•B•. Rev.: ✠ARAG-O REX•P. Marca: torre, similar a los florines valencianos del mismo reinado, pero de 22'5 quilates, acuñada en Perpinyà. Bella. Brillo original. Rara. 3,46 g. **EBC.** Est. 2.000 **1.000.-**

L'encunyació de florins per part de Pere III havia començat al taller de Perpinyà amb una llei de quasi or pur de 23'90 quirats, baixant paulatinament després a 23, 22'75, 22 i 20 quirats. L'acord de Pere III amb les Corts de Tortosa a l'abril del 1365 fixà la llei dels florins en 18 quirats. Posteriorment en 1369, el rei autoritza a batre florins a les seques de Barcelona, València i Saragossa. Això vol dir que tot florí de llei superior a 18 quirats pertany al taller de Perpinyà. Els florins amb la marca de seca torre, assignada tradicionalment a València, se`ls suposava, per tant, d'una llei de 18 quirats. Recentment, però, s'han trobat alguns florins amb marca torre, com és el cas d'aquest **lot 41**, amb una llei de 22'5 quirats. Conseqüentment aquests florins s'han d'assignar a la seca de Perpinyà, separant-los dels de la marca torre de 18 quirats de València.

L'única manera de separar aquets florins és l'anàlisi metal·logràfic. Però, a l'*Acta Numismàtica* 55 pàgs. 143-153, Simó, basant-se en els manuals de mercaderia italians que parlaven de florins "c'hanno due punti 22'5" identifica aquests dos punts amb els dos punts que acantonen la S del començament de la llegenda de l'anvers (•S•IOHA). En aquest **lot 41** coincideixen totes dues identificacions, la metal·logràfica i la dels "due punti".

La acuñación de florines por parte de Pedro III había comenzado en el taller de Perpiñán con una ley de casi oro puro de 23'90 quilates, bajando paulatinamente después a 23, 22'75, 22 y 20 quilates. El acuerdo de Pedro III con las Cortes de Tortosa en abril de 1365 fijó la ley de los florines en 18 quilates. Posteriormente en 1369, el rey autoriza a batir florines a las cecas de Barcelona, València y Zaragoza. Esto significa que todo florín de ley superior a 18 quilates pertenece al taller de Perpiñán. Los florines con la marca de ceca torre, asignada tradicionalmente a València, se les suponía, por tanto, de una ley de 18 quilates. Sin embargo, recientemente se han encontrado algunos florines con marca torre, como es el caso de este **lote 41***, con una ley de 22'5 quilates. Consecuentemente estos florines deben asignarse a la ceca de Perpiñán, separándolos de los de la marca torre de 18 quilates de València.*

La única forma de separar estos florines es el análisis metalográfico. Sin embargo, en el Acta Numismática *55 págs.143-153, Simó, basándose en los manuales de mercancía italianos que hablaban de florines "c'hanno due punti 22'5" identifica estos dos puntos con los dos puntos que acantonan la S del comienzo de la leyenda del anverso (•S•IOHA). En este* **lote 41** *coinciden ambas identificaciones, la metalográfica y la de los "due punti".*

42 Perpinyà. Florí. (Cru.V.S. 375) (Cru.Comas 9) (Cru.C.G. 2198). Anv.: S•IOHĀ-NNES•B. Rev.: ✠ĀRĀG-O REX•P. Marca: espada. Ligerísimamente alabeada. Atractiva. Rara. 3,47 g. **EBC-.** Est. 2.000 **1.200.-**

REGNE DE MALLORCA

43 Mallorca. Ral. (Cru.V.S. 450) (Cru.C.G. 2262a). Anv.: Busto de frente entre veneras. ✠PETRUS ⁘DEI⁘**GRACIAA**⁘REX. Rev.: Cruz latina con veneras en los espacios, ✿ encima. ✠ARAGONUM ⁘ET◦-•-MAIORICARUM⁘ Buen ejemplar. Rara y más así. 3,79 g. **MBC+/EBC-.** Est. 900 **550.-**

Ex Áureo & Calicó Selección 2015, nº 18.

Ex Áureo & Calicó 18/10/2017, nº 1281.

44 Mallorca. Dobler. (Cru.V.S. 453) (Cru.C.G. 2265). Anv.: Busto de frente entre rosas. ✠•P⁝‡DEI ‡GRA‡ARAGON. Rev.: Cruz latina. ✠ET‡MAIOR-ICAR‡REX◦. Pátina oscura. Rara. 1,39 g. **MBC.** Est. 250 **150.-**

Lote 45

REGNE DE SARDENYA

45 Sardenya. Alfonsí. (Cru.V.S. 457.1) (Cru.C.G. 2269a) (MIR. 115). Anv.: Armas catalanas en escudo apuntado de bordes superiores arqueados, rodeados de rosas de seis pétalos. ✠PETRUS ARAGONUM ET SARDINIE REX. Rev.: Cruz con rosas de seis pétalos en los espacios. ✠FORTITUDO ET LAUS MEA DOMINUS. Letra T gótica. Pátina rojiza. Muy bella. Rara y más así. 3,17 g. **EBC-.** Est. 800 **500.-**

Ex Bertolami 26/09/2020, nº 1650.

46 Sardenya (Esglèsies). Alfonsí. (Cru.V.S. 460) (Cru.C.G. 2272) (MIR. 116). Anv.: Armas catalanas en rombo. ✠PETRUS DEI GRACIA REX. Rev.: Cruz con coronas horizontales en los espacios. ✠ARAGONUM ET SARDINIE. Bella. Rara así. 3,20 g. **EBC.** Est. 550 **350.-**

Ex NAC 05/12/2019, nº 423.

REINO DE ARAGÓN

47 Zaragoza. Dinero jaqués. (Cru.V.S. 463.2) (Cru.C.G. 2276b). Anv.: Busto a izquierda. **ARAG-ONUM**. Rev.: Cruz patriarcal. PETRUS **DEI** GRA REX. Buen ejemplar. Muy rara y más así. 0,90 g. **MBC+.** Est. 250 **150.-**

Ex Áureo 20/04/2005, nº 165.

Ex Áureo & Calicó Selección 2019, nº 66.

JOAN I, el Caçador (1387-1396)

Joan I era home de lectures variades i coneixedor de diverses llengües: a la seua llibreria hi havia obres en llatí, francès, castellà, sicilià i naturalment, en català. No havia deixat l'estudi un cop home fet, i s'ensinistrà en la lectura de documents en caràcters grecs i gòtics. Del seu pare, Joan havia heretat el gust pels exemplars rars i els llibres ben presentats, i la seua curiositat s'estenia a les Bíblies en diverses llengües, els llibres d'Història, les cròniques angleses, franceses i bretones, les obres religioses i de moral [...]. De la seua preocupació per tenir al seu poder bons i bells llibres n'és testimoni cabal la carta que, en tenir notícia, de Girona estant, de la gravetat del seu pare, escriu al seu germà Martí encarregant-li que si el rei "era passat desta vida" li trametés de seguida els llibres de Titus Livi i Valeri Màxim, que són les majors autoritats en Història Antiga que es coneixen en aquella època, així com els astrolabis, quadrants i anells del rei [...].

La seua devoció als llibres i a les lletres antigues farà, altrament, que Joan I sigui presentat com a suscitador de l'Humanisme català [...]. Les tres figures de més relleu del seu regnat, dintre de les lletres catalanes, seran Bernat Metge, barceloní, i els valencians Antoni de Vilaragut i fra Antoni Canals, traductors i adaptadors de Petrarca, Sèneca, Valeri Màxim i Hug de Sant Víctor, i ensems autors originals de llibres morals i religiosos importants. Al marge d'aquest moviment [...] hi ha la gran figura del gironí fra Francesc Eiximenis, bisbe d'Elna i gairebé constant ambaixador del rei prop del Sant Pare. Ell és l'últim gran escriptor enciclopèdic medieval.

Juan I era hombre de lecturas variadas y conocedor de diversas lenguas: en su librería había obras en latín, francés, castellano, siciliano y, naturalmente, en catalán. No había abandonado el estudio una vez hombre hecho, y se adiestró en la lectura de documentos en caracteres griegos y góticos. De su padre, Juan había heredado el gusto por los ejemplares raros y los libros bien presentados, y su curiosidad se extendía a las Biblias en varias lenguas, los libros de Historia, las crónicas inglesas, francesas y bretonas, las obras religiosas y de moral [...]. *De su preocupación por tener en su poder buenos y bellos libros es testigo cabal la carta que, al tener noticia, estando en Girona, de la gravedad de su padre, escribe a su hermano Martí, encargándole que si el rey "era pasado de esta vida" le enviara enseguida los libros de Titus Livi y Valeri Máximo, que eran las mayores autoridades en Historia Antigua que se conocían en aquella época, así como los astrolabios, cuadrantes y anillos del rey* [...].

Su devoción por los libros y las letras antiguas hará, que Juan I sea presentado como suscitador del Humanismo catalán [...]. *Las tres figuras de más relieve de su reinado, dentro de las letras catalanas, serán Bernat Metge, barcelonés, y los valencianos Antoni de Vilaragut y fray Antoni Canals, traductores y adaptadores de Petrarca, Séneca, Valerio Máximo y Hugo de San Víctor, y autores originales de libros morales y religiosos importantes. Al margen de este movimiento* [...] *está la gran figura del gerundense fray Francisco Eiximenis, obispo de Elna y casi constante embajador del rey cerca del Santo Padre. Él es el último gran escritor enciclopédico medieval.*

Extret de / *Extraído de* **TASIS i MARCA, Rafael** (1957): *Pere el Cerimoniós i els seus Fills.* Col·lecció Història de Catalunya. Biografies Catalanes, vol. 7. Barcelona: Edicions Vicens Vives.

Moneda

- A partir d'aquest regnat els florins duran sempre la corona com a marca de la seca de València.

- Crea el real de plata valencià del tipus anomenat gros. Per haver una equivalència de 18 diners, serà denominat popularment dihuitè. A Joan I, doncs, hi ha que atribuir-li el disseny d'aquesta moneda que pràcticament quedarà immobilitzada en el seu valor i tipologia fins a 1707 amb l'abolició del Regne, aproximadament uns 320 anys amb la mateixa tipologia iconogràfica. Joan I decideix que a l'anvers de la moneda se mostre el bust del rei frontalment. Així també, que els reversos del real de plata valencià ostente l'escut reial en forma de cairó, que és l'escut adoptat per la ciutat de València en acord del Consell de 1377, en aquest cas amb les armes reials simplificades en dos pals. Al 1610, durant el regnat de Felip II de València, la iconografia de l'escut canvia passant de dos pals a tres, i d'aquesta manera arribà fins al 1707, quan es va abolir el Regne i conseqüentment la moneda.

El fet que la nova moneda mostre l'escut de València, no deixa de ser una demostració de la preponderància de la ciutat sobre el conjunt del Regne, ja que és bastant insòlit que una moneda presente l'escut de la capital i no el del rei o del propi Regne. És cert que en èpoques posteriors a la seca de València s'encunyaren monedes on sí que venia representat l'escut reial o del Regne. En són exemples el ducat de Joan II, el ducat de proclamació de Ferran II o el mig ducat de Ferran II. De tota manera no foren monedes de llarga durada com sí que ho fou el real.

Convé aclarir que segons la ciència heràldica s'ha de parlar de pals i no de barres com popularment solem dir. Les armes dinàstiques del Casal de Barcelona es defineixen com quatre pals de gules (roig) en camper d'or (groc). Diem camper a la superfície interior i total de l'escut, allà sobre el qual es col·loquen les càrregues o peces, que en aquest cas serien els quatre pals. Per a poder definir si l'escut de la nova moneda que crea Joan I, és de dos o de tres pals, ens guiem en allò que diu l'heràldica, i en aquest cas cal identificar el camper com el relleu que sobreïx i que omple tota la superfície arribant als vèrtex de l'escut. Així mateix, identifiquem els pals com el relleu enfonsat (incús), amb una petita trama ratllada, que són sobreposats damunt el camper. En conseqüència s'ha de denominar aquest escut com simplificat de dos pals i no de tres com molts autors fan, confonent el camper amb les càrregues.

Els dos exemples següents ens il·lustren sobre el tema del número de pals de l'escut. El primer és el de la portada del llibre que el gran escriptor Francesc Eiximenis (1330-1409) dedicà als jurats de València. El segon és una miniatura del *Breviari del rei Martí*, il·luminat amb gran bellesa i detall per un copista del rei al Monestir de Poblet. Són dues mostres d'escuts reials presentats en forma de dos pals i coetànies a la creació del real valencià. Aquesta simplificació, prou corrent a l'època, tant podria ser per un tema d'espai com per estètica. El fet és que l'escut de la dinastia de Barcelona, era presentat quasi sempre amb la forma de quatre pals, però de vegades per la seua meitat, ço és, de dos pals.

Moneda

- A partir de este reinado los florines llevarán siempre la corona como marca de la ceca de València.

- Crea el real de plata valenciano del tipo llamado gros. Por haber una equivalencia de 18 dineros, será denominado popularmente dihuitè*. A Juan I, por tanto, hay que atribuirle el diseño de esta moneda que prácticamente quedará inmovilizada en su valor y tipología hasta 1707 con la abolición del Reino, aproximadamente unos 320 años con la misma tipología iconográfica. Juan I decide que en el anverso de la moneda se muestre el busto del rey frontalmente. Así también, que los reversos del real de plata valenciano ostenten el escudo real en forma de rombo, que es el escudo adoptado por la ciudad de València en acuerdo del Consell de 1377, en este caso con las armas reales simplificadas en dos palos. En 1610, durante el reinado de Felipe III, la iconografía del escudo cambia pasando de dos palos a tres, llegando así hasta 1707, cuando se abolió el Reino y consecuentemente la moneda.*

El hecho de que la nueva moneda muestre el escudo de València, no deja de ser una demostración de la preponderancia de la ciudad sobre el conjunto del Reino, puesto que es bastante insólito que una moneda presente el escudo de la capital y no el del rey o del propio Reino. Es cierto que en épocas posteriores a la ceca de València se acuñaron monedas en las que sí venía representado el escudo real o del Reino. Son ejemplos el ducado de Juan II, el ducado de proclamación de Fernando II o el medio ducado de Fernando II. De todas formas no fueron monedas de larga duración como sí lo fue el real.

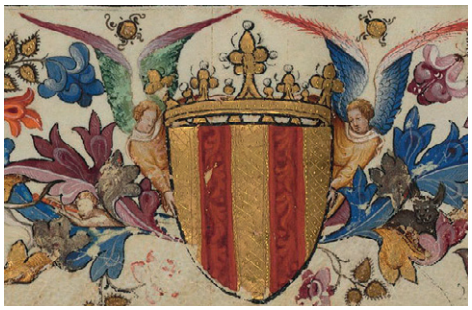
Conviene aclarar que según la ciencia heráldica debe hablarse de palos y no de barras como popularmente solemos decir. Las armas dinásticas del Casal de Barcelona se definen como cuatro palos de gules (rojo) en campo de oro (amarillo). Llamamos campo a la superficie interior y total del escudo, allí sobre el que se colocan las cargas o piezas, que en este caso serían los cuatro palos. Para poder definir si el escudo de la nueva moneda que crea Juan I, es de dos o tres palos, nos guiamos por lo que dice la heráldica, y en este caso hay que identificar el camper como el relieve que sobresale y que llena toda la superficie llegando a los vértices del escudo. Asimismo, identificamos los palos como el relieve hundido (incuso) con una pequeña trama rayada, que son sobrepuestos sobre el campo. En consecuencia se debe denominar a este escudo como simplificado de dos palos y no de tres como muchos autores hacen, confundiendo el camper con las cargas.

Los dos ejemplos siguientes nos ilustran sobre el tema del número de palos del escudo. El primero es el de la portada del libro, que el gran escritor Francesc Eiximenis (1330-1409), dedicó a los jurados de València. El segundo es una miniatura del Breviari del rei Martí*, iluminado con gran belleza y detalle por un copista del rey en el Monasterio de Poblet. Son dos muestras de escudos reales presentados en forma de dos palos y coetáneas a la creación del real valenciano. Esta simplificación, bastante corriente en la época, podría ser tanto por un tema de espacio como por estética. El hecho es que el escudo de la dinastía de Barcelona era presentado casi siempre con la forma de cuatro palos, pero a veces por su mitad, esto es, de dos palos.*

Font: es.wikipedia.org/wiki/Regiment_de_la_Cosa_P%C3%BAblica#/media/Archivo:Regiment_de_la_Cosa_Publica.jpg

Portada del llibre de Francesc Eiximenis *El Regiment de la Cosa Pública*, en l'edició de Cistòfor Cofman de 1499, València.

Font: Amnesiahistoricainduida2.blogspot.com

Breviari del rei Martí.
Conservat a la Bibliothèque Nationale de France.

Eiximenis, representat a la dreta, ofereix el seu Tractat als sis jurats de València agenollats. També estan representats els macers de la ciutat i l'àngel custodi del Regne de València portant una corona, tots davant la porta dels Serrans.

Com es pot apreciar, l'escut de València dibuixat a la part superior de la porta, és el simplificat de dos pals, tal com es va decidir fer en l'escut dels reals valencians, la nova moneda de plata creada per Joan I.

Eiximenis, representado a la derecha, ofrece su Tratado a los seis jurados de València arrodillados. También están representados los maceros de la ciudad y el ángel custodio del Reino de València llevando una corona, todos frente a la puerta de los Serranos.

Como puede apreciarse, el escudo de València dibujado en la parte superior de la puerta, es el simplificado de dos palos, tal y como se decidió hacer en el escudo de los reales valencianos, la nueva moneda de plata creada por Juan I.

- No sols es va perpetuar l'escut de València de dos pals al revers dels reals de plata sinó que, tal i com veurem després, va passar a ser la iconografia normal en les denominacions monetàries d'or com els ducats, corones i escuts, fins al final del Regne i de la mateixa moneda valenciana el 1707.

- No sólo se perpetuó el escudo de València de dos palos en el reverso de los reales de plata sino que, como veremos después, pasó a ser la iconografía normal en las denominaciones monetarias de oro como los ducados, coronas y escudos, hasta el final del Reino y de la misma moneda valenciana en 1707.

Gravadors de la seca:
Pere Berneç (1369-c.1426) i Bartomeu Coscollà ((1379-c.1426)

Mestre de la seca:
Bernat Ferrer ((1372-1406)

Denominacions monetàries valencianes d'aquest regnat:
Or
- Florí i mig florí. Marca de seca: corona
Plata
- Real

Grabadores de la ceca:
Pere Berneç (1369-c.1426) y Bartomeu Coscollà ((1379-c.1426)

Maestro de la ceca:
Bernat Ferrer ((1372-1406)

Denominaciones monetarias valencianas de este reinado:
Oro
- Florín y medio florín. Marca de ceca: corona
Plata
- Real

REGNE DE VALÈNCIA

48 València. Florí. (Cru.V.S. 471) (Cru.Comas 33, **mismo ejemplar**) (Cru.C.G. 2280, **mismo ejemplar**). Anv.: S•IOHA̅-NNES•B•. Rev.: ✠A̅RA̅(G)-O REX•IO. Marca: corona. Escasa. 3,48 g. **MBC-/MBC.** Est. 600 **400.-**

49 València. Ral. (Cru.V.S. 480) (Cru.C.G. 2293). Anv.: Busto de frente. ✠IOANES•DEI GRACIA•REX• ARAGO. Rev.: Armas de València. ✠VALENCIE•MAIORICARUM SAR. Leve oxidación en reverso. Muy rara. 2,76 g. **MBC.** Est. 500 **300.-**

Moneda importantíssima en la història monetària valenciana i que al ser confosa amb els reals de Joan II era desconeguda fins a l'època de Botet i Sisó, de tal manera, que es començava la història de la moneda de plata valenciana amb Martí. Se sap que en 1394 Joan I arrenda la seca per encunyar plata; és aquesta data, doncs, la que hem d'agafar con la de creació del real valencià. La creixent activitat econòmica demanava una moneda de plata per facilitar els intercanvis comercials. De fet circulaven pel Regne monedes com el croat barcelonès que cobria aquesta necessitat. El disseny d'aquesta moneda servirà de guia per a tota la futura moneda de plata valenciana: el bust del rei frontal a l'anvers, i en el revers l'escut en cairó amb les armes reials, que és l'escut que va ser adoptat per València com a propi, el 1377.

Moneda importantísima en la historia monetaria valenciana y que al ser confundida con los reales de Juan II era desconocida hasta la época de Botet y Sisó, de tal modo, que se empezaba la historia de la moneda de plata valenciana con Martí. Se sabe que en 1394 Juan I arrienda la ceca para acuñar plata; es esta fecha, pues, la que debemos coger como la de creación del real valenciano. La creciente actividad económica pedía una moneda de plata para facilitar los intercambios comerciales. De hecho circulaban por el Reino monedas como el croat barcelonés que cubría esa necesidad. El diseño de esta moneda servirá de guía para toda la futura moneda de plata valenciana: el busto del rey de frente en anverso, y en el reverso el escudo en rombo con las armas reales, que es el escudo que fue adoptado por València como propio, en 1377.

MARTÍ I, l'Humà (1396-1410)

Primera estança a València 1401-1404:
La primavera del 1400 els jurats valencians li reclamaven que passés a aquell Regne, on encara no havia estat d'ençà que era rei, però Martí, en presentar les seues excuses al bisbe de València, recordava el Privilegi que el seu pare havia fet a la ciutat de Barcelona, que era allà on els reis havien de rebre la fidelitat dels seus sotmesos catalans, i que el retard de tres anys en aquesta cerimònia havia ja produït molts disgustos entre els barons, cavallers, ciutats i viles reials de Catalunya. Prometé, de totes maneres, que ben aviat sortiria, camí de València, per tenir-hi Corts i rebre l'homenatge dels valencians [...].

El 19 de maig del 1401 s'embarcava a Barcelona i anava, en etapes curtes, fins a Castelló de Borriana d'on seguia el camí fins a València. L'epidèmia regnava encara a la ciutat, i en arribar a Burjassot, el rei tornà enrere i se n'anà cap al lloc d'Altura, on residí gairebé mig any [...]. L'anada a València que havia estat destorbada per la nova onada de pestilència, s'ajornà fins al mes d'abril de 1402. Entraren a València amb tota solemnitat, no sols el rei, sinó la seua muller i la nora, la infanta navarresa, que preparava el seu viatge per reunir-se amb el nuvi sicilià [...]. Martí va tenir Corts amb els valencians i va anunciar el seu propòsit de reunir a Montblanc els catalans. Les febres no el deixaren i l'estada a València i als seus entorns s'allargà uns quants mesos [...]. Les Corts de València es traslladaren a Burjassot i Altura, fugint de les endèmiques aparicions de la pesta [...]. També, una inundació que es produïa a València, pel novembre de 1403, amb "inopinades morts de persones, enderrocaments, avisaments e totals destruiments e trebuscaments d'alberchs en massa, gran multitud e nombre", l'obliga a intervenir com a bon sobirà, per condoldre's de la catàstrofe i procurar-hi remei.

Primera estancia en València 1401-1404:
En la primavera de 1400 los jurados valencianos le reclamaban que fuera a aquel reino, donde todavía no había estado desde que era rey, pero Martín, al presentar sus excusas al obispo de València, recordaba el privilegio que su padre había hecho a la ciudad de Barcelona, que era allí donde los reyes debían recibir la fidelidad de sus súbditos catalanes, y que el retraso de tres años en esta ceremonia había producido ya muchos disgustos entre los barones, caballeros, ciudades y villas reales de Cataluña. Prometió, de todos modos, que pronto saldría camino de València, para celebrar Cortes y recibir el homenaje de los valencianos [...].

El 19 de mayo de 1401 se embarcaba en Barcelona e iba, en etapas cortas, hasta Castelló de Borriana, de donde seguía el camino hasta València. La epidemia reinaba todavía en la ciudad, y al llegar a Burjassot, el rey volvió atrás y se fue hacia Altura, donde residió casi medio año [...]. *La ida a València que había sido estorbada por la nueva ola de peste, se aplazó hasta el mes de abril de 1402. Entraron en València con toda solemnidad, no solo el rey, sino su esposa y la nuera, la infanta navarra que preparaba su viaje para reunirse con el novio siciliano* [...]. *Martín tuvo Cortes con los valencianos y anunció su propósito de reunir en Montblanc a los catalanes. Las fiebres no le dejaron y la estancia en València y en sus entornos se alargó varios meses* [...]. *Las Cortes de València se trasladaron a Burjassot y Altura, huyendo de las endémicas apariciones de la peste* [...]. *También, una inundación que se producía en València, en noviembre de 1403, con "*inopinades morts de persones, enderrocaments, avisaments e totals destruiments e trebuscaments d'alberchs en massa, gran multitud e nombre*", le obliga a intervenir, como buen soberano, para dolerse de la catástrofe y ponerle remedio.*

Segona estada a València 1406-1407:
S'havia de fer a València l'elecció dels jurats i consellers de la ciutat i, segons les consuetuds, aquesta elecció hauria hagut de celebrar-se el dissabte 29 de maig de 1406. La intenció del rei era de ser-hi present i amb aquest propòsit va suspendre les Corts catalanes de Sant Cugat i s'embarcà en una galera el dia 27 [...]. Martí va demanar que l'elecció fos ajornada fis a la seua arribada, però que aquesta pròrroga fos acordada pels mateixos jurats i consellers "sens perjudici e lesió de lurs Privilegis e llibertats". El diumenge va arribar al Grau i, molt cansat del viatge, després de la rebuda que li van fer el bisbe, el virrei i el governador, així com gran nombre de valencians que li demanaven a grans crits justícia, va ajornar fins a l'endemà la seua entrada a la capital. Cavalcà fins a la Seu, on va oir l'ofici -era dilluns de Pasqua Granada-, i després de dinar al palau del bisbe recorregué a cavall la ciutat i anà a recollir-se a la seu Reial. Home d'una estricta devoció, no volia fer en dies de festa religiosa cap acte de govern, i els diumenges àdhuc suspenia la seua correspondència o, si dictava alguna carta, no la signava. Tampoc aquell dia per respecte a la festa, va voler que es procedís a l'elecció que ell mateix volia presidir i que entenia que era el començament de la política necessària per la pacificació de la ciutat i del Regne de València.

Segunda estancia en València 1406-1407:
Se tenía que hacer en València la elección de los jurados y consejeros de la ciudad y, según las consuetudes, esta elección habría tenido que celebrarse el sábado 29 de mayo de 1406. La intención del rey era estar presente, y con este propósito suspendió las Cortes catalanas de Sant Cugat y se embarcó en una galera el día 27 [...]. *Martín pidió que la elección fuera aplazada hasta su llegada, pero que esta prórroga fuera acordada por los propios jurados y consejeros "sin perjuicio y lesión de sus privilegios y libertades". El domingo llegó al Grau y, muy cansado del viaje, tras el recibimiento que le hicieron el obispo, el virrey y el gobernador, así como gran número de valencianos que le pedían a grandes gritos justicia, aplazó hasta el día siguiente su entrada en la capital. Cabalgó hasta la Seu, donde oyó el oficio -era el lunes de Pascua Granada-, y después de comer en el palacio del obispo recorrió a caballo la ciudad y fue a recogerse a la sede Real. Hombre de una estricta devoción, no quería hacer en días de fiesta religiosa ningún acto de gobierno, y los domingos aun suspendía su correspondencia o, si dictaba alguna carta, no la firmaba. Tampoco ese día, por respeto a la fiesta, quiso que se procediera a la elección que él mismo quería presidir y que entendía que era el comienzo de la política necesaria para la pacificación de la ciudad y Reino de València.*

Extret de / *Extraído de* **TASIS i MARCA, Rafael** (1957): *Pere el Cerimoniós i els seus Fills.* Col·lecció Història de Catalunya. Biografies Catalanes, vol. 7. Barcelona: Edicions Vicens Vives.

Legislació (Ordinacions, Privilegis, etc.)
- El rei Martí per decret de 18-09-1398 mana que en totes les monedes es pose la marca del tresorer general que aleshores era Joan Desplà. La marca heràldica corresponent és un cairó amb escac o cairó tallat en aspa. La seca de València comença una tradició particular al col·locar aquesta marca al costat dret dels peus del sant en els florins, diferenciant-se així d'altres seques de la Corona.

- Sentència donada pel rei Martí en contenció haguda entre els cònsols de Mar i els alcaldes de la seca de Barcelona, estesa als de València. Barcelona, 26-05-1401.

- El rei Martí ordena que els siguen respectats i observats als moneders de la seca de València, tots els seus Privilegis. València, 20-11-1407.

- Martí el 1407 autoritza la creació de la Taula de Canvi de la ciutat de València, un banc públic en competència amb els bancs privats per tal de satisfer les necessitats comercials de la dinàmica economia valenciana de l'època. L'any 1401 ja havia estat instituïda una Taula de Canvi a Barcelona.

- Trasllat del Privilegi de Jaume II donat a Barcelona a 10-02-1325. Barcelona, 28-04-1408.

Gravadors de la seca:
Pere Berneç (1369-c.1426) i Bartomeu Coscollà (1379-c.1426)

Mestres de la seca:
Bernat Ferrer (1372-1406) i Francesc Ferrer (pare) (c.1405-c.1420)

Denominacions monetàries valencianes d'aquest regnat:
Or
- Florí i mig florí. Marca de seca: corona.
a) amb marca de tresorer
b) sense marca de tresorer
Plata
- Real

Legislación (Ordinaciones, Privilegios, etc.)
- El rey Martín por decreto de 18-09-1398 manda que en todas las monedas se ponga la marca del tesorero general que entonces era Joan Desplà. La marca heráldica correspondiente es un rombo ajedrezado o rombo cortado en aspa. La ceca de València comienza una tradición particular al colocar esta marca en el lado derecho de los pies del santo en los florines, diferenciándose así de otras cecas de la Corona.

- Sentencia dada por el rey Martín en contención habida entre los cónsules de Mar y los alcaldes de la ceca de Barcelona, extendida a los de València. Barcelona, 26-05-1401.

- El rey Martín ordena que les sean respetados y observados en los monederos de la ceca de València todos sus Privilegios. València, 20-11-1407.

- Martí en 1407 autoriza la creación de la Taula de Canvi *de la ciudad de València, un banco público en competencia con los bancos privados para satisfacer las necesidades comerciales de la dinámica economía valenciana de la época. En 1401 ya había sido instituida una* Taula de Canvi *en Barcelona.*

- Traslado del Privilegio de Jaime II dado en Barcelona a 10-02-1325. Barcelona, 28-04-1408.

Grabadores de la ceca:
Pere Berneç (1369-c.1426) y Bartomeu Coscollà (1379-c.1426)

Maestros de la ceca:
Bernat Ferrer (1372-1406) y Francisco Ferrer (padre) (c.1405-c.1420)

Denominaciones monetarias valencianas de este reinado:
Oro
- Florín y medio florín. Marca de ceca: corona.
a) con marca de tesorero
b) sin marca de tesorero
Plata
- Real

50 València. Florí. (Cru.V.S. 504) (Cru.Comas 44) (Cru.C.G. 2298). Anv.: S•IOHĀ-NNES•B•. Rev.: ✠ĀRĀG-O REX•MR. Marca: corona y losanje partido en aspa a los pies del santo. Pátina. Atractiva. 3,46 g. **EBC-.** Est. 700 **450.-**

51 València. Ral. (Cru.V.S. 527 var) (Cru.C.G. 2331a). Anv.: Busto de frente. ✠MARTIN9⁝DEI⁝GRACIA REX•ARAGO⁝. Rev.: Armas de València. ✠VALENCIE⁝MAIORICARUM⁝SARDI. **Busto de Joan I.** Rara. 3,30 g. **MBC.** Est. 300 **175.-**

Ex Colección Ramon Muntaner 24/04/2014, nº 451.
Ex Áureo & Calicó 18/10/2017, nº 1284.

52 València. Ral. (Cru.V.S. 527.1) (Cru.C.G. 2331d). Anv.: Busto de frente. ✠MARTIN9⁝DEI⁝GRACIA⁝ REX•ARA. Rev.: Armas de València. ✠VALENCIE⁝MAIORICARUM⁝SAR. Ligeramente recortada. 3,19 g. **MBC/MBC+.** Est. 250 **125.-**

53 València. Ral. (Cru.V.S. 527.1) (Cru.C.G. 2331d). Anv.: Busto de frente. ✠MARTIN9⁝DEI⁝GRACIA⁝ REX•X•ARA⁝. Rev.: Armas de València. ✠VALENCIE⁝MAIORICARUM⁝SAR. Atractiva. Preciosa pátina de monetario. Escasa así. 3,43 g. **EBC.** Est. 700 **400.-**

54 València. Ral. (Cru.V.S. 527 falta var) (Cru.C.G. 2331 falta var). Anv.: Busto de frente. ✠MARTIN9⁝DEI⁝GRACIA•REX•**ARAGON**. Rev.: Armas de València. ✠VALENCIE•MAIORICARUM⁝**SARD**. Cuños de anverso y reverso muy raros. 3,41 g. **MBC/MBC+.** Est. 500 **300.-**

Ex Colección Isabel de Trastámara Medieval 17/02/2022, nº 277.

OTROS TERRITORIOS DE LA CORONA

REGNE DE SICÍLIA

55 Sicília. Pirral. (Cru.V.S. 528) (Cru.C.G. 2332e) (MIR. 220.1). Anv.: Águila. ✠MARTIN⁝D⁝GRA⁝REX⁝SICIL•. Rev.: Armas catalanas entre C - C. ✠AC⁝AThENAR⁝NEOPA⁝DUX. Atractiva. 3,21 g. **MBC+.** Est. 300 **200.-**

Ex Artemide 08/12/2019, nº 724.

BRANCA DE SICÍLIA

MARIA I MARTÍ EL JOVE DE SICÍLIA (1395-1402)

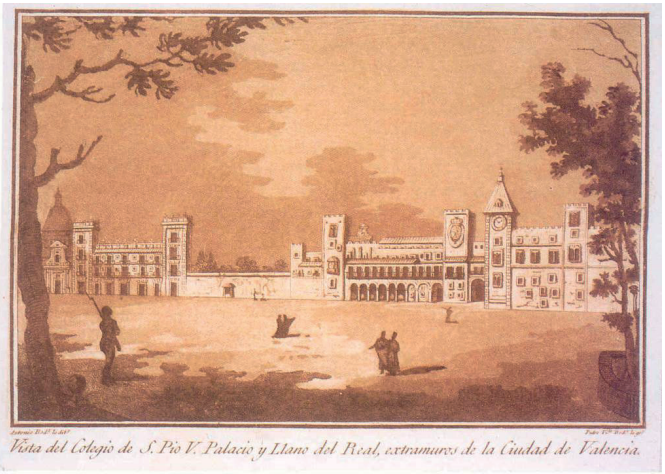
56 Sicília. Diner. (Cru.V.S. 730) (Cru.C.G. 2668b) (MIR. 218). Anv.: Corona simple. ✠MARTIN⁝DEI⁝GRA. Rev.: M gótica sobre cruz que corta la leyenda. -MA-RIA-DEI-GRA. Corona con trébol en la base. Leyendas completas. Buen ejemplar. Muy rara. 0,96 g. **MBC-.** Est. 70 **40.-**

INTERREGNE (1410-1412)

El poder polític a començaments del segle XV al Regne de València descansava sobre tres pilars bàsics: les institucions de la Corona (lloctinent o virrei, portantveus del governador, batle general, mestre racional de la Corona, etc.), les institucions del Regne (Corts, Diputació del General o Generalitat) i les institucions municipals (Consell de Cent, Justícies i Jurats).

El poder político a principios del siglo XV en el Reino de València descansaba sobre tres pilares básicos: las instituciones de la Corona (lugarteniente o virrey, portavoces del gobernador, baile general, maestro racional de la Corona, etc.), las instituciones del Reino (Cortes, Diputación del General o Generalitat) y las instituciones municipales (Consejo de Ciento, Justicias y Jurados).

Font: Wikipedia “Palau Reial de València”

Gravat de 1807. Obra de Pedro Vicente Rodríguez.

Seu del poder del Regne
Els tres braços que conformaven les Corts Generals. A la part central, la verge que representa el braç eclesiàstic, a l’esquerra Sant Jordi, patró del braç nobiliari o militar i a la dreta, l’àngel del Regne representant les ciutats i viles del patrimoni reial.

Sede del poder del Reino
Los tres brazos que conformaban las Cortes Generales. En la parte central, la virgen que representa el brazo eclesiástico, a la izquierda Sant Jordi, patrón del brazo nobiliario o militar y a la derecha, el ángel del Reino representando las ciudades y villas del patrimonio real.

Font: Wikipedia “Llotja Consolat Sostre”

Enteixinat de la Sala del Consell de la Ciutat de València.

Seu del poder reial
Palau Reial de València, on sojornaven els reis en les seues estades a València. Fou enderrocat en 1810 per ordre del capità general de València, en una apreciació estratègica errònia, davant la possibilitat de ser usat per l’exèrcit francès durant les guerres napoleòniques.

Sede del poder real
Palacio Real de València, donde se alojaban los reyes en sus estancias en València. Fue derribado en 1810 por orden del capitán general de València, en una apreciación estratégica errónea, ante la posibilidad de ser usado por el ejército francés durante las guerras napoleónicas.

Font: www.antiblavers.org/galeria/displayimage.php?pid=3675

Retaule de la capella del palau de la Generalitat Valenciana.
Obra de Joan Sarinyena 1607.

Seu del poder municipal
Edifici derruït el 1860 perdent-se així un referent, ja que juntament amb el de Barcelona, era una de les sales del Consell Municipal més grans de la Corona. Hui en dia sols es conserva aquest enteixinat, que fou traslladat a la sala daurada de la Llotja de la Seda de València.

Sede del poder municipal
Edificio derruido en 1860 perdiéndose así un referente, ya que junto con el de Barcelona, era una de las salas del Consejo Municipal más grandes de la Corona. Hoy en día sólo se conserva este artesonado, que fue trasladado a la sala dorada de la Lonja de la Seda de València.

FERRAN I, d'Antequera (1412-1416)

De bell antuvi, el nou rei convocà a Corts els valencians des de Barcelona -29 de març- i ordenà que es procedís al jurament com a successor del seu primogènit, a més de palesar clarament el seu desig de celebrar aquelles Corts per delegació, perquè era improbable que el monarca, capficat en els assumptes de Catalunya i Aragó amb reunions parlamentàries per aquells anys, pogués assistir a les valencianes. I conseqüentment va cometre dos greuges: ni es podien signar convocatòries fora del Regne, ni sol·licitar el jurament de l'hereu per manament, ans havia de suggerir-ho, mai imposar-ho. I ja en aquestes qüestions de procediment s'entrebancà la Cort davant la negativa dels braços a aplegar-se sota la presidència del governador i esperar pacientment, pròrroga darrere pròrroga, la vinguda del rei - desembre de 1414. Després, però, els esdeveniments tampoc van redreçar-se. L'acte del jurament que el rei havia de fer dels Furs del Regne dividí els parlamentaris valencians, entre els privilegiats que volien salvar títols feudals específics tot aprofitant el canvi dinàstic, i l'estament reial, satisfet amb un jurament que garantís la unitat dels Estats catalano-aragonesos, la no alienació -cap a senyorius- del patrimoni i dels llocs del patrimoni reial, i el manteniment de la moneda. Era aquest l'habitual jurament del monarca, tan desitjat per les ciutats i les viles del país com frenat per nobles i eclesiàstics, perquè els aturava en les seues possibilitats expansionistes. El rei dubtà i el dubte li fou fatal: jurà la fórmula normal, però després expressà una declaració formal en esguard de tothom i dels drets que correspongueren en justícia, dins d'un clima de confusió entorn de quin era el seu veritable pensament, i amb tot això aconseguí el retard, al seu torn, del jurament del successor [...]. Les Corts de 1415 concloïen, cap a finals de l'estiu amb un veritable desencant. El rei no havia donat solució a cap problema.

Primeramente el nuevo rey convocó a Cortes a los valencianos desde Barcelona -29 de marzo- y ordenó que se procediera al juramento como sucesor de su primogénito, además de poner de manifiesto claramente su deseo de celebrar aquellas Cortes por delegación, porque era improbable que el monarca, apresado en los asuntos de Cataluña y Aragón con reuniones parlamentarias por aquellos años, pudiera asistir a las valencianas. Y consiguientemente cometió dos agravios: ni se podían firmar convocatorias fuera del Reino, ni solicitar el juramento del heredero por mandamiento, antes debía sugerirlo, nunca imponerlo. Y ya en estas cuestiones de procedimiento se tropezó la Corte ante la negativa de los brazos a reunirse bajo la presidencia del gobernador y esperar pacientemente, prórroga tras prórroga, la venida del rey - diciembre de 1414. Después, sin embargo, los acontecimientos tampoco se enderezaron. El acto del juramento que el rey debía hacer de los Fueros del Reino dividió a los parlamentarios valencianos, entre los privilegiados que querían salvar títulos feudales específicos, aprovechando el cambio dinástico, y el estamento real, satisfecho con un juramento que garantizara la unidad de los Estados catalano-aragoneses, la no enajenación -hacia señoríos- del patrimonio y de los lugares del patrimonio real, y el mantenimiento de la moneda. Era éste el habitual juramento del monarca, tan deseado por las ciudades y las villas del país como frenado por nobles y eclesiásticos, porque les detenía en sus posibilidades expansionistas. El rey dudó y la duda le fue fatal: juró la fórmula normal, pero después expresó una declaración formal en la consideración de todos y de los derechos que correspondieron en justicia, en un clima de confusión en torno a cuál era su verdadero pensamiento, y con todo consiguió el retraso, a su vez, del juramento del sucesor [...]. *Las Cortes de 1415 concluyeron, hacia finales de verano con un verdadero desencanto. El rey no había dado solución a ningún problema.*

Extret de / *Extraído de* **BELENGUER, Ernest** (1989): "Generalitat i Corts: la falsa aparença d'una autonomia controlada". *Història del País Valencià: de la conquesta a la Federació Hispànica,* vol II, pàgs. 359-370. Barcelona: Edicions 62.

Gravadors de la seca:
Pere Berneç (1369-c.1426) i Bartomeu Coscollà (1379-c.1426)

Mestre de la seca:
Francesc Ferrer (pare) (c.1405-c1420)

Denominacions monetàries valencianes d'aquest regnat:
Or
- Florí. Marca de seca: corona.
a) amb marca de tresorer
b) sense marca de tresorer.
- Mig florí. Marca de seca: corona. Sense marca de tresorer.
Plata
- Real

Grabadores de la ceca:
Pere Berneç (1369-c.1426) y Bartomeu Coscollà (1379-c.1426)

Maestro de la ceca:
Francisco Ferrer (padre) (c.1405-c1420)

Denominaciones monetarias valencianas de este reinado:
Oro
- Florín. Marca de ceca: corona.
a) con marca de tesorero
b) sin marca de tesorero
- Medio florín. Marca de ceca: corona. Sin marca de tesorero.
Plata
- Real

REGNE DE VALÈNCIA

57 València. Florí. (Cru.V.S. 760) (Cru.Comas 67) (Cru.C.G. 2803). Anv.: S•IOHĀ-NNES•B•. Rev.: ✠ĀRĀG-O REX•FR. Marca: corona y losanje partido en aspa a los pies del santo. Bella. Rara así. 3,47 g. **EBC-.** Est. 1.300 **850.-**
Ex Áureo & Calicó 04/07/2013, nº 140.

58 València. Ral. (Cru.V.S. 773.4) (Cru.C.G. 2820b). Anv.: Busto de frente. ✠FERDINAD9⁝DI⁝GRACIA⁝REX•ARA. Rev.: Armas de València. ✠VALENCIE⁝MAIORICARUM⁝**SAD**⁝. Pátina. 3,25 g. **MBC+/EBC-.** Est. 500 **300.-**

Ex Colección Vidal Quadras, nº 5908.
Ex Áureo & Calicó 17/10/2019, nº 312.

59 València. Ral. (Cru.V.S. 773.1) (Cru.C.G. 2820d). Anv.: Busto de frente. ✠FERDINAND9⁝D'I⁝GR'A⁝REX•ARAGO. Rev.: Armas de València. ✠VALENCIE⁝MAIORICARUM⁝SAR. Intento de perforación. 3,25 g. **(MBC/MBC+).** Est. 250 **150.-**

Ex ANE 04/12/1985.

OTROS TERRITORIOS DE LA CORONA

REGNE DE MALLORCA

60 Mallorca. Florí. (Cru.V.S. 758) (Cru.Comas 73) (Cru.C.G. 2806a). Anv.: S•IOH(A)-N̄N̄IE(S R M). Rev.: ✠ΠRΠGO-REX M̄AR̄. Marcas: león y buey en anverso y reverso. Punto entre los pies del santo. Escasa. 3,41 g. **MBC+/MBC.** Est. 800 **450.-**

Ex Colección Ramon Muntaner 24/04/2014, nº 493.
Ex Áureo & Calicó 27/04/2016, nº 1092.

ALFONS IV (III de València), el Magnànim (1416-1458)

La contribució valenciana a l'empresa napolitana d'Alfons no havia estat sols econòmica sinó també de sang, car van participar-hi les famílies del més alt llinatge de l'aristocràcia de València: els Centelles, Cardona, Boïl, Corbera, Vilaragut, March, Pardo de la Casta, Roís de Corella, Milà i tants altres. És lògic, doncs, que el regnat d'Alfons el Magnànim vaja significar el període més important de l'Humanisme nostrat.

La prepotència demogràfica, econòmica i cultural de la València quatrecentista dins la Corona d'Aragó, duia implícita la capitania de les lletres catalanes, ostentada abans per Barcelona, les quals assoliren aleshores, el seu període auri.

La contribución valenciana a la empresa napolitana de Alfonso no había sido sólo económica sino también de sangre, ya que participaron las familias del más alto linaje de la aristocracia de Valencia: los Centelles, Cardona, Boil, Corbera, Vilaragut, March, Pardo de la Casta, Roís de Corella, Milán y tantos otros. Es lógico, pues, que el reinado de Alfonso el Magnánimo vaya a significar el período más importante de nuestro Humanismo.

La prepotencia demográfica, económica y cultural de la València cuatrocentista dentro de la Corona de Aragón, llevaba implícita la capitanía de las letras catalanas, ostentada antes por Barcelona, que alcanzaron entonces, su período áureo.

Extret de / *Extraído de* **SANCHIS GUARNER, Manuel** (1972): *La Ciutat de València. Síntesi d'Història i Geografia Urbana* (cinquena edició). València: Ajuntament de València.

La Generalitat va agafar la seua estructura de càrrecs definitiva a les Corts de 1401-1407, durant el regnat de Martí. Però és a les Corts de 1417-1418 amb Alfons el Magnànim quan es consolida definitivament com un organisme autònom de l'assemblea parlamentària i també del poder reial.

La Generalitat cogió su estructura de cargos definitiva en las Cortes de 1401-1407, durante el reinado de Martín. Pero es en las Cortes de 1417-1418 con Alfonso el Magnánimo cuando se consolida definitivamente como un organismo autónomo de la asamblea parlamentaria y también del poder real.

El regnat del Magnànim coincideix amb la primera part del segle d'or de les lletres valencianes, que s'estén durant tot el segle XV. Durant aquest període, una munió d'autors tals com Jordi de Sant Jordi, Ausiàs March, Joanot Martorell, Jaume Roig, Joan Rois de Corella, Isabel de Villena, etc, escriuen en valencià les millors obres de la literatura clàssica catalana.

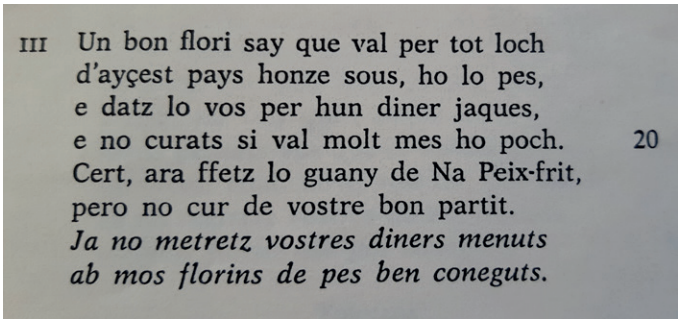
Els dos principals literats cortesans d'Alfons el Magnànim foren Jordi de Sant Jordi (c. 1395-1424) i Ausiàs March (1397-1459).

Jordi de Sant Jordi fou un poeta valencià protegit d'Alfons el Magnànim al qual acompanyà en les expedicions a Sardenya i Còrsega, i a la primera de Nàpols on va ser fet presoner. La seua poesia, encara de fortes arrels trobadoresques, enllaça amb la poesia italianitzant que després Ausiàs March desenvoluparà.

És conegut entre els numismàtics pel seu cèlebre poema "Lo Canviador" on fa una demostració del seu coneixement de les monedes que corrien pel Regne durant els primers anys del Magnànim. Ha estat minuciosament estudiat, però la intencionalitat última del poema sempre se n'ha escapat als erudits, als qui els era difícil comprendre la falta de prudència o trellat del protagonista del poema: el canvista.

Isabel de Riquer al volum 45 del *Butlletí de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona* sembla encertar en la verdadera intencionalitat de l'autor, que no és una altra que la sàtira hermètica contra la dona que l'ha enganyat, en la línia misògina de la literatura de l'època. Un exemple clàssic fou l'*Espill* de Jaume Roig.

La tercera de les sis estrofes del poema diu:

III Un bon flori say que val per tot loch
d'ayçest pays honze sous, ho lo pes,
e datz lo vos per hun diner jaques,
e no curats si val molt mes ho poch.
Cert, ara ffetz lo guany de Na Peix-frit,
pero no cur de vostre bon partit.
Ja no metretz vostres diners menuts
ab mos florins de pes ben coneguts.

III Sé que un bon florí val a tot arreu d'aquest
país onze sous o el seu pes,
i vós el doneu per un diner jaqués
sense preocupar-vos de si val molt més o menys.
Certament, feu ara el guany de Na Peix-frit,
el vostre bon partit, però no em capfica
Ja no barrejareu els vostres diners menuts
amb els meus florins ben coneguts pel pes.

De manera subtil el poeta li retrau a la dona els seus enganys amb persones de condició social inferior (els diners), mentre ell es considera socialment superior (un florí), que ha sigut canviat per un diner jaqués. El negoci de Na Peix-frit (que venia el peix a quatre i el comprava a sis) és la metàfora del negoci ruïnós. Si deixem de voler entendre l'actitud extravagant d'un canvista de la Taula de Canvi, i ens ho agafem com una figura metafòrica, aleshores queda clar el significat del poema. Així ho entengueren els contemporanis de Jordi de Sant Jordi, perquè en definitiva no es tracta d'una poesia numismàtica sinó de desenganys amorosos.

El reinado del Magnánimo coincide con la primera parte del siglo de oro de las letras valencianas, que se extiende a lo largo del siglo XV. Durante este período muchos autores, como Jordi de Sant Jordi, Ausiàs March, Joanot Martorell, Jaime Roig, Juan Rois de Corella, Isabel de Villena, etc., escriben en valenciano las mejores obras de la literatura clásica catalana.

Los dos principales literatos cortesanos de Alfonso el Magnánimo fueron Jordi de Sant Jordi (c. 1395-1424) y Ausiàs March (1397-1459).

***Jordi de Sant Jordi** fue un poeta valenciano protegido de Alfonso el Magnánimo al que acompañó en las expediciones a Cerdeña y Córcega y en la primera de Nápoles, donde fue hecho prisionero. Su poesía, todavía de fuertes raíces trovadorescas, enlaza con la poesía italianizante que después Ausiàs March desarrollará.*

Es conocido entre los numismáticos por su célebre poema "Lo Canviador" donde hace una demostración de su conocimiento de las monedas que corrían por el Reino durante los primeros años del Magnánimo. Ha sido minuciosamente estudiado, pero la intencionalidad última del poema siempre se ha escapado a los eruditos, a quienes les era difícil comprender la falta de prudencia o cordura del protagonista del poema: el cambista.

Isabel de Riquer en el volumen 45 del Boletín de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona *parece acertar en la verdadera intencionalidad del autor, que no es otra que la sátira hermética contra la mujer que le ha engañado, en la línea misógina de la literatura de la época. Un ejemplo clásico fue* Espill *de Jaime Roig.*

La tercera de las seis estrofas del poema dice:

De modo sutil el poeta le reprocha a la mujer sus engaños con personas de condición social inferior (el dinero), mientras él se considera socialmente superior (un florín), que ha sido cambiado por un dinero jaqués. El negocio de Na Peix-frit (que vendía el pescado a cuatro y lo compraba a seis) es la metáfora del negocio ruinoso. Si dejamos de querer entender la actitud extravagante de un cambista de la Taula de Canvi*, y nos lo tomamos como una figura metafórica, entonces queda claro el significado del poema. Así lo entendieron los contemporáneos de Jordi de Sant Jordi, porque en definitiva no se trata de una poesía numismática sino de desengaños amorosos.*

AVSIAS MARCH

Ausiàs March

Figura heràldica utilitzada per la família March
Font: Generalitat Valenciana 2010

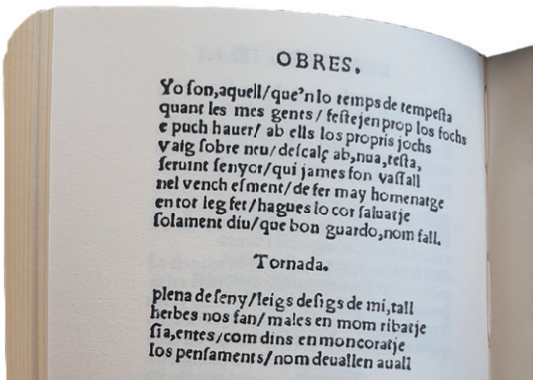
Ausiàs March, el gran poeta valencià que trenca amb la tradició trobadoresca de la poesia i la fa entrar en la modernitat, és coetani del rei Alfons el Magnànim (1396-1458). March, de la petita noblesa valenciana, acompanyà al rei Alfons en les expedicions a Sardenya i Còrsega, i també a la de Tunis. El rei el recompensà amb la seua amistat i amb el càrrec de falconer major del senyor rei. És coneguda la seua correspondència des de València amb el rei resident a Nàpols per, entre altres qüestions, les relatives a la caça i l'ensinistrament de falcons.

***Ausiàs March**, el gran poeta valenciano que rompe con la tradición trovadoresca de la poesía y la hace entrar en la modernidad, es coetáneo del rey Alfonso el Magnánimo (1396-1458). March, de la pequeña nobleza valenciana, acompañó al rey Alfonso en las expediciones a Cerdeña y Córcega y también a la de Túnez. El rey le recompensó con su amistad y con el cargo de halconero mayor del señor rey. Es conocida su correspondencia desde València con el rey residente en Nápoles por, entre otras cuestiones, las relativas a la caza y adiestramiento de halcones.*

Durant el període entre 1448 i 1458 era tresorer general de la Corona Perot Mercader, que tal com s'ha dit abans i seguint l'ordre del rei Martí, marcava les monedes amb la seua heràldica. Dona la casualitat que els Mercader i els March compartien la mateixa figura heràldica. Així doncs, resulta que el marc heràldic del tresorer Mercader que acompanya al card de Cardona en les monedes d'Alfons el Magnànim, recorda d'alguna manera al nostre poeta.

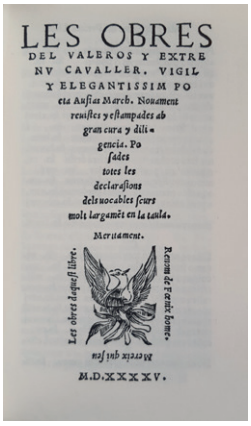
Durante el período de entre 1448 y 1458 era tesorero general de la Corona Perot Mercader, que tal y como se ha dicho antes, siguiendo la orden del rey Martín, marcaba las monedas con su heráldica. Da la casualidad de que Mercader y March compartían la misma figura heráldica. Así pues, resulta que el marco heráldico del tesorero Mercader que acompaña al cardo de los Cardona en las monedas de Alfonso el Magnánimo, recuerda de algún modo a nuestro poeta.

OBRES.

Yo son, aquell/ que'n lo temps de tempesta
quant les mes gents/ festejen prop los fochs
e puch hauer/ ab ells los propris jochs
vaig sobre neu/ descalç ab, nua, testa,
seruint senyor/ qui james fon vassall
nel vench esment/ de fer may homenatge
en tot leg fet/ hagues lo cor salvatje
solament diu/ que bon guardo, nom fall.

Tornada.

plena de seny/ leigs desigs de mi, tall
herbes nos fan/ males en mom ribatje
sia, entes/ com dins en mon coratje
los pensaments/ nom deuallen auall

LES OBRES
DEL VALEROS Y EXTRE
NV CAVALLER, VIGIL
Y ELEGANTISSIM PO
eta Ausias March. Nouament
reuistes y estampades ab
gran cura y dili-
gencia. Po
sades
totes les
declaracions
dels nocables scurs
molt largament en la taula.
Merytament.
Les obres daquest libre.
Acorra de tranc home.
M.D.XXXXV.

Les obres del valerós y extrenu cavaller vigil y elegantíssim poeta Ausiàs March, impresa a Barcelona el 1545 per Carles Amorós. Edició facsimilar. València: Generalitat Valenciana 2010

Font: upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/c0/Pisanello_-_Codex_Vallardi_2481.jpg

Retrat d'Alfons el Magnànim fet per Pisanello, pintor i medallista del Renaixement italià que va obrar unes esplèndides medalles per al nostre rei. És la primera vegada que podem observar de manera realista el rostre d'un rei de la Corona catalanoaragonesa.

Aquest dibuix va servir d'esbós per a la medalla "Venator Intrepidus " d'Alfons el Magnànim i juntament amb altres dissenys, forma part del *Còdex Vallardi* custodiat al Museu del Louvre, a París.

Retrato de Alfonso el Magnánimo realizado por Pisanello, pintor y medallista del Renacimiento italiano que obró unas espléndidas medallas para nuestro rey. Es la primera vez que podemos observar de forma realista el rostro de un rey de la Corona catalanoaragonesa.

Este dibujo sirvió de esbozo para la medalla "Venator Intrepidus" de Alfonso el Magnánimo y junto con otros diseños, forma parte del Códice Vallardi *custodiado en el museo del Louvre, en París.*

Moneda
Període complex en quant a la moneda.

Seguint l'ordre del rei Martí, del 18 de setembre de 1398, de marcar la moneda de totes les seques de la Corona amb l'heràldica del tresorer general tenim:

- Florins sense cap marca de tresorer (vacant de tresoreria o tresorer que no utilitza la seua heràldica), amb la marca del tresorer Desplà (quan ja havia mort) i amb la marca del tresorer Sarçola.

- En un moment determinat, la seca de València, passa a marcar les monedes a la manera mallorquina, és a dir, formant un binomi amb la marca del tresorer general i la del mestre de seca, que situa cadascuna d'elles a un costat del sant en els florins o acantonant l'escut del revers en les altres monedes.

D'aquesta manera trobem monedes amb la marca dels tresorers generals: Mateu Pujades (puig cimat de llir) i Perot Mercader (marc), i el mestre Arnau Saburgada (B) i el lloctinent de mestre Francesc Cardona (card).

- Encunya en 1421, diners de billó de llei doblenca que des de Jaume I no s'havien tornat a encunyar.

- Introdueix el 1426 una nova moneda anomenada real d'or o timbre de València. Havia de ser de 20 quirats i un valor de 10 sous.

La moneda reflexa, amb gran bellesa, l'heràldica del rei i de València. És una peça icònica de la seca de València.

Moneda
Periodo complejo en cuanto a la moneda.

Siguiendo la orden del rey Martín, de 18 de septiembre de 1398, de marcar la moneda de todas las cecas de la Corona con la heráldica del tesorero general tenemos:

- Florines sin ninguna marca de tesorero (vacante de tesorería o tesorero que no utiliza su heráldica), con la marca del tesorero Desplà (cuando ya había muerto) y con la marca del tesorero Sarçola.

- En un momento determinado, la ceca de València, pasa a marcar las monedas a la manera mallorquina, es decir formando un binomio con la marca del tesorero general y la del maestro de ceca, que sitúa cada una de ellas a un lado del santo en los florines o acantonando el escudo del reverso en las demás monedas.

De esta forma encontramos monedas con la marca de los tesoreros generales Mateu Pujades (monte cimado de lirio) y Perot Mercader (marco) y el maestro Arnau Saburgada (B) y el lugarteniente de maestro Francesc Cardona (cardo).

- Acuña en 1421 dinero de vellón de ley doblenca que desde Jaime I no se habían vuelto a acuñar.

- Introduce en 1426 una nueva moneda llamada real de oro o timbre de València. Debía ser de 20 quilates y un valor de 10 sueldos.

La moneda refleja, con gran belleza, la heráldica del rey y de València. Una pieza icónica de la ceca de València.

Legislació (Ordinacions, Privilegis, etc.)
- Alfons IV el Magnànim, confirma als moneders de València tots els seus Privilegis i declara que ells i els seus béns queden exempts de la jurisdicció del governador, batlle, cònsol de mar, mostassaf i altres oficials, ordenant que anualment juren els alcaldes davant del batle. Barcelona, 04-11-1416.

- Alfons IV el Magnànim, estableix qui són els que poden gaudir dels Privilegis concedits als moneders. València, 15-07-1417.

- Alfons IV, ordena que els alcaldes de la seca tinguen jurisdicció en totes les causes referents als seus col·legials, i inclús en la de les vídues i orfes. Nàpols, 12-12-1445.

- Sentència de la reina Maria sobre contenció entre el governador i els alcaldes de la seca. València, 27-04-1445

- El príncep Joan (després Joan II), governador general d'aquests regnes, ordena al governador i oficials reials que s'inhibesquen en les causes dels col·legials de la seca i les restituesquen als alcaldes d'aquesta. Tudela, 12-05-1452.

- El príncep Joan (després Joan II), governador general d'aquests regnes, proveeix que els alcaldes poden manar a qualsevol particular que si té alguna pretensió contra algun col·legial, la pose davant dits alcaldes. Tudela, 26-11-1456.

Gravadors de la seca:
Pere Berneç (1369-c.1426), Bartomeu Coscollà (1379-c.1426) i Manuel Escrivà (1417-1447)

Mestres de la seca:
Francesc Ferrer (pare) (c.1405-c1420), Arnau Saburgada (c.1425-1444), Francesc Ferrer (fill) (1444-?) i Francesc Cardona (possible lloctinent de mestre) (1450-?).

Legislación (Ordinaciones, Privilegios, etc.)
- Alfonso IV el Magnánimo, confirma a los monederos de València todos sus Privilegios y declara que ellos y sus bienes quedan exentos de la jurisdicción del gobernador, baile, cónsul de mar, mostassaf y otros oficiales, ordenando que anualmente juren los alcaldes ante el bayle. Barcelona, 04-11-1416.

- Alfonso IV el Magnánimo, establece quiénes son lo que pueden gozar de los Privilegios concedidos a los monederos. València, 15-07-1417.

- Alfonso IV, ordena que los alcaldes de la ceca tengan jurisdicción en todas las causas referentes a sus colegiales e incluso en la de las viudas y huérfanos. Nápoles, 12-12-1445.

- Sentencia de la reina María sobre contención entre el gobernador y los alcaldes de la ceca. València, 27-04-1445.

- El príncipe Juan (luego Juan II) gobernador general de estos reinos, ordena al gobernador y oficiales reales que se inhiban en las causas de los colegiales de la ceca y las restituyan a los alcaldes de ésta. Tudela, 12-05-1452.

- El príncipe Juan (luego Juan II) gobernador general de estos reinos, provee que los alcaldes pueden mandar a cualquier particular que si tiene alguna pretensión contra algún colegial la ponga ante dichos alcaldes. Tudela, 26-11-1456.

Grabadores de la ceca:
Pere Berneç (1369-c.1426), Bartomeu Coscollà (1379-c.1426) y Manuel Escrivá (1417-1447)

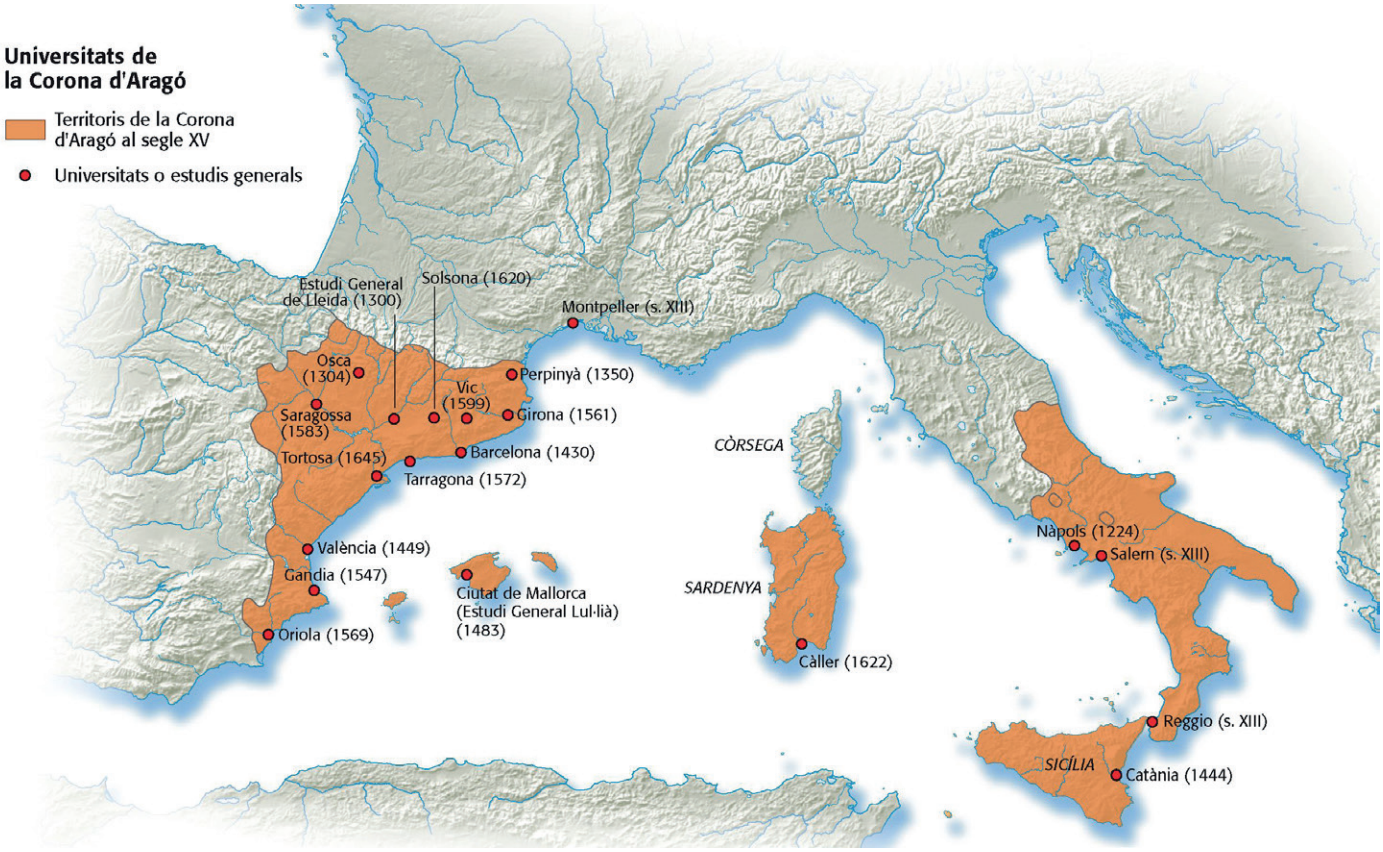
Maestros de la ceca:
Francesc Ferrer (padre) (c.1405-c1420), Arnau Saburgada (c.1425-1444), Francesc Ferrer (hijo) (1444-?) y Francesc Cardona (posible lugarteniente de maestro) (1450-?).

Denominacions monetàries valencianes d'aquest regnat:
Or
- Florí. Marca de seca: corona.
a) sense marques
b) amb la marca del tresorer Desplà
c) amb la marca del tresorer Sarçola
d) amb la marca Mercader-Cardona
- Mig florí. Marca de seca: corona.
a) sense marques
b) amb marca Mercader-Cardona
- Timbre.
a) sense marques
b) amb marca Pujades-Saburgada
- Mig timbre.
Plata
- Real.
a) sense marques
b) amb marca Pujades-Saburgada
c) amb marca Mercader-Cardona
- Mig real.
Billó
- Diner.
a) sense marques
b) amb marca Pujades-Saburgada
c) amb marca Mercader-Cardona

Denominaciones monetarias valencianas de este reinado:
Oro
- Florín. Marca de ceca: corona.
a) sin marcas
b) con la marca del tesorero Desplà
c) con la marca del tesorero Sarçola
d) con la marca Mercader-Cardona
- Medio florín. Marca de ceca: corona.
a) sin marcas
b) con marca Mercader-Cardona.
- Timbre.
a) sin marcas
b) con marca Pujades-Saburgada.
- Medio timbre.
Plata
- Real.
a) sin marcas
b) con marca Pujades-Saburgada
c) con marca Mercader-Cardona.
- Medio real.
Vellón
- Dinero.
a) sin marcas
b) con marca Pujades-Saburgada
c) con marca Mercader-Cardona.

Mapa de les Universitats existents durant el període d'expansió a la Mediterrània occidental de la Corona catalanoaragonesa al segle XV.

Mapa de las Universidades existentes durante el período de expansión en la Mediterrania occidental de la Corona catalanoaragonesa en el siglo XV.

Font: www.enciclopedia.cat/atles-de-la-presencia-catalana-al-mon/les-primeres-universitats.-1289-1717

REGNE DE VALÈNCIA

61 València. Florí. (Cru.V.S. 810.1) (Cru.Comas 91) (Cru.C.G. 2833). Anv.: •S•IOHA̅-NNES•B•. Rev.: ✠A̅RA̅G-O REX•A. Marcas: corona y losanje partido en aspa a los pies del santo. Atractiva. Muy rara. 3,44 g. **MBC+.** Est. 1.000 **700.-**

Ex Áureo & Calicó 03/06/2015, nº 1156.

62 València. Florí. (Cru.V.S. 813.1) (Cru.Comas 94 var.2) (Cru.C.G. 2836b). Anv.: S IOIIA̅-IIIIE⁝S B. Rev.: ✠A̅RA̅G-O REX•A. Marca: corona y marco-cardo. Letra E gótica en reverso. Punto entre los pies del santo. Pequeña grieta radial. Buen ejemplar. Rara. 3,43 g. **MBC+.** Est. 1.300 **800.-**

Ex Áureo 19/10/1994, nº 1206.

Seguint les ordres del rei Martí de posar a les monedes l'heràldica del tresorer general, la seca de València marcava els florins als peus del sant amb el corresponent escut heràldic. En un moment determinat, la seca de València comença a marcar a l'estil mallorquí és a dir amb el binomi (tresorer general-mestre de seca). En el cas d'aquest florí els escuts corresponen al tresorer Perot Mercader (marc) i a Francesc Cardona (card). Això fa que comptant els períodes d'exercici dels funcionaris reials, aquest florí el puguem datar entre 1450 i 1458, la qual cosa concorda amb la seua raresa.

Siguiendo las órdenes del rey Martín de poner en las monedas la heráldica del tesorero general, la ceca de València marcaba los florines a los pies del santo con el correspondiente escudo heráldico. En un momento determinado, la ceca de València comienza a marcar al estilo mallorquín es decir con el binomio (tesorero general-maestro de ceca). En el caso de este florín, los escudos corresponden al tesorero Perot Mercader (marco) y a Francesc Cardona (cardo). Esto hace que contando los períodos de ejercicio de los funcionarios reales, este florín lo podamos datar entre 1450 y 1458, lo que concuerda con su rareza.

63 València. Mig florí. (Cru.V.S. 812) (Cru.Comas 90, señala 3 ejemplares en colecciones privadas) (Cru.C.G. 2852). Anv.: S•IOHA̅-NNES•B•. Rev.: ✠A̅RA̅G-O REX. Marca: corona. Atractiva. Precioso color. Rara y más así. 1,71 g. **MBC+.** Est. 700 **500.-**

Ex Áureo & Calicó Selección 2017, nº 60.

64 València. Mig florí. (Cru.V.S. 814) (Cru.Comas 95 var, indica 2 ejemplares en colecciones privadas) (Cru.C.G. 2853). Anv.: S•IOHA̅-NNES•B•. Rev.: ✠•A̅RA̅G-O•REX•A. Marcas: corona y marco-cardo. Punto bajo el cardo y entre los pies del santo. Variante con puntuación en las leyendas. Muy rara. 1,72 g. **MBC+.** Est. 2.000 **1.200.-**

Ex Colección Caballero de las Yndias 21/10/2009, nº 1540.

Ex Colección Ègara 26/04/2017, nº 391.

65 València. Timbre. (Cru.V.S. 860) (Cru.C.G. 2904a). Anv.: Casco rematado con dragón sobre armas reales inclinadas. ✠ALF(repicada)ON-SUS•REX✥. Rev.: Armas de València en orla lobulada. ✠VALENCIE⁝MAIORICARUM. Barras del escudo unidas por arriba. Buen ejemplar. Rarísima. 2,43 g. **MBC+.** Est. 6.000 **4.000.-**

66 València. Mig timbre. (Cru.V.S. 861) (Cru.C.G. 2906). Anv.: Casco rematado con dragón sobre armas reales inclinadas. ✠ALFON-SUS⁝REX⁚•. Rev.: Armas de València en orla lobulada. ✠VALENCIE⁝ MAIORICARUM. Atractiva. Extraordinariamente rara. Sólo se conocen 5 ejemplares, esta es la única en manos privadas. 1,24 g. **MBC+.** Est. 12.000 **7.000.-**

Ex Áureo & Calicó Selección 2019, nº 88 (primera vez que se subastaba un mig timbre).

No figuraba en las colecciones Caballero de las Yndias, Crusafont, Muntaner, Ègara, Trastámara ni Gal·la Placídia.

A l'època del rei el Magnànim el Regne de València vivia certa prosperitat econòmica i degut a que el florí tenia una baixa cotització i dificultava l'atracció de l'or a la seca per fer batiments, els estaments valencians i el rei, acordaren la creació d'una nova moneda exclusiva del Regne de València que van anomenar "real d'or" o "timbre". Havia de ser de 20 quirats i creada amb el popòsit d'evitar l'extracció de l'or del Regne. La nova moneda no va tindre continuïtat, sols arribà als primers anys de Joan II. El fet que el florí es revalués i que el Regne de València no tingués la potència econòmica suficient per imposar una moneda en competència amb el florí de Florència, el ducat de Venècia o l'escut francès, va fer que es deixés d'encunyar quan el mercat va regularitzar la situació. Encara que els valencians de l'època no reeixiren en la qüestió monetària, ens van deixar per la posteritat una moneda bellíssima que mostra les armes reials i les de València d'una manera elegant. Els timbres són monedes raríssimes i el mig timbre de la més alta raresa.

En la época del rey el Magnánimo el Reino de València vivía cierta prosperidad económica y debido a que el florín tenía una baja cotización y dificultaba la atracción del oro a la ceca para realizar batimientos, los estamentos valencianos y el rey, acordaron la creación de una nueva moneda exclusiva del Reino de València que llamaron "real de oro" o "timbre". Debía ser de 20 quilates y creada con el propósito de evitar la extracción del oro del Reino. La nueva moneda no tuvo continuidad, sólo llegó a los primeros años de Juan II. El hecho de que el florín se revaluara y que el Reino de València no tuviera la potencia económica suficiente para imponer una moneda en competencia con el florín de Florencia, el ducado de Venecia o el escudo francés, hizo que se dejara de acuñar, cuando el mercado regularizó la situación. Aunque los valencianos de la época no acertaron totalmente en la cuestión monetaria, nos dejaron para la posteridad una moneda bellísima que muestra las armas reales y las de València de forma elegante. Los timbres son monedas rarísimas y el medio timbre de la más alta rareza.

67 València. Ral. (Cru.V.S. 864.2) (Cru.C.G. 2907d). Anv.: Busto de frente. ✠ALFONSUS⁝DI⁝GRA⁝REX•ARAGO. Rev.: Armas de València. ✠VALENCIE⁝MAIORICARUM•SAR. Atractiva. 3,28 g. **MBC+.** Est. 350 **200.-**

68 València. Ral. (Cru.V.S. 864.2 var) (Cru.C.G. 2908a). Anv.: Busto de **cabellos cortos** de frente. ✠ALF(ONSU)S⁝DI⁝GRA⁝REX⁝ARAGO. Rev.: Armas de València. ✠VAL(ENC)IE MAIORICARUM ⁝SAR. Ligeramente recortada. Rara. 3,26 g. **MBC+.** Est. 400 **250.-**

69 València. Ral. (Cru.V.S. 862, es un dibujo) (Cru.C.G. 2909, es un dibujo). Anv.: Busto de frente. ✠ALFONSUS⁝DI⁝GRA(⁝REX⁝AR)AGON. Rev.: Armas de València entre monte flordelisado - B. ✠VA(LENCIE⁝)MAIORICARUM⁝SAR. Cospel faltado. Alabeada. Rarísima, sólo hemos tenido otro ejemplar. Sólo se conocen 3 ejemplares con las marcas de buen arte, dos en manos privadas. 2,02 g. **(BC+).** Est. 1.000 **600.-**

Ex Colección Isabel de Trastámara Medieval 17/02/2022, nº 398.

Seguint les ordres del rei Martí de posar a les monedes l'heràldica del tresorer general, la seca de València marcava els florins als peus del sant amb el corresponent escut heràldic. En un moment determinat, la seca de València comença a marcar a l'estil mallorquí, és a dir, amb el binomi (tresorer general-mestre de seca). En el cas dels reals, aquestes marques se situaven acantonant l'escut del revers a la part baixa. El **lot 69** va marcat per l'heràldica del tresorer Mateu Pujades (puig cimat de llir) i el mestre Arnau Saburgada (B). Coneixent el període d'exercici de cadascú dels funcionaris reials aquesta peça la podem datar en el lapsus de temps que va de 1439 a 1444/7. Són peces de la més alta raresa i emblemàtiques de la seca valenciana.

Siguiendo las órdenes del rey Martín de poner en las monedas la heráldica del tesorero general, la ceca de València marcaba los florines a los pies del santo con el correspondiente escudo heráldico. En un momento determinado, la ceca de València comienza a marcar al estilo mallorquín, es decir con el binomio (tesorero general-maestro de ceca). En el caso de los reales, estas marcas se situaban flanqueando el escudo del reverso en la parte baja. El **lote 69** *va marcado por la heráldica del tesorero Mateu Pujades (monte cimado de lirio) y el maestro Arnau Saburgada (B). Conociendo el período de ejercicio de cada uno de los funcionarios reales, esta pieza la podemos fechar en el lapso de tiempo que va de 1439 a 1444/7. Son piezas de la más alta rareza y emblemáticas de la ceca valenciana.*

70 València. Mig ral. (Cru.V.S. 865) (Cru.C.G. 2911). Anv.: Busto de frente. ✠ALFONSUS⁝REX⁝ARAGONUM. Rev.: Armas de València. ✠VALENCIE⁝MAIORICARUM. Pequeño defecto de cospel. Rara. 1,39 g. **(MBC+).** Est. 400 **250.-**

Ex Áureo 15/10/1996, nº 208.

71 València. Diner. (Cru.V.S. 866) (Cru.C.G. 2913) (Petit-Aledón 179, **mismo ejemplar**) (Petit "Nuestras monedas" 210, **mismo ejemplar**). Anv.: Busto a izquierda. ✠ALFONSUS⁝REX•A. Rev.: Árbol. ✠VALE-NCIA. Escasa. 0,75 g. **MBC-/MBC.** Est. 50 **30.-**

72 València. Diner. (Cru.V.S. 866.2) (Cru.C.G. 2913b). Anv.: Busto a izquierda. ✠ALFONSUS⁝ REX AR. Rev.: Árbol. ✠VALEN-CIE⁝MA•. Rara. 0,74 g. **BC+/MBC-.** Est. 30 **18.-**

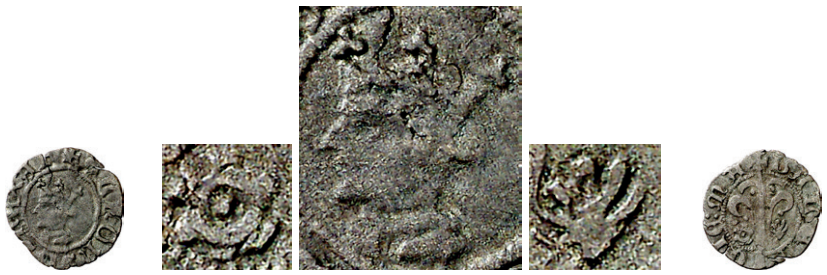
73 València. Diner. (Cru.V.S. 866.2) (Cru.C.G. 2913b). Anv.: Busto a izquierda. ✠ALFONSUS REX AR. Rev.: Árbol. ✠VALEN-CIE MA. Rara. 0,64 g. **MBC.** Est. 50 **30.-**

Ex Áureo & Calicó 17/10/2023, nº 2711.

74 València. Diner. (Cru.V.S. 866.1) (Cru.C.G. 2913b var). Anv.: Busto a izquierda. ✠ALFONSUS•REX•A•. Rev.: Árbol. ✠VALEN•-•CIE⁝MA•. Escasa. 0,68 g. **MBC-/MBC.** Est. 40 **20.-**

75 València. Diner. (Cru.V.S. 867) (Cru.C.G. 2914). Anv.: Busto a izquierda. ✠ALFONSUS REX AR. Rev.: Árbol entre monte flordelisado - B. ✠VALEN-CIE MA. Muy rara. 0,93 g. **MBC-/MBC.** Est. 150 **90.-**

76 València. Diner. (Cru.V.S. 868) (Cru.C.G. 2915) (Petit-Aledón 180, **mismo ejemplar**) (Petit "Nuestras monedas" 217, **mismo ejemplar**). Anv.: Busto a izquierda. ✠ALFONSUS REX AR. Rev.: Árbol entre marco y cardo. ✠VALEN-CIE⁝MA. Pequeñas grietas. Rara. 0,60 g. **(MBC).** Est. 100 **60.-**

OTROS TERRITORIOS DE LA CORONA

REGNE DE MALLORCA

77 Mallorca. Florí. (Cru.V.S. 800) (Cru.Comas 108 var, señala 3 ejemplares conocidos) (Cru.C.G. 2843 var). Anv.: S IOHπ-ИИИIRS R M. Rev.: πRπGO-REX M. Marcas: ciervo y buey. Gráfila interior en reverso. Muy rara, sólo hemos tenido 4 ejemplares. 3,42 g. **MBC.** Est. 2.000 **1.200.-**

Ex Áureo 11/12/1990, nº 258.

Ex Colección Ramon Llull 26/11/2015, nº 307.

78 Mallorca. Florí. (Cru.V.S. 805) (Cru.Comas 112, señala 6 ejemplares conocidos) (Cru.C.G. 2845). Anv.: S IOHπ-NNIRS R M. Rev.: πRπGO-REX M. Marcas: escudito catalán en losanje y marco. Gráfila interior en anverso y reverso. Muy rara. 3,42 g. **MBC.** Est. 2.000 **900.-**

Ex ANE 05/1991, nº 573.

Ex Colección Ramon Llull 26/11/2015, nº 323.

PRINCIPAT DE CATALUNYA

79 Perpinyà. Croat. (Cru.V.S. 825.1) (Cru.C.G. 2868). Anv.: ✠:ALFONS9:D'I:GR'A:REX:ARAGO:. Rev.: Roel en 1er y 4º cuartel. -COMS-BARh'-NONA-ROCIL. Escasa. 3,11 g. **MBC.** Est. 400 **250.-**

Ex HSA 11.

Ex Áureo & Calicó 28/10/2015, nº 2284.

REGNE DE NÀPOLS

80 Nàpols. Carlí. (Cru.V.S. 889) (Cru.C.G. 2933) (MIR. 54.6). Anv.: Rey en el trono, S a izquierda. ✠DNS⁘M⁘ADIVT⁘ET⁘EGO⁘D⁘IN⁘M. Rev.: Armas catalanas en 1er y 4º cuartel y napolitanas en 2º y 3º. ✠ALFONSVS⁘D⁘G⁘R⁘ARA⁘S⁘C⁘V⁘F. Atractiva. 3,56 g. **MBC+.** Est. 250 **150.-**

81 Aquila. Carlí. (Cru.V.S. falta) (Cru.C.G. falta) (MIR. 74) (Vall-llosera 22). Anv.: Rey en el trono. ✠⁘DNS⁖M⁖A⁖DIVT⁖ET⁖EGO⁖D⁖I⁖M⁘. Rev.: Armas catalanas en 2º y 3er cuartel y napolitanas en 1er y 4º. ✠⁘A⁖LFONSV⁖D⁖G⁖R⁖AR⁖S⁖C⁖V⁖F⁘. Pátina. Rara. 3,30 g. **MBC+.** Est. 400 **250.-**

82 Nàpols. Ral. (Cru.V.S. 895) (Cru.C.G. 2939a) (MIR. 57). Anv.: Busto de frente. ✠⁘ALFONSVS⁘D⁘ GRATIA⁘REX⁘. Rev.: Armas napolitanas en 1er y 4º cuartel y catalanas en 2º y 3º. ✠⁘CICILIE⁘ CITRA⁘ET⁘VLTRA. Escasa. 3 g. **MBC+.** Est. 250 **150.-**

Ex NAC 02/12/2021, nº 531.

83 Aquila. Ral. (Cru.V.S. 897) (Cru.C.G. 2940) (MIR. 78). Anv.: Busto de frente. ✠ALFONSUS⁘DEI-armas de los Campaneschi-GRACIA⁘RES⁘⁘. Rev.: Armas catalanas en 1er y 4º cuartel y napolitanas en 2º y 3º. ✠CICILIIE⁘CITRA⁘ET⁘ULTRA⁘. Rara con leyendas completas. 2,83 g. **MBC.** Est. 350 **200.-**

Ex Ranieri 31/10/2021, nº 236.

84 Nàpols. Diner. (Cru.V.S. 906) (Cru.C.G. 2947a) (MIR. 60.1). Anv.: Busto de frente. ✠✿A⁖LFONS (✿D)✿G✿. Rev.: Armas catalanas en 2º y 3er cuartel y napolitanas en 1º y 4º. ✠✿G✿R✿AR✿S ✿C✿V✿F. 0,54 g. **MBC-/MBC.** Est. 50 **30.-**

Ex Artemide 04/12/2021, nº 913.

JOAN II, el Sense Fe (1458-1479)

Sis anys i escaig sobrevisqué Joan II a la fi de la guerra de Catalunya. Malgrat que estava en la setantena, ni les fatigues personals ni les contrarietats espirituals no havien pogut reduir la seua vitalitat. Semblava dominar les lleis de l'existència, surar sobre l'atuïment general, no acabar mai la corda. Continuà intrigant, guerrejant i caçant. Àdhuc s'enamorà de nou i les seues relacions amb una bella jove barcelonina, escandalitzaren tothom, poble i cort. Tanmateix, però, era una vitalitat malaltissa, anormal, fora de l'espontaneïtat i de l'abundància de recursos de la fadrinesa. Per aquesta causa, el seu regnat acabà entre les ombres més sinistres, sota la més feixuga angoixa mai sentida pels homes de la Corona d'Aragó. Solament l'esperança en el primogènit Ferran permeté a molts d'arrossegar la pesada cadena d'aquells sis negres i calamitosos anys [...]. Per fi, la mort acudí també al capçal del llit de Joan II. Però encara calgué que aquella l'anés a cercar entre els aires gelats de les muntanyes del Garraf, on anà de cacera a les darreries de 1478. Tenia vuitanta anys. En retornà desfet i consumit i a poc a poc anà afeblint-se. Els metges no pogueren ajudar aquell cos que refusava viure. L'agonia es perllongà durant una setmana. Una agonia lúcida, terriblement dramàtica en els records, però sense sofriments corporals. Morí a Barcelona, "com un poll", a la matinada del 19 de gener de 1479.

Seis años y pico sobrevivió a Juan II al final de la guerra de Cataluña. A pesar de estar en los setenta, ni las fatigas personales ni las contrariedades espirituales habían podido reducir su vitalidad. Parecía dominar las leyes de la existencia, flotar sobre el aturdimiento general, no terminar nunca la cuerda. Continuó intrigante, guerreando y cazando. Incluso se enamoró de nuevo y sus relaciones con una bella joven barcelonesa, escandalizaron a todo el mundo, pueblo y corte. Sin embargo, era una vitalidad enfermiza, anormal, fuera de la espontaneidad y de la abundancia de recursos de la soltería. Por esta causa, su reinado acabó entre las sombras más siniestras, bajo la más pesada angustia jamás sentida por los hombres de la Corona de Aragón. Solo la esperanza en el primogénito Fernando permitió a muchos arrastrar la pesada cadena de aquellos seis negros y calamitosos años [...]. *Por fin, la muerte acudió también al cabezal de la cama de Juan II. Pero todavía fue necesario que aquélla la fuera a buscar entre los aires helados de las montañas del Garraf, donde fue de cacería a finales de 1478. Tenía ochenta años. Volvió deshecho y consumido. Poco a poco fue debilitándose. Los médicos no pudieron ayudar a ese cuerpo que rechazaba vivir. La agonía se prolongó durante una semana. Una agonía lúcida, terriblemente dramática en los recuerdos pero sin sufrimientos corporales. Murió en Barcelona, "com un poll", en la madrugada del 19 de enero de 1479.*

Extret de / *Extraído de* **VICENS i VIVES, Jaume** (1956): "Joan II". *Els Trastàmares (segle XV)*. Col·lecció Història de Catalunya. Biografies Catalanes, vol. 8. Barcelona: Edicions Vicens Vives.

Moneda
- Comença l'encunyació de florins el 1461, amb algunes novetats en quant a les marques. El mestre Català mostra la C del seu cognom entre els peus del sant i a la corona, típica de la seca, s'hi afegeix un escudet reial al seu costat. També es coneixen florins sense la C entre els peus del sant i amb un punt enlloc de la C.

- En 1477, crea una nova moneda d'or valenciana, el ducat joaní, a imitació del ducat encunyat a Saragossa i del pacífic de Pere de Portugal encunyat a Barcelona. La nova moneda d'altíssima llei (de 23'75 quirats), és quasi d'or pur, dins l'òrbita del ducat venecià i competidor del florí, al qual acabarà desplaçant. El ducat joaní valencià és una moneda molt bella i una obra cimera de l'art monetari medieval. Presenta el bust frontal del rei amb ceptre i al revers les armes reials, timbrades d'una corona, acantonat de les lletres V-A.

- S'encunyen reals i mitjos reals. Coneixem uns raríssims reals que s'aparten bastant del disseny del bust del rei i de l'epigrafia que eren tradicionals a la seca de València. Aquests reals són atribuïbles a seques ambulants en territori del Principat, durant la guerra de Joan II amb la Generalitat de Catalunya.

Legislació (Ordinacions, Privilegis, etc.)
- El rei Joan II confirma els Privilegis de la seca de València. Saragossa, 09-08-1467.

- Joan II estén als moneders de la seca de València els Privilegis concedits als de Barcelona. Saragossa. 07-04-1469.

Mestre de la seca:
Andreu Català (1459-1488)

Denominacions monetàries valencianes d'aquest regnat:
Or
- Florí. Marca de seca: corona acompanyada d'escudet reial.
a) amb C al mig dels peus
b) amb punt en lloc de C.
- Mig florí. Marca de seca: corona acompanyada d'escudet reial.
a) amb C al mig dels peus
b) sense la C)
- Timbre a nom de Joan
- Ducat joaní
Plata
- Real (de la tipologia típica de la seca de València)
- Real (de la tipologia bàrbara de la seca itinerant)
- Mig real

Moneda
- Empieza la acuñación de florines en 1461, con algunas novedades en cuanto a las marcas. El mestre Català muestra la C de su apellido entre los pies del santo y en la corona típica de la ceca se añade un escudete real a su lado. También se conocen florines sin la C entre los pies del santo y con un punto en ningún lugar de la C.

- En 1477, crea una nueva moneda de oro valenciana, el ducat joaní, a imitación del ducado acuñado en Zaragoza y del pacífic de Pedro de Portugal acuñado en Barcelona. La nueva moneda de altísima ley (23'75 quilates), es casi de oro puro, en la órbita del ducado veneciano y competidor del florín, al que acabará desplazando. El ducat joaní valenciano es una moneda muy bella y una obra cumbre del arte monetario medieval. Presenta el busto frontal del rey con cetro y en el reverso las armas reales, timbradas por una corona, flanqueadas por las letras V-A.

- Se acuñan reales y medios reales. Conocemos unos rarísimos reales que se apartan bastante del diseño del busto del rey y de la epigrafía que eran tradicionales en la ceca de València. Estos reales son atribuibles a cecas ambulantes en territorio del Principado durante la guerra de Juan II con la Generalitat de Catalunya.

Legislación (Ordinaciones, Privilegios, etc.)
- El rey Juan II confirma los Privilegios de la ceca de València. Zaragoza, 09-08-1467.

- Juan II extiende a los monederos de la ceca de València los Privilegios concedidos a los de Barcelona. Zaragoza. 07-04-1469.

Maestro de la ceca:
Andreu Català (1459-1488)

Denominaciones monetarias valencianas de este reinado:
Oro
- Florín. Marca de ceca: corona acompañada de escudete real.
a) con C en medio de los pies
b) con punto en lugar de C.
- Medio florín. Marca de ceca: corona acompañada de escudete real.
a) con C en medio de los pies
b) sin la C)
- Timbre a nombre de Juan
- Ducat joaní
Plata
- Real (de la tipología típica de la ceca de València)
- Real (de la tipología bárbara de la ceca itinerante)
- Medio real

Lote 86

REGNE DE VALÈNCIA

85 València. Florí. (Cru.V.S. 936.2) (Cru.Comas 126) (Cru.C.G. 2972). Anv.: S⁘IOHπN-NES•Bπ. Rev.: ✠πRπG-O⁘REX•I. Marca: escudito catalán y corona, C entre los pies del santo. Rara. 3,43 g. **MBC+.** Est. 1.000 **700.-**

Ex Áureo 28/04/1999, nº 2239.

86 València. Ducat johaní. (Cru.V.S. 964.2) (Cru.C.G. 3002b). Anv.: Busto de frente con corona y cetro. ✠•IOHANNES⋆DEI⋆GRA⋆REX⋆ARAG. Rev.: Armas valencianas entre V-π. ✠NAVARE⋆ VALENCIE⋆MAIORICA. Bella. Rara y más así. 3,49 g. **EBC.** Est. 12.000 **7.000.-**

Ex Colección Soler-Cabot, SBS 29/01/1987, nº 973 (foto en portada).
Ex Áureo & Calicó Selección 2012, nº 55.
Ex Künker 23/06/2016, nº 3668.

La creació d'aquesta moneda per part de Joan II s'ha d'emmarcar dins d'un context internacional on el ducat venecià, amb una altíssima llei de 23'75 quirats, estava desplaçant al florí de Florència. Era la primera vegada que s'encunyava aquesta denominació monetària a la seca de València, que acabaria substituint al florí durant el regnat del seu fill Ferran II. Es van encunyar per primera vegada el 1477 imitant els ducats de Saragossa uns anys abans i els pacífics de Pere de Portugal a Barcelona. La factura de l'escut reial del revers és una innovació en la seca valenciana, que reprendrà més tard Ferran II en els seus ducats de proclamació i mitjos ducats. Ens han arribat molt pocs exemplars. Són unes monedes de molt bona factura i la més bella expressió de l'art monetari medieval valencià.

La creación de esta moneda por parte de Juan II debe enmarcarse dentro de un contexto internacional donde el ducado veneciano, con una altísima ley de 23'75 quilates, estaba desplazando al florín de Florencia. Era la primera vez que se acuñaba esta denominación monetaria en la ceca de València, que acabaría sustituyendo al florín durante el reinado de su hijo Fernando II. Se acuñaron por primera vez en 1477 imitando los ducados de Zaragoza unos años antes y a los pacífics de Pedro de Portugal en Barcelona. La factura del escudo real del reverso es una innovación en la ceca valenciana, que reanudará más tarde Fernando II en sus ducados de proclamación y medios ducados. Nos han llegado muy pocos ejemplares. Son unas monedas de muy buena factura y la más bella expresión del arte monetario medieval valenciano.

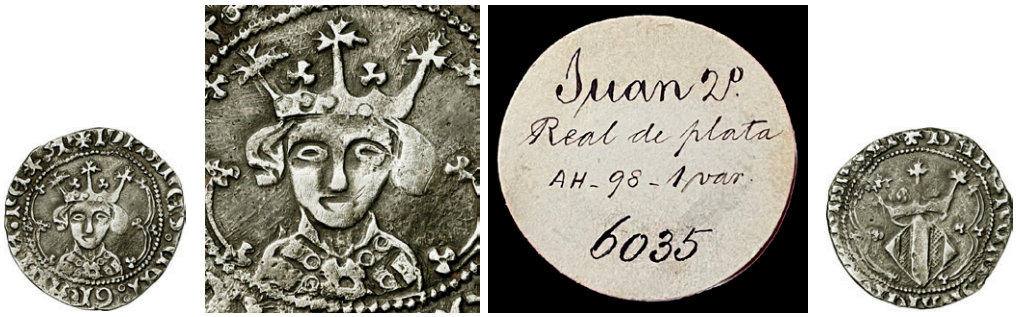
87 València. Ral. (Cru.V.S. 966.3) (Cru.C.G. 3003b). Anv.: Busto de frente. ✠IOhANNES⁝DI⁝GRACIE⁝ REX⁝ARA. Rev.: Armas de València. ✠VALENCIE⁝MAIORICARUM⁝SAR. Letras góticas. Buen ejemplar. Muy rara. 3,25 g. **MBC+.** Est. 700 **400.-**

88 València. Ral. (Cru.V.S. tipo 966) (Cru.C.G. tipo 3003b). Recortado para circular como medio real. 1,64 g. **(MBC-/MBC).** Est. 150 **90.-**

89 València. Ral. (Cru.V.S. 965 var) (Cru.C.G. 3004 var). Anv.: Busto de frente. ✠IOhANNE(S)⁝ꝺEI⁝ GRACIE⁝RX A. Rev.: Armas de València. ✠VALENCIE⁝MAIORICARU⁝SAR. Busto grande. H latina asemejándose a una **И**, muy distinta de la H gótica. Las A del anverso acuñadas con la letra N. Acuñada por ceca itinerante (¿zona de Lleida?). Rarísima. 1,94 g. **BC+.** Est. 500 **300.-**

90 València. Ral. (Cru.V.S. 965 var) (Cru.C.G. 3004 var). Anv.: Busto de frente. ✠IOhANES◦ꝺEI⁝ GRACIA▪REX◦Ѧ. Rev.: Armas de València. ✠VALENCIE⁝MAIORICARUM⁝SAR. **Busto grande y todas las letras góticas, salvo la H latina.** Acuñada por ceca itinerante (¿zona de Lleida?). Ligeramente recortada. Atractiva. Rarísima. 2,81 g. **MBC+.** Est. 700 **400.-**

Ex Colección Vidal Quadras, nº 6035.
Ex Colección Ramon Muntaner 24/04/2014, nº 595.
Ex Colección Ègara 26/04/2017, nº 475.

Aquests dos reals (**lots 89 i 90**), així com el conservat al Gabinet Numismàtic de Catalunya de Joan II (Cru.C.G. 3004), presenten una iconografia d'un estil un poc bàrbar, allunyat de l'art propi de la seca de València. Formen part d'un conjunt de peces molt rares i amb molt poca semblança entre elles. El tret més comú a totes elles és la utilització de la H llatina enlloc de la gòtica. Joan II en la seua guerra contra la Generalitat de Catalunya estava faltat de diners per pagar l'exèrcit, així que feu encunyar moneda en seques improvisades, que es poden situar a les terres de Lleida. És conegut que en 1462 es feu un trasllat d'operaris, encunys i instrumental des de la seca de València a Balaguer. Aquestes dues peces són un testimoni excepcional d'aquell moment de confrontació bèl·lica.

Estos dos reales **(lotes 89 y 90)**, *así como el conservado en el Gabinete Numismático de Cataluña de Joan II (Cru.C.G. 3004), presentan una iconografía de un estilo algo bárbaro, alejado del arte propio de la ceca de València. Forman parte de un conjunto de piezas muy raras y con muy poco parecido entre ellas. El rasgo más común a todas ellas es la utilización de la H latina en lugar de la gótica. Juan II en su guerra contra la Generalitat de Catalunya estaba necesitado de dinero para pagar al ejército, así que hizo acuñar moneda en cecas improvisadas, que se pueden situar en las tierras de Lleida. Es conocido que en 1462 se hizo un traslado de operarios, cuños e instrumental desde la ceca de València a Balaguer. Estas dos piezas son un testimonio excepcional de ese momento de confrontación bélica.*

91 València. Mig ral. (Cru.V.S. 967 var) (Cru.C.G. 3005 var). Anv.: Busto de frente. ✠IOhANES⁝REX(⁝AR) AGONU•. Rev.: Armas de València. ✠VALENC[...]AIORICARU. Ligeramente recortada. Leve grieta reparada. Atractiva. Rarísima. 1,22 g. **MBC+/MBC.** Est. 500 **300.-**

OTROS TERRITORIOS DE LA CORONA

PRINCIPAT DE CATALUNYA

92 Girona. Diner rocabertí. (Cru.V.S. 951.2) (Cru.C.G. 2990d). Anv.: Busto a izquierda. ✠⁝IOANNS⁝⟱⁝D⁝ GRA⁝R⁝. Rev.: Árbol. ✠CIVITA⁝-⟱-⁝GERUN⁝. Bella. 0,84 g. **EBC.** Est. 250 **125.-**

Ex Áureo & Calicó 19/09/2018, nº 2552.

93 Perpinyà. Diner. (Cru.V.S. 952) (Cru.C.G. 2991). Anv.: Busto a izquierda. ✠⁝IOANNES⁝REX⁝. Rev.: Árbol. ✠⁝COMES-⁝ROCILI⁝. 0,68 g. **MBC/MBC+.** Est. 50 **30.-**

REGNE DE SICÍLIA

94 Sicília. Pirral. (Cru.V.S. 972 var) (Cru.C.G. 3011 var) (MIR. 230.1). Anv.: Águila. ✠IOANNES⁝D⁝GRA⁝ REX⁝SICI⁝. Rev.: Armas catalanas entre I - I y corona encima. ✠AC⁝ATENARUM⁝ET⁝NEOPAT⁝. Escudo grande. 2,56 g. **MBC+.** Est. 225 **150.-**

Ex Calicó 26/02/1987, nº 223.
Ex Áureo & Calicó 12/03/2020, nº 1102.
Ex Colección Baucis.

REGNE DE SARDENYA

95 Sardenya (Càller). Diner o pitxol. (Cru.V.S. 986 var) (Cru.C.G. 3025 var) (MIR. 15 var). Anv.: Busto a izquierda. ✠IOANNES DEI GRACIA. Rev.: Cruz con O-S-R-O. -ARA-GON-UMS-ARD. Pátina. Magnífico ejemplar para este tipo. Escasa. 0,60 g. **MBC.** Est. 90 **60.-**

Ex Artemide 08/12/2019, nº 603.

FERRAN II, el Catòlic (1479-1516)

Amb uns 250.000 habitants cap al final de la centúria, el territori valencià concentrava un 30% dels efectius demogràfics de la Corona d'Aragó, però dins la nova monarquia hispànica -on Castella afirmava la seua hegemonia amb uns 4 milions d'habitants-, la seua significació es veia reduïda a un escàs 5%. Dins el seu marc polític tradicional, el País Valencià era una peça fonamental, central, però en el nou context de la monarquia hispànica quedava relegat a una posició marginal.

La ciutat de València, la més poblada de la Corona i també del conjunt de la Península com coincideixen a ressaltar els viatgers estrangers que la visitaren (Nicolaus von Poplaw, Hieronymus Müntzer, Antoine de Lalaing), continuaria tenint durant el regnat de Ferran II un pes econòmic i financer indiscutible. Però, en canvi, comptaria ben poc en el disseny de la política d'Estat d'un príncep que, seguint les tendències centralitzadores de l'època, trobava més facilitats per al seu govern autoritari en un territori extens i amb poques traves institucionals com era la Corona de Castella. Ferran el Catòlic seria fonamentalment un rei castellà -durant els trenta-set anys del seu regnat (1479-1516), només va estar sis vegades a Barcelona i quatre a València- i, de fet, les grans empreses polítiques del seu regnat, des de la conquesta de Granada a la projecció cap a Amèrica, responien a una orientació preferentment castellana. València només hi participaria com a reserva financera de la monarquia (en total entre 1484 i 1516, hi aportaria prop de vuit milions i mig de sous), però quedaria exclosa, com la resta de la Corona d'Aragó, dels beneficis d'aquestes empreses, sobretot dels que implicava el descobriment i la conquesta d'Amèrica, incorporada a la Corona de Castella i reservada en exclusiva als seus naturals [...]. Els estats de la Corona d'Aragó no tardarien en veure´s inundats d'ambaixadors, funcionaris, eclesiàstics i, sobretot, inquisidors de la veïna Castella, erigida en el nucli central i el motor de la nova monarquia hispànica.

Con unos 250.000 habitantes hacia el final de la centuria, el territorio valenciano concentraba un 30% de los efectivos demográficos de la Corona de Aragón, pero dentro de la nueva monarquía hispánica -donde Castilla afirmaba su hegemonía con unos 4 millones de habitantes- su significación se veía reducida a un escaso 5%. En su marco político tradicional, el País Valenciano era una pieza fundamental, central, pero en el nuevo contexto de la monarquía hispánica quedaba relegado a una posición marginal.

La ciudad de València, la más poblada de la Corona y también del conjunto de la Península, como coinciden en resaltar los viajeros extranjeros que la visitaron (Nicolaus von Poplaw, Hieronymus Müntzer, Antoine de Lalaing), seguiría teniendo durante el reinado de Fernando II un peso económico y financiero indiscutible. Pero, en cambio, contaría poco en el diseño de la política de Estado de un príncipe que, siguiendo las tendencias centralizadoras de la época, encontraba más facilidades para su gobierno autoritario en un territorio extenso y con pocas trabas institucionales como era la Corona de Castilla. Fernando el Católico sería fundamentalmente un rey castellano -durante los treinta y siete años de su reinado (1479-1516), sólo estuvo seis veces en Barcelona y cuatro en València- y, de hecho, las grandes empresas políticas de su reinado, desde la conquista de Granada a la proyección hacia América, respondían a una orientación preferentemente castellana. València sólo participaría como reserva financiera de la monarquía (en total, entre 1484 y 1516, aportaría cerca de ocho millones y medio de sous), pero quedaría excluida, como el resto de la Corona de Aragón, de los beneficios de estas empresas, sobre todo de los que implicaba el descubrimiento y la conquista de América, incorportada a la Corona de Castilla y reservada en exclusiva a sus naturales [...]. *Los estados de la Corona de Aragón no tardarían en verse inundados de embajadores, funcionarios, eclesiásticos y, sobre todo, inquisidores de la vecina Castilla, erigida en el núcleo central y el motor de la nueva monarquía hispánica.*

Extret de / *Extraído de* **FURIÓ, Antoni** (2001): *Història del País Valencià.* Biblioteca d'estudis i Investigacions, núm. 41. València: Tres i Quatre.

Moneda
Regnat molt complex monetàriament parlant per diversos factors: la unió dinàstica, vacil·lació posterior, incorporació de nous regnes, transició monetària definitiva del florí al ducat, proliferació de dissenys i nomenclatures diverses, la influència de la sistematització de la moneda castellana amb la Pragmàtica de 1497, etc.

- Al regnat de Ferran II trobem la darrera emissió de florins. Es tracta d'un estil iconogràfic un poc diferent i un mòdul superior, però de pes correcte. En ambdós costats del sant apareix l'escut del lleó rampant, heràldica d'Alfons Sanchis que duplica l'escut per ser a la vegada tresorer i mestre de seca. Com a marca de seca es manté la dels florins de Joan II, és a dir: la corona i l'escudet reial. En canvi, al mig dels peus del sant apareix una X. Són de difícil datació i semblen fets per algun encàrrec.

- Els primers ducats del regnat són els considerats de proclamació, per la llegenda FELICITER REGNANTIS, uns amb marques V-A com el joaní i un altre S-C de Sanchis-Català. A l'anvers mostren el perfil del rei a l'esquerra i al revers, l'escut reial de tipus quadrilong ogival, com en el ducat joaní.

- Es coneix un ducat semblant, però amb la llegenda normal o regular. L'escut del revers apuntat per la part superior (en heràldica dit de tipus suís) que exhibeix dues S, una a cada costat de l'escut.

- En 1483 Ferran II mana l'encunyació de ducats (dobles, senzills i mitjos) amb la tipologia castellana, és a dir, els dos bustos enfrontats de Ferran i Isabel i al revers un escut abreujat de tots els seus estats patrimonials. Els mitjos són diferents, a l'anvers porten les inicials F Y o F sola, i al revers l'escut reial del Casal de Barcelona.

- Després de 1492 comencen a encunyar-se a València els tipus de ducats que serien els definitius i que mostren a l'anvers el bust del rei de perfil, i al revers l'escut reial de dos pals, presentat en cairó i timbrat de corona reial, que és el propi de la ciutat de València, i que venia usant-se des de Joan I, en els reals de plata valencians.

Moneda
Reinado muy complejo monetariamente hablando por varios factores: la unión dinástica, vacilación posterior, incorporación de nuevos reinos, transición monetaria definitiva del florín al ducado, proliferación de diseños y nomenclaturas diversas, la influencia de la sistematización de la moneda castellana con la Pragmática de 1497, etc.

- En el reinado de Fernando II encontramos la última emisión de florines. Se trata de un estilo iconográfico algo diferente y un módulo superior, pero de peso correcto. En ambos lados del santo aparece el escudo del león rampante, heráldica de Alfons Sanchis que duplica el escudo por ser a la vez tesorero y maestro de ceca. Como marca de ceca se mantiene la de los florines de Juan II, es decir, la corona y el escudete real. En cambio, en medio de los pies del santo aparece una X. Son de difícil datación y parecen hechos para algún encargo.

- Los primeros ducados del reinado son los considerados de proclamación, por la leyenda FELICITER REGNANTIS, unos con marcas V-A como el joaní y otro S-C de Sanchis-Català. En el anverso muestran el perfil del rey a la izquierda y en el reverso, el escudo real de tipo cuadrilongo ojival, como en el ducat joaní.

- Se conoce un ducado parecido, pero con la leyenda normal o regular. El escudo del reverso apuntado por la parte superior (en heráldica llamado de tipo suizo) que exhibe dos S, una a cada lado del escudo.

- En 1483 Fernando II manda la acuñación de ducados (dobles, sencillos y medios) con la tipología castellana, es decir, los dos bustos enfrentados de Fernando e Isabel y en el reverso un escudo abreviado de todos sus estados patrimoniales. Los medios son diferentes, en el anverso llevan las iniciales F Y o F sola, y en el reverso el escudo real del Casal de Barcelona.

- Después de 1492 comienzan a acuñarse en València los tipos de ducados que serían los definitivos y que muestran en el anverso el busto del rey de perfil, y en el reverso el escudo real de dos palos, presentado en rombo y timbrado de corona real, que es el propio de la ciudad de València, y que venía usándose desde Juan I, en los reales de plata valencianos.

Legislació (Ordinacions, Privilegis, etc.)
- Ferran II el Catòlic confirma els Privilegis dels moneders de la seca de València i atorga a aquests tots els concedits al col·legi de la seca de Barcelona. València, 14-04-1488.

- Sentència donada per la reina Joana a favor dels alcaldes de la seca en una causa contra un col·legial d'aquesta. València, 6-05-1503.

- Provisió de Ferran II el Catòlic en favor de la seca de València. Valladolid, 26-05-1509.

- El lloctinent general del Regne torna al batle general una causa seguida davant la Reial Audiència contra el justícia criminal i jurats de la ciutat. València, 27-04-1511.

- Pragmàtica de Ferran II el Catòlic ordenant que el nombre de col·legials de la seca siga setanta-cinc, integrat per trenta moneders, trenta obrers i quinze oficials. Burgos, 30-07-1512.

Gravador de la seca:
Garcia Gomis (c.1487/8)

Mestres de la seca:
Andreu Català (1459-1488) i Alfons Sanchis (1488-1522)

Legislación (Ordinaciones, Privilegios, etc.)
- Ferran II el Católico confirma los Privilegios de los monederos de la ceca de València y otorga a estos todos los concedidos al colegio de la ceca de Barcelona. València, 14-04-1488..

- Sentencia dada por la reina Juana a favor de los alcaldes de la ceca en una causa contra un colegial de esta. València, 6-05-1503.

- Provisión de Fernando II el Católico en favor de la ceca de València. Valladolid, 26-05-1509.

- El lugarteniente general del Reino devuelve al alcalde general una causa seguida ante la Real Audiencia contra el justicia criminal y jurados de la ciudad. València, 27-04-1511.

- Pragmática de Fernando II el Católico ordenando que el número de colegiales de la ceca sea setenta y cinco, integrado por treinta monederos, treinta obreros y quince oficiales. Burgos, 30-07-1512.

Grabador de la ceca:
García Gomis (c.1487/8)

Maestros de la ceca:
Andreu Català (1459-1488) y Alfons Sanchis (1488-1522)

Denominacions monetàries valencianes d'aquest regnat:
Or
- Ducat de proclamació.
a) marca: V-A
b) marca: S-C.
- Ducat. Perfil del rei a l'esquerra i escut reial apuntat al revers. Marca: S-S.
- Florí. Marca de seca: corona acompanyada d'escudet reial, amb dos escudets amb lleó acantonant el sant i X al mig dels peus.
- Doble ducat. Bustos enfrontats del reis.
a) marca: corona
b) marca: corona i lleó rampant.
- Ducat. Bustos enfrontats del reis. Marca de seca: corona.
a) marca: C-C
b) marca: C-S
c) marca: S-S
d) marca: S-S amb Granada a l'escut.
- Mig ducat. Marca de seca: V.
a) anvers FY
b) anvers F i marca: S-S.
- Quàdruple ducat. Perfil del rei a l'esquerra. Marca: escudet amb lleó al revers.
- Doble ducat. Perfil del rei a l'esquerra. Marca: escudet amb lleó al revers.
- Doble ducat. Perfil del rei a la dreta.
a) sense marques
b) marca: escudet amb lleó al revers.
- Ducat. Perfil del rei a esquerra.
a) marca: escudet amb lleó i S
b) marca: escudet amb lleó i S-S.
- Mig ducat. Perfil del rei a l'esquerra.
Plata
- Real. Amb dos escudets amb lleó a la part baixa de l'escut del revers.
Billó
- Diner.
a) marca: S-S
b) sense marques.

Denominaciones monetarias valencianas de este reinado:
Oro
- Ducado de proclamación.
a) marca: V-A
b) marca: S-C.
- Ducado. Perfil del rey a la izquierda y escudo real apuntado en el reverso. Marca: S-S.
- Florín. Marca de seca: corona acompañada de escudete real. Con dos escudetes con león acantonando el santo y X en medio de los pies.
- Doble ducado. Bustos enfrentados de los reyes.
a) marca: corona
b) marca: corona y león rampante.
- Ducado. Bustos afrontados de los reyes. Marca de ceca: corona.
a) marca: C-C
b) marca: C-S
c) marca: S-S
d) marca: S-S con Granada en el escudo.
- Medio ducado. Marca de ceca: V.
a) anverso FY
b) anverso F y marca: S-S.
- Cuádruple ducado. Perfil del rey a la izquierda. Marca: escudete con león en reverso.
- Doble ducado. Perfil del rey a la izquierda. Marca: escudete con león en reverso.
- Doble ducado. Perfil del rey a la derecha.
a) sin marcas
b) marca: escudete con león en reverso.
- Ducado. Perfil del rey a izquierda.
a) marca: escudete con león y S
b) marca: escudete con león y S-S.
- Medio ducado. Perfil del rey a la izquierda.
Plata
- Real. Con dos escudetes con león en la parte baja del escudo del reverso.
Vellón
- Dinero.
a) marca: S-S
b) sin marcas.

REGNE DE VALÈNCIA

96 València. Doble ducat (2 ducados). (AC. 132) (Cru.C.G. 3107). Anv.: Busto a izquierda. ✠FERDINADS×DEI GRACIA×REX◦. Rev.: Armas de València. ✠VALENCE×MA-escudito con león-IORICARVM÷S. Bellísima. Muy rara así. 7 g. **S/C.** Est. 15.000 **9.000.-**

97 València. Ducat. (AC. 115) (Cru.C.G. 3113 falta var) (Petit-Aledón 190 falta var). Anv.: Bustos afrontados con corona central, S/C (gótica) en exergo. ✠FER-DINANDVS✠ELISABET-REX. Rev.: Armas de Castilla-León y Catalunya-Sicília. ✠VALEИCIA◦◦◦•MAIORIC. Bella. Rara, única con el nombre de València completo y con dos tipologías de A distintas. 3,51 g. **EBC.** Est. 4.000 **2.500.-**
Ex Künker 11/10/2018, nº 7319.

Lote 96

Lote 100

Lote 101

98 València. Ducat. (AC. 118) (Cru.C.G. 3115e). Anv.: Busts afrontats con corona central, ◦S/S◦ en exergo. ✠FER-DINANDVS×ELISABET RE. Rev.: Armas de Castilla-León y Catalunya-Sicília. ✠VALENCIE×MAIORICA. El pelo de la reina liso. Levísima grieta en anverso. Parte de brillo original. Bella. Rara y más así. 3,51 g. **EBC+.** Est. 3.000 **1.800.-**

Ex Colección Caballero de las Yndias 22/10/2009, nº 1582.

99 València. Ducat. (AC. 118) (Cru.C.G. 3115i). Anv.: Bustos afrontados con corona central, ×S/S× en exergo. ✠FER-DINANDVS×ELISABET×RE-X CA. Rev.: Armas de Castilla-León y Catalunya-Sicília. ✠VALENCIE×MAIORICARVM×. Armas catalanas de dos palos. El pelo de la reina trenzado. Sin gráfilas. Atractiva. Rara. 3,48 g. **MBC+.** Est. 3.000 **1.800.-**

Ex Colección Reino de Valencia, Áureo 27/02/2002, nº 1531.

100 València. Ducat. (AC. 122) (Cru.C.G. 3119 var). Anv.: Busto a izquierda, S delante. ✠FERDINAN-DVS×DEI GRACIA×R. Rev.: Armas de València. ✳VALENCIE÷MA-escudito con león-IORICA-RVM÷. Bella. Brillo original. Muy rara con esta terminación de leyenda en reverso. 3,47 g. **EBC+.** Est. 5.000 **3.000.-**

Ex Áureo & Calicó Selección 2018, nº 306.

101 València. Mig ducat. (AC. 96) (Cru.C.G. 3124a). Anv.: F coronada entre S-S, debajo V. ✠FERꟼINAꟼVS×ꟼEI. Rev.: Armas de València. ✠VAꟼLENCIE×MAꟼIOR. Bellísima. Rarísima y más así. 1,75 g. **S/C.** Est. 10.000 **6.000.-**

Les encunyacions àuries de Ferran II, deixant a banda l'anècdota del florí, són ja totes seguint el patró del ducat. Els primers són els anomenats ducats de proclamació amb l'escut del revers que segueixen el model del ducat joaní. Després venen els ducats dobles i senzills anomenats "de bustos", amb Isabel i l'escut del revers, que inclou tots els estats patrimonials d'ambdós reis. Aquesta sèrie té uns mitjos ducats amb les inicials dels reis a l'anvers i l'escut dels quatre pals com el del ducat joaní, al revers. Segueix així fins almenys 1492, que és quan l'or valencià adoptarà ja definitivament per al revers, l'escut en cairó de dos pals, simplificació de l'escut de la ciutat de València. És doncs, amb aquests mitjos escuts amb les inicials FY i sobretot el posterior i raríssim amb la inicial F, que s'acaba la tradició de ficar al revers de les peces d'or valencià, l'escut reial dels quatre pals a l'estil del ducat joaní, manera que en heràldica s'anomena quadrilong ogival. Aquest **lot 101** és un exemplar magnífic i amb una conservació i bellesa excepcionals.

*Las acuñaciones áureas de Fernando II, dejando de lado la anécdota del florín, son ya todas siguiendo el patrón del ducado. Los primeros son los llamados ducados de proclamación con el escudo del reverso que siguen el modelo del ducado joaní. Después vienen los ducados dobles y sencillos llamados "de bustos", con Isabel y el escudo del reverso, que incluye todos los estados patrimoniales de ambos reyes. Esta serie tiene unos medios ducados con las iniciales de los reyes en el anverso y el escudo de los cuatro palos como el del ducado joaní, en el reverso. Sigue así hasta al menos 1492, cuando el oro valenciano adoptará ya definitivamente para el reverso, el escudo en rombo de dos palos, simplificación del escudo de la ciudad de València. Es entonces, con estos medios escudos con las iniciales FY y sobretodo el posterior y rarísimo con la inicial F, que acaba la tradición de poner en el reverso de las piezas de oro valenciano, el escudo real de los cuatro palos al estilo del ducado joaní, manera que en heráldica se llama cuadrilongo ojival. Este l***ote 101** *es un magnífico ejemplar con una conservación y belleza excepcionales.*

102 València. Ral. (AC. 81) (Cru.C.G. 3125). Anv.: Busto de frente. ✠FERDINAND9×DI×G×REX×ARA×CA. Rev.: Armas de València. ✠VALENCIE M-escudito con león-AI-escudito con león-ORICA-RUM×S. Rarísima. 3,23 g. **MBC+/EBC-.** Est. 3.000 **1.800.-**

103 València. Diner. (AC. 19) (Cru.C.G. 3126). Anv.: Busto a izquierda. (✠F)ERꟼINAꟼNꟼVS×(E)LISAE. Rev.: Árbol entre S - S. ✠VALENCIE-MAꟼIORICA. Roeles adornando el árbol: ○-○, ○-○ y ○-(○). 0,75 g. **BC+/MBC-.** Est. 40 **20.-**

Ex ANE 30/04/1985.

104 València. Diner. (AC. 19) (Cru.C.G. 3126). Anv.: Busto a izquierda. ✠FERꟼINAꟼNꟼVS×ELISAꟼBE. Rev.: Árbol entre S - S. ✠VAꟼLENCIE×-MAꟼIORICAꟼR. Roeles adornando el árbol: ○-○, ○-○, ○○-○○ y ○-○. 0,62 g. **MBC-.** Est. 40 **20.-**

105 València. Diner. (AC. 19) (Cru.C.G. 3126). Anv.: Busto a izquierda. ✠¿FERꟼINAꟼNꟼVS?×ELISAꟼB. Rev.: Árbol entre S - S. ✠VAꟼLENCIE-MAꟼIORIC¿A?. Roeles adornando el árbol: ○-○, ○-○ y ○-○. Parte de la leyenda del anverso poco clara. 0,62 g. **MBC.** Est. 50 **30.-**

106 València. Diner. (AC. 19) (Cru.C.G. 3126). Anv.: Busto a izquierda. ✠FERDINANDVS×ELISAB. Rev.: Árbol entre S - S. ✠VALENCIE×-MAIORICAR. Roeles adornando el árbol: ○-○, ○○-○○, ○-○. Buen ejemplar. 0,72 g. **MBC+.** Est. 100 **60.-**

OTROS TERRITORIOS DE LA CORONA

REGNE DE SICÍLIA

107 Sicília. Tari. (Cru.V.S. 1245) (Cru.C.G. 3151) (MIR. 244.9). Anv.: Armas cuarteladas de Castilla-León y Catalunya-Sicília. FERDINANDVS⁝D⁝GG⁝R⁝C⁝A. Rev.: Águila entre I - N. ✠⁘FERD(IN)ANDVS ⁘D⁘G⁘R⁘SICILIE⁘A⁘. Pátina. Escasa. 3,49 g. **MBC+.** Est. 450 **300.-**

Ex Colección Vidal Quadras, nº 6404.

Ex Áureo & Calicó 17/10/2019, nº 355.

REGNE DE NÀPOLS

108 Nàpols. Carlí. (Cru.V.S. 1289 var) (Cru.C.G. 3189 var) (MIR. 116.1). Anv.: Busto a derecha, G detrás. ✠FERNADVS ET⁘ELISABET D G. Rev.: Armas de Castilla-León, Catalunya-Nàpols y Catalunya-Sicília. ✠R○ARAGONVM-granada-VTRIVSO[...]SIE. Buen retrato renacentista. Muy rara. 3,54 g. **MBC.** Est. 1.000 **600.-**

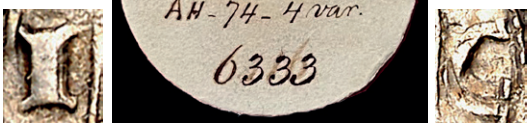
109 Nàpols. Sestí. (Cru.V.S. 1294) (Cru.C.G. 3194) (MIR. 120). Anv.: F coronada entre ▲. ✠LETICIA⁘ POPVLI. Rev.: Cruz potenzada. ✿IVSTVS⁘REX. Escasa. 2,12 g. **MBC-.** Est. 30 **18.-**

Ex Ranieri 29/01/2025, nº 422.

REINO DE ARAGÓN

110 Zaragoza. Medio real. (AC. 52) (Cru.V.S. 1305) (Cru.C.G. 3205). Anv.: Busto de frente. ✠FERDINANDVS◦D◦G◦REX⁖. Rev.: Escudo entre I - C. ✠ARAGONVM⁘ET⁘CASTEL. Escasa. 1,74 g. **MBC+.** Est. 400 **250.-**

Ex Colección Vidal Quadras, nº 6333.
Ex Colección Ramon Muntaner 24/04/2014, nº 710.
Ex Áureo & Calicó 17/02/2022, nº 548.

111 Zaragoza. Dinero jaqués. (AC. 24) (Cru.V.S. 1308 var) (Cru.C.G. 3208 var). Anv.: Busto a izquierda, S detrás. F⁘D⁘-⁘G⁘A⁘U. Rev.: Cruz patriarcal. ✠⁘ARAGONVM⁘VAL⁘. Leyenda inédita. Atractiva. Rarísima. 0,96 g. **EBC-.** Est. 150 **90.-**

MONEDA LOCAL

112 València. La Seu. Jetón. (Cru.L. 2481). Anv.: M gótica coronada. Rev.: LA/SEV▾DE/VALEN/CIA▾. Cobre. 0,71 g. **MBC.** Est. 30 **18.-**

CARLES I (V del Sacre Imperi) (1516-1556)

Inicis del regnat. La Germania (1519-1522):
Les calamitats públiques s'acumulaven, l'any 1517. València havia patit una esgarrifosa inundació per una de les majors riuades del Túria i dos anys més tard, el 1519, la pesta tornava a fuetejar la Ciutat, que els poderosos i les autoritats havien abandonat amb frisança. El clamor popular, atiat pels frares, hi veia càstigs divins per la immoralitat pública que els dirigents toleraven [...].

A la primeria d'octubre en un aplec dels síndics a la Casa de la Confraria de Sant Jordi, es constituí la "Germania" dels gremis en armes. En fou l'animador i primer cap en Joan Llorenç, un vell paraire, de la família de conversos amb molt de seny i bastants lectures, que era partidari de la doctrina política burgesa d'Eiximenis, i propugnava per a València una constitució comunal a l'estil de les de Venècia i Gènova. De dirigir la Germania fou encarregada la junta dels "Tretze"-nombre establert en memòria de Jesucrist i els dotze apòstols-; Quatre dels Tretze síndics eren permanents -els dels paraires, velluters i teixidors, i un pels quarters de llauradors- i els altres nou serien designats per rotació anual entre tots els altres gremis [...].

Els agermanats mai no discutiren l'autoritat del monarca i aclamaren amb entusiasme el cardenal Adrià d'Utrecht -el futur papa Adrià VI- quan el febrer de 1520 vingué a jurar els Furs de València en nom de Carles I, que se n'havia anat a Alemanya d'on havia estat elegit emperador. Les tropes de la Germania no eren rònegament de plebeus, com les qualificaven els seus detractors, ans estaven nodrides ensems per la burgesia, els menestrals i els camperols de les terres de reialenc. En canvi, les dels seus enemics, els "mascarats", eren menades per cavallers valencians, però les componien mercenaris forasters i els moros vassalls seus, els quals els defensaren amb servil fidelitat, no pas per amor a ells, sinó per odi a l'estament popular cristià.

Comienzos del reinado. La Germanía (1519-1522):
Las calamidades públicas se acumulaban, en 1517. València había sufrido una escalofriante inundación por una de las mayores riadas del Turia y dos años más tarde, en 1519, la peste volvía a azotar la Ciudad, que los poderosos y las autoridades habían abandonado apresuradamente. El clamor popular, atizado por los frailes, veía castigos divinos por la inmoralidad pública que los dirigentes toleraban [...].

A principios de octubre en un encuentro de los síndicos en la Casa de la Cofradía de Sant Jordi, se constituyó la "Germania" de los gremios en armas. Fue el impulsor y primer jefe Joan Llorenç, un viejo pelaire*, de la familia de conversos con mucha cordura y bastantes lecturas, que era partidario de la doctrina política burguesa de Eiximenis y propugnaba para València una constitución comunal al estilo de las de Venecia y Génova. De dirigir la Germania fue encargada la junta de los "Trece" -número establecido en memoria de Jesucristo y los doce apóstoles-; cuatro de los Trece síndicos eran permanentes -los de los peleteros, sederos y tejedores, y uno para los cuarteles de labriegos- y los otros nueve serían designados por rotación anual entre todos los demás gremios* [...].

*Los "*agermanats*" nunca discutieron la autoridad del monarca, y aclamaron con entusiasmo al cardenal Adriano de Utrecht -el futuro papa Adriano VI- cuando en febrero de 1520 vino a jurar los Fueros de València en nombre de Carlos I, que se había ido a Alemania, donde había sido elegido emperador. Las tropas de la Germania no eran simplemente plebeyos, como las calificaban sus detractores, estaban nutridas al mismo tiempo por la burguesía, los menestrales y los campesinos de las tierras de realengo. En cambio, las de sus enemigos, los "mascarats", eran llevadas por caballeros valencianos, pero las componían mercenarios forasteros y sus moros vasallos, quienes los defendieron con servil fidelidad, no por amor a ellos, sino por odio al estamento popular cristiano.*

Extret de / *Extraído de:* **SANCHIS GUARNER, Manuel** (1972): *La Ciutat de València. Síntesi d'Història i Geografia Urbana* (cinquena edició). València: Ajuntament de València.

El 3 de maig de 1527, Carles I va arribar a València per primera vegada; la gran gentada aplegada per presenciar aquella solemnitat va provocar l'enfonsament del pont del Real -tots els ponts de llavors, a excepció del de Serrans, eren de fusta-. L'endemà, Carles va jurar els Furs del Regne a la Seu. Se celebraren unes grans festes, en les quals el duc de Calàbria lluí les seues habilitats cavalleresques.

El 3 de mayo de 1527 ,Carlos V llegó a València por primera vez; el gran gentío reunido para presenciar aquella solemnidad provocó el hundimiento del puente del Real -todos los puentes de entonces, a excepción del de Serrans, eran de madera-. Al día siguiente Carlos juró los Fueros del Reino en la Seu. Se celebraron unas grandes fiestas, en las que el duque de Calabria lució sus habilidades caballerescas.

Extret de / *Extraído de*: **REGLÀ, Joan** (1975)" "De les Germanies a l'expulsió dels moriscos". *Història del País Valencià: de les Germanies a la Nova Planta*, vol III, pàgs. 183-198. Barcelona: Edicions 62.

Cronica de Valencia.

Armas reales hotorgadas por los inuencibles Reyes de Aragon a la muy noble y coronada ciudad de Valencia por merecimientos de grande lealtad segun dellas y dellos enla primera parte desta Cronica estensamente hauemos tractado.

Aũctoris effigies Anno domini.15 6 5.

Etatis ꝙ auctoris Anno. 6. 3.

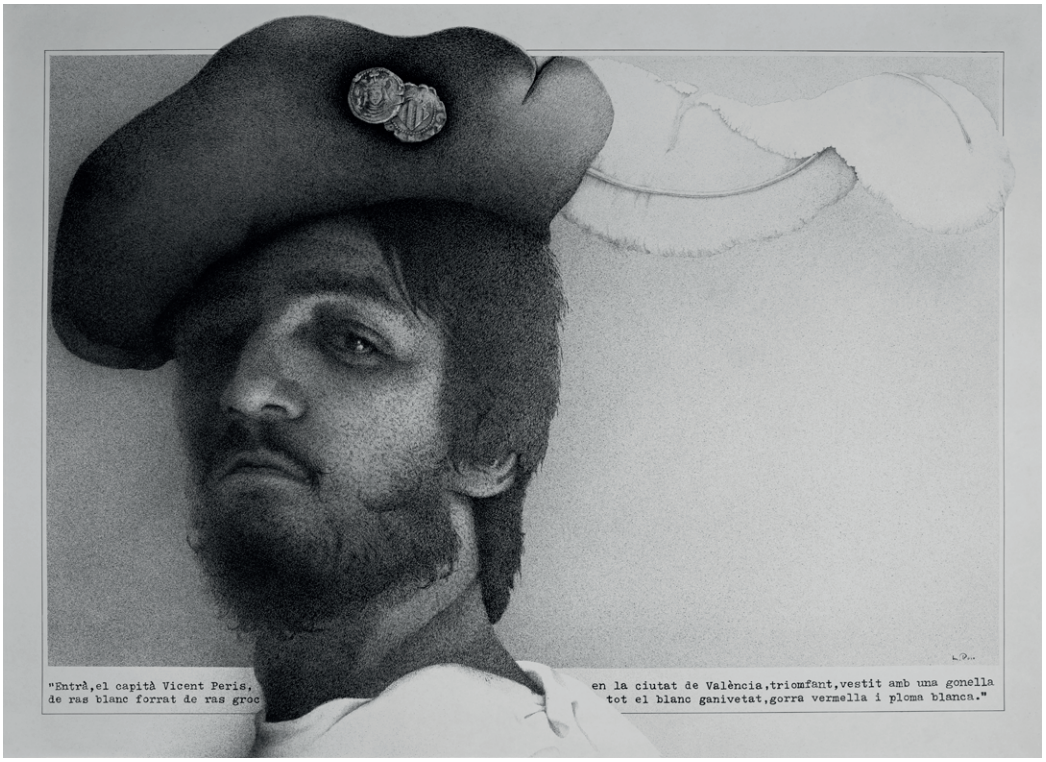
L'il·lustre historiador i notari borrianenc Rafael Martí de Viciana, al seu *Libro quarto de la Cronica de la Inclita y coronada ciudad de Valencia*, fa una descripció de l'entrada triomfal a València de Vicent Peris, l'últim cap de la Germania valenciana, el diumenge 8 de setembre de 1521. El seu text traspua admiració per l'ardit capità de la Germania, malgrat que el seu posicionament fos contrari als agermanats i decididament reialista, des que, entre altres raons, els agermanats havien matat son pare el 1522. Rafael Martí de Viciana era net de Martí de Viciana, un humanista que fou governador de la Plana (dellà Uixò) i nebot del també governador de la Plana Rampson de Viciana en temps de la Germania. Va escriure totes les obres en valencià però les va haver de traduir al castellà a desgrat seu, seguint el corrent castellanitzant de la València post Germania.

El ilustre historiador y notario burrianense Rafael Martí de Viciana, en su Libro quarto de la Cronica de la Inclita y coronada ciudad de Valencia, *hace una descripción de la entrada triunfal en València de Vicent Peris, el último jefe de la Germanía valenciana, el domingo 8 de septiembre de 1521. Su texto transpira admiración por el ardit capitán de la Germanía, a pesar de que su posicionamiento fuera contrario a los "*agermanats*" y decididamente realista, desde que, entre otras razones, los "*agermanats*" habían matado a su padre en 1522. Rafael Martí de Viciana era nieto de Martín de Viciana, un humanista que fue gobernador de la Plana (de Uixò) y sobrino del también gobernador de la Plana Rampson de Viciana en tiempos de la Germania. Escribió todas las obras en valenciano pero las tuvo que traducir al castellano a su pesar, siguiendo la corriente castellanizante de la València post Germanía.*

Libro quarto de la Conica de la Inclita y coronada Ciudad de València de Rafael Martí de Viciana, impresa en Barcelona en casa de Pablo Cortey,1566. Edició facsímil (1990). Borriana: Ediciones Històrico Artísticas, S.A.

Escriu Viciana:

"Domingo A. VIII. De Setiembre muchos hombres principales de los oficios fueron al palacio real, y acompañaron a Vicent Periz capitan general, haziendo mucha fiesta por las victorias que havia ganado. Entro Vicent Periz en la ciudad triunphando desta manera delante yva el vagaje y artilleria, que havia tomado en la batalla, muchas trompetas, menestrilles, y atabales, seguian despues por orden el capitan de Velluteros ensima de un cavallo a la brida con una vandera negra cahida al suelo, el capitan Vicent Periz con un poderoso cavallo a la brida, vestido de un sayo de raso blanco aforrado de raso amarillo todo el blanco acuchillado, gorra de grana y pluma blanca, rodeado de XXV lacayos vestidos de capotines de paño blanco a la vezcayna y monteras del mesmo paño: despues seguia la multitud plebea. Entró por la puerta de serranos a la plaça de sanct Bartholome, y calle de cavalleros, bolseria, mercado, y por sanct Martin siguiendo por calles y plaças principales de la ciudad hasta tornar al Palacio real de donde era sallido".

Seguint el relat de Martí de Viciana l'artista Manuel Boix va realitzar un magnífic retrat de Vicent Peris que ha esdevingut icònic.

Siguiendo el relato de Martí de Viciana el artista Manuel Boix realizó un magnífico retrato de Vicent Peris que se ha convertido en icónico.

Retrat al·legòric de Vicent Peris. Dibuix amb tinta xinesa, 70x100 cm. Obra de l'autor: Manuel Boix. 1978

Moneda

- Des del punt de vista monetari, el de Carles és un període que pot considerar-se el zenit de seca de València, molt complex degut a les múltiples tipologies i diferents valors encunyats. Tant en plata com en or es van encunyar denominacions monetàries quàdruples.

En el cas de la plata era la primera vegada que s'encunyaven peces múltiples del real.

Anvers d'un quàdruple real

Anvers d'un quàdruple ducat

Anvers d'una corona o escut amb la creu potençada dins orla lobulada

A més durant aquest regnat, es fa la transició del ducat, que introduí Joan II a imitació de la moneda veneciana d'alta llei, a la de l'escut, moneda de l'àrea d'influència francesa i de més baixa llei (22 quirats).

L'escut, que a València va prendre el nom de corona, perdurà com denominació àuria de la monarquia hispànica fins a Ferran VII.

Per si faltés alguna cosa, el regnat va tindre un començament convuls, políticament parlant, degut a la revolta de les Germanies (1519-1522). Això comportà encunyacions de moneda fora de la ciutat de València, concretament a Dénia i Sogorb per part de les autoritats reialistes.

- A Dénia els realistes encunyen reals i dobles reals a nom de Ferran i amb les sigles (D-S), inicials de Dénia i Alfons Sanchis respectivament. A Sogorb encunyen reals a nom de Ferran i amb les sigles (SO-S) de Sogorb i Sanchis respectivament. El doble real de Dénia és el precedent dels múltiples en plata que encunyarà després la seca de València.

El sou era la unitat de compte del sistema monetari, equivalent a 12 diners del ramillet. El real o dihuité, com el seu nom indica, equivalia a 18 diners, val a dir, a un sou i mig; és per aquesta raó que als dobles reals se'ls anomenava doblons de tres sous i als quàdruples reals doblons de sis sous.

- La primera part del regnat guarda molta similitud amb el de Ferran II, tant en l'art depurat assolit durant aquest regnat, com en la tipologia monetària, però poc a poc va deteriorant-se en una segona part, que començaria des de l'adopció de la corona en 1544, connectant amb el regnat següent, amb el que conforma també una unitat d'estil molt més descuidat.

En els dobles ducats, al ser el bust del rei de perfil i més realista que en les denominacions en plata encara que ancorat en el gòtic prerenaixentista, es pot observar una gradació en el temps, que acompanya a la degeneració progressiva de l'art que va tenir lloc durant aquest regnat.

Bust gran, jove

Bust petit, madur

Bust petit, ancià

- Aquest regnat marca el final del domini de la família Sanchis i el principi dels Joan, al front de la seca de València.

Moneda

- Desde el punto de vista monetario, el de Carlos es un período que puede considerarse el cenit de ceca de València, muy complejo debido a las múltiples tipologías y diferentes valores acuñados. Tanto en plata como en oro se acuñaron denominaciones monetarias cuádruples.

En el caso de la plata era la primera vez que se acuñaban piezas múltiples del real.

Además durante este reinado, se realiza la transición del ducado, que introdujo Juan II a imitación de la moneda veneciana de alta ley, a la del escudo, moneda del área de influencia francesa y de menor ley (22 quilates).

El escudo, que en València tomó el nombre de corona, perdurará como denominación áurea de la monarquía hispánica hasta Fernando VII.

Por si faltara algo, el reinado tuvo un comienzo convulso, políticamente hablando, debido a la revuelta de las Germanías *(1519-1522). Esto comportó acuñaciones de moneda fuera de la ciudad de València, concretamente en Dénia y Segorbe por parte de las autoridades realistas.*

- En Dénia los realistas acuñan reales y dobles reales a nombre de Fernando y con las siglas (D-S), iniciales de Denia y Alfonso Sanchis respectivamente. En Segorbe acuñan reales a nombre de Fernando y con las siglas (SO-S) de Segorbe y Sanchis respectivamente. El doble real de Dénia es el precedente de los múltiplos en plata que acuñará después la ceca de València.

El sueldo era la unidad de cuenta del sistema monetario, equivalente a 12 dineros del ramillet. El real o dihuité*, como su nombre indica, equivalía a 18 dineros, es decir, a un sueldo y medio; es por esta razón que a los dobles reales se les llamaba doblones de tres sueldos y a los cuádruples reales doblones de seis sueldos.*

- La primera parte del reinado guarda mucha similitud con el de Fernando II, tanto en el arte depurado alcanzado durante este reinado, como en la tipología monetaria, pero poco a poco se va deteriorando en una segunda parte, que empezaría desde la adopción de la corona en 1544, conectando con el siguiente reinado, con el que conforma también una unidad de estilo mucho más descuidado.

En los dobles ducados, al ser el busto del rey de perfil y más realista que en las denominaciones en plata, aún anclado en el gótico prerrenacentista, se puede observar una gradación en el tiempo, que acompaña a la degeneración progresiva del arte que tuvo lugar durante este reinado.

- Este reinado marca el fin del dominio de la familia Sanchis y el principio de los Joan, al frente de la ceca de València.

Legislació (Ordinacions, Privilegis, etc.)
- Carles I l'Emperador confirma a la seca de València els Privilegis concedits pels seus antecessors i ordena que els alcaldes vagen precedits d'un macer el dia del seu jurament. Valladolid, 20-03-1523.

- El lloctinent general del Regne torna als alcaldes de la seca una causa seguida davant la Reial Audiència. València, 09-04-1527.

- El batle general declara que els col·legiats de la seca estan exempts del pagament del morabatí. València, 22-08-1544.

- El batle general restitueix al Col·legi de la Seca, unes armes confiscades pels portantveus del governador general. València, 09-11-1554.

- Carles I l'Emperador sentència, en consulta elevada per la Reial Audiència a favor dels alcaldes de la seca, ordenant que els siga tornat un processat. Valladolid, 27-05-1558.

- Carles I l'Emperador resol pel Consell Suprem, un apel·lació interposada a una sentencia dels alcaldes de la seca. Valladolid, 20-11-1556.

Gravador de la seca:
Pere Mir (c.1554)

Mestres de la seca:
Alfons Sanchis (1488-1522), Miquel Sanchis Dalmau (1522-1539), Alfons Sanchis Dalmau (1539-1551) i Honorat Joan (1551-1564)

Denominacions monetàries valencianes d'aquest regnat
Or
- Quàdruple ducat. Perfil del rei barbat amb corona imperial a la dreta. Escut de València al revers. Marca: escudet amb lleó en anvers i revers.
Atenent a la mida o grandària del bust i a l'edat aparent del monarca coneixem aquestes combinacions en el doble ducat:
- Doble ducat. Bust gran, jove, a l'esquerra. Marca: escudet amb lleó al revers.
- Doble ducat. Bust gran, madur i amb corona imperial, a la dreta. Marca: escudet amb lleó a l'anvers i al revers.
- Doble ducat. Bust petit, madur i amb corona imperial, a l'esquerra. Marca: escudet amb lleó a l'anvers i al revers.
- Doble ducat. Bust gran, madur, a la dreta. Marca: escudet amb lleó a l'anvers i al revers.
- Doble ducat. Bust petit, madur, a l'esquerra. Marca: escudet amb lleó al revers.
- Doble ducat. Bust petit, madur, a l'esquerra. Marca: escudet amb lleó a l'anvers i al revers i amb V-A al revers.
- Doble ducat. Bust petit, ancià, a l'esquerra. Sense marques.
- Doble ducat. Bust gran, ancià, a l'esquerra. Marca: V-A al revers.
- Ducat. Perfil, bust jove, a l'esquerra. Marca: escudet amb lleó al revers.
- Ducat. Perfil, bust madur, a l'esquerra. Marca: lleó rampant a l'anvers i revers.
- Mig ducat. Perfil a l'esquerra.
a) marca: lleó rampant al revers
b) marca: S-S al revers
- Quàdruple corona. Creu potençada dins orla lobulada a l'anvers. Escut de València al revers.
a) sense marques.
b) marca: V-A al revers.
- Doble corona. Sense marques.
- Corona.
a) sense marques
b) marca: O-I al revers.

Legislación (Ordinaciones, Privilegios, etc.)
- Carlos I el Emperador confirma a la ceca de València los Privilegios concedidos por sus antecesores y ordena que los alcaldes vayan precedidos de un macero el día de su juramento. Valladolid, 20-03-1523.

- El lugarteniente general del Reino devuelve a los alcaldes de la ceca una causa seguida ante la Real Audiencia. València, 09-04-1527.

- El baile general declara que los colegiados de la ceca están exentos del pago del morabetino. València, 22-08-1544.

- El baile general restituye en el Colegio de la ceca unas armas incautadas por los Portavoces de gobernador general. València, 09-11-1554.

- Carlos I el Emperador sentencia, en consulta elevada por la Real Audiencia a favor de los alcaldes de la ceca, ordenando que les sea devuelto un procesado. Valladolid, 27-05-1558.

- Carlos I el Emperador resuelve por el Consejo Supremo, una apelación interpuesta a una sentencia de los alcaldes de la ceca. Valladolid, 20-11-1556.

Grabador de la ceca:
Pere Mir (c.1554)

Maestros de la ceca:
Alfonso Sanchis (1488-1522), Miguel Sanchis Dalmau (1522-1539), Alfonso Sanchis Dalmau (1539-1551) y Honorat Joan (1551-1564)

Denominaciones monetarias valencianas de este reinado
Oro
- Cuádruple ducado. Perfil del rey barbado con corona imperial a la derecha. Escudo de València en reverso. Marca: escudete con león en anverso y reverso.
Atendiendo al tamaño del busto y a la edad aparente del monarca conocemos estas combinaciones en el doble ducado:
- Doble ducado. Busto grande, joven, a la izquierda. Marca: escudete con león en reverso.
- Doble ducado. Busto grande, maduro y con corona imperial, a la derecha. Marca: escudete con león en el anverso y en reverso.
- Doble ducado. Busto pequeño, maduro y con corona imperial, a la izquierda. Marca: escudete con león en el anverso y en el reverso.
- Doble ducado. Busto grande, maduro, a la derecha. Marca: escudete con león en el anverso y en el reverso.
- Doble ducado. Busto pequeño, maduro, a la izquierda. Marca: escudete con león en reverso.
- Doble ducado. Busto pequeño, maduro, a la izquierda. Marca: escudete con león en el anverso y en el reverso y con V-A en reverso.
- Doble ducado. Busto pequeño, anciano, a la izquierda. Sin marcas.
- Doble ducado. Busto mayor, anciano, a la izquierda. Marca: V-A en reverso.
- Ducado. Perfil, busto joven a la izquierda. Marca: escudete con león en reverso.
- Ducado. Perfil, busto maduro, a la izquierda. Marca: león rampante en el anverso y reverso.
- Medio ducado. Perfil a la izquierda.
a) marca: león rampante en el reverso
b) marca: S-S en el reverso
- Cuádruple corona. Cruz potenzada en orla lobulada en el anverso. Escudo de València en reverso.
a) sin marcas.
b) marca: V-A en el reverso.
- Doble corona. Sin marcas.
- Corona.
a) sin marcas
b) marca: O-I en el reverso.

Plata
- Doble real de Dénia. A nom de Ferran. Marca: D-S.
- Real de Dénia. A nom de Ferran. Marca: D-S.
- Real de Sogorb. A nom de Ferran. Marca: SO-S.
- Quàdruple real.
a) sense marques
b) corona imperial, escudet amb lleó a l'anvers i el revers
c) escudet amb lleó al revers
d) àguila a l'anvers i escudet amb lleó al revers
e) àguila al revers
f) àguila a l'anvers
g) àguila a l'anvers i al revers.
- Doble real.
a) sense marques
b) corona imperial i escudet amb lleó al revers
c) escudet amb lleó al revers
d) corona a l'anvers i escudet amb lleó al revers
e) corona a l'anvers i revers
f) corona a l'anvers i revers i llegenda del revers repetida al anvers
g) escudet amb lleó a l'anvers i el revers
h) àguila a l'anvers.
- Real.
a) sense marques
b) corona imperial i lleó rampant a l'anvers i revers
c) corona imperial i lleó rampant a l'anvers i escudet amb lleó i sense orles al revers
d) escudet amb lleó al revers
e) escudet amb lleó al revers i sense orles bilobulades a l'anvers i al revers
f) corona a l'anvers i escudet amb lleó al revers
g) escudet amb lleó al revers i sense orles al revers.
- Mig real.
a) lleó rampant a l'anvers i llegenda de l'anvers repetida al revers
b) lleó rampant a l'anvers i revers
c) lleó rampant al revers
d) corona a l'anvers i escudet amb lleó el revers
e) V-A a l'anvers i S-S al revers
f) V-A i escudet amb lleó a l'anvers i S-S al revers
g) S-S a l'anvers i el revers.

Billó
- Diner.
a) marca: A-S al revers
b) A-S a l'anvers i revers
c) A-S a l'anvers i M-S al revers
d) M-S al revers
e) M-S a l'anvers i revers i corona imperial
f) I-O al revers
g) O-I al revers
h) V-A a l'anvers i O-I al revers
i) A-V a l'anvers i O-I al revers
j) V-A al l'anvers i I-O al revers
k) L-O al revers.

Plata
- Doble real de Dénia. A nombre de Fernando. Marca: D-S.
- Real de Dénia. A nombre de Fernando. Marca: D-S,
- Real de Segorbe. A nombre de Fernando. Marca: SO-S.
- Cuádruple real.
a) sin marcas
b) corona imperial, escudete con león en el anverso y el reverso
c) escudete con león en el reverso
d) águila en el anverso y escudete con león en el reverso
e) águila en el reverso
f) águila en el anverso
g) águila en el anverso y el reverso.
- Doble real.
a) sin marcas
b) corona imperial y escudete con león en reverso
c) escudete con león en reverso
d) corona en anverso y escudete con león en revers
e) corona en anverso y reverso
f) corona en anverso y reverso y leyenda del reverso repetida en anverso
g) escudete con león an el anverso y el reverso
h) águila en el anverso.
- Real.
a) sin marcas
b) corona imperial y león rampante en el anverso y reverso
c) corona imperial y león rampante en anverso y escudete con león y sin orlas en reverso
d) escudete con león en reverso
e) escudete con león en reverso y sin orlas bilobuladas en anverso y en reverso
f) corona en el anverso y escudete con león en el reverso
g) escudete con león en el reverso y sin orlas en reverso.
- Medio real.
a) león rampante en el anverso y leyenda del anverso repetida en el reverso
b) león rampante en el anverso y reverso
c) león rampante en el reverso
d) corona en el anverso y escudete con león el reverso
e) V-A en el anverso y S-S en el reverso
f) V-A y escudete con león en anverso y S-S en el reverso
g) S-S en el anverso y el reverso.

Vellón
- Dinero.
a) marca: A-S en el reverso
b) A-S en el anverso y reverso
c) A-S en el anverso y M-S en el reverso
d) M-S en el reverso
e) M-S en el anverso y reverso y corona imperial
f) I-O en el reverso
g) O-I en el reverso
h) V-A en el el anverso y O-I en el reverso
i) A-V en el anverso y O-I en el reverso
j) V-A en el anverso y I-O en el reverso
k) L-O en el reverso.

JOANA I CARLES (1504-1555)

REINO DE ARAGÓN

113 1520. Zaragoza. 1 real. (AC. 85) (Cru.C.G. 4233). Anv.: ✠IOANA⁝ET KAROLVS⁝RX ARAGONVM. Escudo de tres palos entre C - A. Leyendas latinas. Leves defectos de cospel pero muy buen ejemplar. Rara así. 3,35 g. **MBC+.** Est. 600 **350.-**

Ex Áureo & Calicó Selección 2013, nº 136.

Ex Áureo & Calicó 03/06/2015, nº 1191.

CARLES I (1516-1556) (V del Sacre Imperi)

REGNE DE VALÈNCIA

114 s/d. València. Doble ducat (2 ducados). (AC. 116) (Cru.C.G. 4136). Anv.: Busto a izquierda. ✠CAROLVS⁝DEI GRACIA⁝REX ARAGON. Rev.: Armas de València. ✠VALENCIE×MAIO◦-escudito con león-RICARVM×SERDA. Adornos de las orlas distintos. Ínfima rayita en anverso. Atractiva. Parte de brillo original. Magnífico ejemplar. Rara. 7 g. **EBC/EBC+.** Est. 7.000 **4.000.-**

115 s/d. València. Doble ducat (2 ducados). (AC. 116) (Cru.C.G. 4136). Anv.: Busto a izquierda. ✠CAROLVS⁝DEI GRACIA⁝EX⁝ARAGO. Rev.: Armas de València. ✠VALENCIE⁝MAI-escudito con león-ORICARVM⁝SE. Bella. Rara y más así. 7 g. **EBC.** Est. 6.000 **3.000.-**

116 s/d. València. 1 ducat. (AC. 111) (Cru.C.G. 4139 var). Anv.: Busto a izquierda. ✠CAROLVƧ◦DEI GRACIA◦REX◦ARA. Rev.: Armas de València. ✠VALENCIE◦MAIO-escudito con león-RICARVM ◦ƧERD. Busto de Ferran II. Ligero alabeo en pequeña parte, pero excelente ejemplar. Rarísima. 3,45 g. **EBC+.** Est. 5.000 **3.500.-**

Ex Colección Soler-Cabot, SBS 29/01/1987, nº 983.

117 s/d. València. 1 corona. (AC. 123) (Cru.C.G. 4144a). Anv.: ✠CAROLVS•DEI•GRACIA•REX•. Rev.: ✠VALENCIE•MAIORICARVM•. Adornos florales en los ángulos lobulares. Orlas del reverso con los extremos redondeados hacia dentro. Precioso color. Rara así. 3,33 g. **EBC-.** Est. 2.000 **1.200.-**

Ex Áureo & Calicó Selección 2015, nº 101.

118 s/d. València. 4 rals (dobló de 6 sous). (AC. 98) (Cru.C.G. 4147a). Anv.: Busto de frente. ✠CAROLVS⁘DEI⁘GRACIA⁘REX⁘S. Rev.: Armas de València. ✠VALENCIA⁘MAA-escudito ¿con león?-IORICARVM S. Golpecito en reverso. Rara. 9,93 g. **MBC-.** Est. 1.200 **600.-**

Ex Áureo 18/01/1995, nº 627.

119 s/d. València. 4 rals (dobló de 6 sous). (AC. 100) (Cru.C.G. 4147e). Anv.: Busto de frente. ✠CAROLVS⁘DEI•-águila-GRACIA⁘REX. Rev.: Armas de València. ✠VALENCIA⁘MA-águila-IORICA⁘RVM•S•. Acuñación floja en parte. Rara, sólo hemos tenido 2 ejemplares. 10,03 g. **(MBC).** Est. 1.200 **800.-**

Ex Colección Vidal Quadras, nº 6942.
Ex Colección Ègara 26/04/2017, nº 641.

120 s/d. València. 2 rals (dobló de 3 sous). (AC. 89) (Cru.C.G. 4148). Anv.: Busto de frente con corona de florones alargados. ✠CΛROLVS•DEI•GRΛCIΛ•REX. Rev.: Armas de València. ✠VALENCIE •MARIORICARVM•D. Sin marcas. Pequeña perforación tapada. 5,13 g. **(MBC/MBC+).** Est. 350 **200.-**

Ex ANE 06/06/1984.

121 s/d. València. 2 rals (dobló de 3 sous). (AC. 90, **mismo ejemplar**) (Cru.C.G. 4150). Anv.: Busto de frente. ✠CΛROLVSↂDEIↂGRΛCIΛↂREXↂAR. Rev.: Armas de València. ✠VΛLEN(repicada) CIΛↂMΛ-escudito con león-IORICΛↂRVMↂ. Atractiva. Rara así. 5,45 g. **MBC+.** Est. 800 **500.-**

Ex Áureo & Calicó Selección 2015, nº 99.

Lote 121

Lote 122

122 s/d. València. 2 rals (dobló de 3 sous). (AC. 92) (Cru.C.G. 4150 var). Anv.: Busto de frente, corona sin puntos encima. ✠CAROLVS⁝DEI G-escudito con corona-RACIA⁝REX⁝ARA. Rev.: Armas de València. ✠VALEИCIE×MAI-escudito con león-ORICARVM•ƨA. Preciosa pátina. Bella. Rara así. 5,16 g. **EBC.** Est. 1.500 **800.-**

Ex Colección Vidal Quadras, nº 6944.
Ex Áureo & Calicó Selección 2014, nº 140.
Ex Áureo & Calicó Selección 2020, nº 140.

123 s/d. València. 2 rals (dobló de 3 sous). (AC. 91) (Cru.C.G. 4150d). Anv.: Busto de frente. ✠VALENCIA •M-corona-A•IORICARV. Rev.: Armas de València. ✠VΛ•LEN•CIΛ M-corona-•ΛIORICΛRV. Sin el nombre del rey. Muy rara, sólo hemos tenido otro ejemplar. 5,29 g. **MBC-.** Est. 800 **500.-**

124 s/d. València. 2 rals (dobló de 3 sous). (AC. 93) (Cru.C.G. 4150g). Anv.: Busto de frente. ✠CAROLVS •DEI•GR-águila-ACIA•REX(•A)R. Rev.: Armas de València. ✠VALENCIA•MAIORICA•RVM AR. Rara, no hemos tenido ningún ejemplar. Sólo se conocen 2 con la marca águila y el busto del rey de buen arte. 5,04 g. **MBC-.** Est. 700 **400.-**

125 s/d. València. 2 rals (dobló de 3 sous). (AC. 94) (Cru.C.G. falta). Anv.: Busto con **barba y armiño**. ✠CAROLVS•DEI•GRACIA•REX. Rev.: Armas de València. ✠VALEN~CIA-escudito con león-MAIO~RICA. Muy rara. 4,78 g. **MBC-.** Est. 700 **450.-**

126 s/d. València. 2 rals (dobló de 3 sous). (AC. 94) (Cru.C.G. falta). Anv.: Busto con **barba y armiño** de distinta factura. ✠CA(R)OLVS DEI GRACIA RE. Rev.: Armas de València. ✠VALENCIA •MA-escudito con león-IORICA•RVVM. Muy rara. 4,07 g. **MBC-/MBC.** Est. 700 **450.-**

Ex Áureo & Calicó 16/03/2023, nº 1109.

127 s/d. València. 1 ral. (AC. 78) (Cru.C.G. 4151). Anv.: Busto de frente. ✠CA(ROL)VS•DEI•GRACI[...]. Rev.: Armas de València. ✠VALEN[...]RICARVM. Ligeramente recortada en forma de heptágono. Rara. 2,28 g. **(MBC-).** Est. 200 **110.-**

128 s/d. València. 1 ral. (AC. 78) (Cru.C.G. 4151). Anv.: Busto de frente. ✠CAROLVS•DEI•GRACIA•RE. Rev.: Armas de València. ✠VALENCIE•MAIORICARV. Rara. 2,31 g. **MBC-.** Est. 350 **200.-**

Ex Áureo 15/12/1994, nº 484.

129 s/d (1521). Sogorb. 1 ral. (AC. 77) (Cru.C.G. 4153). Anv.: Busto de frente. ⁘•FERDINANDVS⁝DI⁝ GRA⁝R(⁝)ARA. Rev.: Armas de València entre SO - S. ⁘•VALENCIE⁝MAIORICARVM. A nombre de Ferran II. Rarísima. 2,97 g. **MBC+.** Est. 5.000 **3.000.-**

Ex Colección Reino de Valencia, Áureo 27/02/2002, nº 1521.

Un episodi que va marcar el futur del Regne de València va ser la revolta antisenyorial de la Germania 1519-1522. Cap al 1521 els agermanats dominaven la ciutat de València i els realistes havien fugit, uns cap al sud i altres cap al nord, a la zona del riu Palància. Al sud i concretament a Dénia es trobava el virrei Diego Hurtado de Mendoza que manà encunyar moneda per cobrir les necessitats monetàries dels realistes. A Sogorb els realistes també van encunyar moneda, que com a Dénia va ser encunyada per operaris vinguts de la ciutat de València. En tots dos casos s'encunyà moneda de plata a nom de Ferran II, marcant el topònim de la ciutat i la inicial del mestre de seca que en el cas de Sogorb resulta ser la SO de la ciutat, i la S del mestre Sanchis. Aquestes peces, a més de ser emblemàtiques de la seca de València en un dels moments crucials de la seua història, també son de factura molt bella, a més de raríssimes.

Un episodio que marcó el futuro del Reino de València fue la revuelta antiseñorial de la Germanía 1519-1522. Hacia 1521 los agermanados dominaban la ciudad de València y los realistas habían huido, unos hacia el sur y otros hacia el norte, a la zona del río Palancia. En el sur y concretamente en Denia se encontraba el virrey Diego Hurtado de Mendoza que mandó acuñar moneda para cubrir las necesidades monetarias de los realistas. En Segorbe los realistas también acuñaron moneda, que como en Denia fue acuñada por operarios venidos de la ciudad de València. En ambos casos se acuñó moneda de plata a nombre de Fernando II, marcando el topónimo de la ciudad y la inicial del maestro de ceca que en el caso de Segorbe resulta ser la SO de la ciudad, y la S del maestro Sanchis. Estas piezas además de ser emblemáticas de la ceca de València en uno de los momentos cruciales de su historia, también son de factura muy bella y además rarísimas.

130 s/d. València. 1 ral. (AC. 82) (Cru.C.G. 4154 var). Anv.: Busto de frente. ✠CAROLVS×DEI× GRACIA×REX ARAG. Rev.: Armas de València. ✠VALENCIE×MA-escudito con león-IORICAR-VM×SER. Atractiva. Rara. 2,65 g. **MBC+.** Est. 500 **300.-**

131 s/d. València. 1 ral. (AC. 83) (Cru.C.G. 4154a). Anv.: Busto de frente. ✠(repicada)CΛROLVƧ◦ (DE)I G-corona-RΛCIΛ◦REX◦ΛRΛ. Rev.: Armas de València. ✠VALEN(CI)E◦MAIO-escudito con león-RICARUM◦ƧAR. Escasa. 2,54 g. **MBC/MBC+.** Est. 350 **200.-**

Ex ANE 04/12/1985.

132 s/d. València. Mig ral. (AC. 54, **mismo ejemplar**, indica RRR sin precio) (Cru.C.G. 4155 falta var) (Petit-Aledón 241, **mismo ejemplar**) (Petit "Nuestras Monedas" 255, **mismo ejemplar**). Anv.: Busto de frente. ✠CAROLVS÷DEI-león-GRACIA÷REX A. Rev.: Armas de València. ✠CAROLVS ⋆DEI GRACIA⋆REX⋆A. Misma leyenda en anverso y reverso variando el símbolo de separación. Perforación. Rarísima, no hemos tenido ninguna. 1,13 g. **(BC+).** Est. 1.000 **600.-**

Ex Colección Reino de Valencia, Áureo 27/02/2002, nº 1538.

133 s/d. València. 1 diner. (AC. 19) (Cru.C.G. 4156). Anv.: Busto a izquierda. ×CΛROLVS•DEI•GRΛCIΛ. Rev.: Árbol entre M - S. ✠VΛLEИC(I)Λ-(M)ΛIORICΛ. 0,80 g. **MBC-/MBC.** Est. 40 **25.-**

134 s/d. València. 1 diner. (AC. 19) (Cru.C.G. 4156). Anv.: Busto a izquierda. ✠CΛROLV(S DEI) GRΛCIΛ. Rev.: Árbol entre M - S. ✠VΛLEN(CIΛ)-MΛIORIC•. 0,84 g. **MBC.** Est. 50 **30.-**

135 s/d. València. 1 diner. (AC. 21) (Cru.C.G. 4156d). Anv.: Busto a izquierda. ✠CΛRO(LVS) DEI GRΛCIΛ. Rev.: Árbol entre A - S. ✠VΛLENC(I)Λ-M(ΛIORI)CΛ. Escasa. 0,61 g. **MBC-.** Est. 50 **30.-**

136 s/d. València. 1 diner. (AC. 23) (Cru.C.G. 4156g) (Petit-Aledón 245). Anv.: Busto a izquierda. ✠CΛ(...)ΛCIΛ. Rev.: Árbol entre I - O. (...)CI•Λ•-MΛI(ORICΛ). Rara. 0,65 g. **MBC/MBC+.** Est. 80 **50.-**

Ex Áureo 16/12/2002, nº 629.

137 s/d. València. 1 diner. (AC. 24) (Cru.C.G. 4156i). Anv.: Busto entre V - Λ. Rev.: Árbol entre O-I. Rara. 0,76 g. **BC+/MBC-.** Est. 70 **40.-**

138 s/d. València. 1 diner. (AC. 26) (Cru.C.G. 4156 falta var). Anv.: Busto a izquierda. Rev.: Árbol entre O - I. Muy rara. 0,74 g. **BC-/BC+.** Est. 40 **25.-**

OTROS TERRITORIOS DE LA CORONA

REGNE DE SICÍLIA

139 1538. Sicília. IP. 1 tari. (Vti. 119) (Cru.C.G. 4175p) (MIR. 298.1). Busto a derecha. Escasa. 2,89 g. **MBC.** Est. 150 **90.-**

Ex Áureo & Calicó 13/12/2017, nº 2519.

REGNE DE SARDENYA

140 s/d. Sardenya (L'Alguer). 1 diner. (Cru.C.G. 3622f) (MIR. 2 var). Anv.: (...)PATOR. Rev.: ✠CIVTAT. Rara. 0,67 g. **MBC+.** Est. 150 **90.-**

Ex Artemide 03/07/2022, nº 748.

REGNE DE NÀPOLS

141 s/d. Nàpols. IBR. 1 tari. (Vti. 284) (Cru.C.G. 4203b) (MIR. 142.2). Doble orla de puntos y lineal. Escasa. 6,21 g. **MBC.** Est. 250 **150.-**

142 s/d. Nàpols. 1 carlí. (Cru.C.G. 4206) (MIR. 143). Anv.: Busto a izquierda, G detrás. ⚜CAROLVS⁘ ROMANOR⁘REX. Rev.: Armas de Castilla-León, Catalunya-Nàpols y Catalunya-Sicília, encima águila con escudito. (corona)R◦ARAGO⁘VTRIVSO◦SI◦ET. Rara. 3,56 g. **MBC/MBC+.** Est. 700 **400.-**

143 s/d. Nàpols. 1 carlí. (Vti. 273) (Cru.C.G. 4208) (MIR. 147). Anv.: Busto a derecha, R detrás. ◦CAROLVS◦IIIII◦IM◦RO◦. Rev.: ◦REX◦/◦ARAGO/◦VTRIVS/◦SI◦ET en orla de láurea. Ligera grieta. Bella. Rara así. 3,38 g. **EBC+.** Est. 800 **500.-**

Ex Nomisma 14/04/2020, nº 206.

144 s/d. Nàpols. R. 1 carlí. (Vti. 276) (Cru.C.G. 4210 var) (MIR. 148/2). Anv.: Busto barbado a derecha, con corona imperial, R detrás, monograma debajo. **CARLVS**-IIIII⁝RO IM. Rev.: Toisón a derecha suspendido por dos ramas de olivo. ⁝R-E-X◦ARAGO⁝VTRIVS⁝SI⁝ET. Pátina. Rara. 3,05 g. **MBC+.** Est. 200 **110.-**

Ex Colección Estrada, Nomisma 05/05/2024, nº 1180.

145 s/d. Nàpols. 1 diner. (Vti. 250) (Cru.C.G. 4215) (MIR. 152). Buen ejemplar. Rara y más así; de los mejores ejemplares conocidos. 0,67 g. **MBC.** Est. 200 **110.-**

Ex NAC 16/12/2021, nº 133.

FELIP I (II de Castella) (1556-1598)

Les guerres de religió a la segona meitat del segle XVI imposen a Felip I de replegar-se dins de la fortalesa hispànica per acabdillar, precisament per la seua posició hegemònica, el bloc catòlic amb l'ajuda valuosíssima dels tresors d'Amèrica. Per entendre'ns, l'Escorial de Felip I és una mena de Casa Blanca durant la "Guerra Freda" després de la Segona Guerra Mundial, mentre que el Londres d'Isabel I Tudor fa el paper de Moscou.

Així doncs, les pressions exteriors, el "challenge", condicionaran el viratge de Felip I. Per imperatius geogràfics, aquestes pressions es manifesten, especialment, a les zones frontereres, on s'havia de produir el xoc ideològic amb els factors adversos: el calvinisme -pressió dels hugonots francesos a la frontera del Pirineu- i l'islamisme -pressió dels turcs i dels pirates nord-africans al litoral de la Mediterrània. Segons sembla, totes dues pressions podien comptar amb elements afins de l'interior del territori peninsular: els bandolers catalans i aragonesos, en relació amb els hugonots francesos, i els moriscos d'Andalusia i València, en relació amb els turcs i barbarescos. La rèplica hispànica a les pressions calvinista i islàmica condicionarà, doncs, el viratge de Felip I, que presidirà la constitució d'un reducte espanyol [...] com un element diferenciat de l'Europa moderna, ço és, dels països més o menys emmotllats pel racionalisme filosòfic i la burgesia capitalista.

Las guerras de religión en la segunda mitad del siglo XVI imponen a Felipe II replegarse dentro de la fortaleza hispánica para liderar, precisamente por su posición hegemónica, el bloque católico con la ayuda valiosísima de los tesoros de América. Para entendernos, el Escorial de Felipe II es una especie de Casa Blanca durante la "Guerra Fría" después de la Segunda Guerra Mundial, mientras que el Londres de Isabel I Tudor juega el papel de Moscú.

Así pues, las presiones exteriores, el "challenge", condicionarán el viraje de Felipe II. Por imperativos geográficos, estas presiones se manifiestan, especialmente, en las zonas fronterizas, donde debía producirse el choque ideológico con los factores adversos: el calvinismo -presión de los hugonotes franceses en la frontera del Pirineo- y el islamismo -presión de los turcos y de los piratas norteafricanos en el litoral del Mediterráneo. Al parecer, ambas presiones podían contar con elementos afines del interior del territorio peninsular: los bandoleros catalanes y aragoneses, en relación con los hugonotes franceses, y los moriscos de Andalucía y València, en relación con los turcos y berberiscos. La réplica hispánica a las presiones calvinista e islámica condicionará, pues, el "viraje" de Felipe II, que presidirá la constitución de un reducto español [...] *como un elemento diferenciado de la Europa moderna, esto es, de los países más o menos moldeados por el racionalismo filosófico y la burguesía capitalista.*

Extret de / *Extraído de* **REGLÀ, Joan** (1975): "De les Germanies a l'expulsió dels moriscos". *Història del País Valencià: de les Germanies a la Nova Planta*, vol III, pàgs. 183-198. Barcelona: Edicions 62.

Moneda
- El regnat de Felip I de València és de gran interès numismàtic. En certa manera és una continuïtat de l'últim període de Carles I en quant a tipus monetaris i el seu art cada vegada més descuidat. Aquesta decadència artística tocarà fons durant els regnats dels Àustries menors, és a dir, els dos Felips següents i Carles II, que encunyaran monedes d'un art pèssim.

- En aquest regnat acaba la direcció de la seca per part de la família dels Joan i comença el llarguíssim període dels Escrivà de Romaní i Çabata al front de la mateixa.

- Apareix per primera vegada la data a la moneda de la seca de València, en aquest cas a la de plata del 1592, quan ja era mestre de la seca Onofre Escrivà.

- Es dona la curiositat que, havent acabat el mandat en la seca de València de la família Sanchis l'any 1551, apareix la seua marca heràldica, un escudet amb lleó, en una peça de dos reals de 1592, es dir 41 anys després.

Legislació (Ordinacions, Privilegis, etc.)
- Felip II, I de València, confirma als moneders de la seca tots els seus Privilegis. Monsó, 08-01-1564.

- Sentència del rei Felip per la qual es restitueix als alcaldes una causa en la que el Governador es va declarar jutge competent. València, 23-11-1585.

- El virrei de València, el marqués d'Aytona, restitueix una causa als alcaldes de la seca. València 05-05-1590.

- Provisió de Felip II, I de València, ordenant que el mestre i els guardes de la seca presencien totes les encunyacions. Madrid, 05-03-1594.

Gravadors de la seca:
Jaume Selma (c.1559), Pere Pancrudo ((1559-?) i Tomàs Salvatierra (1596-1603).

Mestres de la seca:
Honorat Joan (1551-1564), Gaspar Joan (c.1556-1564), Lluís Joan (1564-1586), (Antoni Joan 1564-1565, regent) i Onofre Escrivà i Çabata (1586-1604)

Denominacions monetàries valencianes d'aquest regnat:
Or
- Quàdruple corona.
a) sense marques
b) V-A al revers
- Corona. La creu de l'anvers no és una creu potençada, sinó grega.
Plata
- Quàdruple real.
a) sense data
b) amb data 1592 a l'anvers
c) amb data 1594 a l'anvers.
- Doble real.
a) sense data
b) amb data 1592 a l'anvers
c) amb data 1592 a l'anvers i escudet amb lleó al revers.
- Real o dihuité.
a) sense marques
b) amb V-A a l'anvers
c) amb V-A a l'anvers i el revers
d) amb data 1592 a l'anvers.
Billó
- Diner.
a) amb V-A a l'anvers i O-I al revers
b) amb A-V a l'anvers i O-I al revers
c) amb V-A a l'anvers i I-A al revers
d) amb A-V a l'anvers i A-I al revers
e) amb V-A a l'anvers i L-I al revers
f) amb S-S a l'anvers.

Moneda
- El reinado de Felipe II es de gran interés numismático. En cierto modo es una continuidad del último período de Carlos I, en cuanto a tipos monetarios y su arte cada vez más descuidado. Esta decadencia artística tocará fondo durante los reinados de los Austrias menores, es decir, los dos Felipes siguientes y Carlos II, que acuñarán monedas de un pésimo arte.

- En este reinado termina la dirección de la ceca por parte de la familia de los Joan y comienza el larguísimo período de los Escrivá de Romaní y Çabata al frente de la misma.

- Aparece por primera vez la fecha en la moneda de la ceca de València, en este caso en la de plata de 1592, cuando ya era maestro de la ceca Onofre Escrivá.

- Se da la curiosidad de que, habiendo terminado el mandato en la ceca de València de la familia Sanchis en el año 1551, aparece su marca heráldica, un escudete con león, en una pieza de dos reales de 1592, es decir 41 años después.

Legislación (Ordinaciones, Privilegios, etc.)
- Felipe II, I de València, confirma a los monederos de la ceca todos sus Privilegios. Monzón, 08-01-1564.

- Sentencia del rey Felipe por la que se restituye a los alcaldes una causa en la que el Gobernador se declaró juez competente. València, 23-11-1585.

- El virrey de València, el marqués de Aytona, restituye una causa a los alcaldes de la ceca. València 05-05-1590.

- Provisión de Felipe II, I de València, ordenando que el maestro y los guardas de la ceca presencien todas las acuñaciones. Madrid, 05-03-1594.

Grabadores de la seca:
Jaume Selma (c.1559), Pedro Pancrudo ((1559-?) y Tomàs Salvatierra (1596-1603)

Maestros de la ceca:
Honorado Juan (1551-1564), Gaspar Joan (c.1556-1564), Lluís Joan (1564-1586), (Antoni Joan 1564-1565, regente) y Onofre Escrivá y Çabata (1586-1604)

Denominaciones monetarias valencianas de este reinado:
Oro
- Cuádruple corona.
a) sin marcas
b) V-A en el reverso
- Corona. La cruz del anverso no es una cruz potenzada, sino griega.
Plata
- Cuádruple real.
a) sin fecha
b) con fecha 1592 en el anverso
c) con fecha 1594 en el anverso.
-Doble real.
a) sin fecha
b) con fecha 1592 en el anverso
c) con fecha 1592 en el anverso y escudete con león en el reverso.
- Real o dihuité.
a) sin marcas
b) con V-A en el anverso
c) con V-A en el anverso y el reverso
d) con fecha 1592 en el anverso.
Vellón
- Dinero.
a) con V-A en el anverso y O-I en el reverso
b) con A-V en el anverso y O-I en el reverso
c) con V-A en el anverso y I-A en el reverso
d) con A-V en el anverso y A-I en el reverso
e) con V-A en el anverso y L-I en el enverso
f) con S-S en el anverso.

146 s/d. València. 4 corones o escuts. (AC. 775) (Cru.C.G. 4259). Anv.: ✠PHILIPVS DEI GRASIA RL. Rev.: Armas de València. ✠VALENCIA M(...). Roeles grandes en los ángulos lobulares. Muy rara. 13,48 g. **MBC.** Est. 5.500 **3.200.-**

147 s/d. València. 4 rals (dobló de 6 sous). (AC. 623) (Cru.C.G. 4260). Anv.: Busto de frente. ✠PHILIPVS (D)E(I G)RACI(A) R. Rev.: Armas de València. ✠VALEN**S**IA MA(...)C. Buen ejemplar. Rara y más así. 10,37 g. **MBC+.** Est. 700 **400.-**

148 s/d. València. 4 rals (dobló de 6 sous). (AC. 623) (Cru.C.G. 4260). Anv.: Busto de frente con dos grandes roeles en la corona, entre ⁘-⁘. ✠PHILI(P)VS DEI GRAC•. Rev.: Armas de València. (✠) VALENCI(A) MAIORICA. Variante de adornos y corona ancha. Muy rara. 10,31 g. **MBC.** Est. 800 **500.-**

Ex Áureo 16/12/2002, nº 660.

149 1594. València. 4 rals (dobló de 6 sous). (AC. 625) (Cru.C.G. 4261a var). Anv.: Busto de frente entre 15-94. ✠P(...)VS DEI GRACIA R. Rev.: Armas de València. (✠)V(A)LENCIA M(repicada)A(IO) RICA. Muy rara. 10,33 g. **MBC+.** Est. 2.200 **1.500.-**

150 s/d. València. 2 rals (dobló de 3 sous). (AC. 455) (Cru.C.G. 4262 var) (Petit-Aledón 259, **mismo ejemplar**). Anv.: Busto de frente. ✠PH(...) RE. Rev.: Armas de València. ✠V(...)ORICAR. Rara. 5,18 g. **MBC.** Est. 700 **400.-**

Ex Colección Soler-Cabot, SBS 29/01/1987, nº 990.

151 1592. València. 2 rals (dobló de 3 sous). (AC. 457, **mismo ejemplar**) (Cru.C.G. 4263 var). Anv.: Busto de frente entre 15-92. ✠PHILIP(...) DEI (...)IA REX. Rev.: Armas de València. ✠VAL(EN)CIE M(...). **El 2 de la fecha girado**. Rarísima, sólo hemos tenido el ejemplar de la Colección Crusafont. Sólo 4 ejemplares conocidos. 5,10 g. **MBC-.** Est. 3.000 **1.500.-**

Ex Colección Princesa de Éboli 20/10/2016, nº 310.

152 s/d. València. 1 diner. (AC. 13) (Cru.C.G. 4266). Anv.: Busto a izquierda entre V - A. Rev.: Árbol entre O - I. Muy rara. 0,72 g. **BC+.** Est. 50 **30.-**

FELIP II (III de Castella) (1598-1621)

A instància del seu "valido" Francisco Roxas de Sandoval, marqués de Dénia i posteriorment duc de Lerma, el rei Felip II celebrà a València el 18 d'abril de 1599, les seues noces amb Margarita d'Àustria. En la mateixa cerimònia en la catedral valentina, oficiada pel patriarca Ribera, contragué matrimoni també la infanta Isabel Clara Eugènia, amb l'arxiduc Albert d'Àustria.

Les festes foren fastuosíssimes, car la Casa d'Àustria es trobava al cim del seu esplendor, i amb la cort reial es desplaçà a València l'aristocràcia castellana, molt més opulenta, poderosa i arrogant que no la noblesa provincial de València [...].

L'ostentació d'aquestes noces reials fou costosíssima. Sols el Marqués de Dénia hi gastà més de 300.000 ducats, sense comptar les joies dels regals. La despesa del rei aquell dia pujà a 950.000 ducats, i la dels grans senyors de Castella que hi vingueren, a més de 3.000.000 de ducats.

Els valencians, àdhuc, les classes dirigents, tot i que hagueren de contribuir fortament a les despeses del casament reial, no passaren de desempenyar-hi el paper de comparses o de simples espectadors passius i badocs [...].

Felip II sentia per València una clara predilecció que fomentava el seu "valido", el marqués de Dénia, el qual era nét de Sant Francesc de Borja i posseïa amplis dominis territorials en aquest Regne i n'havia estat virrei.

El monarca, freturós de diners, tornà a València el 1604 a celebrar-hi Corts. A la convocatòria d'aquestes Corts s'oposà l'autoritari patriarca Ribera, gens amic del parlamentarisme. Tanmateix tingueren lloc, amb tota solemnitat, al convent de Sant Domènec.

En realitat aquestes Corts del 1604 havien estat molt dolentes defensores dels interessos del Regne, per tal com votaren considerables sumes que quadruplicaven el subsidi habitual, sense que el bé públic en rebés gaire compensació; tan sols els nobles i els oligarques en tragueren profit, puix que el monarca els premià el seu servilisme amb nous Privilegis.

A instancias de su valido, Francisco Roxas de Sandoval, marqués de Dénia y posteriormente duque de Lerma, el rey Felipe III celebró en València el 18 de abril de 1599, su boda con Margarita de Austria. En la misma ceremonia en la catedral valentina, oficiada por el patriarca Ribera, contrajo matrimonio también la infanta Isabel Clara Eugenia, con el archiduque Alberto de Austria.

Las fiestas fueron fastuosísimas, pues la Casa de Austria se encontraba en la cima de su esplendor, y con la corte real se desplazó a València la aristocracia castellana, mucho más opulenta, poderosa y arrogante que la nobleza provincial de València [...].

La ostentación de esta boda real fue costosísima. Sólo el marqués de Dénia gastó más de 300.000 ducados, sin contar las joyas de los regalos. El gasto del rey aquel día ascendió a 950.000 ducados, y el de los grandes señores de Castilla que vinieron a más de 3.000.000 ducados.

Los valencianos, incluso, las clases dirigentes, aunque tuvieron que contribuir fuertemente a los gastos de la boda real, no pasaron de desempeñar el papel de comparsas o de simples espectadores pasivos y comtemplativos [...].

Felipe III sentía por València una clara predilección que fomentaba su valido el marqués de Dénia, el cual era nieto de San Francisco de Borja y poseía amplios dominios territoriales en este Reino y del que había sido virrey.

El monarca, faltado de dinero, volvió a València en 1604 a celebrar Cortes. A la convocatoria de estas Cortes se opuso el autoritario patriarca Ribera, nada amigo del parlamentarismo. Sin embargo, tuvieron lugar, con toda solemnidad, en el convento de Sant Domènec.

En realidad estas Cortes de 1604 habían sido muy malas defensoras de los intereses del Reino, puesto que votaron considerables sumas que cuadruplicaban el subsidio habitual, sin que el bien público recibiera demasiada compensación; tan sólo los nobles y los oligarcas sacaron provecho, pues el monarca les premió su servilismo con nuevos Privilegios.

Extret de / *Extraído de* **SANCHIS GUARNER, Manuel** (1972): *La Ciutat de València. Síntesi d'Història i Geografia Urbana* (cinquena edició). València: Ajuntament de València.

Moneda
- La numismàtica valenciana entra amb Felip II (de València) en una etapa ensopida i decadent, amb una moneda d'un art descurat que en res recorda l'esplendor passat i que durarà tot un segle, fins al decret de Nova Planta amb l'abolició de la moneda i del Regne mateix. Són els Àustries menors, Felip II, Felip III de València i Carles II.

- Felip II hagué de fer front a la generalització de la falsificació de moneda i al trasbalsament ocasionat per l'expulsió dels moriscos el 1609.

- En 1609, la talla del dihuité es redueix de 91 peces per marc a 103.

- Aquest regnat es pot dividir monetàriament en dos períodes: un primer moment de gran producció de moneda de billó fins al 1609, que tocà retirar-la després per mala factura, i un segon període de noves emissions més acurades i datades el 1610. Tots els dinerets que coneixem datats són del 1610. En la plata, totes les emissions que es feren fins a 1615 porten la data de 1610.

En aquesta data de 1610 es produeix un canvi iconogràfic en l'escut del revers dels reals de plata o dihuitens. L'escut reial en cairó, propi de la ciutat de València, venia representant-se des de la seua creació per Joan I, de manera simplificada en forma de dos pals, però en aquesta data passa a ser representat amb tres pals. Cal dir això de tres pals, seguint el mateix criteri heràldic pel qual, fins ara, parlàvem de dos pals, i que ha quedat explicat en l'apartat de Joan I, al descriure la creació del real valencià.

No sabrem mai si fou un error dels gravadors de la seca o simplement un intent més de simplificació, confonent en aquest cas, el camper d'un escut amb les càrregues o peces heràldiques. Si bé l'escut simplificat de dos pals és bastant corrent tant per temes d'espai com d'estètica, les representacions de tres o cinc pals no s'ajusten als criteris heràldics.

Si s'hagués volgut fer el canvi dels dos pals als quatre correctament, hauria d'haver-se realitzat seguint el criteri heràldic, tal com es va fer a Sardenya amb l'alfonsí de Pere III i el pitxol de Martí, o a Perpinyà amb el doble sou de Carles I.

Aquesta modificació perdurà fins al final de la moneda valenciana en 1707, en canvi no es va dur a terme en les monedes d'or que continuaren amb la simplificació dels dos pals.

Legislació (Ordinacions, Privilegis, etc.)
- Provisió de Felip III, II de València, confirmant els Privilegis de la seca. Publicat a València el 6-04-1604.

- Sentència de la Reial Audiència reconeixent la jurisdicció dels alcaldes. València, 27-08-1608.

Gravadors de la seca:
Tomàs Salvatierra (1596-1603), Joan Batista Salvatierra (1606-1618) i Vicent Salvatierra (1618)

Mestres de la seca:
Onofre Escrivà i Çabata (1586-1604) i Pere Escrivà Çabata (1605-1629)

Denominacions monetàries valencianes d'aquest regnat:
Or
- Hi ha constància documental d'encunyacions però no es coneix cap exemplar.
Plata
- Real o dihuité de 1610.
a) escut de dos pals
b) escut de tres pals, b1) amb corona del rei de fulles d'acant, b2) amb orla bilobulada a l'anvers
- Real o dihuité. Altres dates conegudes: 1616, 1618, 1619 i 1620 (les monedes amb data 1618, 1619 i 1620 que exhibeixen la indicació del valor al revers, pertanyen al regnat següent)
Billó
Diner.
a) Sense data, possible emissió de 1608-1609
b) amb data 1610.

Moneda
- La numismática valenciana entra con Felipe III en una etapa amodorrada y decadente, con una moneda de un arte descuidado que en nada recuerda el esplendor pasado y que durará todo un siglo, hasta el decreto de Nueva Planta con la abolición de la moneda y del propio Reino. Son los Austria menores, Felipe III, Felipe IV y Carlos II.

- Felip III tuvo que hacer frente a la generalización de la falsificación de moneda y al trastorno ocasionado por la expulsión de los moriscos en 1609.

- En 1609, la talla del dihuité *se reduce de 91 piezas por marco a 103.*

- Este reinado se puede dividir monetariamente en dos períodos: un primer momento de gran producción de moneda de vellón hasta 1609, que se tuvo que retirar después por mala factura, y un segundo período de nuevas emisiones más cuidadas y datadas en 1610. Todos los dineros que conocemos datados son de 1610. En la plata, todas las emisiones que sie hicieron hasta 1615 llevan la fecha de 1610.

En esta fecha de 1610 se produce un cambio iconográfico en el escudo del reverso de los reales de plata o dihuitens. *El escudo real en rombo, propio de la ciudad de València, venía representándose desde su creación por Juan I, de forma simplificada en forma de dos palos, pero en esa fecha pasa a ser representado con tres palos. Hay que decir esto de tres palos, siguiendo el mismo criterio heráldico por el que, hasta ahora, hablábamos de dos palos, y que ha quedado explicado en el apartado de Juan I, al describir la creación del real valenciano.*

Nunca sabremos si fue un error de los grabadores de la ceca o simplemente un intento más de simplificación, confundiendo en este caso, el camper de un escudo con las cargas o piezas heráldicas. Si bien el escudo simplificado de dos palos es bastante corriente tanto por temas de espacio como de estética, las representaciones de tres o cinco palos no se ajustan a los criterios heráldicos.

Si se hubiera querido hacer el cambio de los dos palos a los cuatro correctamente, debería haberse realizado siguiendo el criterio heráldico, tal y como se hizo en Cerdeña con el alfonsií de Pedro III y el pitxol de Martín, o en Perpiñán con el doble sou de Carlos I.

Esta modificación perduró hasta el final de la moneda valenciana en 1707, sin embargo no se llevó a cabo en las monedas de oro que continuaron con la simplificación de los dos palos.

Legislación (Ordinaciones, Privilegios, etc.)
- Provisión de Felipe III, II de València, confirmando los Privilegios de la ceca. Publicado en València el 6-04-1604.

- Sentencia de la Reial Audiència reconociendo la jurisdicción de los alcaldes. València, 27-08-1608.

Grabadores de la ceca:
Tomás Salvatierra (1596-1603), Juan Batista Salvatierra (1606-1618) y Vicent Salvatierra (1618)

Maestros de la ceca:
Onofre Escrivá y Çabata (1586-1604) y Pedro Escrivá Çabata (1605-1629).

Denominaciones monetarias valencianas de este reinado:
Oro
- Existe constancia documental de acuñaciones pero no se conoce ningún ejemplar.
Plata
- Real o dihuité *de 1610 .*
a) escudo de dos palos
b) escudo de tres palos, b1) con corona del rey de hojas de acanto, b2) con orla bilobulada en el anverso
- Real o dihuité. *Otras fechas conocidas: 1616, 1618, 1619 y 1620 (las monedas con fecha 1618, 1619 y 1620 que exhiben la indicación del valor en el reverso, pertenecen al reinado siguiente)*
Vellón
- Dinero.
a) Sin fecha, posible emisión de 1608-1609
b) con fecha 1610.

REGNE DE VALÈNCIA

153 161(0). València. 1 divuitè. (AC. 561) (Cru.C.G. 4361). 1,59 g. **MBC-.** Est. 40 **25.-**

154 1610. València. 1 divuitè. (AC. 561) (Cru.C.G. 4361). 2,36 g. **MBC.** Est. 70 **45.-**

155 1610. València. 1 divuitè. (AC. 562) (Cru.C.G. 4361). Armas de València de 3 palos. 2,12 g. **MBC-.** Est. 70 **40.-**

156 1610. València. 1 divuitè. (AC. 562) (Cru.C.G. 4361a). Corona con tres florones trebolados. Armas de València de 3 palos. Escasa. 1,70 g. **BC+.** Est. 50 **30.-**

157 1616. València. 1 divuitè. (AC. 563) (Cru.C.G. 4361d). Busto en orla lobulada. Leyendas completas. Buen ejemplar. Escasa. 2 g. **MBC+.** Est. 150 **90.-**

158 1618. València. 1 divuitè. (AC. 564) (Cru.C.G. 4361e). Escasa. 1,63 g. **MBC/MBC+.** Est. 100 **60.-**
Ex Colección Lepanto, Áureo 27/04/1999, nº 458.

159 1619. València. 1 divuitè. (AC. 566) (Cru.C.G. 4361g). Busto en orla lobulada. Escasa. 2,13 g. **MBC-.** Est. 75 **45.-**
Ex Áureo 21/04/1998, nº 2501.

160 1620. València. 1 divuitè. (AC. 567) (Cru.C.G. 4361i). Busto en orla lobulada. Buen ejemplar. Escasa. 2,47 g. **MBC/MBC+.** Est. 100 **60.-**

161 1610. València. 1 diner. (AC. 54) (Cru.C.G. 4362). Anv.: Busto a izquierda. ✠PHILIPPVS•D•G•**R**. Rev.: Árbol. ✠VALENC-IA•1610. Rara. 0,96 g. **MBC.** Est. 40 **20.-**

162 1610. València. 1 diner. (AC. 54) (Cru.C.G. 4362a). Anv.: Busto a izquierda. ✠PHILIPPVS•D•G. Rev.: Árbol. ✠VΛLEN(C-IΛ) 1610. 1,18 g. **MBC.** Est. 30 **18.-**

163 s/d. València. 1 diner. Conjunto de 3 monedas; dos de emisión 1599-1606 (Cru.C.G. falta) (A.N. 47 pág. 202) y una de emisión 1608-1609 (Cru.C.G. 4267). Raras. **MC/BC+.** Est. 100 **60.-**

FELIP III (IV de Castella) (1621-1665)

Felip III reuní dues vegades les Corts del Regne de València: el 1626 i el 1645. El 1626 a Montsó, els valencians i els aragonesos van acabar per acceptar -els catalans s'hi van oposar- el projecte del primer ministre Olivares, referent a la "unió d'armes": el Regne de València pagaria un milió de lliures en el termini de quinze anys. Això equivalia, pràcticament, a establir una mena de contribució permanent i a suprimir les funcions legislatives de les Corts.

Entre el 30 d'octubre i el 4 de desembre de 1645 les Corts del Regne van reunir-se al convent dels Predicadors de València, les quals, en frase de Martínez Aloy, van escriure "la darrera pàgina de la nostra legislació foral". El rei afalagà els valencians per tal d'aïllar Catalunya, llavors en plena febre revolucionària, i n'obtingué una considerable ajuda en forma de soldats pagats pel Regne per lluitar contra els alçaments català i portuguès.

El darrer rei de la Casa d'Àustria, Carles II (1665-1700) no reuní mai les Corts del Regne de València.

Felipe IV reunió dos veces las Cortes del Reino de Valencia: en 1626 y 1645. En 1626 en Monzón, los valencianos y los aragoneses acabaron por aceptar -los catalanes se opusieron- el proyecto del primer ministro Olivares, en lo referente a la "unión de armas": el Reino de València pagaría un millón de libras en el plazo de quice años. Esto equivalía, prácticamente, a establecer un tipo de contribución permanente y a suprimir las funciones legislativas de las Cortes.

Entre el 30 de octubre y el 4 de diciembre de 1645 las Cortes del Reino se reunieron en el convento de los Predicadores de València, quienes, en frase de Martínez Aloy, escribieron "la última página de nuestra legislación foral". El rey halagó a los valencianos para aislar a Cataluña, entonces en plena fiebre revolucionaria, y obtuvo una considerable ayuda en forma de soldados pagados por el Reino para luchar contra los levantamientos catalán y portugués.

El último rey de la Casa de Austria, Carlos II (1665-1700) nunca reunió a las Cortes del reino de València.

Extret de / *Extraído de*: **REGLÀ, Joan** (1975)" "Les Institucions del Regne de València". *Història del País Valencià: de les Germanies a la Nova Planta*, vol III, pàgs. 163-182. Barcelona: Edicions 62.

En el memorial del 1624 en què Olivares projectava la "unió d'armes", era estipulat el nombre de soldats que havien de pagar els diversos regnes de la Monarquia espanyola, cosa que permet d'avaluar la importància que hom els atribuïa. Castella amb les Índies mantindria 44.000 soldats, Catalunya 16.000, Portugal 16.000, Nàpols 16.000, Flandes 12.000, Aragó 10.000, Milà 8.000, València 6.000, Sicília 6.000, Illes del Mediterrani i de l'Atlàntic 6.000; l'esllanguiment de València després de l'expulsió dels moriscos hi era patent.

La fretura de diners motivà que Felip III convocàs les Corts dels Estats de la Corona d'Aragó el desembre de 1625: les Corts catalanes tindrien lloc a Lleida, les aragoneses a Barbastre i les valencianes a Montsó, és a dir, fora del Regne.

Uns ambaixadors de València anaren a Madrid a protestar d'aquella violació dels Furs. No foren, però, rebuts pel rei, i quan es planyeren a Olivares pel diferent tracte de què eren objecte respecte als catalans i els aragonesos, el "valido" els respongué amb insolència: "Es que a los valencianos los tenemos por más muelles" [...].

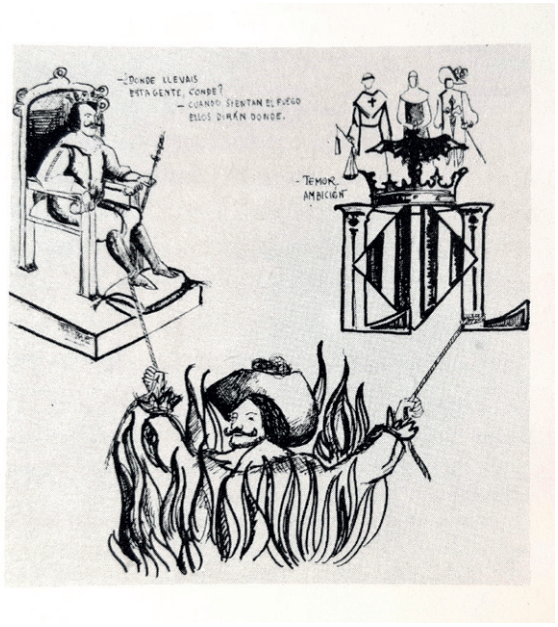
A Montsó, el gener de 1626, Felip III, abans del preceptiu de jurament dels Furs i d'escoltar el greuges, ja els exigí que li atorgassen els subsidis, i cal dir que fou el braç dels cavallers l'únic que gosà protestar d'una il·legalitat tan grossa [...]. Desassistits del suport dels braços eclesiàstic i reial, els aristòcrates valencians cediren a la fi. Tal claudicació vingué a significar una ferida mortal per als Furs del Regne, i les Corts valencianes ja no reviscolaren en cap de les seues sessions posteriors a la del 1626. El vergonyós capteniment del braç reial o popular en aqueixes Corts, només l'explica la ruïna en que es trobava la burgesia valenciana després de la bancarrota de la Taula de Canvi i la suspensió dels pagaments dels censals, ço que provocà la caiguda en l'anonimat històric d'una ciutat que havia estat, els segles anteriors, una gran potència en el món financer europeu.

En el memorial de 1624 en que Olivares proyectaba la "unión de armas", se estipulaba el número de soldados que debían pagar los diversos reinos de la Monarquía española, lo que permite evaluar la importancia que se les atribuía. Castilla con las Indias mantendría 44.000 soldados, Cataluña 16.000, Portugal 16.000, Nápoles 16.000, Flandes 12.000, Aragón 10.000, Milán 8.000, València 6.000, Sicilia 6.000, Islas del Mediterráneo 6.000 i del Atlántico 6.000; el languidecimiento de València tras la expulsión de los moriscos estaba patente.

La necesidad de dinero motivó que Felipe IV convocara las Cortes de los Estados de la Corona de Aragón en diciembre de 1625: las Cortes catalanas tendrían lugar en Lleida, las aragonesas en Barbastro y las valencianas en Monzón, es decir, fuera del Reino.

Unos embajadores de València fueron a Madrid a protestar de aquella violación de los Fueros. Sin embargo, no fueron recibidos por el rey, y cuando se quejaron a Olivares por el diferente trato de que eran objeto respecto a los catalanes y los aragoneses, el valido les respondió con insolencia: "Es que a los valencianos les tenemos por más muelles" [...].

En Monzón, en enero de 1626, Felipe IV, antes del preceptivo de juramento de los Fueros y de escuchar los agravios, ya les exigió que le otorgaran los subsidios, y cabe decir que fue el brazo de los caballeros el único que se atrevió a protestar una ilegalidad tan grande [...]. *Desasistidos del apoyo de los brazos eclesiástico y real, los aristócratas valencianos cedieron al fin. Tal claudicación vino a significar una herida mortal para los Fueros del Reino, y las Cortes valencianas ya no revivieron en ninguna de sus sesiones posteriores a la de 1626. El vergonzoso comportamiento del brazo real o popular en esas Cortes, sólo lo explica la ruina en que se encontraba la burguesía valenciana después de la bancarrota de la Taula de Canvi y la suspensión de los pagos de los censales, lo que provocó la caída en el anonimato histórico de una ciudad que había sido, en los siglos anteriores, una gran potencia en el mundo financiero europeo.*

Reconstrucció per Dámaso de Lario del pasquí descrit per mossèn Porcar, que aparegué al Mercat de València el 22 de març del 1626, l'endemà de ser conegut el sotmetiment de les Corts valencianes de Montsó a l'absolutisme del rei.

Felip III, assegut al tron, pregunta: "¿Dónde lleváis esta gente, conde?", al valido Olivares que apareix entre flames i tirant d'una corda maneja el monarca i d'una altra les Corts, amb els tres braços estamentals representats damunt les armes de la Ciutat, mentre que contesta la pregunta reial: "Cuando sientan el fuego, ellos dirán donde".

Reconstrucción por Dámaso de Lario del pasquín descrito por mosén Porcar, que apareció en el Mercado de València el 22 de marzo de 1626, al día siguiente de ser conocido el sometimiento de las Cortes valencianas de Monzón al absolutismo del rey.

Felipe IV, sentado en el trono, pregunta "¿Dónde lleváis a esta gente, conde?" al valido Olivares que aparece entre llamas, y tirando de una cuerda maneja al monarca, y tirando de otra Las Cortes, con los tres brazos estamentales representados sobre las armas de la Ciudad, mientras que contesta la pregunta real: "Cuando sientan el fuego, ellos dirán donde".

Extret de / *Extraído de* **SANCHIS GUARNER, Manuel** (1972): *La Ciutat de València. Síntesi d'Història i Geografia Urbana* (cinquena edició). València: Ajuntament de València.

Moneda
- Caracteritza aquest regnat l'aprofundiment de la crisi del billó i la seua falsificació en grans quantitats, afavorit, entre altres coses, per la facilitat en la imitació d'unes monedes de factura deficient eixides de la seca. Açò obliga a fer diverses crides per part de les autoritats el 1634 i 1651, per tal de recollir la moneda falsa i canviar-la per la legal.

- La talla del dihuité es manté durant aquest regnat en 103 peces per marc.

- Continua la decadència de l'art monetari en la seca valenciana.

Legislació (Ordinacions, Privilegis, etc.)
- El Reial Consell ordena la devolució de pertinences a un col·legial de la seca. València 06-04-1622.

- Provisió reial amb la qual es proveeix que es restituesquen als alcaldes uns col·legials de la seca que havien sigut detinguts juntament amb les armes que els havien requisat. València, 27-01-1628.

Gravadors de la seca:
Francesc Avedaño (1640) i Sebastià Avedaño (1640-1666)

Mestres de la seca:
Pere Escrivà Çabata (1605-1629), Lluís Escrivà de Romaní, Sans Çabata i Bertran (1630) i Joan de Brigüela, mestre durant la minoria d'edat del titular Joan Escrivà Çabata Bertran (1640)

Denominacions monetàries valencianes d'aquest regnat:
Or
- Hi ha constància documental d'encunyacions però no es coneix cap exemplar.
- Els escuts amb l'ordinal IIII que es coneixen pertanyen a la primera època del regnat de Felip IV de València (V de Castella).
Plata
- Real o dihuité. Dates conegudes: 1623, 1624 i 1640 (les monedes amb data 1624 que exhibeixen la indicació del valor pertanyen a dates d'encunyació posteriors).
- Real o dihuité. Amb indicació del valor (1-8) sense interrupció en tot aquest regnat i el següent. Dates conegudes: 1640, 1641, 1642, 1644, 1646, 1648, 1649, 1650, 1651, 1653 i 1654.
Billó
- Diner. Dates conegudes: 1634, 1645, 1646, 1647, 1651, 1652, 1653, 1654, 1655, 1660, 1661, 1662,1663, 1664 i 1665.

Moneda
- Caracteriza este reinado la profundización de la crisis del vellón y su falsificación en grandes cantidades, favorecida, entre otras cosas, por la facilidad en la imitación de unas monedas de factura deficiente salidas de la ceca. Esto obliga a realizar varios llamamientos por parte de las autoridades en 1634 y 1651, para recoger la moneda falsa y cambiarla por la legal.

- La talla del dihuité *se mantiene durante este reinado en 103 piezas por marco.*

- Sigue la decadencia del arte monetario en la ceca valenciana.

Legislación (Ordinaciones, Privilegios, etc.)
- El Reial Consell ordena la devolución de pertenencias a un colegial de la ceca. València 06-04-1622.

- Provisión real con la que se provee que se restituyan a los alcaldes unos colegiales de la ceca que habían sido detenidos junto con las armas que les habían requisado. València, 27-01-1628.

Grabadores de la ceca:
Francisco Avedaño (1640) y Sebastián Avedaño (1640-1666)

Maestros de la ceca:
Pere Escrivà Çabata (1605-1629), Lluís Escrivà de Romaní, Sans Çabata i Bertrán (1630) y Joan de Brigüela, maestro durante la minoría de edad del titular Joan Escrivà Çabata Bertrán (1640)

Denominaciones monetarias valencianas de este reinado:
Oro
- Existe constancia documental de acuñaciones pero no se conoce ningún ejemplar.
- Los escudos con el ordinal IIII que se conocen pertenecen a la primera época del reinado de Felipe IV de València (V de Castilla).
Plata
- Real o dihuité. *Fechas conocidas: 1623, 1624 y 1640 (las monedas con fecha 1624 que exhiben la indicación del valor pertenecen a fechas de acuñación posteriores).*
- Real o dihuité. *Con indicación del valor (1-8) sin interrupción en todo este reinado y el siguiente. Fechas conocidas: 1640, 1641, 1642, 1644, 1646, 1648, 1649, 1650, 1651, 1653 y 1654.*
Vellón
- Dinero. Fechas conocidas: 1634, 1645, 1646, 1647, 1651, 1652, 1653, 1654, 1655, 1660, 1661, 1662,1663, 1664 y 1665.

REGNE DE VALÈNCIA

164 1623. València. 1 divuitè. (AC. 812) (Cru.C.G. 4434). 2,11 g. **MBC-/MBC.** Est. 40 **25.-**

165 1624. València. 1 divuitè. (AC. 813) (Cru.C.G. 4434a). 2,14 g. **MBC-/MBC+.** Est. 40 **25.-**

166 1624. València. 1 divuitè. (AC. 813) (Cru.C.G. 4434a). Rev.: (...)MAIORICA•. Buen ejemplar. 2,08 g. **MBC/MBC+.** Est. 70 **45.-**

Ex Colección Reino de Valencia, Áureo 27/02/2002, nº 1583.

Ex Colección Gal·la Placídia 15/11/2023, nº 488.

167 1624. València. 1 divuitè. (AC. 813) (Cru.C.G. 4434a). Rev.: (...)MAIORICAR•. Visible el nombre del rey completo. Muy redonda. Escasa así. 2,19 g. **MBC/MBC+.** Est. 70 **45.-**

Ex Áureo & Calicó 16/10/2024, nº 2305.

168 1624. València. 1 divuitè. (AC. 815) (Cru.C.G. 4434b). Valor en anverso. Rara. 2,03 g. **MBC.** Est. 350 **200.-**

Ex Áureo 16/12/2003, nº 594.

169 1619 (1630). València. 1 divuitè. (AC. 810) (Cru.C.G. 4434d). Valor en anverso. Variante con el cabello del rey unido a los dígitos del valor. Variante muy rara, no citada en ningún catálogo. 2,13 g. **MBC-.** Est. 200 **120.-**

170 1641. València. 1 divuitè. (AC. 817) (Cru.C.G. 4434g). Buen ejemplar. Muy escasa. 1,79 g. **MBC+.** Est. 100 **60.-**

Ex Colección Reino de Valencia, Áureo 27/02/2002, nº 1586.

171 1642. València. 1 divuitè. (AC. 818) (Cru.C.G. 4434h). 2,12 g. **MBC-/MBC.** Est. 50 **30.-**

172 1642. València. 1 divuitè. (AC. 818) (Cru.C.G. 4434i). El 2 de la fecha girado. 1,83 g. **MBC/MBC+.** Est. 150 **90.-**

173 1644. València. 1 divuitè. (AC. 819) (Cru.C.G. 4434j). El 4 en lugar de un 8 como valor a derecha del busto. Curiosa doble acuñación con la corona del rey sobre el escudo del reverso. Escasa. 1,48 g. **MBC-.** Est. 50 **30.-**

174 1644. València. 1 divuitè. (AC. 819) (Cru.C.G. 4434k). El útlimo 4 al revés. Rara. 2,04 g. **MBC-.** Est. 125 **75.-**
Ex Áureo 02/07/2002, nº 259.

175 1646. València. 1 divuitè. (AC. 820) (Cru.C.G. 4434l). Escasa. 1,92 g. **MBC.** Est. 90 **60.-**
Ex Áureo 21/01/2004, nº 695.

176 1648. València. 1 divuitè. (AC. 821) (Cru.C.G. 4434m). 1,96 g. **MBC.** Est. 70 **40.-**
Ex Colección Reino de Valencia, Áureo 27/02/2002, nº 1595.

177 1649. València. 1 divuitè. (AC. 822) (Cru.C.G. 4434o). Curiosa doble acuñación de la corona del rey. 2 g. **MBC/MBC+.** Est. 50 **30.-**

178 1649. València. 1 divuitè. (AC. 822) (Cru.C.G. 4434o). El 6 tumbado, el 9 pequeño. Escudo entre puntos. 2,37 g. **MBC/MBC+.** Est. 70 **40.-**

179 1650. València. 1 divuitè. (AC. 823) (Cru.C.G. 4434p). 2,08 g. **MBC-/MBC.** Est. 40 **25.-**

180 1651. València. 1 divuitè. (AC. 824) (Cru.C.G. 4434q). Punto encima de la corona. Buen ejemplar. Escasa así. 1,63 g. **MBC+.** Est. 70 **40.-**
Ex Colección Reino de Valencia, Áureo 27/02/2002, nº 1601.

181 1653. València. 1 divuitè. (AC. 825) (Cru.C.G. 4434r). 2,14 g. **MBC-.** Est. 40 **25.-**

182 1654. València. 1 divuitè. (AC. 826) (Cru.C.G. 4434s). Rarísima. 2,38 g. **MBC-.** Est. 350 **200.-**
Ex Colección Reino de Valencia, Áureo 27/02/2002, nº 1603.

183 1634. València. 1 diner. (AC. 34) (Cru.C.G. 4435a). Anv.: ✠PHILIPPVS•**D G R**. Rev.: ✠VALENC-IA•1634. El 6 tumbado. Buen ejemplar con las leyendas completas. Rara así. 1 g. **MBC.** Est. 40 **25.-**

184 1634. València. 1 diner. (AC. 34) (Cru.C.G. 4435). Anv.: (...)I•G•. 1,20 g. **MBC-.** Est. 25 **15.-**

185 1645. València. 1 diner. (AC. 35) (Cru.C.G. 4435c). Escasa. 0,81 g. **BC.** Est. 30 **18.-**

186 (16)46. València. 1 diner. (AC. 37) (Cru.C.G. 4435d). 0,93 g. **BC+.** Est. 30 **18.-**

187 1651. València. 1 diner. (AC. 39) (Cru.C.G. 4435f). 1,28 g. **BC.** Est. 25 **15.-**

188 1653. València. 1 diner. (AC. 42) (Cru.C.G. 4435h). 1,15 g. **BC.** Est. 25 **15.-**

189 1653. València. 1 diner. (AC. 42) (Cru.C.G. 4435h). 0,90 g. **BC/BC+.** Est. 25 **15.-**

190 1654. València. 1 diner. (AC. 45) (Cru.C.G. 4435i). 0,89 g. **BC-/MBC-.** Est. 20 **12.-**

191 1655. València. 1 diner. (AC. 48) (Cru.C.G. 4435k). 0,91 g. **BC+/MBC-.** Est. 25 **15.-**

192 1661. València. 1 diner. (AC. 51) (Cru.C.G. 4435m). 0,93 g. **MBC-.** Est. 30 **20.-**

193 (1)662. València. 1 diner. (AC. tipo 13 falta var) (Cru.C.G. 4435 falta var). El 2 de la fecha tumbado. 0,96 g. **BC/BC+.** Est. 30 **20.-**

194 1663. València. 1 diner. (AC. 53) (Cru.C.G. 4435o). 1,22 g. **MBC-.** Est. 40 **25.-**

195 (1)664. València. 1 diner. (AC. 54) (Cru.C.G. 4435p). 1,09 g. **BC+/MBC-.** Est. 25 **15.-**

CARLES II (1665-1700)

La independència monetària del Regne de València fou un important factor del seu reviscolament econòmic del darrer terç del segle XVII. Hamilton posà de relleu el contrast entre la regularitat dels preus a València i els grans trasbalsos produïts a Castella per les dràstiques deflacions de la moneda de billó (1680-1684). Les autoritats valencianes hagueren d'adoptar severes mesures per a impedir la fugida a altres regnes de la moneda valenciana de plata, molt cobejada per la seua alta llei.

En realitat, per a València, el regnat del tan bescantat monarca Carles II, fou un període de clara renovació econòmica i de revitalització política, segons han posat de manifest estudis recents. Fa observar Garcia Martínez, que "en aquest procés cal indicar que les iniciatives i els projectes econòmics varen partir sempre de baix cap a dalt, limitant-se el rei i el Consell d'Aragó, a aprovar les mesures proposades per la Ciutat".

L'ànsia barroca d'ostentació, característica de la cort reial absolutista de Madrid, era imitada per l'aristocràcia provinciana de València, que es considerava obligada a esmerçar els seus cabals en palaus, vestimenta, orfebreria, carrosses, lliurees i sobretot festes, de gran sumptuositat. Eren famoses pel seu luxe les corts senyorials del duc de Gandia, del comte d'Oliva, del marqués de Dénia, del comte de Cocentaina, etc.

Com que alguns aristòcrates havien consumit el seu patrimoni per excessives despeses sumptuàries o per mala administració, s'havien empobrit tant que els calia viure de caritat. No perdien, però, el seu orgull de casta i segons conta l'ardiaca Ballester, encarregat de distribuir les almoines per l'arquebisbe Urbina, una vegada que volia fer un donatiu de trenta lliures a un noble arruïnat, aquest les rebutjà altivament per tal com, segons ell deia: "Una persona como yo, no recibe limosna de menos de cien libras".

La independencia monetaria del Reino de València fue un importante factor de su reavivación económica del último tercio del siglo XVII. Hamilton puso de relieve el contraste entre la regularidad de los precios en València y los grandes trasiegos producidos en Castilla por las drásticas deflaciones de la moneda de vellón (1680-84). Las autoridades valencianas tuvieron que adoptar severas medidas para impedir la fuga a otros Reinos de la moneda valenciana de plata, muy codiciada por su alta ley.

En realidad, para València, el reinado del tan descuidado monarca Carlos II, fue un período de clara renovación económica y de revitalización política, según han puesto de manifiesto estudios recientes. Observa Garcia Martínez, que "en este proceso hay que indicar que las iniciativas y los proyectos económicos partieron siempre de abajo hacia arriba, limitándose el rey y el Consejo de Aragón, a aprobar las medidas propuestas por la Ciudad".

El ansia barroca de ostentación, característica de la corte real absolutista de Madrid, era imitada por la aristocracia provinciana de València, que se consideraba obligada a emplear sus caudales en palacios, vestimenta, orfebrería, carrozas, libreas y sobre todo fiestas, de gran suntuosidad. Eran famosas por su lujo las cortes señoriales del duque de Gandia, del conde de Oliva, del marqués de Dénia, del conde de Cocentaina, etc.

Como algunos aristócratas habían consumido su patrimonio por excesivos gastos suntuarios o por mala administración, se habían empobrecido tanto que necesitaban vivir de caridad. No perdían, sin embargo, su orgullo de casta, y según cuenta el arcediano Ballester, encargado de distribuir las limosnas por el arzobispo Urbina, una vez que quería hacer un donativo de treinta libras a un noble arruinado, éste las rechazó altivamente puesto que, según él decía: "Una persona como yo, no recibe limosna de menos de cien libras".

Extret de / *Extraído de* **SANCHIS GUARNER, Manuel** (1972): *La Ciutat de València. Síntesi d'Història i Geografia Urbana* (cinquena edició). València: Ajuntament de València.

L'esdeveniment principal de l'última dècada del regnat fou la Segona Germania (1693-94), la rebel·lió dels camperols de les comarques meridionals del Regne contra les condicions draconianes de les cartes de repoblació i les càrregues senyorials. Dirigits políticament per Francesc Garcia i militarment per Josep Navarro, foren vençuts per les tropes del virrei en la batalla de Setla de Nunyes, al costat de Muro, el 15 de juliol de 1693.

Carles II no va entrar mai al Regne de València i per tant fou l'únic rei foral que no va jurar els Furs.

El evento principal de la última década del reinado fue la Segunda Germanía (1693-94), la rebelión de los campesinos de las comarcas meridionales del reino contra las condiciones draconianas de las cartas de repoblación y las cargas señoriales. Dirigidos políticamente por Francesc Garcia y militarmente por Josep Navarro, fueron vencidos por las tropas del virrey en la batalla de Setla de Nunyes, junto a Muro, el 15 de julio de 1693.

Carlos II nunca entró en el Reino de València y por tanto fue el único rey foral que no juró los Furs.

Moneda
- L'any 1681 es reprèn l'encunyació de dihuitens que no s'encunyaven des de 1654. Va disminuint el pes: de 103 peces per marc passa a 110, 112 i 115, després de 1693.

- És l'únic regnat dels Àustries menors del qual ens han arribat denominacions monetàries en or: el mig escut, l'escut i el doble escut aparegut recentment.

- El mig escut recupera la iconografia heràldica del timbre creat per Alfons el Magnànim.

- El doble escut o dobló, mostra un estil més descuidat que els de l'època de Carles I i Felip I de València. L'art de la corona sobre l'escut del revers és més bast i les orles bilobulades han estat substituïdes per les dues L heràldiques.

- S'aguditza el problema del retallat de les peces per part de desaprensius per tal d'aprofitar-se'n del metall preciós. El retallat originava pèrdua de poder adquisitiu de la moneda, la qual cosa va conduir a protestes generalitzades dels ciutadans davant les autoritats, que optaren per variar el sistema d'encunyació per tal de fer més difícil el retallat.

- La solució adoptada, el mateix 1682, fou abandonar el sistema d'encunyació a martell i passar al sistema d'encunyació anomenat del molinet. El sistema estava basat en dos rodets que portaven gravats l'anvers i revers respectivament i entre els quals es feia passar el metall laminat al gruix desitjat, on quedaven marcades les dues cares de la moneda. No degué agradar als oficials de la seca, o no degueren arribar a dominar la nova tecnologia, el fet és que es va abandonar tot seguit aquest sistema del molinet i es van refondre les peces fabricades, tornant a encunyar en el mateix 1682, dihuitens a martell. És per aquesta raó que les peces fetes amb el molinet són escassíssimes i tan sols es coneixen amb data de 1682 i 1683.

Es va arribar a encunyar una peça de dos reals, a l'anvers del qual apareix un escudet amb lleó, heràldica que ostentava la moneda quan la família Sanchis governava la seca. D'això feia 132 anys. Una possible explicació podria ser la idea de prestigiar la nova moneda recordant la de Carles I durant els anys d'esplendor de la seca de València. Un detall que abunda en aquesta idea és que l'escut del revers adopta la simplificació dels dos pals, com tota la moneda de plata anterior a 1610 i tota la d'or, que no va passar mai a l'escut de tres pals.

En canvi, els reals senzills o dihuitens del molinet segueixen la mateixa iconografia de l'escut com tota la moneda de plata posterior a 1610. Aquesta tècnica va permetre encunyar peces amb un estil més acurat i digne. El fet de representar el bust reial de perfil també ajudava a millorar l'aspecte general de les peces.

Mestres de la seca:
Joan Romaní Arenós (1666), Lluís Escrivà de Romaní (c.1692-1709). Encarregats de la fosa i batiment de la moneda: Vicent Garcia (c.1660/96) i Pere Tomàs (batiment de billó)

Denominacions monetàries valencianes d'aquest regnat:
Or
- Doble escut, dobló o dobleta. Data coneguda: 1688
- Escut o mig dobló. Dates conegudes: 1688, 1693 y 1695
- Mig escut o quart de dobló. Data coneguda: 1688

Plata
- Doble real o dobló de tres sous del molinet. Data coneguda: 1683.
- Real o dihuité del molinet. Dates conegudes: 1682 y 1683.
- Real o dihuité. Data coneguda: 1681
- Real o dihuité. Data coneguda: 1682, a) escut del revers petit, b) bust i escut petits, sense indicació de valor.
- Real o dihuité. Dates conegudes: 1684, 1686, 1687, 1688, 1689, 1691, 1692, 1698 y 1699.

Billó
- Diner. A nom de Felip. Dates conegudes: 1666 y 1667
- Diner. A nom de Carles. Dates conegudes: 1668, 1682, 1683,1686, 1687, 1688, 1690, 1691, 1692, 1693, 1694, 1695, 1696 y 1699.

Moneda
- En 1681 se reanuda la acuñación de dihuitens *que no se acuñaban desde 1654. Va disminuyendo el peso: de 103 piezas por marco pasa a 110, 112 y 115, después de 1693.*

- Es el único reinado de los Austrias menores del que nos han llegado denominaciones monetarias en oro: el medio escudo, el escudo y el doble escudo aparecido recientemente.

- El medio escudo recupera la iconografía heráldica del timbre creado por Alfonso el Magnánimo.

- El doble escudo o doblón muestra un estilo más descuidado que los de la época de Carlos I y Felipe II. El arte de la corona sobre el escudo del reverso es más burdo y las orlas bilobuladas han sido sustituidas por las dos L heráldicas.

- Se agudiza el problema del recortado de las piezas por parte de desaprensivos para aprovecharse del metal precioso. El recorte originaba pérdida de poder adquisitivo de la moneda, lo que condujo a protestas generalizadas de los ciudadanos ante las autoridades, que optaron por variar el sistema de acuñación para hacer más difícil el recorte.

- La solución adoptada, en el mismo 1682, fue abandonar el sistema de acuñación a martillo y pasar al sistema de acuñación llamado del molinet *(molinillo). El sistema estaba basado en dos rodillos que llevaban grabado el anverso y reverso respectivamente y entre los que se hacía pasar el metal laminado al grosor deseado y donde quedaban marcadas las dos caras de la moneda. No debió de gustar a los oficiales de la ceca, o no debieron llegar a dominar la nueva tecnología, el hecho es que se abandonó a continuación este sistema del molino y se refundieron las piezas fabricadas, volviendo a acuñar en el mismo 1682,* dihuitens *a martillo. Es por esta razón que las piezas hechas con el molino son escasísimas y sólo se conocen con fecha de 1682 y 1683.*

Se llegó a acuñar una pieza de dos reales, en cuyo anverso aparece un escudete con león, heráldica que ostentaba la moneda cuando la familia Sanchis gobernaba la ceca. De eso hacía 132 años. Una posible explicación podría ser la idea de prestigiar la nueva moneda recordando a la de Carlos I durante los años de esplendor de la ceca de València. Un detalle que abunda en esta idea es que el escudo del reverso adopta la simplificación de los dos palos, como toda la moneda de plata anterior a 1610 y toda la de oro, que nunca pasó al escudo de tres palos.

En cambio los reales sencillos o dihuitens del molinet*, siguen la misma iconografía del escudo que toda la moneda de plata posterior a 1610. Esta técnica permitió acuñar piezas con un estilo más esmerado y digno. El hecho de representar el busto real de perfil también ayudaba a mejorar el aspecto general de las piezas.*

Maestros de la ceca:
Joan Romero Arenós (1666), Luis Escrivá de Romaní (c.1692-1709). Encargados de la fundición y labrado de la moneda: Vicent Garcia (c.1660/96) y Pere Tomàs (labrado del vellón)

Denominaciones monetarias valencianas de este reinado:
Oro
- Doble escudo, doblón o dobleta. Fecha conocida: 1688
- Escudo o medio doblón. Fechas conocidas: 1688, 1693 y 1695
- Medio escudo o cuarto de doblón. Fecha conocida: 1688

Plata
- Doble real o doblón de tres sueldos del molinet. *Fecha conocida: 1683.*
- Real o dihuité *del molinillo. Fechas conocidas: 1682 y 1683.*
- Real o dihuité. *Fecha conocida: 1681*
- Real o dihuité. *Fecha conocida: 1682, a) escudo del reverso pequeño, b) busto y escudo pequeños, sin indicación de valor.*
- Real o dihuité. *Fechas conocidas: 1684, 1686, 1687, 1688, 1689, 1691, 1692, 1698 y 1699.*

Vellón
- Dinero. A nombre de Felipe. Fechas conocidas: 1666 y 1667
- Dinero. Fechas conocidas: 1668, 1682, 1683,1686, 1687, 1688, 1690, 1691, 1692, 1693, 1694, 1695, 1696 y 1699.

196 (1688). València. 2 escuts. (AC. 916, **mismo ejemplar**) (Cru.C.G. falta, sólo menciona 1 escudo) (A.N. 47, págs. 165-168). Anv.: (...)CAROLVS•II•D•G•...EX. Rev.: Armas de València entre L-L. ✠VALENTIĀE•MA(...). Acuñación parcialmente floja. **Única conocida.** 6,62 g. **MBC+.** Est. 10.000 **6.000.-**

Aquesta peça, feliçment descoberta fa poc, era llargament esperada per tots els numismàtics valencians. Estàvem acostumats a llegir les referències documentals sobre els batiments d'or en corones i els seus múltiples i divisors durant el període dels Àustries menors, però sense que coneguérem cap peça, excepte l'escut (dit "mig dobló" o "corona" al Regne) i el mig escut, les dues peces de Carles II. Resignats, doncs, es dubtava fins i tot que s'hagués arribat a encunyar cap múltiple de l'escut. Aquest "dobló" o "doble corona" de Carles II, ve a ressuscitar l'esperança de que algun dia podrem veure peces d'or valencianes de Felip II (III) i Felip III (IV). Aquesta peça és clau i de gran interès numismàtic.

Esta pieza, felizmente descubierta hace poco, era largamente esperada por todos los numismáticos valencianos. Estábamos acostumbrados a leer las referencias documentales sobre los batimientos de oro en coronas y sus múltiplos y divisores durante el período de los Austrias menores, pero sin que conociéramos ninguna pieza, excepto el escudo (llamado "medio doblón" o "corona" en el Reino) y el medio escudo, las dos piezas de Carlos II. Resignados, pues, se dudaba incluso de que se hubiera llegado a acuñar ningún múltiplo del escudo. Este "doblón" o "doble corona" de Carlos II, viene a resucitar la esperanza de que algún día podamos ver piezas de oro valencianas de Felipe III y Felipe IV. Esta pieza es clave y de gran interés numismático.

197 1688. València. 1 escut. (AC. 850) (Cal. 2008 207, **mismo ejemplar**) (Tauler 107, **mismo ejemplar**) (Cru.C.G. 4922). Anv.: ✠CAROLVS•II[...]RX. Rev.: Armas de València entre L y L. [...]NTIÆ •MAIO•1688. Atractiva. Rara y más con la fecha legible. 3,32 g. **MBC+.** Est. 3.000 **1.800.-**

Ex Áureo 18/12/2001, nº 641.
Ex Áureo 30/10/2002, nº 2667.
Ex Áureo & Calicó 28/05/2008, nº 308.
Ex Colección Isabel de Trastámara 14/12/2017, nº 569.

198 1695. València. 1 escut. (AC. 852) (Tauler 109, **mismo ejemplar**) (Cru.C.G. 4922b). Anv.: ✠CAROLVS÷II÷D÷G÷HISP•RX. Rev.: Armas de València entre L-L. ✠VALENTIĀE•MAI[...] 1695. Muy atractiva. Rara. 3,35 g. **MBC+.** Est. 3.000 **1.500.-**

Ex Áureo & Calicó 27/04/2016, nº 1378.

Lote 199

199 1683. València. 1 ral de "molinet". (AC. 324) (Cru.C.G. 4925a). Anv.: ✠CAROLVS•II•DEI•GRATIA•REX. Rev.: ✠VALENTIE•**MAIORCARVM**•. Muy bella. Rarísima. 1,84 g. **EBC-/EBC.** Est. 4.000 **2.500.-**

Ex Áureo & Calicó Selección 2015, nº 145.

200 1624. València. 1 divuitè. (AC. 325, **mismo ejemplar**, indica RRR sin precio) (Cru.C.G. falta). Anv.: (...)D•G•**HISPA**(...). Valor en anverso. El 4 de la fecha girado. Anverso de Carlos II y reverso de Felipe IV. **Única conocida.** 1,72 g. **MBC-.** Est. 400 **200.-**

Ex Áureo 30/10/2002, nº 2640.

201 1681. València. 1 divuitè. (AC. 326) (Cru.C.G. 4926). Escasa. 2,08 g. **MBC/MBC+.** Est. 125 **75.-**

202 1682. València. 1 divuitè. (AC. 327) (Cru.C.G. 4926a). Busto grande y escudo del reverso pequeño. Con indicación de valor. Atractiva. Rara. 1,85 g. **MBC+.** Est. 125 **75.-**

Ex Áureo 21/05/1998, nº 2495.

203 1682. València. 1 divuitè. (AC. 328) (Cru.C.G.4926c). Rev.: ✠VALENCIA[...]RICA. Busto grande y escudo del reverso pequeño. Sin indicación de valor, muy probablemente obliterado. Rara. 1,97 g. **MBC.** Est. 60 **40.-**

204 1682. València. 1 divuitè. (AC. 328) (Cru.C.G. 4926c). Anv.: ✠CAROLV[...]EI•GRAC. Rev.: ✠(...)MAIORICA•. Busto y escudo del reverso pequeños. Sin indicación de valor. Muy rara. 1,96 g. **MBC.** Est. 200 **110.-**

Ex Colección Reino de Valencia, Áureo 27/02/2002, nº 1611.

205 1684. València. 1 divuitè. (AC. 329) (Cru.C.G. 4926d). Acuñación floja en parte. 2,11 g. **MBC/MBC+.** Est. 70 **40.-**

206 1686. València. 1 divuitè. (AC. 330) (Cru.C.G. 4926e). Doble corona dentada sin puntos. Rara, sólo hemos tenido 2 ejemplares. 2,07 g. **MBC.** Est. 250 **125.-**

207 1687. València. 1 divuitè. (AC. 331) (Cru.C.G. 4926f). El 6 tumbado. Doble acuñación de los dos últimos dígitos de la fecha. Atractiva. Muy escasa. 2 g. **MBC+.** Est. 150 **90.-**
Ex Áureo 17/12/2002, nº 727.

208 1688. València. 1 divuitè. (AC. 332) (Cru.C.G. 4926g). Buen ejemplar. Escasa así. 2,06 g. **MBC+.** Est. 150 **90.-**
Ex Áureo 17/12/2002, nº 728.

209 1689. València. 1 divuitè. (AC. 334) (Cru.C.G. 4926h). Doble corona dentada con puntos. Acuñación floja en parte. 2,04 g. **MBC-.** Est. 40 **25.-**

210 1691. València. 1 divuitè. (AC. 335) (Cru.C.G. 4926i). Rara. 2,20 g. **MBC-/MBC.** Est. 150 **90.-**

211 1692. València. 1 divuitè. (AC. 336) (Cru.C.G. 4926j). Corona dentada. Doble acuñación de los dos últimos dígitos de la fecha. Escasa. 1,51 g. **MBC-.** Est. 100 **60.-**

212 1699. València. 1 divuitè. (AC. 339) (Cru.C.G. 4926l). Doble corona dentada con puntos encima, un puntito en su interior y varios entre los floroes. El 6 y los 9 tumbados. Buen ejemplar. Rara. 2,04 g. **MBC+.** Est. 300 **175.-**

213 1666. València. 1 diner. (AC. 12) (Cru.C.G. 4927). A nombre de Felipe IV. Rara. 0,94 g. **BC/BC+.** Est. 40 **25.-**

214 1682. València. 1 diner. (AC. 15) (Cru.C.G. 4928a). 1,05 g. **BC/BC+.** Est. 25 **15.-**

215 1683. València. 1 diner. (AC. 16) (Cru.C.G. 4928b). Fecha •683. 0,95 g. **BC/MBC-.** Est. 25 **15.-**

216 1686. València. 1 diner. (AC. 17) (Cru.C.G. 4928c). 1,12 g. **MBC-.** Est. 40 **25.-**

217 1687. València. 1 diner. (AC. 18) (Cru.C.G. 4928d). 0,87 g. **BC+.** Est. 30 **20.-**

218 1688. València. 1 diner. (AC. 19) (Cru.C.G. 4928e). 1,24 g. **MBC-.** Est. 30 **20.-**

219 1691. València. 1 diner. (AC. 22) (Cru.C.G. 4928g). El 9 de la fecha tumbado. 1,32 g. **BC+/MBC-.** Est. 30 **18.-**

220 1695. València. 1 diner. (AC. 26 var) (Cru.C.G. 4928l) (Cal. 2008, 965). El 9 de la fecha tumbado. 1,09 g. **BC+/MBC-.** Est. 30 **18.-**

221 1695. València. 1 diner. (AC. 26 var) (Cru.C.G. 4928l) (Cal. 2008, 965). 1,48 g. **MBC-.** Est. 30 **18.-**

FELIP IV (V de Castella) (1700-1705)

Carles II es decantà per Felip d'Anjou, nét de Lluís XIV de França, just un mes abans de la seua pròpia mort, el novembre de 1700. Inicialment, l'entronització del primer dels Borbons no va ser massa contestada, ni a l'interior ni a l'exterior de la Península. Lluís XIV s'apressà a nomenar rei d'Espanya el seu nét el 16 de novembre de 1700, només dues setmanes després de la mort de Carles II, i el 18 de febrer següent, ja a Madrid, Felip V era proclamat rei de Castella. Poc després, el nou monarca jurava a Saragossa els Furs d'Aragó i a Barcelona les Constitucions de Catalunya [...]. I, de fet, l'adhesió al nou sobirà va ser bastant generalitzada als territoris de la Corona d'Aragó.

Carlos II se decantó por Felipe de Anjou, nieto de Luis XIV de Francia, justo un mes antes de su propia muerte, en noviembre de 1700. Inicialmente, la entronización del primero de los Borbones no fue demasiado contestada, ni en el interior ni en el exterior de la Península. Luis XIV se apresuró a nombrar rey de España a su nieto el 16 de noviembre de 1700, sólo dos semanas después de la muerte de Carlos II, y el 18 de febrero siguiente, ya en Madrid, Felipe V era proclamado rey de Castilla. Poco después, el nuevo monarca juraba en Zaragoza los Fueros de Aragón y en Barcelona las Constituciones de Catalunya [...]. *Y, de hecho, la adhesión al nuevo soberano fue bastante generalizada en los territorios de la Corona de Aragón.*

Extret de / *Extraído de* **FURIÓ, Antoni** (2001): *Història del País Valencià. B*iblioteca d'estudis i Investigacions, núm. 41. València: Tres i Quatre.

Des de la mort de Carles II i començament de la Guerra de Successió, València va quedar en poder de Felip IV fins a les acaballes del 1705. Era el seu virrei el marqués de Villagarcía, Antonio Domingo de Mendoza, Camaño y Sotomayor (1701-1705).

Felip IV no va arribar a jurar els Furs del Regne de València.

Desde la muerte de Carlos II y comienzo de la Guerra de Sucesión, València quedó en poder de Felipe V hasta finales de 1705. Era su virrey el marqués de Villagarcía, Antonio Domingo de Mendoza, Camaño y Sotomayor (1701-1705).

Felipe V no llegó a jurar los Fueros del Reino de València.

Denominacions monetàries valencianes d'aquest regnat:
Or
- Escut o mig dobló. Data: 1700.
a) data en la llegenda i acantonant l'escut, substituint la doble L
b) data en la llegenda.

Denominaciones monetarias valencianas de este reinado:
Oro
-Escudo o medio doblón. Fecha: 1700.
a) fecha en la leyenda y acantonando el escudo, sustituyendo la doble L.
b) fecha en la leyenda.

REGNE DE VALÈNCIA

222 1700. València. 1 escut. (AC. 1814, **mismo ejemplar**) (Tauler 187b, **mismo ejemplar**) (Cru.C.G. 4984, **mismo ejemplar**). Anv.: (✠)PHILIPVS•IIII•D•G•[...]. Rev.: Armas de València entre L-L. ✠VALENTIA•MAIOR 1700. Datos perfectos. Extraordinaria. Muy bella. Rarísima, **solo dos con fecha legible** de los 6 ejemplares conocidos (A.N. 46, págs. 191-200). 3,36 g. **EBC-.** Est. 6.500 **4.500.-**

Ex Colección Isabel de Trastámara 27/05/2014, nº 672.

Tradicionalment, qualsevol escut, que per les circumstàncies del retallat o de la mala factura de la moneda, no podia llegir-se la data, però si alguna lletra que identificava el nom de Felip, era adjudicada automàticament a Felip III (IV de Castella). S'ha pogut demostrar per un anàlisi d'encunys, que tots els escuts coneguts a nom de Felip pertanyen a Felip IV (V de Castella), el primer Borbó. A nom de Felip IV (V de Castella) es coneixen set escuts tots de 1700, un d'ells amb la data a la llegenda i al camp, com l'últim de Carles II (segons dibuix de Heiss). Els altres sis exemplars coneguts porten la data sols en la llegenda i només en dos d'ells es visible: un és aquest exemplar (**lot 222)** i l'altre està en un Museu. Els altres quatre s'adjudiquen a aquest monarca per la similitud d'encunys sense poder datar-los. Aquest és un exemplar magnífic i raríssim amb totes les dades completes.

*Tradicionalmente, cualquier escudo, que por las circunstancias del recortado o de la mala factura de la moneda, no pudiera leerse la fecha, pero si alguna letra que identificaba el nombre de Felipe, era adjudicada automáticamente a Felipe IV. Se ha podido demostrar por un análisis de troqueles, que todos los escudos conocidos a nombre de Felipe pertenecen a Felipe V, el primer Borbón. A nombre de Felipe V se conocen siete escudos todos de 1700, uno de ellos con la fecha en la leyenda y en el campo, como el último de Carlos II (según dibujo de Heiss). Los otros seis ejemplares conocidos llevan la fecha sólo en la leyenda y sólo en dos de ellos es visible: uno es este ejemplar (***lote 222***)y el otro está en un Museo. Los otros cuatro se adjudican a este monarca por la similitud de cuños sin poder datarlos. Éste es un ejemplar magnífico y rarísimo con todos los datos completos.*

CARLES III, l'Arxiudc d'Àustria (1705-1714)

El 10 d'agost de 1705, l'esquadra anglesa que transportava l'Arxiduc a Barcelona, després d'un intent fallit d'entrar al port d'Alacant, prengué el d'Altea, on va ser calorosament acollida per la població local, prèviament alliçonada pel rector del poble, i hi desembarcà alguns propagandistes al servei dels aliats, encapçalats per Joan Baptista Basset i Francesc Garcia d'Àvila. D'Altea, la insurrecció s'estengué ràpidament per tota la Marina, gràcies a les promeses de Basset d'abolir les càrregues senyorials [...] i al cap de dos dies les forces rebels prenien Dénia, que esdevindria des d'aleshores l'epicentre de la insurrecció. Significativament, el seu primer escenari coincidiria amb el de la Segona Germania, on encara no s'havien extingit del tot les tensions que havien provocat la revolta dotze anys abans.

La indefensió del país i la poderosa exhibició de força de l'armada angloholandesa al llarg del litoral contribuïren a decantar moltes poblacions del costat de l'Arxiduc i a facilitar l'avanç de Basset i de les seues tropes de camperols armats [...]. València es rendí finalment i sense a penes resistència, el 16 de desembre de 1705, no sense haver fugit abans les autoritats reials i els filipistes més significats. La caiguda de la capital [...] precipità la de tota la resta del país: Oriola, el governador de la qual s'havia declarat favorable a l'Arxiduc, Alacant (el 7 de setembre de 1706) i totes les comarques meridionals. De fet, cap a finals de 1706, tot el Regne havia passat a mans austriacistes, amb la sola excepció de Peníscola i la Foia de Castalla [...]. L'entrada de l'Arxiduc a València, el 30 de setembre de 1706, es produí enmig de l'entusiasme de la població, tot i el ressentiment per la separació i persecució de Basset, elevat ja a la condició de mite popular. Deu dies després, Carles III jurava solemnement els Furs i esdevenia rei constitucional dels valencians. I durant quasi mig any tindria la seua cort a la ciutat de València.

Però l'avanç de les forces borbòniques, comandades pel duc de Berwick, l'obligà finalment a marxar cap a Barcelona el 7 de març de 1707 [...]. La batalla decisiva tingué lloc el 25 d'abril a Almansa, on la superioritat de la cavalleria filipista va ser determinant en la derrota de les tropes aliades, dirigides pel marqués das Minas i per lord Galway, i integrades per portuguesos (la majoria), anglesos, holandesos, alemanys i hugonots francesos. La batalla d'Almansa, en la qual no intervingueren tropes valencianes, decidí la sort de la guerra al País Valencià i la seua ràpida reconquesta per l'exèrcit borbònic.

El 10 de agosto de 1705, la escuadra inglesa que transportaba al Archiduque a Barcelona, después de un intento fallido de entrar en el puerto de Alicante, tomó el de Altea, donde fue calurosamente acogida por la población local, previamente aleccionada por el párroco del pueblo, y desembarcaron algunos propagandistas al servicio de los aliados, encabezados por Juan Bautista Basset y Francisco Garcia de Ávila. De Altea, la insurrección se extendió rápidamente por toda la Marina, gracias a las promesas de Basset de abolir las cargas señoriales [...] *y dos días después las fuerzas rebeldes tomaban Dénia, que se convertiría desde entonces en el epicentro de la insurrección. Significativamente, su primer escenario coincidiría con el de la Segunda* Germanía*, donde todavía no se habían extinguido del todo las tensiones que habían provocado la revuelta doce años antes.*

La indefensión del país y la poderosa exhibición de fuerza de la armada angloholandesa a lo largo del litoral contribuyeron a decantar muchas poblaciones del lado del Archiduque y a facilitar el avance de Basset y de sus tropas de campesinos armados [...] *València se rindió finalmente, y sin apenas resistencia, el 16 de diciembre de 1705, no sin haber huído antes las autoridades reales y los felipistas más significados. La caída de la capital* [...] *precipitó la de todo el resto del país: Oriola, cuyo gobernador se había declarado favorable al Archiduque, Alacant (el 7 se septiembre de 1706) y todas las comarcas meridionales. De hecho, hacia finales de 1706, todo el Reino había pasado a manos austracistas, con la sola excepción de Peñíscola y la Foia de Castalla* [...]. *La entrada del Archiduque en València, el 30 de septiembre de 1706, se produjo en medio del entusiasmo de la población, a pesar del resentimiento por la separación y persecución de Basset, elevado ya a la condición de mito popular. Diez días después, Carlos III juraba solemnemente los Fueros y se convertía en rey constitucional de los valencianos. Y durante casi medio año tendría su corte en la ciudad de València.*

Pero el avance de las fuerzas borbónicas, comandadas por el duque de Berwick, le obligó finalmente a marchar hacia Barcelona el 7 de marzo de 1707 [...]. *La batalla decisiva tuvo lugar el 25 de abril en Almansa, donde la superioridad de la caballería felipista fue determinante en la derrota de las tropas aliadas, dirigidas por el marqués das Minas y por lord Galway, e integradas por portugueses (la mayoría), ingleses, holandeses, alemanes y hugonotes franceses. La batalla de Almansa, en la que no intervinieron tropas valencianas, decidió la suerte de la guerra en el País Valenciano y su rápida reconquista por el ejército borbónico.*

Font: galeria La Veu del PV.

Proclamació a Dènia de Carles III el 1705.

Aquest quadre, publicat a la *Historia de la ciudad de Dénia* (1972) de Roc Chabàs, està basat en la il·lustració de Tomàs Argemí de finals segle XIX publicada a la *Historia de España* de Manuel Sandoval del Río.

Este cuadro, publicado en la Historia de la ciudad de Denia *(1972) de Roc Chabàs, está basado en la ilustración de Tomás Argemí de finales del siglo XIX publicada en la* Historia de España *de Manuel Sandoval del Río.*

Font: https://es.wikipedia.org/wiki/Batalla_de_Almansa#/media/Archivo:La_Batalla_de_Almansa.jpg

La batalla d'Almansa, 25 d'abril de 1707. Oli sobre llenç 140x230 cm. Autor de l'obra: Ricardo Balaca 1862. Museu del Prado. Depositat al Congreso de los Diputados, Madrid.

València es rendí el 8 de maig. Xàtiva, que s'obstinà a resistir, va ser incendiada i arrasada pel general d'Asfeld el 6 de juny, i fins i tot li canvià el seu nom pel de Sant Felipe, en honor del rei Borbó [...]. El sentiment de derrota col·lectiva, tot i que no foren pocs els qui saberen instal·lar-se ràpidament en la nova legalitat, quedaria perfectament sintetitzat en una expressiva dita popular: "Quan el mal ve d'Almansa, a tots alcança".

Les primeres mesures repressives, encara en plena guerra, tot i que no invitaven precisament a la tranquil·litat, tampoc no presagiaven el cataclisme final [...]. El decret del 29 de juny de 1707 (Nova Planta) que abolia els Furs dels regnes d'Aragó i València, constituïa, per contra, una autèntica sorpresa i un colp dur per aquells que es resignaven ja a una substantiva correcció de l'antic ordre [...]

"*... y tocándome el dominio absoluto de los referidos reinos de Aragón y València, pues a la circunstancia de ser comprehendidos en los demàs que tan legitimamente posseo en esta monarquía, se añade ahora la del justo derecho de la conquista que de ellos han hecho últimamente mis armas con motivo de su rebelión". Era, doncs, aquest poder absolut, més que cap altra cosa, el que legitimava una decisió tan dràstica [...]"*.

El decret de Nova Planta disposava també la reducció del país a les lleis de Castella, "tan nobles y plausibles en todo el universo" (i tan favorables a la preeminència reial), i la reconversió de l'Audiència segons el model de les "Chancillerias" de Valladolid i de Granada.

València se rindió el 8 de mayo. Xàtiva, que se empeñó en resistir, fue incendiada y arrasada por el general de Asfeld el 6 de junio, e incluso le cambió su nombre por el de San Felipe, en honor del rey Borbón [...]. *El sentimiento de derrota colectiva, aunque no fueron pocos quienes supieron instalarse rápidamente en la nueva legalidad, quedaría perfectamente sintetizado en una expresiva frase popular: "Cuando el mal viene de Almansa, a todos alcanza".*

Las primeras medidas represivas, aún en plena guerra, aunque no invitaban precisamente a la tranquilidad, tampoco presagiaban el cataclismo final [...]. *El decreto de 29 de junio de 1707 (Nueva Planta) que abolía los Fueros de los reinos de Aragón y València, constituía, por contra, una auténtica sorpresa y un duro golpe para aquellos que se resignaban ya a una sustantiva corrección del antiguo orden* [...].

"... y tocándome el dominio absoluto de los referidos reinos de Aragón y València, pues a la circunstancia de ser comprehendidos en los demàs que tan legitimamente posseo en esta monarquía, se añade ahora la del justo derecho de la conquista que de ellos han hecho últimamente mis armas con motivo de su rebelión". Era, pues, este poder absoluto, más que cualquier otra cosa, lo que legitimaba una decisión tan drástica [...]".

El decreto de Nueva Planta disponía también la reducción del país a las leyes de Castilla, "tan nobles y plausibles en todo el universo" (y tan favorables a la preeminencia real), y la reconversión de la Audiencia según el modelo de las "Chancillerias" de Valladolid y de Granada.

Extret de / *Extraído de* **FURIÓ, Antoni** (2001). *Història del País Valencià*. Biblioteca d'estudis i Investigacions, núm. 41. València: Tres i Quatre.

El 9 de març de 1707 de camí a Barcelona provinent de València, el rei Carles III visità Vila-real per agrair la seua lleialtat i suport, concedint-los el títol de Ciutat Lleial. El 12 de gener de 1706 un destacament de tropes borbòniques comandades pel comte de Las Torres havia saquejat i incendiat la vila, on van perdre la vida 253 ciutadans, per obstinar-se en seguir l'obediència a l'Arxiduc Carles.

El 9 de marzo de 1707 de camino a Barcelona procedente de València el rey Carlos III visitó Vila-real para agradecer su lealtad y apoyo, concediéndoles el título de Ciudad Leal. El 12 de enero de 1706 un destacamento de tropas borbónicas comandadas por el conde de Las Torres había saqueado e incendiado la villa, donde perdieron la vida 253 ciudadanos, por empeñarse en seguir la obediencia al Archiduque Carlos.

Pedres en una capella al convent de Sant Domènec de Xàtiva.

Carles III, dit l'Arxiduc, va ser l'últim rei foral (constitucional) del Regne de València i per tant dels valencians, al ser l'últim rei en jurar els Furs.

Els virreis de Carles III a València foren:
- Joan Baptista Basset Ramos (1705)
- Sancho Ruiz de Lihorí, comte de Cardona (1706)
- Diego Hurtado de Mendoza Sandoval, comte de la Corzana.

Carlos III, dicho el Archiduque, fue el último rey foral (constitucional) del Reino de València y por tanto de los valencianos, al ser el último rey en jurar los Fueros.

Los Virreyes de Carlos III en València fueron:
- Juan Bautista Basset Ramos (1705)
- Sancho Ruiz de Lihorí, conde de Cardona (1706)
- Diego Hurtado de Mendoza Sandoval, conde de la Corzana.

Retrat al·legòric de Joan Baptista Basset i Ramos, general de l'exèrcit del rei Carles III al Regne de València. (València 1654-Presó de Segòvia 1726). "El groc de l'or". Oli, carbonet i tinta sobre tela. 260x400 cm. Obra de l'autor: Manuel Boix. 2006.

Final de la Guerra de Successió:
La guerra de Successió a la Corona d'Espanya (1700-1714), va ser un conflicte internacional d'alt abast, on es veren implicades les grans potències europees; de fet, caldria anomenar-la la Primera Guerra Europea. Acabà, no sols amb un Tractat de pau, sinó amb una sèrie de diferents tractats. El 1713 es signà el Tractat d'Utrecht, principalment entre Gran Bretanya i França, el 1714 es signà el Tractat de Rastatt, entre França i el Sacre Imperi, amb una addenda signada cinc mesos més tard a Baden (Suïssa) i el 1725 es signà el Tractat de Viena entre Espanya i el Sacre Imperi.

Final de la Guerra de Sucesión:
La guerra de Sucesión a la Corona de España (1700-1714), fue un conflicto internacional de alto alcance, donde se vieron implicadas las grandes potencias europeas; de hecho, habría que llamarla la Primera Guerra Europea. Acabó, no sólo con un Tratado de paz, sino con una serie de diferentes tratados. En 1713 se firmó el Tratado de Utrecht, principalmente entre Gran Bretaña y Francia, en 1714 se firmó el Tratado de Rastatt, entre Francia y el Sacro imperio, con una adenda firmada cinco meses más tarde en Baden (Suiza) y en 1725 se firmó el Tratado de Viena entre España y el Sacro Imperio.

Mestre de la seca:
Lluís Escrivà de Romaní (c.1692-1709)

Denominacions monetàries valencianes d'aquest regnat:
Plata
- Real o dihuité. Dates conegudes: 1706 i 1707
Billó
- Diner. Diners de Carles II contramarcats amb un C-3 coronat.
- Diner. Diners de Carles II contramarcats amb un escut de València.
- Diner. Data: 1706.

Maestros de la ceca:
Luis Escrivá de Romaní (c.1692-1709)

Denominaciones monetarias valencianas de este reinado:
Plata
- Real o dihuité*. Fechas conocidas: 1706 y 1707*
Vellón
- Dinero. Dinero de Carlos II contramarcado con un C-3 coronado.
- Dinero. Dinero de Carlos II contramarcado con un escudo de València.
- Dinero. Fecha: 1706.

Amb el decret de Nova Planta del 29 de juny de 1707 acaba l'apassionant història d'una entitat política fundada per Jaume I i anomenada Regne de València, integrada en la Corona catalanoaragonesa, que començava a caminar allà per l'octubre de 1238 i que va durar 468 anys, 8 mesos i 20 dies. Aquesta història, malgrat el desconeixement general actual, ha deixat una petjada indeleble en la consciència dels valencians.

Con el decreto de Nueva Planta del 29 de junio de 1707 termina la apasionante historia de una entidad política llamada Reino de València, integrada en la Corona catalanoaragonesa, que empezaba a caminar allá por octubre de 1238 y que duró 468 años, 8 meses y 20 días. Esta historia, pese al actual desconocimiento general, ha dejado una huella indeleble en la conciencia de los valencianos.

Jaume I. Escultura en guix. Obra de l'autor: Manuel Boix

REGNE DE VALÈNCIA

223 1706. València. 1 divuitè. (AC. 24) (Cru.C.G. 5011). Escasa. 1,59 g. **MBC-.** Est. 100 **60.-**

224 1707. València. 1 divuitè. (AC. 25) (Cru.C.G. 5011a). Escasa así. 1,67 g. **MBC+.** Est. 70 **40.-**

225 s/d. València. 1 diner. (AC. 10) (Cru.C.G. 5012). Resello C3 bajo corona. Muy rara. 0,68 g. **(MBC).** Est. 250 **125.-**

Ex Áureo & Calicó 14/09/2022, nº 1768.

226 s/d. València. 1 diner. (AC. 11) (Petit-Aledón 368) (Cru.C.G. falta). Contramarca: armas coronadas de València en anverso, escudo pequeño. Rara. 1 g. **MBC.** Est. 150 **90.-**

227 s/d. València. 1 diner. (AC. 11) (Petit-Aledón 368) (Cru.C.G. falta). Contramarca: armas coronadas de València en reverso, escudo grande entre dos L. Rara. 1,07 g. **MBC.** Est. 150 **90.-**

MONEDA PONTIFICIA DE LOS PAPAS VALENCIANOS

CALIXT III (1455-1458)

Font: es.wikipedia.org/wiki/Archivo:Alfonso de Borja

Retrat de Calixt III. Obra de Joan de Joanes 1568, dins la sèrie de prelats valencians de la catedral de València.

El primer gran salt en el procés d'"enaltiment de la família Borja" es fa amb l'elecció d'Alfons de Borja com a papa, amb el nom de Calixt III. Home auster, canonista prestigiós, va viure en un lloc de privilegi dos moments que marquen la fi de l'Edat Mitjana: el Cisma d'Occident i la caiguda de Constantinoble en mans dels turcs. La seua actuació fou definitiva per obtenir l'abdicació de l'antipapa Climent VIII, successor a Peníscola de Benet XIII. Aquesta gestió li fou recompensada amb el nomenament com a bisbe de València. Més tard, va aconseguir l'entesa entre Alfons el Magnànim i Eugeni IV, i això li valdrà el cardenalat. L'organització d'una croada contra els turcs fou l'obsessió del seu breu pontificat. D'acord amb la pràctica nepotista, esdevinguda habitual, va nomenar cardenals els seus nebots Lluís Joan del Milà i Roderic de Borja -el futur Alexandre VI-, i feu capità general dels exercits pontificis un germà d'aquest darrer. Repartí incomptables beneficis eclesiàstics entre els seus parents i es va voltar de catalans i valencians -se n'han comptat més de dos-cents seixanta que tenien un càrrec o un altre al Vaticà.

El primer gran salto en el proceso de "enaltecimiento de la familia Borja" se realiza con la elección de Alfonso de Borja como papa, con el nombre de Calixto III. Hombre austero, canonista reputado, vivió en un lugar privilegiado dos momentos que marcan el final de la Edad Media: el Cisma de Occidente y la caída de Constantinopla en manos de los turcos. Su actuación fue definitiva para obtener la abdicación del antipapa Clemente VIII, sucesor en Peñíscola, de Benedicto XIII. Esta gestión le fue recompensada con el nombramiento de obispo de València. Más tarde, consiguió el entendimiento entre Alfonso el Magnánimo y Eugenio IV, lo que le valdrá el cardenalato. La organización de una cruzada contra los turcos fue la obsesión de su breve pontificado. De acuerdo con la práctica nepotista, devenida habitual, nombró cardenales a sus sobrinos Luis Juan del Milà y Roderico de Borja -el futuro Alejandro VI-, e hizo capitán general de los ejercidos pontificios a un hermano de este último. Repartió incontables beneficios eclesiásticos entre sus parientes y se rodeó de catalanes y valencianos -se han contado más de doscientos sesenta que tenían un cargo u otro en el Vaticano.

Extret de / *Extraído de* **PRATS, Modest** (1998). "Pròleg". *De València a Roma. Cartes triades dels Borja.* Edició de Miquel Batllori, p. 16 i 17. Barcelona: Quaderns Crema, S.A.

228 s/d. Roma. Gros. (Cru.Co. 77 var) (Muntoni 6 var). Anv.: Escudo de armas de los Borja coronado por llaves decusadas y tiara con bandas, en orla lobulada. •✠CVLISTVS ✿•-•PP•TERTIVS•. Rev.: San Pedro en una barca sosteniendo una gran cruz. •MOICE•FIDEI•QVⱯRE•DVBITⱲTIS•✿•. Marca: ✿ (rosa) (Francisco Mariani). Muy rara. AG. 3,57 g. **MBC-.** Est. 800 **500.-**

Ex Bolaffi 28/11/2024, nº 689.

Només ser elegit Papa el 1455, comença les gestions per organitzar una gran croada amb tots els prínceps cristians contra el turcs, que havien pres Constantinoble dos anys abans. El Papa estava molt preocupat per l'avanç dels turcs i es va implicar completament en aquesta lluita que no va obtenir resultats. Els prínceps cristians europeus sense negar- se, donaven llargues a l'assumpte, preocupats com estaven en els seus afers domèstics. Això li va provocar una gran decepció que es va reflectir precisament en una rara i bella moneda que se n'eixia totalment del disseny tradicional de la moneda pontifícia, i que és encara avui d'una iconografia única en les monedes papals. El revers mostra a Sant Pere (representació del Papa mateix) sostenint una gran creu, símbol de les croades i de la flota que havia de salpar cap a Constantinoble. La llegenda mostra, al mateix temps, la decepció i l'arenga als prínceps, utilitzant una frase de l'evangeli: "homes de poca fe!, per què dubteu?". Moneda històrica i molt rara.

Nada más ser elegido Papa en 1455, comienza las gestiones para organizar una gran cruzada con todos los príncipes cristianos contra los turcos, que habían tomado Constantinopla dos años antes. El Papa estaba muy preocupado por el avance de los turcos y se implicó por completo en esta lucha que no obtuvo resultados. Los príncipes cristianos europeos sin negarse, daban largas al asunto, preocupados como estaban en sus asuntos domésticos. Esto le provocó una gran decepción que se reflejó precisamente en una rara y bella moneda que se salía totalmente del diseño tradicional de la moneda pontificia, y que es todavía hoy de una iconografía única en las monedas papales. El reverso muestra a San Pedro (representación del propio Papa) sosteniendo una gran cruz, símbolo de las cruzadas y de la flota que debía zarpar hacia Constantinopla. La leyenda muestra, al mismo tiempo, la decepción y la arenga a los príncipes, utilizando una frase del evangelio: "!hombres de poca fe!, ¿porque dudáis?". Moneda histórica y muy rara.

229 s/d. Roma. Gros. (Cru.Co. 78 var) (Muntoni 10). Anv.: Escudo de armas de los Borja coronado por llaves decusadas y tiara con bandas, en orla lobulada. ○✠CⱲLISTVS✿○-○PP○TERTIVS(○). Rev.: San Pedro y San Pablo de frente. ✠○S○-PET-RVS✿○S○PⱲV-LS○ⱲLIIⱲ○-○ROIIⱲ. Marca: ✿ (rosa) (Francisco Mariani). Pátina de monetario. Muy rara. AG. 3,81 g. **MBC.** Est. 1.000 **600.-**

Ex NAC 05/06/2024, nº 355.

230 s/d. Roma. Pitxol. (Cru.Co 84) (Muntoni 14). Marca: ✿ (rosa) (Francisco Mariani). Muy escaso. CU. 0,93 g. **MBC-.** Est. 120 **80.-**

Ex Bertolami 13/06/2021, nº 931.

ALEXANDRE VI (1492-1503)

Font: commons.wikimwdia org/wiki/File:Pope Alexander VI

Retrat d'Alexandre VI. Obra pòstuma de Cristofano dell'Altissimo, mitjans del segle XVI. Conservat a la Galleria degli Uffizi, Corredor Vasariano, Florència.

A l'ombra de Calixt III, apareix i es fa cada cop més consistent la figura del seu nebot Roderic de Borja.

Ben jove encara, deixa la Xàtiva natal i se'n va a Itàlia. La seua ascensió en la carrera eclesiàstica serà ràpida i espectacular. Nomenat cardenal quan encara no havia complert vint-i-cinc anys, és designat vicecanceller de l'Església romana (1457). Va conservar aquest alt càrrec durant els pontificats del successor del seu oncle.

És al llarg d'aquests anys quan es dibuixaran, cada cop amb més precisió, els trets que definiran la seua personalitat i la seua actuació. Acapara beneficis eclesiàstics - canongies, abadiats, bisbats -, i arribarà a ser un dels homes més rics de la Roma d'aquell temps. Ja ha esdevingut tòpica la "vivacitat eròtica", Fuster "dixit", de Roderic de Borja.

La preocupació per protegir i promocionar la fillada i atendre els interessos d'una amplíssima família, han portat alguns historiadors a voler "explicar tota la política de Roderic, com a vicecanceller i com a Papa, amb raons purament familiars". Aquesta és una reducció que desfigura la interessant i sòlida "política renaixentista" d'Alexandre VI.

Amb la selecció que ara es publica (el volum *De València a Roma, cartes triades dels Borja,* a cura de Miquel Batllori) -la més extensa de totes-, estem ja en molt bones condicions de mesurar les proporcions de la presència de la nostra llengua a la Roma pontifícia. Confirma plenament el que va escriure el cardenal Pietro Bembo, referint-se al pontificat d'Alexandre VI, al cap de pocs anys de la mort del segon papa Borja: *Valenza il colle Vaticano occupato avea* (València havia ocupat el turó del Vaticà).

A la sombra de Calixto III, aparece y se hace cada vez más consistente la figura de su sobrino Roderico de Borja

Aún joven, deja la Xàtiva natal y se va a Italia. Su ascensión en la carrera eclesiástica será rápida y espectacular. Nombrado cardenal cuando aún no había cumplido veinticinco años, es designado vicecanciller de la Iglesia romana (1457). Conservó este alto cargo durante los pontificados del sucesor de su tío.

Es a lo largo de estos años cuando se dibujarán, cada vez con mayor precisión, los rasgos que definirán su personalidad y su actuación. Acapara beneficios eclesiásticos -canonjías, abadiados, obispados-, y llegará a ser uno de los hombres más ricos de la Roma de aquel tiempo. Ya se ha convertido en tópica la "vivacidad erótica", Fuster "dixit", de Roderico de Borja.

La preocupación para proteger y promocionar a los hijos y atender los intereses de una amplísima familia, han llevado a algunos historiadores a querer "explicar toda la política de Roderico, como vicecanciller y como Papa, con razones puramente familiares". Ésta es una reducción que desfigura la interesante y sólida "política renacentista" de Alejandro VI.

Con la selección que ahora se publica (el volumen De València a Roma, cartas triades de los Borja, *a cura de Miquel Batllori) -la más extensa de todas- estamos ya en muy buenas condiciones de medir las proporciones de la presencia de nuestra lengua en la Roma pontificia. Confirma plenamente lo que escribió el cardenal Pietro Bembo, refiriéndose al pontificado de Alejandro VI, a los pocos años de la muerte del segundo papa Borja:* Valenza il colle Vaticano occupato avea *(València había ocupado la colina del Vaticano).*

Extret de / *Extraído de* **PRATS, Modest** (1998). "Pròleg". De València a Roma. Cartes triades dels Borja. Edició de Miquel Batllori, pàgs. 18,19,30 i 31. Barcelona: Quaderns Crema, S.A.

En el llibre epistolari dels Borja *De València a Roma. Cartes triades dels Borja*, edició i estudi de Miquel Batllori (1998), es recull una carta dels jurats de València (Govern Municipal) dirigida a Alexandre VI demanant favors. Els jurats aprofiten la visita que havia de fer el cabiscol de la catedral de València al Papa, per a que fes de portador de la missiva i expliqués en persona les característiques de les coses que li demanaven.

Era un temps en que l'Administració valenciana i la Cúria vaticana es comunicaven en la mateixa llengua.

En el libro epistolario de los Borja De València a Roma. Cartas elegidas de los Borja *edición y estudio de Miquel Batllori (1998), se recoge una carta de los jurados de València (Gobierno Municipal) dirigida a Alejandro VI pidiendo favores. Los jurados aprovechan la visita que debía realizar el cabizcol de la catedral de València al Papa, para que hiciese de portador de la misiva y explicase en persona las características de las cosas que le pedían.*

Era un tiempo en el que la Administración valenciana y la Curia vaticana se comunicaban en la misma lengua.

Carta dels jurats de València a Alexandre VI

València, 5 maig 1500

Beatissime ac sanctissime pater. Post pedum oscula beatorum.

Sabent que misser Vera, cabiscol e canonge d'aquesta església valentina, devia partir per a vostra santedat, ocorrent necessitat d'algunes coses, havem deliberat escriure e suplicar aquella nos vulla atorgar algunes coses, sobre les quals havem molt instruït e encarregat lo dit cabiscol a boca e en escrits, suplicant sa santedat li vulla dar fe e creença, suplicant la divina majestat conserve sa santedat en felicíssim estat ab llonguíssima vida.

De València, a V de maig de l'any MD.

De vostra santedat beatíssima humils e devots servidors, qui besen los peus de vostra santedat beatíssima.

Los jurats de València.

Sanctissimo ac beatissimo domino nostro pape

231 s/d. Roma. Gros. (Cru.Co. 95) (Muntoni 16). Anv.: Escudo octogonal de armas papales coronado por llaves decusadas y tiara con bambas, en orla lobulada. ◦ALEXANDER◦-◦VI◦PONT◦MAX◦. Rev.: San Pedro y San Pablo de frente, entre ellos rosa a sus pies. ◦S◦PAVLVS◦-◦•S•◦-◦PETRVS. Marca: ✿ (rosa) (Pier Paolo della zecca). Atractiva. Escasa. AG. 3,26 g. **EBC-.** Est. 500 **300.-**

MEDALLAS

PROCLAMACIÓN Y CAMBIOS DE RÉGIMEN

FELIPE V

232 1701. Nàpols. IM-AG/A. Proclamación. (Vti. 40)(ha. 15) (MIR. 311). Grabador: Iacopo Martens. Rara así. Plata. 4,20 g. Ø26 mm. **MBC+.** Est. 250 **150.-**
Ex Nomisma 18/06/2022, nº 871.

LUIS I

233 1724. Barcelona. Proclamación. (Cru.Medalles 209) (Boada 01) (Ha. 1) (V. 9). Grabador: J. B. Matons. Rara. Plata fundida. 4,83 g. Ø20,5 mm. **MBC+.** Est. 150 **90.-**

FERNANDO VI

234 1746. Barcelona. Proclamación. (Cru.Medalles 211) (Boada 03) (Ha. 1) (V. 669). Grabador: I. Valls. Ordinales de rey de Castilla y del Casal de Barcelona. Mercurio y un ángel uniendo coronas real y condal. Plata. 5,15 g. Ø26,5 mm. **MBC.** Est. 150 **90.-**

CARLOS III

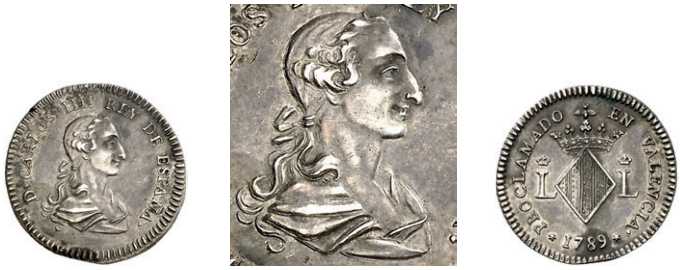

235 1759. València. Proclamación. (Cru.Medalles 227) (Boada 21) (Ha. 46) (V. 34). Grabador: T. Planes. Plata. 4,81 g. Ø21 mm. **MBC.** Est. 300 **180.-**
Ex Colección Tomás Prieto 18/11/2020, nº 37.
Ex Colección Jordana de Pozas.
No figuraba en la Colección Breogán.

CARLOS IV

236 1789. València. Proclamación. (Cru.Medalles 245) (Boada 45) (Ha. 107). Grabador: M. Peleguer y Tossar. Rayitas. Escasa. Plata. 15,22 g. Ø35 mm. **(EBC-).** Est. 300 **150.-**

237 1789. València. Proclamación. (Cru.Medalles 246) (Boada 46) (Ha. 108) (RAH. 396) (V. 698). Grabador: M. Peleguer y Tossar. Bella. Plata. 4,33 g. Ø24 mm. **EBC-/EBC.** Est. 250 **125.-**
Ex Colección Tomás Prieto 18/11/2020, nº 220.
Ex Áureo & Calicó 27/04/2022, nº 3967.

238 València. Proclamación. (Cru.Medalles 247) (Boada 47) (Ha. 109). Grabador: M. Peleguer y Tossar. Las iniciales A.P. y V.N. del reverso significan Antonio Pascual y Vicente Noguera, Caballeros capitulares y Diputados por la ciudad para las fiestas de Proclamación. Plata. 2,14 g. Ø18 mm. **EBC-.** Est. 150 **90.-**
Ex Colección Breogán, Áureo 22/10/1998, nº 290.
Ex Colección Moratín, Áureo 16/12/1999, nº 1823.
Ex Colección Tomás Prieto 18/11/2020, nº 221.
Ex Colección Celso Isla.

239 1789. València. Proclamación. El Gremio de Plateros. (Cru.Medalles 248) (Boada 48) (Ha. 110) (V. 699). Oxidaciones limpiadas. Rara. Plata. 1,92 g. Ø21 mm. **(EBC).** Est. 250 **150.-**
Ex Áureo & Calicó 18/01/2023, nº 2812.
Ex Colección Valentín Céspedes.

FERNANDO VII

240 1809. València. Proclamación. Módulo 2 reales. (Cru.Medalles 250) (Boada 51) (Ha. 6) (V. 721). Mínimas rayitas. Bella. Brillo original. Escasa así. 6,78 g. **EBC+.** Est. 350 **225.-**
Ex Áureo & Calicó Selección 2021, nº 489.

ISABEL II

241 1833. Castelló. Proclamación. (Cru.Medalles 253) (Boada 54) (Ha. 9). Grabador: T. Rocafort. Bella. Rara y más así. Plata. 2,19 g. Ø21 mm. **EBC-.** Est. 250 **150.-**

242 1833. València. Proclamación. (Cru.Medalles 262) (Boada 64) (Ha. 35) (V. 762). Plata. 3,81 g. Ø20 mm. **MBC+/EBC-.** Est. 90 **60.-**

243 1843. Castelló. Proclamación de la mayoría de edad. (Cru.Medalles 264) (Boada 66) (Ha. 5). Rara. Plata. 1,43 g. Ø18 mm. **MBC+.** Est. 200 **110.-**

Ex Áureo & Calicó 16/03/2017, nº 1691.

244 1843. València. Proclamación de la mayoría de edad. (Cru.Medalles 268) (Boada 70) (Ha. 20) (V. 795). Grabador: B. Nicolau. Plata. 4,59 g. Ø23,5 mm. **MBC+.** Est. 70 **40.-**

245 1843. València. Proclamación de la mayoría de edad. La Diputación Provincial. (Cru.Medalles 269) (Boada 71) (Ha. 21) (V. 796). Pátina. Escasa. Plata. 4,41 g. Ø24 mm. **MBC+.** Est. 150 **90.-**

GOBIERNO PROVISIONAL

246 1868. Prueba del duro de 1869. (AC. 35) (Ruiz Trapero 768) (V. 824) (V.Q. 14374). Anv.: ESPAÑA. Matrona, con corona mural y rama de olivo, recostada sobre los Pirineos; a sus pies un conejo y al fondo el peñón de Gibraltar; en exergo 1868. Rev.: SOBERANIA NACIONAL/✳GOBIERNO PROVISIONAL✳. Escudo coronado con las armas reales de España, entre las columnas de Hércules con las cintas inscritas: PLUS-ULTRA. Grabador: L. Marchionni. Leves golpecitos en canto. Bella. Bronce. 24,94 g. Ø37 mm. **EBC+.** Est. 200 **110.-**

Ex Áureo & Calicó 01/06/2022, nº 1558.

AMADEO I

247 1870. Medalla de distinción. Viaje a España. (Calvó 196) (Pérez Guerra 740) (V.Q. 14379). Anv.: AMADEO PRIMERO-REY DE ESPAÑA•. Cabeza de Amadeo I. Rev.: A LA ESQUADRA DEL MEDITERRÁNEO. Flota de tres barcos: el Numancia, el Villa de Madrid y el Victoria; en exergo 26 DE DICIEMBRE/1870. Grabador: G. Sellán. Rara. Bronce. 15,23 g. Ø30 mm. **EBC+.** Est. 200 **120.-**

I REPÚBLICA

248 1873. Proclamación de la I República Española. (Ruiz Trapero 786) (V. 837). Anv.: ★REPUBLICA ESPAÑOLA★/gallo. La República con gorro frigio, sosteniendo escuadra y plomada, sentada sobre los Pirineos; delante, el Peñón de Gibraltar. Rev.: PROCLAMADA/EN/11 DE/FEBRERO/DE/1873. Grabador: J. García. Manchitas. Bella. Rara. Metal plateado. 14,97 g. Ø31 mm. **EBC+.** Est. 150 — **90.-**

Ex Colección Tomás Prieto 18/11/2021, nº 1445.

249 1873. Cortes Constituyentes. Medalla en escudete. Anv.: La República, con gorro frigio, sentada y apoyada sobre un pedestal que lleva inscrito JUS/TI/CIA, sosteniendo fasces; a sus pies cornucopia y un león; en exergo ★★★/dos ramas de olivo y palma, cruzadas. Rev.: CORTES CONSTITUYENTES. Dentro de láurea REPUBLICA/FEDERAL/ESPAÑOLA/1873. Grabador: E. L. (Esteban Lozano). Restos de oxidación en reverso. Rara. Bronce. 11,15 g. 27x30 mm. **(MBC+).** Est. 60 — **40.-**

Ex Áureo & Calicó 17/10/2023, nº 3964.

ALFONSO XII

250 1875. València. Regreso de Alfonso XII. (Cru.Medalles 648) (Calvó 208) (RAH. 672) (Ruiz Trapero 794 y 795) (Pérez Guerra 754) (V. 457). Anv.: •ALFONSO XII. REY DE ESPAÑA VUELTO A LA PATRIA•. Cabeza del rey. Rev.: MARSELLA 7 DE ENERO•VALENCIA 11 DE ENERO. Fragata en altar mar; en exergo NAVAS DE TOLOSA/⚓. Letras sigladas en canto. Bronce. 15,36 g. Ø29 mm. **EBC/EBC+.** Est. 90 — **60.-**

ALFONSO XIII

251 1902. Coronación, por A. G. Bilbao. (Ruiz Trapero 1111) (V. 866 var. metal). Anv.: ALFONSO•XIII•REY• D•ESPAÑA•FUE•CORONADO•EN•17•D-MAYO•D•1902•. Busto de cadete con uniforme de infantería a izquierda; palma delante. Rev.: La Paz y la Justicia se dan la mano sobre fondo de escudo de España coronado; en exergo A•G•BILBAO. Grabador: M. Benlliure. Plata. 17,33 g. Ø32 mm. **EBC.** Est. 80 — **50.-**

PERSONAJES HISTÓRICOS DE LA CORONA

La primera i més antiga medalla de la Corona catalanoaragonesa
Pisanello arriba a Nàpols a finals del 1448. Va fer tres medalles per encàrrec d'Alfons IV. Resulten ser les de més gran mòdul de tota la seua producció, medalles que tenen al voltant de 110 mm de diàmetre. Són les últimes que durà a terme el gran mestre renaixentista, superbes en disseny, de caràcter triomfal i àulic, de gran vigor i força, com correspon a un gran rei, amb un revers d'estil pictòric, característic d'un genial pintor com fou també Pisanello.

La que és considerada la primera medalla, va signada i datada el 1449, comunament se la identifica com la "Liberalitas Augusta" per la llegenda del revers.

La primera y más antigua medalla de la Corona catalanoaragonesa
Pisanello llega a Nápoles a finales de 1448. Hizo tres medallas por encargo de Alfonso IV. Resultan ser las de mayor módulo de toda su producción, medallas que tienen alrededor de 110 mm. de diámetro. Son las últimas que llevará a cabo el gran maestro renacentista, geniales en diseño, de carácter triunfal y áulico, de gran vigor y fuerza, como corresponde a un gran rey, con un reverso de estilo pictórico, característico de un genial pintor que fue también Pisanello.

La que es considerada la primera medalla, va firmada y datada en 1449, comúnmente se la identifica como la "Liberalitas Augusta" por la leyenda del reverso.

Font: commons.wikimedia org/wiki/File:Alfonso V el Magnanimo

Retrat d'Alfons IV el Magnànim, obra de Joan de Joanes inspirant-se en la medalla de Pisanello "Liberalitas Augusta".

Aquesta pintura fou un encàrrec dels jurats de València a Joan de Joanes el 1557 pel qual van pagar 50 lliures. Actualment es conserva al Museu de Saragossa. Pisanello fou el primer que dibuixà al natural i de manera realista, un rei de la nostra dinastia, ja en ple Renaixement. Aquesta pintura es pot considerar el primer retrat d'un rei de la Corona catalanoaragonesa.

Esta pintura fue un encargo de los jurados de València a Joan de Joanes en 1557 por el que pagaron 50 libras. Actualmente se conserva en el Museo de Zaragoza. Pisanello fue el primero que dibujó al natural y de forma realista, un rey de nuestra dinastía, ya en pleno Renacimiento. Esta pintura puede considerarse el primer retrato de un rey de la Corona catalanoaragonesa.

Simbolisme de la medalla “Liberalitas Augusta”:
L’anvers de la medalla és èpic. Evoca el poder d’un rei que és representat amb cota de malla i cuirassa, a l’estil milanès, en disposició de conquesta i amb la corona reial al davant com a símbol de majestat. El retrat és fort i potent. L’única concessió al lirisme és el detall de la seua divisa iconogràfica, el “llibre obert”, decorant el costat del casc.

Com a rei humanista, Alfons volia projectar una imatge de sí mateix, i això, a l’època, es feia mitjançant les iconografies, divises i lemes que es col·locaven en palaus, banderes i escuts. Entre els seus lemes, un dels més coneguts és “Vir Sapiens Dominabitur Astris”, atribuïda a Ptolomeu i que volia significar que l’home savi domina el seu destí. Pisanello utilitza la divisa del “Llibre obert” per a modelar aquesta medalla i donar un contrast humanístic a un conjunt massa enèrgic.

Si l’anvers transmet el vigor d’un home poderós, el revers, com en la vida, vol representar l’altra cara, la de la magnanimitat i generositat d’un rei que és condescendent amb els seus súbdits. Pisanello aprofita un lema utilitzat en època clàssica i reproduït a les monedes dels emperadors romans, que sap que és del tot grat a Alfons: “Liberalitas Augusta”, per significar l’esplendidesa del príncep envers els seus súbdits.

La composició del revers resulta un xic pictòrica, d’acord amb la formació artística de Pisanello. Dibuixa un fons campestre, envoltat de muntanyes que sobreïxen pels costats per no incomodar el protagonisme de la figura central; un àguila, símbol de majestat i, a l’època medieval, també de magnanimitat, posada en actitud de superioritat sobre la branca d’un arbre, als peus de la qual jau un cérvol mort amb un gran tall com una ferida; envolten la presa tres voltors i una altra au rapinyaire més petita. L’àguila ocupa la part central superior de la medalla amb un volum més gran respecte a les altres aus; aquestes, a la part baixa de la medalla i amb actitud temorosa, es disposen a participar del banquet que els deixa l’àguila. No fa falta dir res més: és el Magnànim.

Simbolismo de la medalla “Liberalitas Augusta”:
El anverso de la medalla es épico. Evoca el poder de un rey que se representa con cota de malla y coraza, al estilo milanés, en disposición de conquista ycon la corona real por delante como símbolo de majestad. El retrato es fuerte y potente. La única concesión al lirismo es el detalle de su divisa iconográfica, el “libro abierto”, decorando el costado del casco.

Como rey humanista, Alfonso quería proyectar una imagen de sí mismo, y esto, en la época, se hacía mediante las iconografías, divisas y lemas que se colocaban en palacios, banderas y escudos. Entre sus lemas, uno de los más conocidos es “Vir Sapiens Dominabitur Astris”, atribuida a Ptolomeo y que significaba que el hombre sabio domina su destino. Pisanello utiliza la divisa del “Libro abierto” para modelar esta medalla y dar un contraste humanístico a un conjunto demasiado enérgico.

Si el anverso transmite el vigor de un hombre poderoso, el reverso, como en la vida, quiere representar a la otra cara, la de la magnanimidad y generosidad de un rey que es condescendiente con sus súbditos. Pisanello aprovecha un lema utilizado en época clásica y reproducido en las monedas de los emperadores romanos, que sabe que es del agrado de Alfonso: “Liberalitas Augusta”, para significar la esplendidez del príncipe hacia sus súbditos.

La composición del reverso resulta algo pictórica, de acuerdo con la formación artística de Pisanello. Dibuja un fondo campestre, rodeado de montañas que sobresalen por los lados para no incomodar el protagonismo de la figura central; un águila, símbolo de majestad y, en época medieval, también de magnanimidad, puesta en actitud de superioridad sobre la rama de un árbol, a cuyos pies yace un ciervo muerto con un gran corte como una herida; rodean la presa tres buitres y otra ave rapaz más pequeña. El águila ocupa la parte central superior de la medalla con un mayor volumen respecto a las demás aves; estas, en la parte baja de la medalla y con actitud temerosa, se disponen a participar del banquete que les deja el águila. No hace falta decir más: es el Magnánimo.

Extret de / *Extraído de* **FORTEA MARZÀ, Vicent Josep** (2024). “Caracterització de la primera medalla de la Corona. Alfons el Magnànim i Pisanello”. *Acta Numismàtica* 54, pàgs. 169, 173 i 174. Barcelona: SCEN (IEC)

Font: commons.wikimedia.org/wiki/Codex_Vallardi_2307

Esbós del medallista i pintor del renaixement italià Pisanello per a la medalla d’Alfons “Liberalitas Augusta”. Juntament amb altres dibuixos del mateix autor, el conjunt anomenat Codex Vallardi, és custodiat al Museu del Louvre, París.

Boceto del medallista y pintor del renacimiento italiano Pisanello para la medalla de Alfonso “Liberalitas Augusta”. Junto con otros dibujos del mismo autor, el conjunto llamado Codex Vallardi, es custodiado en el Museo del Louvre, París.

252 1449 (hacia inicios s. XVIII). A Alfons IV (V de Aragón y I Nápoles y Sicilia). (A.N. 54, pàgs. 167-189) (Amorós 7) (Armand I, p. 6, nº 17) (Cru.Medalles 1 sim) (Heiss p. 30, nº 22 var. metal) (Hill 1930, pág. 12 nº 41) (Hill-Pollard, 1967 Col. Kress, nº 19). Anv.: •DIVVS•ALPHONSVS•REX•/•TRIVMPHATOR•ET•/•PACIFICVS•. Busto de Alfonso V de Aragón con cota de malla y armadura; detrás, un casco ornado con penacho y decorado con un libro abierto, en el que se lee sobre la cubierta VIR/SAPI/ENS•/DOM-INA/BITV/R•AS/TRIS; delante, corona real entre •M•/•C•C•C•C•/XLVIIII. Rev.: •LIBERA-LITAS•/•AVGV-STA•. Entre rocas, un águila de frente posada sobre las ramas de un árbol; a sus pies, un venado muerto rodeado por tres buitres y otra ave que esperan los despojos. Debajo en cartela: PISANI PICTORIS•OPVS. Fundición posterior. Grabador: A. di Puccio Pisano (Pisanello). Escasa y más así. Bronce fundido. 369,70 g. Ø105 mm. **EBC+.** Est. 700 **400.-**

Ex Bertolami 13/06/2021, nº 1425.

Alfons el Magnànim conquesta Nàpols l'estiu del 1442. Tot fa pensar que, ja des del primer moment d'instal·lar-se a Nàpols, Alfons sol·licités la presència del pintor i famós medallista Pisanello, que en aquells moments voltava per les corts del nord d'Itàlia al servei dels senyors de Ferrara i Màntua. Alfons IV, el príncep del Renaixement més poderós de l'època s'envoltà de literats, humanistes i artistes, convertint la seua cort en un dels centres principals de l'Humanisme renaixentista. És en aquest context, que Pisanello dedica a Alfons tres medalles que seran les de més gran mòdul de tota la seua producció i les últimes que el gran mestre realitzarà. Tenim la gran sort en la coincidència de totes aquestes circumstàncies que fan que puguem tenir la primera medalla d'un rei nostre feta per l'artista creador de la medalla del Renaixement i commemoratives en general. Aquest **lot 252**, a més, és una peça de conservació excel·lent i una de les 5 conegudes que porten el lema inscrit al llibre de l'anvers.

Alfonso el Magnánimo conquista Nápoles en verano de 1442. Todo apunta a que, ya desde el primer momento de instalarse en Nápoles, Alfonso solicitó la presencia del pintor y famoso medallista Pisanello, que en aquellos momentos estaba por las cortes del norte de Italia al servicio de los señores de Ferrara y Mantua. Alfonso IV, el príncipe del Renacimiento más poderoso de la época se rodeó de literatos, humanistas y artistas, convirtiendo su corte en uno de los principales centros del Humanismo renacentista. Es en este contexto, que Pisanello dedica a Alfonso tres medallas que serán las de mayor módulo de toda su producción y las últimas que el gran maestro realizará. Tenemos la gran suerte en la coincidencia de todas estas circunstancias que hacen que podamos tener la primera medalla de un rey nuestro hecha por el artista creador de la medalla del Renacimiento y conmemorativas en general. Este lote 252 además es una pieza de conservación excelente y una de las 5 conocidas que llevan el lema inscrito en el libro del anverso.

253 (1838). València. En el siglo VI de su restauración. (Cru.Medalles 536) (Medallero Valenciano 133) (V.Q. 14271). Anv.: Escudo coronado con las armas de València entre L y L, sobre corona de roble. Rev.: VALENCIA/EN/EL SIGLO VI•/DE SU RESTAURACIÓN/POR/D•N JAYME I•. Bonita pátina rosada. Escasa. Plata. 3,87 g. Ø24 mm. **EBC.** Est. 90 **60.-**

Ex Áureo & Calicó 10/12/2019, nº 3431.

254 (1838). València. En el siglo VI de su restauración. (Cru.Medalles 536a) (Medallero Valenciano 133 var) (V.Q. 14271 var. metal). Anv.: Escudo coronado con las armas de València entre L y L, sobre corona de roble. Rev.: VALENCIA/EN/EL SIGLO VI•/DE SU RESTAURACION/POR/D•N JAYME I• Pequeñas rayitas. Escasa. Metal blanco. 4,73 g. Ø23 mm. **EBC-/MBC+.** Est. 50 **30.-**

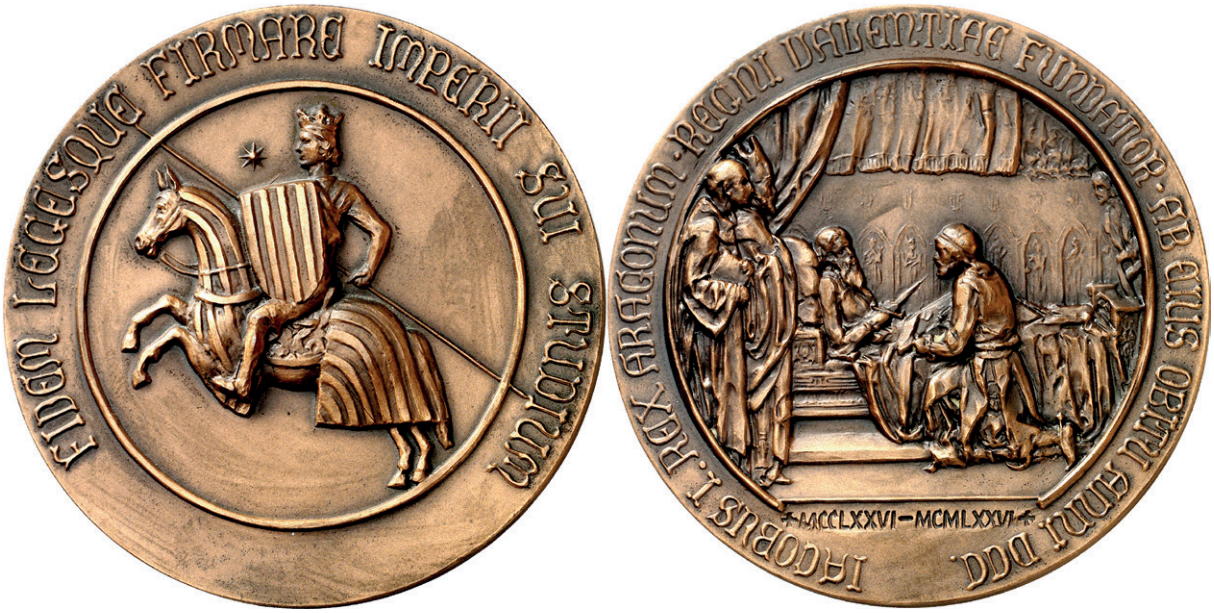

255 1876. València. VI Centenario de la muerte de Jaime I. (Cru.Medalles 656a) (Cano 180) (Ruiz Trapero 807) (V. 464) (V.Q. 14392). Anv.: AB ARDIMENT GUERREJÁ AB SAVIESA LEGISLÁ. Busto de Jaume I con corona y cimera con dragón; a izquierda. Rev.: LA CIUTAT E REGNE DE VALENCIA/ AL MOLT ALT EN JACME I D'ARAGO/EN LA SISENA CENTURIA/DE LA SUA MORT/XXVII DE JOLIOL (sic) DE MDCCCLXXVI, bajo el escudo de armas de la ciudad de València. Grabador: F. Santigosa. Marca en canto: abeja-CUIVRE (acuñación realizada por la Casa de Moneda de París). Dos golpes en canto. Bronce. 63,18 g. Ø50 mm. **EBC.** Est. 60 **45.-**

256 1967. Barcelona. Anv.: IOANNA ET CAROLVS HISP ET IND•REG/1516-1555. Bustos afrontados de los reyes. Rev.: PRIMEROS REYES DE TODAS LAS ESPAÑAS. Escudo coronado con las armas reales entre las columnas de Hércules sobre el mar y la leyenda PL-VS-VL-TR. Grabadores: X. y F. Calicó. Bronce dorado. 73,77 g. Ø50 mm. **EBC.** Est. 30 **20.-**

257 1976. VII Centenario de la muerte de Jaume I. (Cru.Medalles 1946) . Anv.: FIDEM LEGESQUE FIRMARE IMPERI SUI STUDIUM. El rey a caballo, con escudo y lanza, a izquierda; arriba estrella. Rev.: IACOBUS I•REX ARAGONUM•REGNI VALENTIAE FUNDATOR•AB EIUS OBITU ANNI DCC•. El rey en su lecho de muerte entregando la espada a su hijo; a izquierda, dos eclesiásticos; debajo ✠MCCLXXVI-MCMLXXVI✠. Grabador: Enrique Giner. El anverso es la representación del sello pendiente en plomo⬩ del rey y el reverso reinterpreta un cuadro de Ignacio Pinazo. Pequeño golpe en canto. Bronce. 216,90 g. Ø80 mm. **EBC+.** Est. 60 **40.-**

258 1976. VII Centenario de la muerte de Jaume I. (Cru.Medalles 1947 como inédita, **mismo ejemplar**). Anv.: ⬩JAVME/EL CONQVERIDOR⬩/VII CENTENARI DE LA MORT/AJUNTAMENT DE BARCELONA. Busto coronado del rey a izquierda, entre 1276-1976. Rev.: ◦COMTE DE BΛRCELONA REI D'ΛRΛGO MΛLLORCΛ I VΛLENCIΛ SENYOR DE MONTPELLIER◦. Escudo con las armas catalanas. Grabadores: X. y F. Calicó. Bronce dorado. 76,08 g. Ø50 mm. **EBC+.** Est. 30 **20.-**

259 (1976?). Barcelona. Conquista de València. (Cru.Medalles 1945, **mismo ejemplar**, como inédita). Anv.: JAVME I COMTE DE BΛRCELONΛ/REI D'ΛRΛGO. Busto del Rey a izquierda entre corona y yelmo; debajo MCCXIII/MCCLXXVI. Rev.: Escudo con las armas catalanas sobre cartela con la inscripción: CONQVERI/ELS REGNES/ΛRΛBS Ð MΛLLORCΛ I VΛLENCIΛ/INCORPORΛNT-LOS/ΛL SEV LLINΛTGE. Grabadores: X. y F. Calicó. Bronce dorado. 72,75 g. Ø50 mm. **EBC.** Est. 30 **20.-**

260 1988. València. 750 Aniversari de la Conquesta de València. (Cru.Medalles 1981 var. módulo y metal). Anv.: JAUME I EL CONQUERIDOR/•VALÈNCIA 1238•. Busto drapeado del rey con yelmo, a izquierda. Rev.: ✠750 ANIVERSARI DE LA CONQUESTA DE VALÈNCIA I FUNDACIO DEL REGNE. Armas del Reino y de las tres provincias; debajo 1238•1988. Plata. 20,09 g. Ø32 mm. **S/C.** Est. 100 **70.-**

261 1988. 750 Aniversari del Regne de València. Anv.: REGNE DE VALENCIA/•750 ANIVERSARI•. Rey coronado en el trono, sosteniendo cetro y libro. Rev.: Reverso de un ral de València con la leyenda y armas de la ciudad; debajo •1238-1988•. Canto estriado. Manchitas. Bronce. 22,75 g. Ø35 mm. **(S/C).** Est. 30 **20.-**

MEDALLAS CONMEMORATIVAS

262 1855. Isabel II. Sociedad Económica Valenciana de Amigos del País en el IV Centenario de la Canonización de San Vicente Ferrer. (Cru.Medalles 357) (Medallero Valenciano 149) (V.Q. 14322). Anv.: AMICA VALENTIAE SOCIETAS REGNICOLARVM OPERVM EXPOSITIONEM. Matrona a izquierda apoyada en el escudo de la Sociedad, con láurea y rama; en exergo: D•O•C•. Rev.: VALENTIAE AMICORVM EXEMPLO S•VICENTIO FERRARIO IN IV•SVO SAECVLVLARI FESTO / •ANNO MDCCCLV•. Alas entrecruzadas con trompeta y vara de lirio en sotuer, unidas por una cinta con la inscripción TIMETE DEUM; en el centro, una llama. Grabador: F. Navarrete. Dibujo de Felipe Farinós y Tortosa. Golpecito. Parte de brillo original. Escasa y más así. Bronce. 57,72 g. Ø47 mm. **EBC-.** Est. 110 **70.-**

Ex Colección Tomás Prieto 18/11/2021, nº 1141.

263 s/d (hacia 1858). València. Premio a la Escuela de Bellas Artes a la Aplicación. (Medallero Valenciano 153) (O'Connor pág. 263). Anv.: ISABEL SEGUNDA REINA DE LAS ESPAÑAS (adorno floral). Cabeza de la reina laureada. Rev.: LA ESCUELA DE BELLAS ARTES DE VALENCIA. En láurea de roble PREMIA/LA/APLICACION; debajo estrella radiante. Grabador: L. Marchioni. Bronce. 54,12 g. Ø45 mm. **S/C.** Est. 120 **70.-**

264 1867. València. II Centenario de la Basílica y V Centenario del Culto a la Virgen María. (Cru.Medalles 366a) (Medallero Valenciano 163). Anv.: EXCELSAE MATRI DESERTORVM FESTVM SAECV - LARE/✳VALENTIA EDETANORVM✳. La Virgen de los desamparados con el niño en brazos, sobre nubes sostenidos por ángeles. Rev.: SAECVLO II• A TEMPLO CONDITO✳SAECVLO V• A SIMVLACRI CVLTV/✳ANNO MDCCCLXVII✳. Escudo coronado de la ciudad entre cartones, sobre láurea, entre L coronadas. Grabador: F. Larrosa. Pequeños golpecitos en listel. Bronce. 47,63 g. Ø47 mm. **EBC.** Est. 60 **40.-**

265 1902. València. IV Centenario de la Universidad. (Cru.Medalles 963) (Medallero Valenciano 265). Anv.: SCIENTIIS AVREA RENASCENTVR SAECVLA. Matrona galeada, rodeada de niños, ofrece laurel a la ciudad de ValÈncia; debajo XIII OCTUB•MCMII•X. Rev.: VNIVERSITAS VALENTINA QVARTO PERACTO SAECVLO AB EIVS INSTITVTIONE. Bajo corona superada de murciélago, escudos pontificio de España y de València. Grabador: G. Borrás. Marca en canto: MASRIERA & CAMPINS. Bella. Rara. Bronce dorado. 130,60 g. Ø71 mm. **S/C-.** Est. 250 **150.-**

A principis del segle XV, els Jurats de València reuniren els estudis dependents de la ciutat i de l'església, però els separaren novament l'any 1416. La fundació de la Universitat hauria d'esperar l'aparició de les Constitucions, redactades a instàncies del Consell de la ciutat. La butlla pontifícia del papa Alexandre VI de l'any 1501, juntament amb el Privilegi reial de Ferran II, datat l'any 1502, van portar a la inauguració oficial de l'Estudi General de València, equiparat en prerrogatives i distincions a les Universitats de Roma, Bolonya, Salamanca i Lleida. El 1902 es va celebrar el quart centenari, presentat aquí en una magnífica peça commemorativa d'estil modernista, en gran relleu.

A principios del siglo XV, los Jurados de Valencia reunieron los estudios dependientes de la ciudad y de la iglesia, pero los separaron nuevamente en el año 1416. La fundación de la Universitat debería esperar a la aparición de las Constituciones, redactadas a instancias del Consejo de la ciudad. La bula pontificia del papa Alejandro VI del año 1501, junto con el privilegio real de Fernando II, fechado en el año 1502, llevaron a la inauguración oficial del Estudio General de València, equiparado en prerrogativas y distinciones a las Universidades de Roma, Bolonia, Salamanca y Lleida. En 1902 se celebró su cuarto centenario, presentado aquí en una magnífica pieza conmemorativa de estilo modernista, en gran relieve.

266 1909. València. Exposición Regional. (Cru.Medalles 1069a) (Medallero Valenciano 384). Anv.: EXPOSICION REGIONAL VALENCIANA 1909. Efigie femenina con el tocado típico, a izquierda sobre fondo de ornamentos vegetales. Rev.: Alegorías del Trabajo Industrial y el Comercio ante la entrada de la Exposición; arriba, el escudo de la ciudad. Grabador: M. Benlliure. Escasa y más en esta conservación. Bronce. 112,60 g. Ø72 mm. **EBC+.** Est. 150 **90.-**

AUREO & Calicó

Plaza del Ángel, 2 - 08002 BARCELONA
Telf. 933 105 512 - Fax 933 102 756s
subastas@aureocalico.com
www.aureo.com

No escriba en este recuadro, por favor
Do not write in this space, please

HOJA DE OFERTA Nº	Nº DE CLIENTE

23 DE ABRIL DE 2026

Ruego sean aceptadas las siguientes ofertas
Please bid on my behalf on the following lots

Anticipe sus ofertas por TELÉFONO, WEB, FAX o E-MAIL
TAMBIÉN EN NUMISBIDS, BIDDR Y BIDINSIDE

D/Dª .....NIF .....Fecha .....
e-mail .....
Calle .....Firma
CP .....Ciudad .....
País ..... Telf. .....

LOTE Nº	OFERTA (sin 20%)

LOTE Nº	OFERTA (sin 20%)

LOTE Nº	OFERTA (sin 20%)

En cumplimiento de la Ley Orgánica 15/1999 de Protección de Datos personales, le informamos que sus datos personales formarán parte de un fichero legalizado de ÁUREO & CALICÓ, S.L. ubicado en la Plaza del Ángel, 2, 08002 Barcelona, cuya finalidad es la de ponernos en contacto con usted para informarle acerca de los productos y servicios ofercidos por la empresa. Tiene derecho de acceso, rectificación, cancelación y oposición mediante escrito dirigido al Responsable del Fichero.

Following the Constitutional Law 15/1999 about the Protection of Personal Details, we inform you that your personal details will be included ina legalized file property of AUREO & CALICO, S.L. which offices in Plaza del Angel, 2, 08002 Barcelona, with the only purpose to contact you to inform you of the products and services/availabilities offered by AUREO & CALICO, S.L. You have the right to access, ro rectify, to cancel and to deny the use of your personal details by sending a written request to the Responsible of the File.

Inscrita en el Registro Mercantil de Barcelona. Tomo 10.433, Libro 9.460, Sección 2ª, Folio 84, nº 123.444, Insc. 2ª. NIF B-58623158

LOTE Nº	OFERTA (sin 20%)

LOTE Nº	OFERTA (sin 20%)

LOTE Nº	OFERTA (sin 20%)

LOS PAGOS DE LAS FACTURAS PUEDEN REALIZARSE:
INVOICES MAY BE PAID BY MEANS OF:

TALÓN NOMINATIVO:
(sólo nacional / inside Spain only)

ÁUREO & CALICÓ, S.L.
Plaza del Ángel, 2
08002 BARCELONA
B-58623158

TRANSFERENCIA A:
WIRE TRANSFER TO:

SANTANDER / BANESTO
Avda. Francesc Cambó, 15
08003 BARCELONA
IBAN: ES06 0030 2011 2400 0084 2271
BIC-SWIFT: ESPC ESMMXXX

BBVA
Avda. Diagonal, 662-664
08034 BARCELONA
IBAN: ES82 0182 3247 2102 0801 2654
BIC-SWIFT: BBVA ESMM XXX

SABADELL ATLÁNTICO
Via Laietana, 47
08003 BARCELONA
IBAN: ES31 0081 0057 3700 0156 8162
BIC-SWIFT: BSAB ESBB XXX

LA CAIXA
Ciutat, 1
08002 BARCELONA
IBAN: ES77 2100 3000 1622 0180 3891

TARJETA DE CRÉDITO / *CREDIT CARD:*

BIZUM*:*

En cualquiera de los casos es imprescindible indicar el
Nº FACTURA o NOMBRE que figura en la factura

Whatever the option selected, please indicate either the
invoice number or the name in which the invoice was made

Nuestra firma **NO ACEPTA** como forma de pago

PayPal

Our firm **DOES NOT ACCEPT** as a payment form